

OVER PATRIOTSE SMOELHELDEN EN HUILENDE HYENA'S

HET VERZET TIJDENS WO II IN DE SPIEGEL VAN HET VLAAMS-
NATIONALISTISCHE WEEKBLAD *'T PALLIETERKE* (1945-2015)

Amber Snauwaert

Studentennummer: 01604156

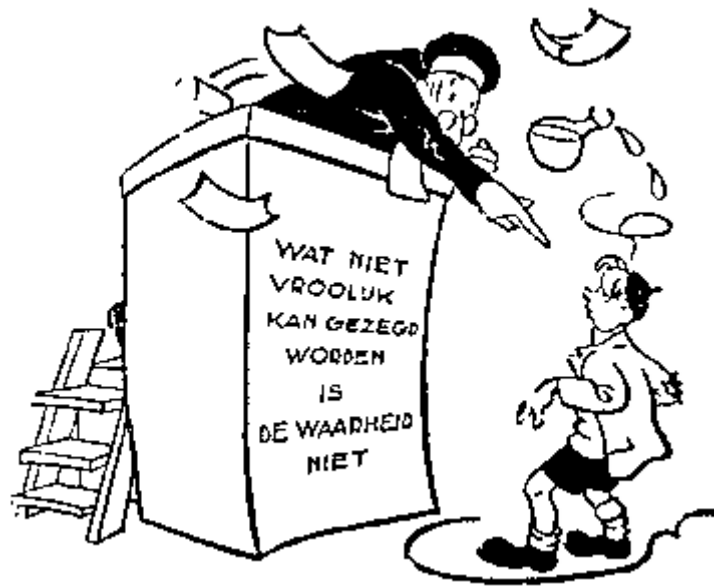
Promotor: Prof. dr. Bruno De Wever

Copromotor: Dra. Babette Weyns

Leescommissaris: Prof. dr. Jeroen Deploige

Masterproef voorgelegd tot het behalen van de graad van Master of Arts in de geschiedenis

Academiejaar: 2019-2020

Verklaring in verband met auteursrecht

De auteur en de promotor(en) geven de toelating deze studie als geheel voor consultatie beschikbaar te stellen voor persoonlijk gebruik. Elk ander gebruik valt onder de beperkingen van het auteursrecht, in het bijzonder met betrekking tot de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van gegevens uit deze studie.

Woord vooraf

Een masterproef schrijven is niet vanzelfsprekend. Daarom past het om de mensen te bedanken van wie hun hulp en inzichten bijgedragen hebben tot het tot stand komen van mijn thesis.

In de eerste plaats een dankwoord aan mijn promotor professor Bruno De Wever voor zijn raad, kritische opmerkingen, suggesties en het nalezen van mijn scriptie. Met mijn vragen kon ik altijd bij hem terecht.

Verder dank ik Babette Weyns en Koen Aerts voor het verlenen van advies en waardevolle informatie.

Daarnaast wil ik Tom Cobbaert, hoofdarchivaris ADVN, bedanken voor het beschikbaar stellen van mijn bronmateriaal en Rudi De Groot voor het digitaliseren van de verschillende thesissen over *'t Pallieterke*.

Zeer speciaal richt ik mijn dank aan mijn vrienden voor de aanmoedigen en het begrip tijdens de moeilijke momenten. Mijn ouders dank ik omdat ze deze studies financieel mogelijk maakten.

Tot slot wil ik nog de kinderen van het verzet en de collaboratie in het bijzonder bedanken. Hun moed en openheid om hun familiegeschiedenis te delen met kijkend Vlaanderen, lieten een diepe indruk op mij na en motiveerden mij voor dit interessante onderwerp.

Amber Snauwaert,
3 augustus 2020.

Inhoudsopgave

Lijst van afkortingen.....	11
Lijst van afbeeldingen	13
Lijst van tabellen en grafieken.....	18
Deel I: Inleiding.....	19
1 Probleemstelling.....	21
1.1 Opzet van het onderzoek	23
1.2 Afbakening.....	23
1.3 Vraagstelling	25
2 Methodologie.....	26
2.1 't Pallieterke als bronmateriaal	26
2.2 Op zoek naar het discours	29
3 Structuur	34
Deel II: Historisch kader.....	35
1 Het verzet.....	37
1.1 Ontstaan van het verzet.....	38
1.2 Het verzet tijdens de bezetting.....	39
1.3 Het verzet tijdens de bevrijding.....	47
1.4 Het verzet na de bevrijding.....	48
1.5 Het verzet na de repressie.....	57
2 Beelvorming over het verzet	59
2.1 Inleiding.....	59
2.2 Vlaanderen versus Franstalig België.....	60
2.3 Genese beeldvorming.....	62
2.4 Gebruikte strategieën van een Vlaams-nationale traditie	71
2.5 Actueel debat	73
3 't Pallieterke	77
3.1 Gebrek aan waardige geschiedschrijving	77
3.2 Ontstaan van het weekblad.....	78
3.3 Geschiedenis van het weekblad	79
Deel III: Discoursanalyse.....	87
1 't Pallieterke van Bruno De Winter (1945-1955).....	89
1.1 Valse helden	89
1.2 Exploiteurs van het patriotisme	94
1.3 De onzuiverheid der zuiveraars.....	98
1.4 Weerstandamnestic	105

1.5 Impact van het verzet.....	108
1.6 Het verzet der koko's.....	109
1.7 Haatpredikers.....	113
1.8 Les bons belzes	116
1.9 Praatjes bij plaatjes	118
2 't <i>Pallierterke</i> van Jan Nuyts (1955-2000)	128
2.1 Haatpredikers.....	128
2.2 Valse helden	142
2.3 Exploiteurs van het patriotisme	145
2.4 De onzuiverheid der zuiveraars.....	148
2.5 Weerstandamnestic	158
2.6 Impact van het verzet.....	159
2.7 Het verzet der koko's.....	160
2.8 Les bons belzes	165
2.9 Praatjes bij plaatjes	171
3 't <i>Pallierterke</i> van Leo Custers (2000-2010).....	174
3.1 Haatpredikers.....	174
3.2 Valse helden	176
3.3 Exploiteurs van het patriotisme	177
3.4 De onzuiverheid der zuiveraars.....	177
3.5 Weerstandamnestic	180
3.6 Impact van het verzet.....	181
3.7 Het verzet der koko's.....	182
3.8 Les bons belzes	182
4 't <i>Pallierterke</i> van Karl Van Camp (2010-2015)	183
4.1 De onzuiverheid der zuiveraars.....	183
4.2 Weerstandamnestic	184
4.3 Het verzet der koko's.....	185
4.4 Les bons belzes	185
5 Trendstudie (1945-2015).....	187
5.1 Frequentie-analyse.....	187
5.2 Ideologische ontwikkeling	189
Deel IV: Conclusie.....	193
Bijlagen.....	203
1 Artikels Jan Neckers	203
1.1 Zeven dwergen over "Het verzet" (1).....	203

1.2 Zeven dwergen over “Het verzet” (2).....	205
2 Cartoons	207
2.1 <i>'t Pallieterke</i> van Bruno De Winter (1945-1955).....	207
2.2 <i>'t Pallieterke</i> van Jan Nuyts (1955-2000).....	211
3 Koen Aerts versus Mark Grammens	232
4 Tabellen en grafieken	233
4.1 Trefwoorden in <i>'t Pallieterke</i> van Bruno De Winter (1945-1955).....	233
4.2 Trefwoorden in <i>'t Pallieterke</i> van Jan Nuyts (1955-2000).....	234
4.3 Trefwoorden in <i>'t Pallieterke</i> van Leo Custers en Karl Van Camp (2000-2015)	235
4.4 Evolutie trefwoorden in <i>'t Pallieterke</i> (1949-2014).....	236
Bibliografie	237
Correspondentie.....	237
Audiovisuele bronnen	237
Gedrukte bronnen.....	238
Literatuur	257

Aantal woorden: 80 767

Lijst van afkortingen

ADVN	Archief, Documentatie en Onderzoekscentrum voor het Vlaams-nationalisme
AL	Armée de la Libération
AVNJ	Algemeen Vlaamsch Nationaal Jeugdverbond
BNB	Belgische Nationale Beweging
BRT	Belgische Radio en Televisie
BSP	Belgische Socialistische Partij
BWP	Belgische Werkliedenpartij
CAW	Comité voor Actie en Waakzaamheid
CegeSoma	Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij
CVP	Christelijke Volkspartij
DeVlag	Duits-Vlaamse Arbeidersgemeenschap
DMS	Dietsche Meisjesscharen
GL	Geheim Leger
HCLV	Hoog Commissariaat voor 's Lands Veiligheid
KPB	Kommunistische Partij van België
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NCWOII	Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog
NKB	Nationale Koninklijke Beweging
NIOD	Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies
NSB	Nationale Strijdersbond van België
NSV	Nationalistische Studentenvereniging
N-VA	Nieuw-Vlaamse Alliantie

OF	Onafhankelijkheidsfront
PA	Belgische Partizanenleger
PM	Patriottische Milities
PSC	Parti Social Chrétien
RIOD	Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie
RUG	Rijksuniversiteit Gent
SHAEF	Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force
SMF	Sint-Maartensfonds
SS	Schutzstaffel
TAK	Taal Aktie Komitee
UDB	Union Démocratique Belge
ULB	Université Libre de Bruxelles
VC	Vlaamse Concentratie
VNV	Vlaams Nationaal Verbond
VRT	Vlaamse Radio –en Televisieomroeporganisatie
VB	Vlaams Blok
Verdinaso	Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen
VMO	Vlaamse Militanten Orde
VTM	Vlaamse Televisie Maatschappij
VNP	Vlaams Nationale Partij
VU	Volksunie
VVV	Verbond van het Vlaamse Verzet
WB	Witte Brigade
WO I	Eerste Wereldoorlog
WO II	Tweede Wereldoorlog

Lijst van afbeeldingen

- Figuur 1. Willy Mertens, *De weerstand wordt gezuiverd. 't Pallieterke*. 22.02.1951.
- Figuur 2. *Tijdens de bevrijdingsdagen. 't Pallieterke*. 16.03.1950.
- Figuur 3. Jef Nys, *Proeve van illustratie uit de Belgische encyclopedie. 't Pallieterke*. 26.08.1948.
- Figuur 4. Willy Mertens, *'t Pallieterke*. 01.08.1946.
- Figuur 5. Willy Mertens, *Familie Dupont-Lacroix moet 1/60ste der gerechtskosten betalen. 't Pallieterke*. 17.02.1953.
- Figuur 6. *Onafhankelijkheidsfront (OF). 't Pallieterke*. 18.10.1951.
- Figuur 7. *De opening van het nieuwe museum te Beendonk. 't Pallieterke*. 29.09.1955.
- Figuur 8. Willy Mertens, *Cevepe-president Lefevre tegen amnestie (te Verviers). 't Pallieterke*. 22.10.1953.
- Figuur 9. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 19.04.1951.
- Figuur 10. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 29.01.1953.
- Figuur 11. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 24.03.1955.
- Figuur 12. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 22.12.1949.
- Figuur 13. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 20.09.1951.
- Figuur 14. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 14.01.1954.
- Figuur 15. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 02.12.1948.
- Figuur 16. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 19.01.1950.
- Figuur 17. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 18.11.1948.
- Figuur 18. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 27.01.1949.
- Figuur 19. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 22.03.1951.
- Figuur 20. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 29.04.1954.
- Figuur 21. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 03.03.1949.
- Figuur 22. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke*. 28.09.1950.

- Figuur 23. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 28.06.1951.
- Figuur 24. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 25.03.1954.
- Figuur 25. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 19.09.1951.
- Figuur 26. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 18.12.1947.
- Figuur 27. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 12.08.1948.
- Figuur 28. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 19.11.1950.
- Figuur 29. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 04.10.1951.
- Figuur 30. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 01.11.1951
- Figuur 31. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 20.01.1949.
- Figuur 32. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 17.07.1947.
- Figuur 33. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 29.12.1949.
- Figuur 34. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 23.02.1950.
- Figuur 35. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 15.07.1950.
- Figuur 36. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 12.04.1951.
- Figuur 37. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 11.01.1951.
- Figuur 38. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 07.10.1948
- Figuur 39. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 28.07.1949.
- Figuur 40. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 15.12.1949.
- Figuur 41. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke. 25.09.1952.
- Figuur 42. Stef Van Stiphout, *Een vaderlandminnend gezin, onmiddellijk na het ontwaken: de groet aan de vlag.* 't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft." 29.01.1959.
- Figuur 43. Stef Van Stiphout, *Het dragen van zwarte bolhoeden wordt als een incivieke daad beschouwd.* 't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft." 29.01.1959.
- Figuur 44. Stef Van Stiphout, *De gevolgen van het nieuwe wetsontwerp aan de mijn te Zwartberg.* 't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft." 29.01.1959.
- Figuur 45. *Zij lager er – zij hebben er gelegen!* 't Pallieterke. 24.09.1959.

- Figuur 46. *Herinneringsmedaille. 't Pallieterke. "Rond de amnestiebetoging."* 24.09.1959.
- Figuur 47. Stef Van Stiphout, *De weerstand houdt herstelbetoging te Antwerpen. 't Pallieterke.* 24.09.1959.
- Figuur 48. Hugo Leyers, *De weerstand weer in 't geweer. 't Pallieterke.* 09.11.1959.
- Figuur 49. *Antwerpen wordt grondig ontsmet. 't Pallieterke. "Na de kaakslag der landverraders: eerherstel aan de gesmade driekleur."* 31.10.1968.
- Figuur 50. Stef Van Stiphout, *Een ontroerend beeld van de nationale herstelbetoging. 't Pallieterke. "Vaderlandse herstelbetoging."* 31.10.1968.
- Figuur 51. Stef Van Stiphout, *Patriotten rukken in gesloten gelederen op om Stekene te bevrijden. 't Pallieterke. "Te wapen voor beurs, vorst en vaderland."* 20.02.1969.
- Figuur 52. Stef Van Stiphout, *'t Pallieterke. "De kurassiers van Stekene."* 10.04.1969.
- Figuur 53. Pol De Valck, *'t Pallieterke.* 24.10.1968.
- Figuur 54. Stef Van Stiphout, *Belgische verzetsbataljons, onder bevel van generaal Van Eynde, op het Sint-Pietersplein. 't Pallieterke. "Was de paus een nazi? Belgische weerstand eist onderzoek naar zijn verleden!"* 30.05.1974.
- Figuur 55. *'t Pallieterke. "Amnestie? Non! Jamais! Nationale Strijdersbond redt andermaal het vaderland."* 10.05.1979.
- Figuur 56. Stef Van Stiphout, *In de patriotse stoeten van 11 november waren ook de onverzoenlijke anti-amnestie-gieren van een zogenaamd verzet weer op post! 't Pallieterke.* 17.11.1977.
- Figuur 57. *"Patriotten" blijven zich verzetten tegen elke vorm van amnestie! 't Pallieterke.* 14.08.1980.
- Figuur 58. Pol De Valck. *'t Pallieterke. "Amnestie? Nu niet! En nooit!"* 01.08.1990.
- Figuur 59. Pol De Valck. *'t Pallieterke. "Amnestie? Nu niet! En nooit!"* 01.08.1990.
- Figuur 60. Pol De Valck. *'t Pallieterke. "Géén amnestie, nooit, noch voor de incivieken, noch voor den Belgiek!"* 06.04.1994.
- Figuur 61. Pol De Valck. *'t Pallieterke. "In België, het land van de haat, duurt de repressie nog steeds voort."* 20.10.1999.
- Figuur 62. Pol De Valck. *'t Pallieterke. "Historisch inderdaad, de knieval voor België van Bedevaartkomitee."* 06.09.2000.
- Figuur 63. *'t Pallieterke. "Sinterklaas thans in ieders bereik!"* 04.12.1969.

- Figuur 64. 't Pallieterke. "Laat uw spaarcenten opbrengen! Beleg uw geld verstandig." 31.01.1980.
- Figuur 65. Stef Van Stiphout, *Een blik in een verzetsdepot waarin de gehamsterde waren liggen opgestapeld.* 't Pallieterke. "Hebt u voorraad opgedaan? Patriotten gaven het voorbeeld." 13.08.1964.
- Figuur 66. 't Pallieterke. "Awoert, weg met de bisschoppen!" 14.08.1980.
- Figuur 67. 't Pallieterke. 16.11.1961.
- Figuur 68. Stef Van Stiphout, 't Pallieterke. 04.04.1963.
- Figuur 69. Rik Blomme, 't Pallieterke. "11 november van de beroespatriot." 12.11.1964.
- Figuur 70. Stef Van Stiphout, *Naar een nationale raad voor burgerzin?* 't Pallieterke. 08.01.1959.
- Figuur 71. 't Pallieterke "In het kader van twintig jaar geleden: ook DAT was bevrijding." 17.09.1964.
- Figuur 72. Pol De Valck. *De weerstand herdacht de 25ste verjaardag van de bevrijding.* 't Pallieterke. 11.09.1969.
- Figuur 73. 't Pallieterke. "Twintig jaar geleden... Ook DAT was bevrijding." 01.10.1964.
- Figuur 74. 't Pallieterke. "Rinchard." 06.08.1959.
- Figuur 75. 't Pallieterke. "De weerstand bloedig beledigd!" 02.08.1959.
- Figuur 76. Hugo Leyers, 't Pallieterke. "Rond de amnestiebetoging." 24.09.1959.
- Figuur 77. 't Pallieterke. "Slechte tijd voor Bernard." 24.05.1984.
- Figuur 78. Willy Mertens, *Slachthuizen moeten sluiten op feestdagen.* 't Pallieterke. 25.04.1957.
- Figuur 79. Stef Van Stiphout, 't Pallieterke. "11 november van de beroespatriot." 12.11.1964.
- Figuur 80. 't Pallieterke. "Prachtig initiatief van de fraternellen." 28.02.1963.
- Figuur 81. Hugo Leyers, *Ja, er zijn nog Belgen... de laatsten stapten verleden zondag door Brussel!* 't Pallieterke. 04.04.1963.
- Figuur 82. Hugo Leyers, *Federalisme.* 't Pallieterke. "Rendez-vous." 04.04.1963.
- Figuur 83. *31 maart, Brussel: Rendez-vous des Belges.* 't Pallieterke. "De mars der Brusselaars." 14.02.1963.
- Figuur 84. Pol De Valck, 't Pallieterke. "Het vaderland in gevaar!" 28.02.1963.

- Figuur 85. *Le jour de gloire est arrivé! 't Pallieterke.* "Het rendez-vous der Belgen verdaagd" 28.03.1963.
- Figuur 86. Stef Van Stiphout, *'t Pallieterke.* "Lode Craeybeckx dynamiteur van de Kongreskolom?" 18.07.1963.
- Figuur 87. Rik Blomme, *Le patriote illustré. 't Pallieterke.* "In de nacht van de 21ste juli... Tweede aanslag op Kongreskolom." 25.07.1963.
- Figuur 88. *Aktivistenjacht. 't Pallieterke.* "Encyclopedie der Belgische Beweging." 12.09.1974.
- Figuur 89. *Boterham. 't Pallieterke.* "Encyclopedie der Belgische Beweging." 05.09.1974.
- Figuur 90. *Verzet en weerstand. 't Pallieterke.* "Encyclopedie der Belgische Beweging." 19.09.1974.
- Figuur 91. *Bij wijze van eerherstel kussen patriotten de straten weer schoon waar het vorstenpaar werd gehoond. 't Pallieterke.* "Patriotten hielden herstelbetoging voor Antwerpen 21 juni." 24.07.1980.
- Figuur 92. Pol De Valck, *'t Pallieterke.* "De Dodengang mag en zal niet naar de Vlamingen gaan." 09.03.1994.
- Figuur 93. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 12.02.1959.
- Figuur 94. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 31.12.1959.
- Figuur 95. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 23.04.1959.
- Figuur 96. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 28.07.1960.
- Figuur 97. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 22.01.1959.
- Figuur 98. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 23.07.1959.
- Figuur 99. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 10.01.1963.
- Figuur 100. "Praatjes bij plaatjes." *'t Pallieterke,* 28.12.1963.

Lijst van tabellen en grafieken

- Tabel 1. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (1945-1955)
- Tabel 2. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (1955-2000)
- Tabel 3. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (2000-2015)
- Tabel 4. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (1949-2014)
- Grafiek 1. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (1945-1955)
- Grafiek 2. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (1955-2000)
- Grafiek 3. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (2000-2015)
- Grafiek 4. Trefwoorden per jaar in *'t Pallieterke* (1949-2014)

Deel I: Inleiding

1 Probleemstelling

“Na de hallucinante leugens in “Kinderen van de kolonie” was het bij de VRT tijd om de oefening over te doen met ditmaal het verzet als lijdend voorwerp. Geen tijd voor verhalen over verzetsdaden. Meer dan drie programma’s heb ik dit amateuristisch gestuntel niet volgehouden. De kinderen / familieleden van verzetslui (eentje geboren in 1966) vertelden over de arrestatie van pa of ma, de bevrijding en de gruwelen in de kampen. Soms zelfs genuanceerd, maar over één onderwerp ging het nauwelijks: de verzetsdaden. Meestal beperkten ze zich tot wat vaagheden als “lid van de partizanen” of “pamfletten”. Niemand vroeg door naar het echte verzetswerk.”¹ “Ik noem de programma’s net geen oplichterij omdat de zeven medewerkende dwergen-historici waarschijnlijk eerder dom dan kwaadwillig zijn. Een RUG-wicht stelt dat het verzet “werd in beeld gebracht als zijnde anti-Vlaams, Franstalig, irritante mannetjes”. Dat was geen beeld, dat was de realiteit, want de franskiljons zongen het hoogste lied bij het verzet.”²

Deze passages komen uit het tweedelige artikel, geschreven door Jan Neckers, dat verscheen op 4 en 11 december 2019 in het satirische en Vlaamsgezinde extreemrechtse weekblad *'t Pallieterke*.³ Het was een reactie op de baanbrekende documentaireserie “Kinderen van het verzet” die Canvas precies 75 jaar na de bevrijding in het najaar van 2019 uitzond. Met dit initiatief wilden Koen Aerts (UGent), Nico Wouters (CegeSoma) en Geert Clerbout (eindredacteur Canvas) de familieleden bij wie de nasleep van de Tweede Wereldoorlog nog steeds speelt, een stem geven.⁴ De beelden waarmee ‘het verzet’ geassocieerd werd, zijn die namelijk van de straatrepressie: kaalgeschoren vrouwen, plunderingen, brandstichting, glunderende mannen ernaast... De ‘weerstand’ kon dat beeld niet meer terugschroeven. Voor overgebleven familieleden en slachtoffers van ‘het verzet’ is het bijgevolg enorm pijnlijk dat hun kant van het verhaal decennialang gemarginaliseerd en geridiculiseerd werd.⁵ Het controversiële artikel uit *'t Pallieterke* sluit vervolgens nauw aan bij het Vlaamse stereotiepe beeld van ‘het verzet’. Zo impliceert het volledige artikel van Neckers dat de verzetslieden in België anti-Vlaams, Franstalig, communistisch, septemberweerstanders, moordenaars en profiteurs waren die onverantwoord geweld gebruikten. De voormalige programmamaker van de VRT neemt geen blad voor de mond wanneer hij beweert dat op enkele uitzonderingen na de verzetsdaden weinig impact hadden op de strijd tegen de Duitsers: “Maar hebben al die inlichtingen, doorgesneden telefoonkabels of foute treinwissels de oorlog echt met één dag verkort? [...] Niet echt indrukwekkend voor hele legers erkende verzetsmensen. Meestal was alles vlug hersteld, maar bekochten gijzelaars het met hun leven.”⁶

In tegenstelling tot de geschiedenis van de collaboratie die grotendeels gekend is, staat de geschiedenis van ‘het verzet’ nog in haar kinderschoenen. In België is er immers nog geen algemeen standaardwerk over ‘het verzet’.⁷ Er bestaan heel wat clichés over de bezetting, ‘het

¹ Jan Neckers, “Zeven dwergen over “Het verzet” (1),” *'t Pallieterke*, 04.12.2019.

² Jan Neckers, “Zeven dwergen en “Het Verzet” (2),” *'t Pallieterke*, 11.12.2019.

³ Het volledige tweedelige artikel is achteraan terug te vinden in de bijlagen.

⁴ Geert Clerbout. Interview door Sofie Lemaire (radiojournaliste.) *Geert Clerbout over Canvasreeks ‘Kinderen van het verzet’*. Radio 1. 22.10.2019. <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie>.

⁵ *Kinderen van het verzet*. “Helden op de barricade.” 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 12.11.2019 ; Jan Frederik Abbeloos en Lieven Sioen, “Historici Koen Aerts en Nico Wouters over het verzet in/tegen de Vlaamse canon,” *De Standaard*, 26.10.2019.

⁶ Neckers, “Zeven dwergen.”

⁷ Babette Weyns, “Belgisch verzet: een vraagstuk uit ons collectief geheugen,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 26.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

verzet' en de naoorlogse repressie die niet stroken met de werkelijkheid.¹ Veralgemeningen, karikaturen en een focus op de negatieve kant van het verleden van de ander, werkten een eigen visie op het oorlogsverleden in zowel Vlaanderen als Wallonië in de hand.² Het beeld van de ander dat gebaseerd is op stereotypen wordt gebruikt om zichzelf de rol van held of slachtoffer toe te eigenen.³ De Vlaamsgezinde beeldvorming bestempelde 'het verzet' bijgevolg steeds meer als anti-Vlaams en associeerde het met franskiljonisme⁴ ; terwijl de Franstalige milieus de Vlaamsgezinden alsmaar meer in verband gingen brengen met het fascisme.⁵ Dat 'het verzet' een zuiver Franstalige kwestie was, is één van de hardnekkigste mythes in België, want ook in Vlaanderen kwamen wel degelijk acties van verzet voor.⁶ Verder zwakte in Vlaanderen het beeld van het verleden af onder invloed van Vlaams-nationalistische strategieën.⁷ Door 'het verzet' dood te zwijgen en de collaboratie en de repressie voor te stellen op een manier waarin de Vlaming zich kon herkennen, had Vlaanderen al sinds de jaren vijftig een erger beeld van de repressie en de terreur van de 'witten' dan van de bezetting en de collaboratie.⁸ Omgekeerd vond in Franstalig België een idealisering van het verleden plaats door het aandeel van de collaboratie te verbloemen en de prestaties van 'de weerstand' in de kijker te zetten.⁹ De laatste decennia nuanceerden beide regio's geleidelijk dit beeld, maar het gewicht van het verleden blijft in sommige gevallen alomtegenwoordig.¹⁰

Hoewel 'het verzet' de oorlog won, verloor het dus de strijd om de herinnering.¹¹ "Individueel, groepen en maatschappijen hebben hun eigen visie op het verleden en laten weinig ruimte over voor andere beschouwingen en voorstellingen." Zo zijn de helden van gisteren niet meer die van vandaag.¹² Dit vormt een interessant vertrekpunt om na te gaan welke dynamieken er schuil gingen achter het feit dat in Vlaanderen – in tegenstelling tot de buurlanden of Franstalig België – een collectieve herinnering aan 'het verzet' het onderspit moest delven tegenover de collaboratie en de repressie.¹³ Anders dan de West-Europese trend, waren eerder de 'bedrogen slachtoffers' van de naoorlogse bestraffing het ankerpunt van de herinneringscultuur.¹⁴

¹ Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, eds. *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog* (Gent: AMSAB, 2004), 12.

² José Gotovitch en Chantal Kesteloot, eds. *Het gewicht van het oorlogsverleden* (Gent: Academia Press, 2003), 1.

³ Chantal Kesteloot, "Herinnering," in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 166.

⁴ Franskiljonisme: 'Franskiljon' is de scheldnaam voor iemand die aanhanger is van de overheersing van de Franse taal in België, voornamelijk in Vlaanderen. Luc Boeva, "Franskiljon, Franskiljonisme," NEVB Online, geraadpleegd 26.07.2020, <https://nevb.be>.

⁵ Bruno De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering in Vlaanderen," in *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 17 en 21.

⁶ Marnix Beyen, "Zwart wordt van langs om meer de Vlaamsgezinde massa," in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 111.

⁷ José Gotovitch en Chantal Kesteloot, "Amnestie, het onmogelijke compromis," in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 168.

⁸ Beyen, "Zwart wordt van langs," 113-117 ; Koen Aerts en Bruno De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering in Vlaanderen," *Belgisch tijdschrift voor nieuwst geschiedenis* 42, nr. 2-3 (2012): 78.

⁹ Gotovitch en Kesteloot, "Amnestie," 168.

¹⁰ Bruno De Wever et al., eds. *Knack Historia: België 40-45* (Roeselare: Roularta, 2015), 9 ; Luc Huyse, Steven Dhondt en Paul Depuydt, *Onverwerkt verleden: collaboratie en repressie in België (1942-1952)* (Leuven: Kritak, 1994), 9.

¹¹ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 104.

¹² Kesteloot, "Herinnering," 166.

¹³ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 78 en 81.

¹⁴ Hannes Raes, "Tussen feit en fictie. De katholieke beeldvorming over het verzet, 1944-1950: de katholieken en het verzet: een snel verzuurde relatie?" (masterproef, Universiteit Gent, 2009), 8 ; Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 81.

't *Pallierterke* is één van de zovele factoren die de negatieve naoorlogse voorstelling van 'de weerstand' beïnvloedde. Verschillende vrijgelaten 'zwarten' gingen zich na de oorlog organiseren en ontwikkelden zich tot actieve, succesvolle beeldvormers van het Vlaams oorlogsverleden. Zo kregen Vlaams-nationalisten met de uitgave van 't *Pallierterke* in 1945 voor het eerst terug een stem. In volle repressieperiode ging het weekblad de bestraffing van de collaborateurs hevig bekritisieren en ook zijn Vlaamsgezinde en extreemrechtse karakter, maakt(e) het een niet te onderschatten medium voor de beeldvorming.¹

1.1 Opzet van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om, aan de hand van een discoursanalyse, inzicht krijgen in de naoorlogse beeldvorming over 'het verzet' door het satirische weekblad 't *Pallierterke* vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog tot 2015. De scriptie is van maatschappelijk belang, want het wil de mythes over 'het verzet' die in Vlaanderen heersen, ophelderen. De negatieve beeldvorming rond 'het verzet' in Vlaanderen is immers gestoeld op clichés die moeilijk te doorprikken zijn.² Tot op heden is 't *Pallierterke* nooit het onderwerp geweest van een uitgebreide wetenschappelijke gepubliceerde studie. Het betreft slechts enkele terloopse vermeldingen in kranten en in studies over de Vlaamse beweging, vier onuitgegeven thesissen aan de KU Leuven, een korte vermelding in de *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging* en twee monografieën. 't *Pallierterke* van Bruno de Winter (1945-1955) schreef Mark Vanvaeck in 1987 als het verlengstuk van zijn masterscriptie uit 1983 en behandelt enkel de eerste tien jaargangen van het weekblad. Hector Van Oevelen – hedendaags medewerker bij het weekblad – gaf in 1998 zijn *50 jaar 't Pallierterke vrij en vrank* uit die alle wetenschappelijkheid teniet doet. (cfr. infra.)

De scriptie kan de bestaande literatuur omtrent de beeldvorming van 'het verzet' in de Vlaamse publieke herinnering aanvullen. Enkele onderzoekers die zich reeds met dit onderwerp inlieten zijn: B. De Wever, K. Aerts, P. Lagrou, A. Colignon, F. Balace, M. Beyen, L. Huyse, B. Benvindo, E. Peeters, J. Gotovitch, C. Kesteloot ... (zie Deel II: Historisch kader) Ook in tientallen onuitgegeven scripties vindt het thema de laatste decennia weerklank. Vooral de scriptie van Hannes Raes *Tussen feit en fictie. De katholieke beeldvorming over het verzet (1944-1950)* was voor dit onderzoek zinvol.³

1.2 Afbakening

1.2.1 't *Pallierterke*

Uit de literatuurstudie blijkt dat de houding en strategieën van de Vlaams-nationalisten bepaalde clichébeelden rond 'het verzet' uitlokten.⁴ Zowel een niet kritische houding tegenover de collaboratie als een negatief beeld van 'het verzet' zijn opvattingen die ook sterk vervat zitten in katholieke Vlaamsgezinde kringen.⁵ 't *Pallierterke* was al sinds zijn ontstaan (17 mei 1945) Vlaamsgezind, sterk katholiek, fel anticommunistisch, anti-links en rechts radicaal. Deze

¹ Koen Aerts, *Kinderen van de repressie: hoe we worstelen met de bestraffing van de collaboratie* (Kalmthout: Polis, 2018), 161 ; Bart De Wever, "Het Vlaams-nationalisme na de Tweede Wereldoorlog: verrijzenis of herrijzenis?" *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* nr. 3 (1997): 278.

² Francis Balace, "Collaboratie en repressie in Wallonië: anders bekeken?" in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 53.

³ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 79 ; Raes, "Tussen feit en fictie," 13.

⁴ Beyen, "Zwart wordt van langs," 113.

⁵ Raes, "Tussen feit en fictie," 13.

karacteristieken en het feit dat er nog geen onderzoek naar verricht is, maken het krantje interessant om te zien hoe vanuit Vlaams-nationalistisch oogpunt de beeldvorming over 'het verzet' vorm kreeg.¹ Noemenswaardig hierbij is dat ondanks het feit dat tot enkele jaren geleden politiek-ideologische stromingen ingebed zaten in de geschreven pers en 't *Pallierterke* veel aandacht hecht aan het Vlaams-nationalisme, het weekblad nooit partijgebonden is geweest.²

Daarnaast is personderzoek een interessante maatstaf voor de publieke opinie. Bruno De Wever omschreef de vrije pers als "vertolker van opinies, verspreider van ideeën over het verleden en als popularisator van het historisch onderzoek."³ De taalkundige Norman Fairclough vat het als volgt samen: "Texts have causal effects upon, and contribute to changes in people (beliefs, attitudes, etc.), actions, social relations, and the material world."⁴ Hieruit kan men besluiten dat de betekenis die 't *Pallierterke* gaf aan 'het verzet' zeker een impact zal nagelaten hebben bij zijn lezers. Naast de invloed van een krant op de publieke opinie, is het tevens een reflectie ervan. Zo is een krant een afspiegeling van wat er in de hoofden van het lezerspubliek speelt.⁵ De resultaten uit 't *Pallierterke* zouden dus inzicht kunnen geven over welk beeld Vlaams-nationalisten associeerden met 'de weerstand'. Krantenredacties werken bovendien met deadlines waardoor het satirische krantje op korte tijd zijn lezerspubliek van artikels moest voorzien. Het voordeel van die snelheid en mindere behoedzaamheid bij het volschrijven van een krant is dat de achterliggende betekenis doorgaans makkelijker te detecteren is. Er is namelijk minder tijd om de ideologische ondertoon eventueel te verbergen.⁶

1.2.2 Tijd

De onderzoeksperiode strekt zich uit van 1945 tot het jaar 2015. In Antwerpen rolde het satirische krantje voor het eerst van de pers op 17 mei 1945, omstreeks het einde van WO II in Europa. Vandaag bestaat het weekblad nog steeds.⁷ Hoewel het weekblad gedigitaliseerd is tot het jaar 2017, nam ik als eindpunt het jaar 2015 naar aanleiding van '70 jaar einde Tweede Wereldoorlog'. De keuze voor een periode van zeventig jaargangen steunt op het feit dat het onderzoek exhaustief wil zijn waarbij ook aandacht zal gaan naar de evolutie van de redactionele aandacht voor het onderwerp en de ideologische houding van 't *Pallierterke* tegenover 'het verzet'. Wanneer we de rekensom maken van 70 jaargangen met telkens 52 krantenedities komen we uit op 3640 kranten. Een steekproef was bijgevolg noodzakelijk om binnen het tijdbestek van één masterjaar de kranten te kunnen analyseren. Ik koos ervoor om de eerste tien jaarjangen (1945-1955) volledig door te nemen aangezien dit de naoorlogse periode is en voor velen de nasleep van de oorlog nog een dagdagelijks fenomeen is. Vanaf 1955 maken enkel de jaargangen eindigend op 0, 4 en 9 deel uit van het onderzoek. Dit zijn jubileumjaren waarbij de jaren eindigend op 0 'zoveel jaar einde oorlog' en de jaren eindigend op 4 en 9 'zoveel jaar bevrijding' herdenken. Daarnaast werden ook enkele interessante artikels en cartoons uit andere jaren gebruikt, maar die vormen uitzonderingen. Een meer gedetailleerd overzicht van de verantwoording betreffende de selectie van de jaargangen is te vinden in het volgende hoofdstuk 'Methodologie'.

¹ Danny Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985" (masterproef, Katholieke Universiteit Leuven, 1998), V.

² ADVN, "Historiek," 't *Pallierterke* (1945-2017), geraadpleegd 26.07.2020, <https://pallierterke.advn.be> ; Marc Boone, *Historici en hun métier* (Gent: Academia Press, 2015), 31.

³ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 18.

⁴ Norman Fairclough, *Analysing discourse: textual analysis for social research* (Londen: Routledge, 2003), 8.

⁵ Raes, "Tussen feit en fictie," 17.

⁶ Raes, "Tussen feit en fictie," 29.

⁷ Bart De Wever, "Pallierterke, 't," in *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging* (Tielt: Lannoo, 1998), II: 2388.

1.3 Vraagstelling

Dit onderzoek gaat op zoek naar hoe 'het verzet' voorgesteld wordt in het weekblad *'t Pallieterke*. Daarbij vragen we ons af hoe het krantje spreekt over 'de weerstand' en welk beeld het op die manier creëert. De scriptie heeft niet als doel om na te gaan in hoeverre de nieuwsberichten van *'t Pallieterke* een methodologisch voldoende onderbouwd beeld van 'het verzet' weergeven. Dat wilt zeggen in welke mate het weekblad een wetenschappelijk correct beeld weergeeft van 'het verzet'. Eerder de manier waarop het satirische weekblad zijn discours vormde en wat de boodschappen doen, zijn van belang. Ik onderzoek op welke wijze *'t Pallieterke* zijn lezers aanspreekt, welke strategieën het gebruikt om zijn publiek te overtuigen van zijn waarheid en hoe het bijgevolg de realiteit stuurt en construeert waarover het schrijft.¹

Ik besteed aandacht aan het gegeven of *'t Pallieterke* zich al dan niet schuldig maakt aan het gebruik van categorieën en stereotypen van 'de weerstand'. Hoe wordt 'het verzet' benoemd? Is er sprake van veralgemeningen waarbij het weekblad geen aandacht heeft voor de complexe realiteit van 'het verzet' en de oorlogsgeschiedenis? Vinden we een beeldvorming van verzetslieden die anti-Vlaams, Franstalig, communistisch, septemberweerstanders, moordenaars, dieven, terroristen, oubollig, profiteurs en geweldplegers zijn ook terug in *'t Pallieterke*? Daarnaast ga ik na of *'t Pallieterke* enkel kritiek uit op 'het verzet' of dat er toch bepaalde acties of verzetslui zijn die wel degelijk het respect van het weekblad verdienen.

Tot slot peil ik aan de hand van een combinatie van een frequentie-analyse en een discoursanalyse naar de evolutie van de redactionele aandacht en naar de ideologische ontwikkeling omtrent het thema 'verzet'. Zwakt de aandacht voor het thema 'verzet' af na verloop van tijd onder de verschillende hoofdredacteurs? Is er een verandering merkbaar in de gebruikte strategieën en beeldvorming? Stelt het weekblad zich doorheen de jaren gematigder op tegenover 'de weerstand' of zien we op ideologisch vlak niets veranderen? Na de uiteenzetting van het 'wat' en 'waarom' van het onderzoek ga ik over naar 'hoe' de analyse van de bronnen verliep.

¹ Gita Deneckere, *Historische kritiek van woord en beeld in de massamedia* (Gent: UGent Vakgroep, 2002), 25.

2 Methodologie

2.1 't Pallieterke als bronmateriaal

Aangezien de tijdsperiode over zeventig jaar loopt en dit meters aan archiefmateriaal inhoudt, hoeft het weinig betoog dat een goede werkmethode van essentieel belang is. Wat volgt, is een overzicht van het parcours dat ik aflegde om de meest relevante artikels over het verzet te selecteren.

In 2017 ging het grote digitaliseringsproject van 't *Pallieterke* van start waarbij het ADVN, de vzw Vrienden van 't *Pallieterke* en de vzw Identiteit (ID) zich engageerden om 72 jaargangen van het weekblad te digitaliseren.¹ Deze jaargangen zijn online raadpleegbaar op pallieterke.advn.be na het aanmaken van een account. Aanvankelijk was het mijn bedoeling de volledige jaargangen vanaf 1945 tot 2017 door te nemen aan de hand van trefwoorden met de voorziene zoekfunctie 'ctrl f'. Na eerst een paar nummers van het weekblad volledig door te lezen, koos ik de volgende trefwoorden: "repressie", "verzet", "zuivering", "patriot", "weerstand", "vaderland", "witten" en "O.F.". Voor de jaargangen 1945 tot 1950 klikte ik digitaal krantje per krantje open en gaf deze trefwoorden in om vervolgens de meest relevante artikels te selecteren. Het duurde minimum twee dagen om een selectie van de belangrijkste artikels uit een jaar te maken. Wetende dat 72 jaargangen van telkens 52 kranten samen 3744 kranten oplevert, leek dit plan me te ambitieus. Ondanks de voordelen van een digitale bron, zou het toch onmogelijk zijn om op deze manier binnen het tijdbestek van een masterjaar met volledige concentratie al deze kranten kwalitatief te analyseren. Ik zag mijzelf bijgevolg verplicht het over een andere boeg te gooien.

In overleg met mijn promotor zocht ik naar een andere zoekstrategie. Het digitaliseringsproject liet toe om een trefwoord (bv. "verzet") in te geven voor de gehele periode (1945-2017). Het leverde meer dan drieduizend hits op, maar het platform toonde slechts een tiental pagina's met telkens tien resultaten waardoor de inzage beperkt bleef. Tevergeefs contacteerde professor De Wever het ADVN in de hoop voor een oplossing. Krantje per krantje openklikken en telkens opnieuw de gekozen trefwoorden ingeven, bleek volgens het ADVN de enige optie te zijn. We vroegen Julie Birkholz, experte digital humanities, om raad waarop zij adviseerde om naar het ADVN in Antwerpen ter plekke te gaan. Via hun server zou het opsporen van relevante artikels over 'het verzet' sneller moeten verlopen. Juist de week waarin ik mijn bezoek naar Antwerpen gepland had, riep de regering de 'lockdown' van het land uit als maatregel op de uitgebroken pandemie COVID-19. Het ADVN was genooddaakt zijn deuren te sluiten, maar een skypegesprek met de hoofdarchivaris Tom Cobbaert bracht uiteindelijk de oplossing. Hij verklaarde dat de digitalisering van het weekblad door 't *Pallieterke* zelf gebeurd was en het weekblad het advies van het ADVN om dit op een correcte wetenschappelijke manier te doen, links liet liggen. Vandaar dus de beperkte tien pagina's met resultaten. In 23 stapjes legde meneer Cobbaert mij tijdens de skypesessie een nieuwe zoekstrategie uit. Eerst werden alle Pdf-bestanden van 't *Pallieterke* gedownload op mijn computer met 'simple mass downloader' voor Chrome om vervolgens ze te kunnen doorzoeken met Adobe Acrobat Reader.

Ik was mij er al zelf van bewust dat 72 jaargangen doornemen onbegonnen werk is en het nemen van een steekproef onmisbaar. Meneer Cobbaert adviseerde me, uit eigen ervaring, om maximaal te zoeken op twee trefwoorden voor enkel de jaren eindigend op 0 en 5 omdat het anders een

¹ ADVN, "Welkom bij het archief van 't *Pallieterke*," 't *Pallieterke* (1945-2017), geraadpleegd 26.07.2020, <https://pallieterke.advn.be>.

titanenwerk zou worden. Ondanks zijn goed advies nam ik de jaargangen 1945 tot 1955 volledig door aangezien dit de eerste naoorlogse jaren zijn en de herinnering aan de oorlog voor velen nog vers in het geheugen zit. Vanaf 1955 beperkte ik me tot de jaren eindigend op 4,9 en 0. Dit zijn jubileumjaren waarbij die eindigend op 4 en 9 'zoveel jaar bevrijding' en die eindigend op 0 'zoveel jaar einde oorlog' herdenken. Aangezien we in 2015 '70 jaar WO II' herdachten, nam ik ook dit jaar voor de volledigheid op in mijn analyse. Voor de genoemde jaren zocht ik via "geavanceerd zoeken" in Adobe Reader op vijf trefwoorden: "verzet", "weerstand", "patriot" en "O.F."/ "Onafhankelijkheidsfront". De keuze voor de trefwoorden "verzet" en "weerstand" zijn vanzelfsprekend. De volgende twee verdienen wat duiding. Een patriot is iemand die trots is op zijn vaderland en bereid is dat te dienen. Met andere woorden een nationalist. Aangezien de Vlaams-nationalistische beeldvorming verzetslui uitbeeldt als anti-Vlaams en Belgicistisch, gebruikt ze het woord patriot om over verzetsstrijders te spreken. Verder was het communistische Onafhankelijkheidsfront (OF) een van de belangrijkste verzetsorganisaties in België en na de oorlog vergeleken met de andere weerstandsgroeperingen de meest omstreden, vandaar mijn keuze. (zie infra.) Bovendien duidde ik de optie "een of meerdere woorden" aan zodat Adobe niet enkel het specifieke trefwoord, maar ook varianten ervan zoals bijvoorbeeld "verzetslui", "hoera-patriot", "patriotisme", "weerstander" ... toonde.

Daarnaast nam ik het boek *50 jaar 't Pallieterke Vrij en Vrank* van Hector Van Oevelen – hedendaags medewerker van *'t Pallieterke* – bij de hand. Met dit boek streefde Van Oevelen naar een weergave van 50 jaar geschiedenis van het weekblad (zie infra). Ik selecteerde enkele spraakmakende artikels en cartoons die hij aanhaalde uit de jaren 1957, 1958, 1961, 1968, 1977 en 1982. Deze selectie vormt een uitzondering op de regel, maar verstoorde de steekproef niet aangezien na analyse bleek dat het juist een goede aanvulling was.

Gemiddeld leverden de reeds genoemde trefwoorden zo'n 600 hits per jaar op met voor sommige piekjaren zelfs rond de 800 hits, een behoorlijk aantal. De grootste uitdaging daarbij was de concentratie zo goed mogelijk te behouden. Het vergde ongeveer een à twee dagen tijd om al de honderden resultaten die een jaar opleverde op relevantie te selecteren, waardoor het een werk van lange adem werd. Het selecteren van artikels heeft maanden geduurd waarbij ik me vaak afvroeg om toch niet het advies van meneer Cobbaert op te volgen en het aantal jaargangen en trefwoorden te reduceren. Aangezien het niet vanzelfsprekend is om na het reeds gerealiseerde werk plots van de ene methode naar de andere methode te veranderen, bleef ik toch voet bij stuk houden. Naarmate de jaren negentig naderden, stagneerde ook het aantal resultaten op 300 waardoor de selectie alsmaar sneller verliep. Vanaf dan gingen de hits voornamelijk over hedendaags 'verzet' en veel minder over 'het verzet' van tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Aangezien het aantal woorden per jaar tegelijk iets zegt over de redactionele aandacht van *'t Pallieterke* voor het onderwerp 'verzet', besloot ik deze gegevens op te nemen in tabellen en grafieken (zie Bijlage).¹ Het betreft enkel de gegevens uit de periode 1945-1955 en de jaren eindigend op 0, 4 en 9 ; de uitzonderingsjaren zijn hierin niet meegerekend. Hierbij elimineerde ik handmatig de woorden die geen betrekking hadden op het begrip 'verzet' dat deze masterscriptie benadert (zie begrip 'verzet' Deel II: Historisch kader) zoals: "onverzettelijk", "zich verzetten", "overzetten", "verzet zijn op iets", "bergen verzetten", "overzetboot" ... Ook buitenlands verzet zoals het Franse, Russische, Congolese, Arabische, Palestijnse, Israëliëse, Nederlandse, Griekse ... verzet werden niet meegeteld. Dit geldt eveneens voor het patriotisme en de weerstand buiten België. Weerstand buiten de oorlogscontext zoals in "elektriciteit",

¹ Deneckere, *Historische kritiek*, 21.

“weerstand bieden aan iets”, “weerstandig”, “luchtweerstand” ... zijn ook niet in de tabellen en grafieken weergegeven om een zo eerlijk mogelijk beeld te krijgen van hoeveel keer het thema ‘verzet’ de aandacht van *t Pallieterke* trok. Het is bovendien geenszins mijn bedoeling geweest om naast de kwalitatieve ook een uitgebreide kwantitatieve analyse toe te passen, maar aangezien mijn bron digitaal raadpleegbaar is, bood het me een extra invalshoek die ik niet wou negeren.

Naast de reeds vijf vermelde trefwoorden waarop ik zocht in de jaren 1945-1955 en in de jaren eindigend op 4,9 en 0 heb ik voor de jaren 1963, 1968, 1969, 1999, 2000 en 2001 uitzonderlijk gezocht op context gerelateerde trefwoorden (zie Deel II: Historisch kader). De jaren die daarvan niet eindigen op 4,9 en 0 (1963, 1968 en 2001) zijn uitzonderingen en zijn daarom niet opgenomen in de tabellen en grafieken. Op 31 maart 1963 organiseerden Belgische patriotten een grote herstelbetoging te Brussel als reactie op de populaire Vlaamse Marsen tijdens 1961 en 1962. Vanwege dit noemenswaardig evenement doorzocht ik met dezelfde vijf trefwoorden het jaar 1963 tot 25 april. In datzelfde jaar vonden er ook twee incidenten plaats aan het graf van de onbekende soldaat die aan de voet van de Brusselse Congreskolom rust. Vervolgens gaf ik ook het trefwoord “kongreskolom” in voor het hele jaar 1963.¹ Op 27 oktober 1968 organiseerde het VMO van Wim Maes een grote amnestiebetoging in Antwerpen;² ik zocht op de woorden “verzet”, “patriot”, “weerstand” en “betoging” vanaf 17 oktober tot 7 november. Voor het jaar 1969 zocht ik op “Stekene” (152 hits), voor 1999 op “Suykerbuyk” (82 hits), voor 2000 op “Verdoodt” (45 hits) en “historisch pardon” (5 hits) en tot slot voor 2001 op “Voorwaarts” (20 hits). Deel II: Historisch kader biedt een overzicht van de geschiedenis van het verzet dat de keuze voor deze trefwoorden verklaart.

Maar hoe heb ik nu mijn artikels geselecteerd? Welke criteria bepaalden voor mij of een artikel al dan niet relevant was om te lezen en eventueel uit te knippen? De resultaten die Adobe Reader toont na het ingeven van een trefwoord, tonen niet enkel het gevraagde woord, maar ook een stukje van de zin waarin het vermeld staat. Hierdoor kon ik in sommige gevallen in één oogopslag uitmaken of het artikel expliciet over de weerstand ging of eerder een terloopse vermelding inhield. De artikels die uitdrukkelijk het verzet bespraken, selecteerde ik en de artikels waarin het verzet te pas en te onpas aan bod kwam – *t Pallieterke* maakt immers graag duidelijk of een persoon die in het artikel ter sprake komt al dan niet tot de weerstand behoorde - pikte ik uit naargelang het genoeg kwalitatieve inhoud bood om te analyseren.

Alles samengenomen heb ik – de uitzonderingsjaren niet meegerekend – dertig volledige jaargangen van *t Pallieterke* doorzocht, wat neerkomt op 1540 kranten. Op basis van de trefwoorden “weerstand”, “verzet”, “patriot” en “O.F./Onafhankelijkheidsfront” maakte ik daaruit een selectie van de meest prominente artikels die handelen over het verzet van de Tweede Wereldoorlog in België. Deze selectie knipsels kwam neer op 228 pagina’s voor de periode onder het redacteurschap van Bruno de Winter (1945-1955), 586 pagina’s voor Jan Nuyts (1955-2000), 30 pagina’s voor Leo Custers (2000-2010) en tot slot slechts 8 pagina’s voor Karl Van Camp (2010-2015). In totaal ging ik met 852 pagina’s knipsels tekst en 70 pagina’s knipsels cartoons aan de slag. De artikels die ik uiteindelijk effectief gebruikt heb in dit onderzoek staan achteraan in de bibliografie chronologisch gerangschikt.

¹ Lize Haagdorens en Nico Wouters, “Mars(en) op Brussel,” NEVB online, geraadpleegd 26.07.2020, <https://nevb.be>; Bruno Benvindo en Evert Peeters, *Scherven van de oorlog: de strijd om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog, 1945-2010* (Antwerpen: De Bezige Bij, 2011), 78.

² Hector Van Oevelen, *50 jaar 't Pallieterke vrij en vrank: 1961-1995 van vader Eyskens tot Brabants trekpaard* (Antwerpen: Vlaamse Volksbeweging, 2001), 199.

2.2 Op zoek naar het discours

Het onderzoek wilt nagaan op welke manier *'t Pallieterke* bijdroeg tot een negatieve beeldvorming over het verzet in Vlaanderen. Met de notie 'beeldvorming' worden de manieren bedoeld waarop de omgang met het oorlogsverleden vorm kreeg bij de publieke opinie. Verschillende beeldvormers maken gebruik van allerlei middelen en strategieën om hun eigen visies over het verleden te verspreiden.¹ *'t Pallieterke* is daarbij één van de vele spelers die invloed had op het naoorlogse beeld van het verzet. Dit gezegd zijnde, heb ik nog niets verteld over hoe ik in die massa aan krantenknipsels het discours dat *'t Pallieterke* gebruikt om het verzet weer te geven, probeerde te achterhalen. Hoe kon ik uit die honderden artikels een begrip krijgen van de beeldvorming? Met welke methodes analyseerde ik mijn bronnen?

Voor een kritische analyse van een tekst zijn er twee soorten methodes: (1) de kwantitatieve analyse van expliciete woorden of inhoudsanalyse en (2) de kwalitatieve analyse en interpretatief onderzoek waarbinnen de discoursanalyse en linguïstische pragmatiek veelgebruikte methodes zijn voor de zoektocht naar de onderliggende betekenis van een tekst.²

2.2.1 Kwantitatieve of inhoudsanalyse

Onderzoek naar de ontwikkeling van de ideologische houding van *'t Pallieterke* tegenover 'het verzet' is mogelijk door een trendstudie naar de evolutie van zijn boodschappen. Op systematische wijze werden via Adobe Reader de trefwoorden "verzet", "weerstand", "patriot", en "OF" / "Onafhankelijkheidsfront" geteld. Door vooraf vast te leggen welke woorden aan de criteria van de gekozen trefwoorden voldeden (cfr. supra), kon een inhoudsanalyse toegepast worden op een consistente en transparante manier. Tot de verschillende soorten inhoudsanalyse behoren de frequentie-analyse en de valentie-en intensiteitsanalyse. De frequentie-analyse peilt naar het voorkomen van de vooraf gekozen trefwoorden in *'t Pallieterke* per jaargang. De resultaten zijn een indicator voor de aandacht die het weekblad besteedt aan het thema 'verzet' (zie deel III hoofdstuk 5). Aangezien het frequent gebruik van 'verzet-gerelateerde' woorden niets zegt over *'t Pallieterke* zijn standpunten over 'het verzet', is de valentie van een woord meer van belang dan de frequentie. Of een auteur van *'t Pallieterke* al dan niet pro of contra 'de weerstand' beoordeelde, hing af van de lading van de trefwoorden zoals ze in de artikels gebruikt werden. Een intensiteitsanalyse kan hierbij helpen aangezien die focust op de positieve dan wel negatieve betekenis die aan de trefwoorden gegeven werden. Gezien een computer niet zelfstandig kan interpreteren en meerduidige woorden zoals bijvoorbeeld 'verzet' (overzetten, overzetboot, onverzettelijk...) niet kan onderscheiden zonder geprogrammeerd te worden op contextgevoelig lezen, is de context waarin de woorden voorkomen van cruciaal belang. Critici van het kwantitatieve oude model, zoals Stuart Hall, zijn aanhangers van de interpretatieve en kwalitatieve methodes waarbij het accent ligt op actieve processen van betekenisverlening. Het zijn deze nieuwe benaderingen die ik in mijn scriptie toepas waarbij ik de trendstudie als een goede aanvulling van de discoursanalyse beschouw.³

¹ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 18.

² Deneckere, *Historische kritiek*, 21.

³ Deneckere, *Historische kritiek*, 21.

2.2.2 Kwalitatieve of discoursanalyse

“De media voorzien hun publiek niet alleen van informatie betreffende de actualiteit, maar ook van een manier om deze te interpreteren.”¹

Bijgevolg kunnen we niet om het even hoe lezen en vandaar vereist een kwalitatief of hermeneutisch onderzoek van geschreven pers inzicht in de tekst. Een studie naar de betekenis van de krantenartikels over ‘het verzet’ gaat namelijk niet zozeer over het voorkomen van bepaalde woorden, maar eerder over verbanden tussen onderdelen van een tekst, over stiltes, dingen die niet vermeld zijn of juist als vanzelfsprekend worden beschouwd. Impliciete betekenis of veronderstelde betekenis zijn verder binnen discoursanalyse van essentieel belang. Discoursanalyse is zowel kwalitatief als interpretatief van aard en is als methode geschikt voor een analyse van het geschreven woord.²

Met deze methode wilt het onderzoek een beter inzicht krijgen in de werking en de macht van het discours die ‘t *Pallierterke* hanteert. Schrijven is een vorm van handelen en zo hebben de artikels een specifiek doel (informereren, overtuigen, aan de kaak stellen...) en een bepaald effect bij de lezers. Het hoofddoel van de scriptie is niet nagaan in welke mate de boodschappen van ‘t *Pallierterke* een waarheidsgetrouw beeld van ‘het verzet’ afgeven, maar eerder op zoek gaan naar wat de boodschappen van het weekblad doen. Hoe spreekt ‘t *Pallierterke* zijn lezerspubliek aan, welke strategieën maakt het zich meester om de lezers te overtuigen van zijn waarheid, hoe construeert het een beeld van ‘de weerstand’ waarover het rapporteert?³ Aan de hand van deze strategieën kan finaal dan iets gezegd worden over het globale waarheidsgehalte van het weekblad.

Een discoursanalyse is verder verwant met de narratologie waarvan het standpunt is dat ook feitelijke teksten – bijvoorbeeld nieuwsberichten - bepaalde gebeurtenissen in een narratieve structuur gieten. ‘t *Pallierterke* vertelt een verhaal over ‘de weerstand’ aan een bepaald lezerspubliek waarin bepaalde actoren (*agency*) een actieve of passieve rol krijgen. Een nieuwsbericht vormt daarbij een narratief door hoofd-en bijrolspelers, helden en slechteriken, een plot, episodes, tragische gebeurtenissen... Van groot belang voor de analyse is dat we ook rekening moeten houden met het perspectief, de invalshoek van waaruit ‘het verzet’ wordt beschreven door ‘t *Pallierterke*. Het Vlaams-nationale karakter van het weekblad zou namelijk invloed moeten hebben op de retorische strategieën waarmee het de lezer probeert te overtuigen van zijn beeld over ‘het verzet’. Voldoende aandacht voor de intentie van de maker van de tekst is daarbij essentieel.⁴

Het decoderen van teksten kent geen standaard woordenboek of grammatica. Er bestaat niet zoiets als een definitieve analyse van een tekst, maar dat wilt niet zeggen dat ze onkenbaar is.⁵ Zo bestaan er verschillende soorten discoursanalyse en voor de analyse van de beeldvorming over ‘het verzet’ in deze scriptie werd meer specifiek gekozen voor een combinatie van de linguïstische pragmatiek en het framing paradigma. Hierbij wil ik vermelden dat een gedetailleerd verdiepend kwalitatief onderzoek aan de hand van deze twee methodes niet mogelijk is voor een tijdsperiode van zeventig jaargangen krantenknipsels. Een intensief kwalitatief onderzoek vergt immers een

¹ Baldwin Van Gorp, *Framing asiel. Indringers en slachtoffers in de pers* (Leuven: Acco, 2006), 58.

² Deneckere, *Historische kritiek*, 25.

³ Deneckere, *Historische kritiek*, 25.

⁴ Deneckere, *Historische kritiek*, 26.

⁵ Fairclough, *Analysing discourse*, 14.

beperkttere afbakening in de tijd. Ik zal de methodologische instrumenten zo goed als mogelijk toepassen, maar het grote bronnencorpus (1945-2015) en de expressieve onomwonden stijl van *'t Pallieterke* laten me toe me vooral te baseren op *Verstehenslehre*. Dat wilt zeggen dat ik als historica de gepubliceerde opvattingen, handelingen, gevoelens en historische personages zal pogen intuïtief en gevoelsmatig te begrijpen zodat er een zekere vertrouwdheid ontstaat tussen de historica (observator) en het verleden (object). Als een begrijpende tijdgenoot zal ik mij aldus verplaatsen in de vervlogen gebeurtenissen, beschreven door *'t Pallieterke*. Dit is geen eenvoudige opdracht, want het vergt van de historica een 'open mindset' gezien ze het niet eens kan zijn met het ideologisch Vlaams-nationalistische discours van *'t Pallieterke*.¹ In wat volgt, gaan we verder met het uiteenzetten van de twee gekozen methodes.

Linguïstische pragmatiek

De linguïstische pragmatiek richt zich op de kwalitatieve en hermeneutische analyse van de betekenis van teksten waarbij de probleemstellende en contextualiserende methode, haar uitermate geschikt maakt voor deze scriptie. "Pragmatiek is een maatschappelijk relevante, probleemstellende kijk op taal en discours, met (meer) aandacht voor de historische, maatschappelijk-politieke, culturele, ideologische en mentale context waarin dat discours gehanteerd wordt." Vandaar lijkt de linguïstische pragmatiek volgens historica Gita Deneckere voor de historische kritiek de meest gewenste methode te zijn. Het uitgangspunt van deze theorie is dat elke vorm van communicatie een betekeniswereld meedraagt die de interpretatie vormt van wat uitdrukkelijk wordt verkondigd. Voor *'t Pallieterke* betekent dit dat een uitspraak over 'de weerstand' altijd past binnen een bepaald kader ; een bepaalde context dat de betekenis van de uitspraak bepaalt. Het discours is daarbij dynamisch naargelang de historische context al dan niet verandert.² Historici zijn zich daarbij ervan bewust dat woorden, teksten en discours tijdgebonden codes bevatten. De lectuur van *'t Pallieterke* is dus tijds-en vooral cultuurgebonden en wie er niet mee vertrouwd is, decodeert fout en riskeert het begaan van 'verkeerd lezen' en anachronismen. Het hoeft geen betoog dat een cultureel en historisch referentiekader van de geschiedenis van 'het verzet' en *'t Pallieterke* noodzakelijk was alvorens te kunnen aanvangen met de bronnenanalyse. Vanwege de complexiteit van de Belgische oorlogsgeschiedenis was dit 'vertrouwd worden' met de artikels uit *'t Pallieterke* geen eenvoudige opdracht.³

Aangezien de linguïstische pragmatiek ervan uitgaat dat taal een functioneel en gecontextualiseerd fenomeen is, richt de analyse zich verder op concrete vormen van taalgebruik en de manier waarop deze stroken met niet-talige factoren. Speciale aandacht zal uitgaan naar het woordgebruik en de manier waarop *'t Pallieterke* zinnen bouwt. Door het gebruik van negatief of positief geconnoteerde woorden, eufemismen, understatementen, hyperbolen of overdrijvingen en metaforen kan een vertekend beeld over 'het verzet' gecreëerd worden. Woordgebruik is bijgevolg niet onschuldig en een bepaalde ideologie en mentaliteit die van het weekblad uitgaat, kan niet neutrale woorden nog meer tot uiting laten komen. Er kan bovendien sprake zijn van semantische vernauwing of verruiming. In het eerste geval worden woorden door elkaar gebruikt zoals bijvoorbeeld bij de begrippen "moslim" en "Arabier" ; niet alle moslims zijn immers van Arabische oorsprong. Ter illustratie voor het tweede geval kunnen migranten geassocieerd

¹ Boone, *Historici*, 201 en 238-39.

² Deneckere, *Historische kritiek*, 29.

³ Boone, *Historici*, 230.

worden met de islam, terwijl voor veel moslims België hun geboorteland is en ook 'etnische Belgen' zich tot de islam kunnen bekeren.¹

Een tekst kan bovendien naast een expliciete betekenis ook een impliciete betekenis bevatten. Voor mijn onderzoek heb ik specifiek gezocht op expliciete trefwoorden (cfr. supra) waardoor ik mij vooral zal focussen op uitdrukkelijk taalgebruik, maar tegelijk zal ik de ogen niet sluiten voor implicaties en vooronderstellingen.² Volgens taalkundige Norman Fairclough berust namelijk wat in een tekst wordt gezegd, altijd op impliciete vooronderstellingen.³ Op basis van de analyse van het woordgebruik en eventuele implicaties zal ik uiteindelijk een samenhangende analyse construeren in relatie tot de historische context waarin de artikels tot uiting kwamen.⁴

Framing paradigma

Uit de literatuurstudie blijkt dat het een veelgebruikte tactiek van het Vlaams-nationalisme was om bepaalde elementen uit het verleden te benadrukken en andere te verzwijgen of af te zwakken.⁵ Dit spel van overdrijving en verbloeming verklaart onder andere de keuze voor de tweede methode: het framing paradigma. De socioloog E. Goffman beschreef frames als structuren die de werkelijkheid volgens een narratief organiseren en zo betekenis geven. Academicus R. Entman werkte vervolgens het concept van de communicatiewetenschappen uit tot een paradigma dat ook toepasbaar is op de sociale en humane wetenschappen. Doordat Entman zijn definitie geldt voor onderzoek van zowel woord als beeld in de media, was het bruikbaar voor een onderzoek naar het discours van 't Pallieterke sinds 1945.⁶ De definitie van Entman luidt als volgt:

"Framing essentially involves selection and salience. To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such ways as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described."⁷

Vanuit deze definitie blijkt dat een frame dus bepaalde elementen uit de complexe realiteit selecteert en die extra in de verf zet zodat andere aspecten van de werkelijkheid naar de achtergrond verdwijnen om zodoende een eenzijdig, exclusief en coherent verhaal aan te bieden dat bestaat uit problemen, oorzaken, morele evaluaties en remedies. Frames zijn met andere woorden een hulpmiddel voor journalisten om complexe onderwerpen op een heldere manier in de verslaggeving voor te stellen. Op die manier construeren nieuwsberichten de werkelijkheid vanuit één denkraam en laten het breder verhaal weg zodat hun boodschap een zo groot mogelijk publiek kan bereiken. Het resultaat is een eenzijdige voorstelling van een situatie. Objectieve journalistiek en het idee dat nieuws frameloos zou kunnen zijn, is dus een illusie.⁸ Doordat het weekblad beslist over wat het communiceert naar zijn lezers, maakt 't Pallieterke al dan niet

¹ Deneckere, *Historische kritiek*, 30.

² Deneckere, *Historische kritiek*, 30.

³ Fairclough, *Analysing discourse*, 11.

⁴ Deneckere, *Historische kritiek*, 30.

⁵ Beyen, "Zwart wordt van langs," 113.

⁶ Tamar Cachet, "Motieven om oorlogsdoden te tonen in de pers: de dood fotografisch verbeeld in de geïllustreerde pers tijdens de Eerste Wereldoorlog," *TMG Journal for media history* 1 (2016): 37.

⁷ Robert Entman, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm," *Journal of communication* 4 (1993): 52.

⁸ Baldwin Van Gorp, Jan Boesman en Mirjam Vossen, "Het reconstrueren van frames in het nieuws, op redacties en in de hoofden van journalisten," *Tijdschrift voor communicatiewetenschap* 46 nr. 1 (2018): 74-5.

bewust gebruik van frames die hun 'preferred meaning'¹ over 'de weerstand' ondersteunen.² De lezer kan dan afhankelijk van zijn eigen overtuigingen en de overtuigingskracht van het aangeboden interpretatieframe de 'preferred meaning' aanvaarden of afwijzen. Daarnaast speelt de socioculturele context een rol. Leden van eenzelfde cultuur, bijvoorbeeld het Vlaams-nationalisme, hebben gemeenschappelijke frames in hun mentaliteit waardoor Vlaams-nationalisten makkelijker de frames van 't *Pallierterke* zullen aannemen.³

Entman benadrukt bovendien dat mensen (lees: lezers van nieuwsberichten) in het algemeen niet zo goed geïnformeerd en cognitief actief zijn, waardoor framing een grote invloed heeft op hun reacties.⁴ Aan de hand van *framing devices* kan bepaalde informatie dan meer opvallen, betekenisvoller worden en zo door de 'passieve' lezer beter onthouden worden. Hij heeft het over *agency* en *passive voice*⁵, vergelijkingen, cijfergebruik, bronnen, adjectieven, woordkeuze, herhaling, veralgemeningen, metaforen, beeldkeuze, categorieën en stereotypen.⁶

Tijdens de analyse van de artikels van 't *Pallierterke* zal rekening gehouden worden met de vier framing functies en zal ook nagegaan worden of het weekblad slechts bepaalde kenmerken van 'het verzet' benadrukt en andere stilzwijgt door gebruik te maken van de genoemde *framing devices*. Daarbij dient vermeld te worden dat het volledig en betrouwbaar opsporen van frames geen evidente opdracht is. Veel *framing devices* kunnen als 'natuurlijk' overkomen doordat ze onopvallend in een tekst sluipen en de lezer zich er geen vragen bij stelt.⁷ Daarnaast wil ik opnieuw benadrukken dat het voor zo'n groot bronnencorpus onmogelijk is om telkens alle *framing devices* te bespreken, maar de meest betekenisvolle komen zeker aan bod.

2.2.3 Stijl

Het Vlaamsgezinde en rechts radicale weekblad staat bekend om zijn bijtende en hekelende humor. (cfr. infra. Deel II hoofdstuk 3) 't *Pallierterke* is een satirisch tijdschrift dat veelvuldig gebruik maakt van pseudoniemen om bepaalde politici en personages te beschrijven.⁸ Zo vervormt het blad op speelse wijze de namen van personen, bladen, partijen enz. Aangezien de satirische stijl en inhoud tijd- en plaatsgebonden zijn, ondervond ik als hedendaags lezer voor mijn analyse van de artikels toch enige hinder. Het vergde behoorlijk wat tijd en het nodige geduld eer ik vertrouwd geraakte met de stijl en het woordgebruik van 't *Pallierterke*. Zo was mij niet in één oogopslag duidelijk welke politici verscholen zaten achter de spotnamen die het weekblad gebruikt. Daarnaast vroeg ik me soms af of 't *Pallierterke* oprecht en serieus iets beweerde of dat een bepaalde omschreven situatie juist volledige fictie was en zo deel uitmaakte van de satire. Fairclough wees al op dit punt door te beweren dat sommige teksten heel transparant zijn, maar dat andere bij het interpreteren meer energie van de decodeerder vergen aangezien niet direct duidelijk is wat er wordt geschreven en bedoeld.⁹ Het weekblad maakt graag gebruik van compleet verzonnen situaties, bijeenkomsten of betogingen om zijn spot met 'het verzet' uit te drukken. Voor een onderzoeker zijn die niet makkelijk weer te geven aangezien de gebeurtenissen

¹ 'Preferred meaning' is de interpretatie die naar voren geschoven wordt en zo de dominante betekenis vormt.

² Entman, "Framing: toward clarification," 52.

³ Cachet, "Motieven om oorlogsdoden," 37.

⁴ Entman, "Framing: toward clarification," 56.

⁵ Who did it? What causal force created the newsworthy act?

⁶ Robert Entman, "Framing U.S. coverage of international news: contrasts of the KAL and the Iran Air Incidents," *Journal of communication* 4 (1991): 13-20 ; Entman, "Framing: toward clarification," 53.

⁷ Entman, "Framing U.S. coverage," 6.

⁸ Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985," 20.

⁹ Fairclough, *Analysing discourse*, 11.

nooit plaatsgevonden hebben. *'t Pallieterke* eist daarom meer interpretatief werk dan bij een andere krant het geval geweest zou zijn. Een vertrouwdheid met de historische context van 'het verzet' was daarom van groot belang voor de interpretatie van de artikels. Een andere hindernis was de lay-out. Het weekblad voorziet de eerste dertig jaar vrij veel tekst en informatie zonder de nodige wit ruimte wat de leesbaarheid bemoeilijkte. Pas vanaf de jaren zeventig merkte ik dat er meer aandacht ging naar het design van de krant door meer titels, wit ruimte, horizontale lay-out, koppen... ; vanaf de jaren negentig hecht het weekblad meer belang aan kleurgebruik.

3 Structuur

Het onderzoek bestaat uit vier delen. Het eerste deel voorzag een inleiding op het onderwerp van de scriptie. In het tweede en derde deel komen respectievelijk het historisch kader en de onderzoeksresultaten van de discoursanalyse en de trendstudie aan bod. Een laatste deel formuleert een algemeen besluit aan de hand van het gevoerde onderzoek.

Deel I is onderverdeeld in drie hoofdstukken waarin de probleemstelling, de methodologie en de structuur van het onderzoek besproken werden. Het deel bood een antwoord op het 'wat', 'waarom' en 'hoe' van de scriptie. Deel II gaat vervolgens dieper in op de historische context van 'het verzet', op de beeldvorming en het actuele debat omtrent 'het verzet' en op de geschiedenis van het weekblad *'t Pallieterke*. Dit deel is van groot belang om de onderzoeksresultaten van deel III te kunnen kaderen. Aan de hand van een discoursanalyse behandelt deel III vervolgens de resultaten van de beeldvorming over 'het verzet' in *'t Pallieterke*. De eerste vier hoofdstukken van dit deel zijn opgedeeld op basis van de verschillende redacteurs van *'t Pallieterke*: Bruno de Winter (1945-1955), Jan Nuyts (1955-2000), Leo Custers (2000-2010) en tot slot Karl Van Camp (2010-2015). Dit werd bewust gedaan om een beter inzicht te krijgen op de evolutie van het discours dat eventueel wijzigt naargelang de hoofdredacteur verandert. Het vijfde hoofdstuk van dit deel bespreekt op basis van de de tabellen en grafieken (zie Bijlagen) en de discoursanalyse de redactionele aandacht en de ideologische ontwikkeling van *'t Pallieterke* over 'het verzet'. Deel IV vat tenslotte de gevonden bevindingen samen in een conclusie met suggesties voor verder onderzoek.

Deel II: Historisch kader

Om de resultaten van de bronnenanalyse die in het derde deel van de scriptie aan bod komen te kunnen decoderen en interpreteren, is een begrip van de historische context onmisbaar. De scriptie behandelt de beeldvorming over het verzet in 't *Pallierterke* van 1945 tot 2015. De geschiedenis van de onderwerpen verzet, beeldvorming en 't *Pallierterke* krijgen daarom elk afzonderlijk een eigen hoofdstuk. Hoofdstukken één en twee bespreken respectievelijk het verzet en de stand van het onderzoek betreffende de beeldvorming over het verzet. In hoofdstuk drie volgt de geschiedenis van 't *Pallierterke*.

1 Het verzet

Wat volgt is een beknopte historische weergave van het verzet om de onderzoeksresultaten te kaderen. Het is geenszins de bedoeling om een exhaustief overzicht van de geschiedenis van het verzet weer te geven aangezien de focus van de scriptie elders ligt.

“Slechts een zeer klein deel van de bevolking is overgegaan tot actief verzet, niet veel groter dan het deel dat in de collaboratie stapte. Tussen verzet en collaboratie bevindt zich een grote grijze zone met uiteenlopende en moeilijk te bepalen verantwoordelijkheden als gevolg.”¹ Slechts 3 % van de ‘weerbare bevolking’ behoorde tot het verzet waardoor het een randfenomeen bleef. Toetreden tot het verzet kon nu eenmaal gevaarlijk zijn en vereiste moed.² Dat wil zeggen dat het merendeel van de Belgische bevolking zich bevond tussen de zwart-wittegenstelling van collaboratie en verzet: de aanpassings-of accommodatiepolitiek. Het gaat hier om mensen die zowel collaboratie als verzet afwezen en geen bewuste keuze maakten ; de bevolking schikte zich naar de nieuwe machtsverhoudingen om het dagelijks leven mogelijk te maken.³ Bijgevolg waren verzet en collaboratie eerder uitzondering dan regel, maar we kunnen niet van homogene groepen spreken. Binnen de ‘witten’ en de ‘zwarten’ bestonden heel wat onderlinge verschillen.⁴

Het toelichten van het begrip ‘verzet’ is ietwat problematisch. Ten eerste opereerden verzetsleden – in tegenstelling tot collaborateurs - in het geheim en deden er zodoende alles aan om niet door de bezetter herkend en opgepakt te worden. Van zodra de oorlog ten einde was, was het veelal duidelijker wie de daders waren dan wie de helden. Vervolgens is een definitie van het ‘verzet’ gebaseerd op de naoorlogse perceptie ervan die zich slechts beperkte tot het institutionele karakter. Hét verzet bestond niet, maar binnen deze visie kregen enkel afgelijnde verzetsorganisaties met een duidelijke aanvoerder bestaansrecht. Bovendien dienden de groeperingen tijdens de bevrijding nog werkzaam te zijn. Het reduceren van het verzet tot deze naoorlogse visie overschaduwde de complexiteit ervan: bepaalde verzetsgroeperingen hielden bijvoorbeeld tijdens de bezetting op te bestaan door arrestaties en sommige individuen sloten zich nooit aan bij een organisatie, maar kregen toch het statuut van verzetsstrijder. Tenslotte zorgt het woord ‘verzet’ zelf voor verwarring. Wat bedoelt men immers met verzet? Militair optreden, clandestiene pers, sabotageacties, ondergrondse netwerken, hulp aan joden, spontane en individuele acties... Het waren allemaal vormen van verzet. De termen “weestander”, “politiek

¹ Bruno De Wever, “De collaboratie in Vlaanderen,” in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 45.

² Fabrice Maerten en Rudi Van Doorslaer, “Het verzet,” in *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 42.

³ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 9 ; Nico Wouters, “Accommodatie,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁴ Raes, “Tussen feit en fictie,” 31 ; Lieven Saerens, “De Antwerpse verzetspers en de jodenvervolging,” in *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 146.

gevangene” en “sluikpers” kregen bovendien na de oorlog een juridische omschrijving, maar of deze bepalingen strookten met de realiteit of eerder voor politieke doelen gunstig waren, doet opnieuw vraagtekens rijzen.¹

Voor een goed inzicht in de resultaten te krijgen is het daarom belangrijk om de complexiteit van het begrip ‘verzet’ in het achterhoofd te houden. Alleen op die manier kunnen we de verschillende belangengroepen van het verzet situeren in hun historische context, beginnend met het ontstaan van het verzet.

1.1 Ontstaan van het verzet

10 mei 1940, de dag van de Duitse invasie in het neutrale België. Achttien dagen later capituleerde het Belgische leger op bevel van Leopold III en bezette Duitsland ons land onder een fascistische dictatuur. De koning zijn capitulatie zorgde voor een breuk met de regering en ook van de geallieerde bondgenoten kon hij niet op begrip rekenen.² Slechts een kleine minderheid van extreemrechtse Vlaams-nationalisten en hoofdzakelijk Franstalige rexisten, kon haar geluk niet op met de vestiging van de Nieuwe Orde.³

Een andere minderheid – 160 000 Belgen zowel mannen als vrouwen - weigerde zich neer te leggen bij het Duitse regime.⁴ De houding van verzetslieden viel in eerste instantie terug op twee ideologische drijfveren: het antifascisme en patriottisme. Het belang dat aan die verschillende motieven gehecht werd, was afhankelijk van de politieke overtuiging.⁵ Toch speelden binnen de weerstand ook andere motivaties een rol waardoor het antifascisme en patriottisme als voornaamste beweegredenen enige nuance verdienen. Die motivaties waren zowel individueel als collectief van aard. Zo waren pro-communisme, anglofilie, het verlangen naar vrijheid en rechtvaardigheid, de hang naar democratie, solidariteit en vooral vijandigheid tegenover Duitsland andere belangrijke factoren om toe te treden tot het verzet.⁶

Vanwege hun relaties met bepaalde milieus van oud-strijders uit de Eerste Wereldoorlog, waren de Franstalige kleine burgerij en middenklasse erg anti-Duits gezind. Bij hen was het Belgisch-nationalisme sterk aanwezig en ze hielden er duidelijke rechtse gevoelens op na. “Deze sociale groep was voor de invasie al uitgesproken Duitsvijandig en patriottisch en vreesde ook zijn relatief geprivilegieerde positie in de Belgische staat te verliezen.” Binnen deze kringen verleenden de eerste verzetsgroepjes in de herfst van 1940 hulp aan Britse soldaten die wensten terug te keren naar hun vaderland. Verder was het oprichten van inlichtingendiensten en vele clandestiene blaadjes het startschot van de eerste verzetsacties. Eind 1941 en begin 1942 groeiden rechtse patriotten en groeperingen bestaande uit militairen en vooral reserveofficieren meer naar elkaar toe om zich niet bij de bezetting neer te leggen.⁷

¹ Raes, “Tussen feit en fictie,” 31-2 en 52.

² Koen Aerts en Bruno De Wever, “Koning en regering,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 23.

³ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 33.

⁴ Fabrice Maerten, “Verzet,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 102.

⁵ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 33.

⁶ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 33.

⁷ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 34 en 36 ; Maerten, “Verzet,” 107.

Het tweede motief waarrond het verzet zich ontwikkelde, was het antifascisme. Al in de jaren dertig was er sprake van een antifascistische beweging, maar deze kern boette snel aan macht in onder invloed van de oorlogsomstandigheden. Het kwam namelijk als een schok voor de gematigde en democratische linkerzijde (sommige christendemocraten, maar vooral liberalen en socialisten) dat de Westerse democratieën instortten. Verder stelden ze zich vragen bij de werking van parlementaire regimes. Ook de regering-Pierlot IV, die ontzet door de Franse nederlaag naar Londen gevlucht was en van daaruit de strijd verderzette, nam geen voorbeeldhouding aan. Hierdoor was de strijd voor de democratie en tegen het fascisme geen evident gegeven om een rol te spelen binnen de weestand.¹

De communisten namen aanvankelijk een afwachtende houding aan tot het niet-aanvalsverdrag (Molotov-Ribbentropact van augustus 1939) tussen de Sovjet-Unie en Nazi-Duitsland op 22 juni 1941 ophield te bestaan. In plaats van een strijd tegen het kapitalisme, was vanaf dan het doel de vernietiging van het fascisme. De bevrijding van het land was de absolute prioriteit en het Kremlin beval om de wapens op te nemen tegen Duitsland. Het Onafhankelijkheidsfront (OF), een van de belangrijkste verzetsorganisaties in België, werd door de communistische partij (KPB) in 1941 opgericht. Het plan van het OF was alle verzetsinitiatieven - ook niet-communistische - te verenigen onder het patriottisme. Het OF slaagde hier maar gedeeltelijk in.²

Algemeen kunnen we dus aannemen dat het verzet bij de aanvang van de bezetting eerder een marginale groep was. Daarnaast ontstonden de eerste verzetsgroeperingen vooral op initiatief van sterk totalitair geïnspireerde Belgicistische, extreemrechtse patriotten aan de ene kant en extreemlinkse communisten aan de andere kant.³ Niet aan de traditionele stromingen - katholieken, socialisten en liberalen - in België, maar aan de critici van de parlementaire democratie had de weerstand haar oorsprong te danken. Pas later, vooral wanneer het oorlogsgeweld toenam vanaf 1943, groeide de groep verzetslui aan en werd het politiek spectrum breder. Toch zijn de katholieke, liberale en socialistische stromingen nooit de dragende structuren van het verzet geworden.⁴ Het is te simplistisch om het verzet enkel te verklaren vanuit ideologisch standpunt. Zo werkten verschillende elementen op elkaar in en was de bezettingscontext een bepalende factor om het verzet te doen groeien. Ideologische initiatieven konden via sociale netwerken evolueren naar verzetskernen die op hun beurt de politieke, sociale en maatschappelijke breuklijnen van 1940-41 grotendeels behielden.⁵

1.2 Het verzet tijdens de bezetting

1.2.1 Verzetsorganisaties

Met het doel van het onderzoek voor ogen is het niet van nut om diep in te gaan op alle verzetsorganisaties. Bovendien is dit onmogelijk vanwege het complexe en minder zichtbare sociale weefsel dat aan de basis lag van de weerstand. Vandaar dat enkel de meest prominente verzetsgroepen ter sprake komen.

¹ Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 34.

² Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 34-6 ; Maerten, "Verzet," 107.

³ De Wever et al., *Knack Historia*, 8.

⁴ Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 36.

⁵ Raes, "Tussen feit en fictie," 34.

Zo'n honderdtal actieve verzetsgroepjes telde ons land in 1942. Vooral in de steden en in de Waalse industriegebieden waren deze geconcentreerd totdat het verzet in de zomer van 1944 het hele grondgebied bereikte. Vanaf dan waren er naar schatting zo'n honderd à honderdzestigduizend mannen en vrouwen bij de weerstand betrokken.¹ De aanwerving gebeurde haast steeds van persoon tot persoon op basis van wederzijds vertrouwen. Daarna onderging de kandidaat een proefperiode om de 'verzetscapaciteiten' na te gaan.² Omwille van de veiligheid kenden de leden elkaar enkel bij nummer zodat ze geen namen konden doorgeven indien ze opgepakt werden.³

Vanaf de lente van 1944 groeide het aantal verzetslui exponentieel en het gewapend verzet steeg uit boven de andere vormen van verzet.⁴ Verschillende factoren leidden tot die groei. De jodenvervolging was een eerste factor, maar tevens ook de minst doorslaggevende. Een grotere schokgolf kwam echter met de verplichte tewerkstelling in Duitsland sinds 6 oktober 1942. Na het invoeren van deze maatregel kon de bevolking zich steeds minder vinden in de politiek van het minste kwaad. Grote verzetsbewegingen, vooral het OF, zorgden ervoor dat de slachtoffers van deze maatregel konden onderduiken. "De integratie van vele werkweigerars in de clandestiene activiteit en vooral de wijdvertakte 'medeplichtigheid' die nodig was om tienduizenden vogelvrijverklaarden te helpen, leidden tot een aanzienlijke verbreding van de verzetsbasis." Inmiddels werkten alsmaar meer anti-Duitse gevoelens en wrok tegenover collaborateurs de groei van het verzet in de hand. Tenslotte werd eind 1942 op internationaal vlak duidelijk dat Duitsland aan de verliezende hand was ; een extra motivatie om over te gaan tot verzet.⁵ "In 1944 was het verzet massaal geworden en dat ging in sommige regio's gepaard met toenemend geweld in de vorm van terreur en tegenterreur."⁶

In december 1940 zag de politiek neutralere Belgische Nationale Beweging (BNB) in Brussel het licht. De meeste verzetsleden kwamen uit de Franstalige middenklasse en waren rechts. De BNB sloeg de handen ineen met andere meer rechtsgezinde bewegingen zoals het Belgisch Legioen (later genoemd naar Geheim Leger) en de Nationale Koninklijke Beweging (NKB). In februari 1944 kreeg de BNB te maken met een grote arrestatiegolf van zo'n 100 bekende topfiguren waardoor ze haar rol bij de bevrijding niet kon spelen.⁷

Een jaar na de oprichting van de BNB, kwam het Onafhankelijkheidsfront op initiatief van de KPB van de grond. Het OF stelde zich na de oorlog graag voor als een soort frontsoldaten⁸, want haar voornaamste doel was patriottische eenheid bereiken tussen de verschillende weerstandsgroepen. "Ze wilden vooral geen verdeeldheid zaaien in de patriottische opinie, nu ze bijna al hun energie staken in de opbouw van een zo breed mogelijk front tegen de bezetter. Ze hoopten dat deze grote groep van verzetslui een belangrijke rol zou spelen in de bevrijding van het land en dat ze de poorten van de macht zou inbeuken."⁹ In het bereiken van eenheid slaagde het OF gedeeltelijk, maar toch was er samenwerking met de andere politiek georiënteerde stromingen. Zo gaven de liberalen behoorlijk wat financiële steun en ook de uitgesproken

¹ Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 37.

² Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 44.

³ *Kinderen van het verzet*. "In het verzet." 1. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 22.10.2019.

⁴ Maerten, "Verzet," 102.

⁵ Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 37 ; Maerten, "Verzet," 109.

⁶ De Wever et al., *Knack Historia*, 8.

⁷ Raes, "Tussen feit en fictie," 37.

⁸ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 62.

⁹ Fabrice Maerten, "De sluikpers in bezet België," in *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 87.

christendemocraten maakten deel uit van het OF. Die katholieken lagen na de oorlog aan de basis van de oprichting van de Union Démocratique Belge (UDB), een progressieve partij van weerstanders. De samenwerking met de socialisten bleef evenwel beperkt aangezien ze de communisten niet vertrouwden en hun gewapend verzet afkeurden.¹ De communisten waagden zich immers aan elke vorm van verzet, ook sabotage en aanslagen. De conservatieve katholieken en socialisten daarentegen waren niet zo te vinden voor aanslagen en sabotageacties.² Enkele bekende namen binnen het OF waren: Fernand Demany, Aloïs Gerlo en Rudolf Roels. Van 1942 tot 1944 was Demany secretaris-generaal van het OF en in 1944 zetelde hij in de eerste naoorlogse regering-Pierlot als minister voor de communisten. De communist Gerlo richtte in Vilvoorde een afdeling van het OF op en was vanaf 1945 redacteur van het sluikblad *Front*.³ Tot slot was Rudolf Roels een van de leidende figuren van het Antwerpse OF.⁴

Het Belgische Partizanenleger (PA) en de Patriottische Milities (PM) maakten beiden deel uit van het OF. De Partizanen waren degenen die de grootste gewelddaden pleegden en stonden onder het toezicht van de KPB. Na de Duitse inval in de Sovjet-Unie bracht de KPB in juni 1941 verschillende gewapende groepen bij elkaar die samensmolten tot het PA. De beweging pleegde verschillende aanslagen op het spoor- en telefoonverkeer en had talrijke vermoorde collaborateurs op haar naam staan.⁵ Joden speelden een belangrijke rol bij de gewapende Partizanen, want ze wilden hun dramatisch lot niet zomaar afwachten.⁶ De PM, die vorm kregen sinds de zomer van 1941, sloten zich in de herfst van 1942 aan bij het OF, maar behielden een grote mate van onafhankelijkheid. De relevantie van de PM was om een structuur te vormen voor het vermeende 'gewapend burgerverzet'.⁷

Uit het Belgisch Legioen ontstond vervolgens het Geheim Leger (GL). Oorspronkelijk was het Belgisch Legioen een conservatieve Belgicistische, autoritaire en antiparlementaire verzetsorganisatie, maar in de loop van de oorlog werd het GL gematigder. Charles Claser legde de basis voor de paramilitaire structuur van het Belgisch Legioen en vanaf juni 1944 veranderde de naam officieel naar het Geheim Leger. De verzetsgroep stond in contact met de regering-Pierlot IV in Londen, maar hun relatie liep vaak stroef. Aanvankelijk had het Belgisch Legioen niet de bedoeling te strijden tegen de bezetter, maar beschouwde het zichzelf als een elitaire garde rond koning Leopold III. Zijn voornemen was de koning te beschermen tegen offensieven van communisten, rexisten en Vlaams-nationalisten. Verder wenste het leger klaar te staan indien Nazi-Duitsland een bepaalde onafhankelijkheid aan België zou toekennen. Het keren van de oorlogskansen in het voordeel van de geallieerden vanaf juni 1941 en de stijgende wrok van een steeds harder dwangregime, maakte van het Legioen een sterk gestructureerde verzetsbeweging die de Angelsaksische geallieerden ter hulp kwam. De leiders van het GL wensten met de beweging

¹ Raes, "Tussen feit en fictie," 37.

² Maerten, "De sluikpers," 84.

³ *Front*: sinds oktober 1943 het nationaal orgaan van het OF ; Maerten, "De sluikpers," 81 ; Jan Naert, "Het Gentse Onafhankelijkheidsfront in de naoorlogse jaren: une victoire sans lendemain?" (masterproef, Universiteit Gent, 2012), 108 en 143.

⁴ Gert De Prins, "Behoudt den moed, behoudt de hoop: de sluikpers in Antwerpen," in *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 103.

⁵ Raes, "Tussen feit en fictie," 38.

⁶ Lieven Saerens, "Jodenvervolging," in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 98.

⁷ Raes, "Tussen feit en fictie," 38 ; *Kinderen van het verzet*. "In het verzet." 1. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 22.10.2019.

de macht van de koning te versterken, maar het GL bleef politiek neutraal om zijn voornaamste doel te bereiken: het verjagen van de bezetter.¹

De Nationale Koninklijke Beweging (NKB) ontwikkelde zich in 1941 en was net zoals het GL een belangrijke tak van het rechtse 'leopoldistische' verzet.² De oprichters behoorden tot de fascistische partij Rex, maar ze waren het niet eens met diens collaboratie en stichtten vervolgens de royalistische NKB. De verzetsgroep was zeer anti-Duits vanuit een Belgisch nationalisme, maar niet op vlak van maatschappijbeeld ; hun doel was immers een militair België onder leiding van de koning. In juli 1941 verboden de nazi's uit wantrouwen de NKB waardoor ze tot een ondergronds bestaan verplicht werd. Net zoals het Belgisch Legioen zorgde de NKB vanwege haar loyaliteit aan de koning voor argwaan bij de regering in Londen. Het erkennen van de NKB werd op die manier een moeizaam proces.³

In de zomer van 1940 richtte de liberaal en onderwijzer Marcel Louette (schuilnaam: Fidelio) de Witte Brigade (WB) op in Antwerpen. Na de bevrijding veranderde de verzetsgroepering haar naam naar Witte Brigade-Fidelio aangezien de WB ten onrechte als verzamelnaam gebruikt werd voor 'de witten'. De WB was een van de zovele verzetsorganisaties en niet het verzet an sich.⁴ Vanaf 1941 verspreidde de WB zich vanuit Antwerpen over andere Vlaamse steden en in beperkte mate over enkele Franstalige steden. Met ongeveer 3 800 leden was ze een van de kleinst gewapende verzetsgroeperingen die erkenning kreeg. Daarbovenop was de WB naast het Kempisch Legioen (800 leden) de enige verzetsorganisatie met een hoofdkwartier in Vlaanderen.⁵ Naast gewapend verzet deed de WB ook aan andere verzetsdaden zoals anti-Duitse propaganda, inlichtingen, spionage, sabotage... De WB had bovendien een eigen clandestien krantje onder de naam *Steeds Verenigd – Unis Toujours*. Vanaf 1943 volgde een golf arrestaties waarbij een derde van de WB opgepakt werd.⁶ Vermoedelijk het gevolg van het vinden van een ledenlijst bij een verzetsman.⁷ Zo'n 700 verzetsleden belandden in de concentratiekampen en 400 lieten er het leven.⁸

De weerstand van de "Affranchis" ontstond in 1941 in Anderlecht (Brabant) aanvankelijk als burgerlijk verzet. Dit kwam neer op de verdeling van vlugschriften, sluijbladen en het steunen van werkweigeraars. Naargelang het einde van de bezetting in zicht kwam, sloten de "vrijgevochtenen" zich aan bij de BNB en hielpen ze zelfs mee bij de bevrijding van Brussel, Charleroi en Gosselies.⁹

De Algemene Sabotagegroep van België (Frans: Groupe général de sabotage) ook bekend als Groep G, werd opgericht in 1942 door oud-studenten van de ULB. Deze verzetsgroep hield zich uitsluitend bezig met zorgvuldig en wetenschappelijk voorbereide sabotageacties. Groep G

¹ Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 36 ; Maerten, "Verzet," 103 ; Fabrice Maerten, "Geheim Leger (het)," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

² Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 53.

³ *Kinderen van het verzet*. "De mythes over het verzet." 6. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 26.11.2019 ; Raes, "Tussen feit en fictie," 39.

⁴ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 93.

⁵ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 84.

⁶ Kevin De Bodt, "Het gebroken verzetsaureool: de Witte Brigade en het verzet als actieve speler in de strijd om de herinnering" (masterproef, Universiteit Gent, 2009), 68-70.

⁷ Pieter Dewever, *De geheimen van het verzet: de vele geheimen en mythes van het verzet gedurende de Tweede Wereldoorlog* (Tienen: Aqua Fortis, 2002), 91.

⁸ De Bodt, "Het gebroken verzetsaureool," 68-70.

⁹ Alain Colignon, "Affranchis, de vrijgevochtenen," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

maakte het de bezetter lastig door vooral spoorwegen, binnenlandse waterwegen en de energievoorziening te saboteren.¹ Drie leden van Groep G pleegden in april 1943 een overval op het XX-ste treinkonvooi dat 1631 joden uit Mechelen naar Auschwitz vervoerde. Zo'n 231 gedeporteerden konden ontsnappen waarbij er 25 het leven lieten. De verzetsactie wordt in Europa erkend als een van de meest unieke heldendaden.²

Verder stichtte een groep christendemocratische militanten het Bevrijdingsleger (Frans: Armée de la Libération - AL) in Luik op. De verzetsgroep hield zich voornamelijk bezig met sluikpers, inlichtingen, hulp aan werkweigerers en joden en kleine sabotageacties.³

“Aan het einde van de bezetting bestonden er nog altijd een aantal structuren gedomineerd door de kleine Franstalige burgerij (netwerken van ontsnappingsroutes, de meeste inlichtingendiensten en de Belgische Nationale Beweging (BNB)), naast het conglomeraat van organisaties rond het Onafhankelijkheidsfront (OF) en een al even machtige Geheim Leger (GL), erfgenaam van het oorspronkelijke Belgisch Legioen. Door hun forse groei vertegenwoordigden het OF en het GL een breder politiek spectrum van de publieke opinie, zij het dat het OF links en het GL rechts was gebleven. Beide werden nochtans – hoewel niet in dezelfde mate – door de Belgische regering in Londen blijvend gewantwoord.”⁴

1.2.2 Identiteit van het verzet

Dit onderzoek behandelt de beeldvorming over ‘het verzet’, maar enige duiding bij dit begrip is hier op zijn plaats. Uit het voorgaande blijkt dat ik telkens het woord ‘verzet’ of ‘weerstand’ tussen enkele aanhalingstekens plaatste. Er was namelijk geen sprake van *dé* weestand of *hét* verzet. Zoals we hierboven al vernamen, bestond het verzet uit verschillende belangengroepen of individuen elk met hun eigen doelen voor ogen. Vooraleer we over het verzet binnen de beeldvorming kunnen spreken, is het noodzakelijk om op zoek te gaan naar de identiteiten van het verzet die historisch correct zijn. Het toeschrijven van identiteiten aan het verzet was een naoorlogse kwestie die steunde op waardeoordelen over wat de juiste houding geweest was tijdens de bezetting.⁵ “In België was de oorlogsherinnering een kwestie van groepsidentiteit, en dus ook van groepsdwang. Identiteit kreeg pas vorm door de ‘eigen’ oorlogsherinnering af te zetten tegen de andere strijdende partijen die het veld van de herinnering bezet hielden.”⁶

Zoals reeds aangehaald in de voorgaande delen, was de sociale en politieke ‘identiteit’ van de weestand uiteenlopend. “Van reactionaire rechterzijde tot het communisme, van patriottisme tot antifascisme, alle politieke fracties waren in het kamp vertegenwoordigd geweest.”⁷ Bovendien zorgde de clandestiniteit waarin veel verzetslui terechtwamen voor een gevoelige breuk met werk, familie en gezin. Daarom dat vooral mannen en slechts weinig vrouwen tussen de twintig en de veertig zich aanmeldden voor het verzet. De meeste verzetslui hielden er een vrij normaal leven op na omdat ze ofwel maar beperkt acties ondernamen, ofwel de strijd voerden op hun werkplaats. Anderen gingen moeilijker tijden tegemoet omdat ze beroeps- en verzetsactiviteiten cumuleerden, zich verborgen voor de vijand of zich volledig in de strijd gestort hadden. Daarnaast

¹ Raes, “Tussen feit en fictie,” 39.

² Maerten, “Verzet,” 106.

³ Raes, “Tussen feit en fictie,” 39.

⁴ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 38.

⁵ Raes, “Tussen feit en fictie,” 52.

⁶ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 12.

⁷ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 38.

blijkt uit sociologisch onderzoek van het verzet dat de middenklassen – voor wie de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog een rol speelde - oververtegenwoordigd waren, het verzet veel vreemdelingen telde en landbouwers vanaf 1943 tot het verzet traden. Voor veel vluchtelingen leek het platteland namelijk veiliger en er was meer voedsel dan in de stad. Daarbovenop verschilde het aantal verzetsstrijders naargelang aan welke kant van de taalgrens je je bevond.¹ Slechts een derde van de Belgische weerstand bestond uit Vlamingen (cfr. infra).² Wat allen echter gemeenschappelijk hadden, was dat ze leefden met permanente angst voor de terreur van de bezetter en zijn volgelingen.

1.2.3 Duitse terreur

Na de inval in de Sovjet-Unie in de zomer van 1941, zochten de Duitsers actiever in de bezette landen naar leden van het verzet.³ Tot de militaire collaboratie die tegen het verzet geweld ondernam, behoorden onder andere de Vlaamse Wacht, de Fabriekswacht / Vlaamse Wachtbrigade en de Garde Wallonne.⁴ Ook het geweldloos en gewapend verzet namen vanaf de zomer 1942 toe en bijgevolg gebeurde meer dan de helft van alle arrestaties in de laatste acht maanden van de bezetting. Het gewapend verzet werd bovendien veel harder aangepakt door de bezetter die alsmaar meer de wanhoop nabij was en zich met toenemende terreur overeind probeerde te houden.⁵ Vanaf er een aanslag gebeurde tegen collaborateurs of nazi's, fusilleerden ze gijzelaars en politiek gevangenen of stuurden ze onschuldigen naar de kampen als vorm van represaille. Deze vergeldingsacties golden ook voor onopgeloste sabotage-en gewelddaden. Dit zorgde ervoor dat de bevolking de weerstand deels aansprakelijk zag.⁶

Op die manier “zijn er duizenden verzetsstrijders zonder enige vorm van proces naar naziconcentratiekampen gestuurd, alleen omdat ze verdacht werden hulp aan de vijand te leveren.”⁷ Tussen september 1940 en augustus 1944 diende het fort van Breendonk, een oude Belgische vesting, als doorgangskamp voor verzetslui en politieke gevangenen. Vernedering, mishandeling, honger, dwangarbeid en gebrekkige hygiëne waren er niet vreemd. Ongeveer de helft van de gevangenen van Breendonk haalde het einde van de oorlog niet.⁸ Ter afschrikking bestond er eind 1941 de *Nacht und Nebel*, een speciale strafklasse om verzetslui in het geheim naar Duitsland te deporteren en te doen verdwijnen. In die Duitse kampen werkten de gevangenen weerstanders onder een hongerregime totdat ze erbij neervielen. Soms duurde de appel uren waarbij de gevangenen van vier uur 's nachts tot soms twaalf uur 's middags in de sneeuw stonden. De familie wist daarbovenop niet waar de *Nacht und Nebel* gevangenen verbleven en werden ook niet op de hoogte gesteld bij hun overlijden.⁹

¹ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 42-5 ; Maerten, “Verzet,” 108.

² Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 84.

³ Dimitri Roden, “Repressie en terreur,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 132.

⁴ Bruno De Wever, “Collaboratie,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 75.

⁵ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 45-6 ; Maerten, “Verzet,” 108.

⁶ Roden, “Repressie en terreur,” 128.

⁷ Fabrice Maerten, “Hulp aan de vijand,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁸ Roden, “Repressie en terreur,” 127.

⁹ *Kinderen van het verzet*. “Helden op de barricade.” 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 12.11.2019 ; Roden, “Repressie en terreur,” 133.

De Duitse repressie raakte gemiddeld een op vier verzetsleden (40 000) en ongeveer een op tien (16 000) kwam te overlijden door terechtstelling, ziekte of uitputting in een concentratiekamp.¹ Maar het bleef niet enkel bij deze cijfers. Vele gevangenen kwamen fysiek en mentaal beschadigd uit de kampen en probeerden te leven met de diepe wonden van de gruwel. “Wie gefolterd wordt, blijft gefolterd”, stelde de Oostenrijkse verzetsman Jean Améry. Hij werd gemarteld in Breendonk in de hoop dat hij namen van zijn collega-verzetslui zou lossen. In 1978 stierf hij aan een overdosis slaappillen.²

1.2.4 Acties van het verzet

De weerstand beperkte zich aan het begin van de oorlog tot enkele schuchtere manifestaties, het helpen van Britse soldaten, het besmeuren van gevels met hakenkruisen of het inslaan van ruiten. Naarmate de oorlog vorderde, werden de verzetsacties alsmaar veelzijdiger en krachtiger.³ “België kan zich het land van de clandestiene pers noemen: zo goed als iedere stad of regio, iedere groep of vereniging (uitgezonderd de harde rechterzijde en de militairen in het verzet) zocht via een blad of blaadje zijn of haar mening kenbaar te maken op een ongecensureerde manier. Dit had ongetwijfeld invloed op de evolutie van de publieke opinie en op alsmaar groeiende anti-Duitse gevoelens.”⁴ Die sluikpers was zowel een middel tot vrije meningsuiting, maar ook in het bijzonder hét bindmiddel van de weerstand. Sluikbladen deden vaak dienst als rekruteringsmiddel en op die manier konden grote organisaties zoals het OF, de BNB en de KPB uitbreiden. Deze verzetsblaadjes raakten gaandeweg verspreid over bijna heel het grondgebied en zo’n duizenden mensen, meestal uit de Franse middenklasse, waren betrokken bij de redactie. Via deze weg wilden zij de bevolking moed inspreken als eerste stap naar echt verzet. Over volgende standpunten waren ze het eens: ze verwierpen elke vorm van collaboratie, bekritiseerden de te milde houding van de nog bestaande Belgische structuren en spoorden aan tot passief, vele zelfs tot actief verzet.⁵

Solidariteit zoals bijvoorbeeld onderdak geven aan onderduikers (werkweigeraars, illegalen, geallieerden, joden, actieve leden van het verzet) was een andere vorm van verzet.⁶ Verder bestond een groot inlichtingennetwerk waardoor een tienduizendtal documenten met belangrijke informatie naar Londen werd gesmokkeld. Daarnaast werden documenten vervalst en militaire inlichtingen doorgegeven. Het verzet organiseerde ook ontsnappingslijnen voor honderden ‘verdwaalde’ piloten.⁷ Sabotageacties en terreuraanslagen kwamen vanaf 1943 meer en meer voor als vorm van gewapend verzet. Dit geweld was een reactie op de onderdrukking van de bezetter en moest de Duitse oorlogsmachine doen stilvallen. In de zomer van 1944 werden de aanslagen zelfs een dagdagelijks fenomeen.⁸ Sabotage aan verbindingswegen, spoorlijnen, Duitse telefoondraden, bruggen en energievoorzieningen zorgde voor een vertraging van de aanbreng van troepen, wapens, grondstoffen en militair materiaal waardoor de bezetter het een stuk lastiger kreeg.⁹ Vanaf 1943 kan niet voorbijgegaan worden aan de grote impact van de daden die

¹ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 45 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 8.

² Roden, “Repressie en terreur,” 127.

³ Fabrice Maerten, “Aanslag door het verzet,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁴ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 46.

⁵ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 73-5.

⁶ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 46.

⁷ Raes, “Tussen feit en fictie,” 43 ; Maerten, “Verzet,” 108-9.

⁸ Maerten, “Aanslag door het verzet.”

⁹ Raes, “Tussen feit en fictie,” 43.

door het gewapend verzet ondernomen werden tegen de bezetter en diens handlangers. De weerstand bracht – vooral onder de kogels van de Partizanen - ongeveer 850 collaborateurs om.¹

1.2.5 Houding van de traditionele stromingen t.o.v. het verzet

Uit het voorgaande blijkt dat het verzet niet aan de katholieken, socialisten en liberalen zijn ontstaan te danken had, maar aan een politieke minderheid. De drie grote pioniers van het verzet waren namelijk de Franstalige conservatieve patriottische burgerij, de extreemrechtse nationalist en de linkse communisten. Deze laatste twee groepen hoopten bovendien door hun strijd tegen de bezetter op politiek vlak een graantje mee te pikken. Naargelang de oorlog bleef aanhouden, kreeg de weerstand echter een breder politiek spectrum. Sommige katholieken, socialisten en liberalen namen deel aan het verzet, maar de grote stromingen hun inzet kwam laat, was willekeurig en beperkt. In dit deel gaan we op zoek naar de algemene houding van de traditionele politieke families ten opzichte van de weerstand.²

Het gros van de katholieken stond vrij sceptisch tegenover het verzet. Als gevolg van de Franse nederlaag in juni 1940 viel een groot deel van West-Europa in Duitse handen waardoor veel katholieke partijleden overtuigd waren van de Duitse overwinning. Sommigen gingen zelfs zo ver in die gedachte dat ze het mogelijk achtten om een autoritair bewind onder leiding van koning Leopold III te vormen in samenspraak met Hitler. Zij zagen al jaren geen toekomst meer in de democratie. Na de weigering van Hitler voor een creatie van een nieuw België met de koning als staatshoofd was Leopold III politiek uitgespeeld. Bovendien keerden de oorlogskansen voor Duitsland in 1942. Vandaar gingen veel mandatarissen van de Katholieke Partij ten aanzien van de bezetter een aanwezigheidspolitiek voeren. Ondanks hun actieve deelname aan de economie en administratie, wensten ze zich toch distantieën van collaboratie.³ Niet iedereen vond zich in deze ‘tussenpositie’ en voornamelijk tegen de verplichte tewerkstelling gingen steeds meer katholieken anti-Duitse propaganda voeren. Sommige katholieken legden zich niet neer bij de officiële aanwezigheidspolitiek en traden actief tot het verzet. In tegenstelling tot veel Franstalige vakbondsleiders die lid waren van het AL, de BNB, of het OF, namen slechts weinig Vlaamse katholieken deel aan het ondergrondse verzet. Via een clandestiene dienst werd aan de werkweigeraars hulp geboden, maar algemeen behield de Katholieke Partij haar afstandelijke houding tegenover het gewapend verzet.⁴

In juni 1940 ontbond partijvoorzitter Hendrik de Man de Belgische Werkliedenpartij (BWP). De Man was tijdens de eerste bezettingsmaanden de belangrijkste raadsman van koning Leopold III geweest. Hij riep de socialisten op om zich niet te verzetten tegen de bezetter en maakte zichzelf ook schuldig aan collaboratie.⁵ Een klein deel van de socialisten koos voor de Man zijn ‘Manifest’ terwijl sommigen als een reactie op De Man voorbereidingen troffen voor de oprichting van de clandestiene Belgische Socialistische Partij (BSP). Het merendeel van de socialisten hun houding was eerder afwachtend, maar heel wat socialisten waren terug te vinden in verschillende

¹ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 45-6.

² Raes, “Tussen feit en fictie,” 40.

³ Fabrice Maerten, “Katholieke partij,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl> ; Aerts en De Wever, “Koning en regering,” 23 en 28.

⁴ Raes, “Tussen feit en fictie,” 41.

⁵ Jan Willem Stutje, “Hendrik de Man,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

verzetsgroeperingen, bij voorkeur het OF. Weliswaar bleef het een minderheid van het socialistische machtscentrum.¹

Het liberale kamp was door de bezetting verdeeld. Aan de ene kant bevonden zich de aanhangers van het economische liberalisme die om de financiële belangen te vrijwaren vooral opteerden voor een accommodatiepolitiek. Daar tegenover stonden de voorstanders van het filosofisch-moreel liberalisme. Zij hechtten belang aan noties van individuele vrijheid en keerden zich hevig tegen de inname van België. Beide groepen kozen – indien ze tot het verzet traden – vaak voor inlichtingennetwerken en terwijl de eerste groep doorgaans lid was van het GL of de NKB, had de tweede groep een voorkeur voor Groep G en het OF. Dat de Vlaamse liberalen meer betrokken waren bij het verzet dan de katholieken en socialisten is niet verwonderlijk. Naast het liberale gedachtengoed bestond het Vlaamse liberale electoraat immers voor een groot deel uit de Franstalige middenklassen en zij waren voor een patriottische strijd tegen het katholieke Vlaams-nationalisme.²

1.3 Het verzet tijdens de bevrijding

De bevrijding van september 1944 door de geallieerde troepen en Brigade Piron³ gebeurde zodanig snel (lees: ruim tien dagen)⁴ dat het verzet amper de tijd had om een werkelijke bijdrage te leveren aan de eindstrijd. In plaats van naar de verzetslui ging een groot deel van het verwachte prestige naar de Angelsaksische bevrijders. Toch is het fout het belang van het verzet te minimaliseren tot de relatief beperkte militaire inbreng die ze had bij de bevrijding. Voornamelijk vanaf 1943 ondervond de bezetter wel degelijk moeilijkheden door sabotage van de verbindingswegen en energievoorzieningen. Ook waren de vele uitgebouwde inlichtingennetten gunstig voor de overwinning van de geallieerden. België kreeg door deze verzetsactiviteiten zelfs een goede naam in het buitenland.⁵

Terwijl de Britten en Amerikanen enkele honderden soldaten verloren, Polen een honderdvijftigtal en de Canadezen duizendvijfhonderd, verloor het Belgisch verzet een duizendtal manschappen tijdens de bevrijding. Deze cijfers tonen dus wel degelijk aan dat het verzet actief was tijdens de bevrijding van september 1944. De bijdrage die de weerstand had in de bevrijdingsgevechten waren onder andere het beveiligen van bruggen, het blokkeren van wegen en het inlichten van de geallieerden over de positie van de vijand. Vooral het opruimen van de laatste Duitse verzetshaarden, had een grote impact op het sneller verloop van de bevrijding. Ook de bescherming van de sluizen bij Nieuwpoort en de havens van Brugge, Gent en Antwerpen was te danken aan het verzet. Met name het veroveren van de haven van Antwerpen was van cruciaal strategisch belang. Groep G, het GL, de NKB en het OF wisten samen met de geallieerden de doorgang van de haven te beveiligen om zo de bevoorrading van de troepen te kunnen organiseren. Het Duits leger trok zich terug uit België, maar maakte zich nog schuldig aan enkele bloedige excessen. De bezetter executeerde nog gevangen genomen verzetslui tijdens de

¹ Raes, “Tussen feit en fictie,” 42 ; Mark Van Den Wijngaert et al., *België tijdens de Tweede Wereldoorlog* (Antwerpen: Standaard Uitgeverij, 2004), 255.

² Van Den Wijngaert et al., *België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, 255-6.

³ Brigade Piron: De First Belgian Infantry Brigade of de Groepering Bevrijding, opgericht door majoor Jean-Baptiste Piron in Groot-Brittannië.

⁴ Vanuit een sociaalhistorisch standpunt is de bevrijding nog lang geen voldongen feit in september 1944. Massale aantallen geallieerde soldaten blijven gestationeerd in België tot de overgave van Duitsland in mei 1945 en zelfs nog vele maanden daarna. Peter Schrijvers, “Bevrijding,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 150.

⁵ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 46.

bevrijding.¹ Ondanks het verzet dus wel degelijk op bepaalde plaatsen een belangrijke militaire inbreng had, zag het lijdzaam toe hoe de eer naar de geallieerde troepen ging.²

1.4 Het verzet na de bevrijding

1.4.1 Machtvacuüm

De regering-Pierlot IV, die sinds oktober 1940 in de persoon van Jan Moedwil via radio-uitzendingen (Radio Londen) en via pamfletten de strijd vanuit Londen tegen de bezetter voerde, nam al sinds 1942 stappen om de bevrijding van België voor te bereiden. In het bijzonder over de handhaving van de openbare orde maakte de regering zich zorgen. De regeringsleden waren zich immers bewust van mogelijke wraakacties op collaborateurs en wantrouwen de revolutionaire doelen van bepaalde verzetsgroepen. Vandaar richtte de regering op 29 juli 1943 het Hoog Commissariaat voor 's Lands Veiligheid (HCLV) op.³ Aan het hoofd van het HCLV stond auditeur-generaal Walter Ganshof Van der Meersch, de architect van de overheidsrepressie.⁴ Het uitzonderlijk bestuursorgaan kreeg als belangrijkste opdracht het coördineren van de acties van de Belgische gezagdragers op het vlak van ordehandhaving en staatsveiligheid. In Londen begon het HCLV met het verzamelen en analyseren van inlichtingen die gingen over de situatie in bezet België. Verder werkte het HCLV mee aan het opstellen van een wetgeving die de grondslag moest vormen voor het naoorlogse België. Op 5 september 1944 kwam het bestuursorgaan aan in Brussel, maar in 1945 werd het HCLV ontbonden. De relaties met de traditionele instellingen en de regering liepen soms moeizaam omwille van de machtsverhoudingen.⁵

Na de bevrijding was er namelijk een machtvacuüm waarbij zowel de regering, de koning als het verzet zich niet zomaar als legitieme machtsouder konden opstellen. Geen enkele van deze drie kon unaniem rekenen op de steun van de bevolking en stonden bovendien erg wantrouwig tegenover elkaars intenties. De regering verbleef gedurende de oorlog in Londen waardoor ze als niet meer dan een emigrantencomité of vluchtelingen werd aanschouwd. Ze had tijdens de oorlog aan prestige en geloofwaardigheid verloren en moest de vacante ambten zo snel mogelijk zien te bemannen. De koning zat nog tot mei 1945 in krijgsgevangenschap in Duitsland en had gedurende de oorlog geweigerd om toenadering te zoeken tot de regering. Hun wegen scheidden toen de koning capituleerde en de regering het daar niet eens mee was. Bovendien miste de koning de steun van het volk na zijn mislukte onderhandelingen met Hitler en zijn huwelijk in 1941 met Lilian Baels. De koningskwestie zou uiteindelijk elf jaar duren waardoor de machtspositie van Leopold III in het gedrang kwam.⁶

Ook de weerstand kreeg het niet gemakkelijk om een machtsbasis uit te bouwen. Vanwege de razendsnelle bevrijding door de geallieerden hadden veel weerstanders niet eens de kans gehad om een schot te lossen. Hoewel het verzet op verschillende plaatsen bij de bevrijding zijn rol

¹ Van Den Wijngaert et al., *België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, 271-2.

² Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 87.

³ Helen Grevers en Koen Aerts, "Opsluiting en gevangenschap – repressie," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl> ; Luc Huyse, Steven Dhondt en Paul Depuydt, *Onverwerkt verleden: collaboratie en repressie in België 1942-1952* (Leuven: Kritak, 1991), 92.

⁴ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 203 ; Aerts en De Wever, "Koning en regering," 25.

⁵ Jonas Campion, "Hoog commissariat voor 's lands veiligheid," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁶ Raes, "Tussen feit en fictie," 46 ; Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 73 ; Tom Simoens en Dave Warnier, "Inval," in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 21.

gespeeld had, ging het meeste prestige naar de geallieerden en Brigade Piron.¹ Voor de bevolking, die via allerlei geruchten en rumoer, imaginaire hoge verwachtingen van het verzet gekregen had, was dit een teleurstelling. De belangrijkste verdiensten van het verzet vonden dan ook vooral in het verborgene plaats. Verder kon niet iedereen begrip opbrengen voor bepaalde verzetsdaden zoals sabotageacties of wapenfeiten. Bepaalde acties troffen onschuldige burgers en lokten wraakacties van de bezetter uit.² Bovendien bestonden er grote ideologische tegenstellingen tussen de Belgische verzetsgroepen waardoor ze er ook niet in slaagden om een politieke partij te stichten. Het verzet had namelijk verschillende politieke motieven en nationale eenheid vereiste een depolitisering van het regime.³ Zo wilden na de bevrijding de communisten de falende autoriteiten vervangen door comités opgericht door het OF, maar de communisten geraakten steeds meer in een isolement, gezien de verzwakte positie van het OF.⁴ De toetreding van België tot de NAVO in 1948 en het oprukkende Atlantisme (1947) zorgden er daarnaast voor dat de oudstrijders meer gingen spreken over antifascistisch verzet en minder over patriottisch verzet. Verder degradeerde de komst van de Koude Oorlog de communisten tot een onbetrouwbare partij. De communistische elementen van het OF betaalden bijgevolg de prijs om nationale eenheid te bereiken.⁵ Het gevolg van dit alles was dat het verzet terug in de schaduw van de traditionele stromingen verdween. Hun steun aan het verzet kwam pas laat op gang en was er in de eerste naoorlogse jaren vooral op gericht om nationalistisch rechts en communistisch links te beletten een grote politieke rol te spelen.⁶

Overigens had de regering in Londen tegenover verschillende verzetsorganisaties reeds tijdens de oorlog argwaan. Verzetslui werden in tegenstelling tot wat in Frankrijk wel gebeurde niet in het Belgische leger opgenomen.⁷ Regering-Pierlot was zich maar al te bewust van de politieke doeleinden van sommige weerstandsgroepen na de bevrijding. “Voor de Belgische autoriteiten waren zowel de als erg rechts (zoals het GL) als de als erg links (zoals het OF) bestempelde bewegingen verdacht.” Ze liet dan ook geen kans aan zich voorbij gaan om de macht van het verzet in te perken.⁸ Op die manier was het voor de verschillende belangengroepen (politiek gevangenen, verzetslui, verplicht tewerkgestelden) die aanspraak wilden maken op de verzetsdienst na de oorlog moeilijk om officiële erkenning van de overheid te krijgen. Hun specifieke ervaringen tijdens de bezetting werden in de loop van dat proces aan elkaar gelijkgesteld. Daardoor werden ervaringen van verschillende herinneringsgemeenschappen teruggevoerd tot ervaringen van ‘het verzet’.⁹

1.4.2 Ordehandhaving

Het vertrouwen van de geallieerden was in de regering-Pierlot IV niet groot, maar na enige twijfel had de Opperbevelhebber van de geallieerden (SHAEF), D. Eisenhower, haar toch op 16 mei 1944 de burgerlijke administratie en rechtspraak van het land toevertrouwd.¹⁰ Op 8 september 1944

¹ Alain Colignon, “Ontwapening van het verzet: een prioriteit in bevrijd België,” *België in oorlog: artikels*, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

² Raes, “Tussen feit en fictie,” 46.

³ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 55 en 75.

⁴ Maerten, “De sluikpers in bezet België,” 84.

⁵ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 68-9 ; Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 274 ; Kesteloot, “Herinnering,” 172.

⁶ Maerten, “Verzet,” 109.

⁷ Dewever, *De geheimen van het verzet*, 145.

⁸ Colignon, “Ontwapening van het verzet.”

⁹ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 9.

¹⁰ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 262.

werd de regering uit Londen met argwanende blikken van de bevolking in België onthaald.¹ Al gauw drong de ernst van de situatie bij de regering door en vervolgens maakte ze van ordehandhaving haar prioriteit. Ondanks dat de overheid dit had willen vermijden, schakelde ze toch de hulp van de verzetsgroeperingen in gezien de desorganisatie van de loyaal gebleven ordestrejdkrachten te groot was.² Het Belgisch leger, de rijkswacht en de politie kwamen namelijk erg verzwakt uit de oorlog.³

De regering-Pierlot speelde echter een dubbel spel, want ze vreesde de opkomst van een politiek sterke verzetsbeweging. Vanaf oktober 1944 was de situatie zodanig explosief dat de regering de ontwapening van het verzet officieel eiste. De verzetslui waren nagenoeg in staat om met de wapens de macht te grijpen.⁴ Bij de verzetslieden die jarenlang gestreden hadden tegen de Duitse bezetter zorgde dit voor verontwaardiging en woede. Vele verzetslui weigerden hun wapens af te geven en bovendien was de oorlog nog niet afgelopen. Dit leidde tot spanningen met het HCLV. De demobilisatie van het verzet verliep bijgevolg moeizaam waarbij vooral het OF en het Partizanenleger zich lieten kennen. Vanwege zijn grote populariteit, die het te danken had aan de strijd tegen de bezetter, was het OF uitgegroeid tot een ware volksbeweging en aldus niet bereid om te luisteren naar de 'migrantenregering'. Het OF wenste bovendien van de gelegenheid gebruik te maken om haar politieke machtspositie in België uit te breiden. Na het bevel tot de ontwapening namen de drie communistische ministers van de eerste naoorlogse regering – onder wie Fernand Demany – ontslag op 13 november.⁵ Slechts 8 000 rijkswachters met gebrekkige uitrusting namen het op tegen zo'n 70 000 gewapende verzetslui van wie 25 000 leden tot het OF en 35 000 tot het GL behoorden. De spanningen bleven aanhouden en Fernand Demany leidde de betogingen tegen de regering op 25 november 1944. De reguliere ordehandhaving ging op het verzet schieten en enkele tientallen gewonden vielen. Op bevel van Eisenhower grepen de geallieerden in en keerde de rust terug. Uiteindelijk zorgde het falen van die betogingen voor de neergang van het OF en werden de wapens geleidelijk aan overhandigd.⁶

1.4.3 Repressie

“De repressie is misschien wel de grootste oorzaak waaraan de weerstand zijn slechte naam te danken heeft.”⁷ Met de repressie worden de maatregelen en acties bedoeld tijdens en na de bevrijding tegen collaborateurs.⁸ In september 1944 kreeg België te maken met een machtsvacuüm. De regering was niet voldoende bij machte om uitspattingen van de repressie te bestraffen, laat staan tegen te gaan. Ook het gebrek aan organisatie en aan een degelijk wettelijk apparaat veroorzaakte bepaalde excessen.⁹ Wat volgt is een beknopt overzicht van de rol van het verzet in de overheids- en straatrepressie. De particuliere repressie binnen de privésector komt niet aan bod. Voor een uitgebreide wetenschappelijk studie van de repressie, verwijs ik graag naar *Onverwerkt verleden: collaboratie en repressie in België 1942-1952* van de hand van Luc Huyse en Steven Dhondt. Het werk verschaft enkel informatie over de strafmaat waardoor *Repressie zonder*

¹ Aerts en De Wever, “Koning en regering,” 26.

² Dirk Luyten, “De vervolging van de economische collaboratie,” in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 80.

³ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 261.

⁴ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 264.

⁵ Raes, “Tussen feit en fictie,” 48.

⁶ Fabrice Maerten, “Fernand Demany,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>; Colignon, “Ontwapening van het verzet.”

⁷ Balace, “Collaboratie en repressie,” 59.

⁸ Koen Aerts, “Repressie,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁹ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 99.

maat of einde? De juridische reïntegratie van collaborateurs in de Belgische Staat na de Tweede Wereldoorlog een uitstekende aanvulling vormt op de studie van Huyse. Dit laatste werk van historicus Koen Aerts bespreekt naast de strafmaat ook de strafuitvoering en geeft zo een nog genuanceerder beeld van de repressie weer.

“De kern van de repressie was een zaak van de overheid of van door haar gemandateerde instanties.”¹ De overheidsrepressie tegen incivieken of ‘zwarten’ kon het volgende inhouden: berechting door krijgsauditeurs in de militaire rechtbanken (geldboetes, schadevergoeding, straf, internering, doodstraf), denationalisering, administratieve en burgerlijke epuratie (verval van burger- en politieke rechten)² en het weigeren van een bewijs van burgertrouw.³ “De boodschap was duidelijk. Voor velen waren het volksverraders en incivieken, ongewenst en het burgerschap niet langer waardig.”⁴ De regering-Pierlot beseftte dat haar positie in het bevrijde België wankel stond en had niets te winnen met een verzachting van de repressiewetgeving. Een milde strafmaat zou zowel door de burgers als door het verzet slecht onthaald worden.⁵ Bijgevolg was het net waarmee de militaire rechtbanken na de bevrijding op collaborateurs zouden jagen, zo fijnmazig van structuur dat ze honderdduizenden verdachten op hun schuld moesten onderzoeken en eventueel straffen. De berechting van de collaborateurs door de militaire rechtbanken verliep dan ook allesbehalve zonder problemen.⁶

Door de snelle bevrijding had de regering niet genoeg tijd om een wettelijk apparaat uit te bouwen voor de bestraffing van de collaborateurs. Op zeer korte tijd en in wanordelijke omstandigheden werden zo’n tienduizenden Belgen in overvolle gevangenissen gezet.⁷ Juridisch was dit onbekend terrein en er waren te veel beschuldigen om de ontworpen procedure voor de berechting van de collaborateurs te volgen. Vervolgens zette de minister van Justitie, door de overvraging van de militaire parketten, noodgedwongen jonge en onervaren juristen aan het werk met een voor hen veel te zware taak. Verder miste de procedure die de Londense regering ontworpen had soepelheid voor kleine collaborateurs. Zo werden ook meelopers van de collaboratie streng gestraft.⁸ Daarnaast veranderde de minister van Justitie tussen 1944 en 1947 zo’n zeven keer waardoor er van continuïteit in de rechtspraak geen sprake kon zijn. Er ontstond chaos, verwarring en improvisatie.⁹ “De naoorlogse rechtspraak opereerde bovendien in een politiek klimaat waarin Vlaams-nationalisme an sich als een bewijs voor politiek-ideologische collaboratie gold.”¹⁰ Er werden veel meer politieke collaborateurs gestraft dan voor de liquidatie van de Nieuwe Orde nodig was.¹¹ “Dit heeft in bepaalde gevallen tot een ontsporing van de rechtsstaat geleid.”¹² Overigens deden de naoorlogse regeringen (1944-1952) geen grote inspanningen om

¹ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 19.

² Verlies van burger- en politieke rechten impliceerde een soort burgerlijke dood: de verwijdering uit het openbare leven impliceerde o.a. verlies van stemrecht, verlies van door de overheid gewaarborgde diensten, ambten en voordelen, verbod op het deelnemen aan openbare en politieke functies, geen les geven, geen lid zijn van een familierraad, geen advocaten-of dokterspraktijk hebben...

³ Het bewijs van burgertrouw: attest als bewijs van een vaderlandslievende houding tijdens de bezetting. Voor verschillende beroepen was het bezit ervan noodzakelijk. Wie het niet kon voorleggen was, sociaal gezien, gehandicapt. Een vermoeden van Duitsgezindheid was vaak al voldoende voor een weigering.

⁴ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 10.

⁵ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 67.

⁶ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 61.

⁷ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 92-3.

⁸ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 69-70.

⁹ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 91.

¹⁰ De Wever, “De collaboratie in Vlaanderen,” 47.

¹¹ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 265.

¹² De Wever, “De collaboratie in Vlaanderen,” 47.

de repressiekwestie in het politiek en maatschappelijk leven voorrang te geven. De politici dienden voortdurend prioriteiten¹ te bepalen waardoor de repressie zelden als een probleem van de eerste orde werd behandeld. Indien dit toch gebeurde, was het van korte duur.²

“Het repressiebeleid dreef bijgevolg op een vage en wel erg wankel consensus: de bestraffing van de medestanders van de bezetter moest snel, billijk en krachtadig zijn.”³ Begin oktober 1944 volgden de eerste vonnissen tegen collaborateurs om de bevolking te doen bedaren. Tussen 1944 en 1950 kregen 90 000 Belgen een straf en van de 2 940 uitgesproken doodstraffen werd in 242 gevallen genade geweigerd met de dood als gevolg.⁴ In Franstalig België werden er meer doodstraffen uitgesproken dan in Vlaanderen. Daar was de collaboratie van de rexisten gewelddadiger en bovendien bevonden de collaborateurs zich in een meer geïsoleerde positie binnen de samenleving. Zij konden niet zoals de Vlaams-nationalisten steunen op een beweging.⁵ Toch was er een duidelijke evolutie in het verlenen van genade. “De eerste twaalf maanden na de bevrijding was de repressie uitermate hard, zeker voor de politieke en militaire collaborateurs.”⁶ Wie dus vroeg het verdict van de doodstraf kreeg, had later minder kans op gratie en dat heeft vooral in het nadeel van de kleine collaborateurs gespeeld. Omgekeerd ontlieden verschillende grote collaborateurs, onder wie Léon Degrelle, hun terechtstelling omdat ze pas laat voor het gerecht opdaagden.⁷ Zowel de socialisten, katholieken als liberalen waren van mening dat de straffen in het eerste jaar na de bevrijding veel te hard waren en dat genade, voorwaardelijke invrijheidstelling en teruggave van de rechten een correctie moesten bieden.⁸ Bij veel flaminganten leefde de indruk dat België van de repressie gebruik gemaakt had om af te rekenen met de Vlaanderen. In hoofdstuk 3 zullen we zien dat deze stelling tot een van de mythes van het verzet behoort.

Wat de rol van het verzet in de repressie betrof, vermeldde het Staatsblad op aandringen van Ganshof op 2 september 1944 dat alleen militaire rechtbanken zich mochten inlaten met de repressie en dat de weerstand geen recht had om te oordelen over collaborateurs. Ondanks deze maatregel schoten de ordestrejdkrachten tekort en diende de regering toch een beroep te doen op de bewapende verzetsbewegingen. Verzetsslui zetelden niet in de krijgsraden, maar werden wel ingezet om collaborateurs op te sporen, te interneren en te bewaken.⁹ Zo werden sommige burgemeesters tot 23 oktober 1944 door verzetsslui verplicht om blanco-bevelen af te geven voor de internering van verdachten.¹⁰ De arrestaties volgden in stroomversnelling, maar heel wat grote collaborateurs waren het land ontvlucht of verbleven nog in Duitsland waardoor de aanhoudingen zich baseerden op geruchten en niet zelden kleine garnalen of onschuldigen

¹ Prioriteiten zoals de ontwapening van het verzet, de voortzetting van de oorlog, de voedselvoorziening en de nood aan economische heropbouw. Koen Aerts, “Bewijs van burgertrouw,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>; Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 19 en 26; Koen Aerts en Helen Grevers, “Bestrafing,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 158.

² Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 73-4.

³ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 91.

⁴ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 24.

⁵ De Wever, “Collaboratie,” 77.

⁶ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 277.

⁷ Koen Aerts, “Doodstraf – repressie,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>; Aerts en Grevers, “Bestrafing,” 164.

⁸ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 152; Aerts en Grevers, “Bestrafing,” 159.

⁹ Balace, “Collaboratie en repressie,” 59.

¹⁰ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 96.

troffen. Allerlei lijsten met namen van 'zwarten' voltrokken zich en het volk werd slachtoffer. De beschuldigingen waren absurd en sociale rivaliteit en afgunst speelden vaak een rol.¹

Bij sommige verzetsleden kwamen nieuwe frustraties de kop opsteken, wanneer ze te horen kregen dat de gevangenen vooral met kleine collaborateurs en meelopers volzaten. Daarnaast verdwenen er voor maart 1945 behoorlijk wat interneringskampen en sloten veel privégevangenen de deuren. Bovendien maakten de eerste vrijgelatenen deel uit van de burgerij die hun vrijheid konden afkopen. Voor veel verzetslieden viel dit allesbehalve in goede aarde en vanaf oktober-november 1944 volgden enkele aanslagen met springstof en brandstichtingen in Doornik, Nijvel en de Borinage. Bepaalde zuiveringsacties deden onder andere de regering beslissen tot de ontwapening van het verzet in november 1944.² De weerstand was dus wel betrokken bij een harde repressie, maar moest al snel in macht inboeten. Uitgezonderd op sociaal vlak zagen de weerstanders dan ook amper iets van hun plannen terechtkomen.³

De Belgische overheid was niet de enige die zich inliet bij de berechting van collaborateurs. Bij de straatrepressie nam het volk zelf het heft in handen om (vermeende) collaborateurs te straffen. Het uur der wraak was geslagen voor al wie van collaboratie met de bezetter verdacht werd. Juist om die reden wensten de politici een snelle repressie zodat buitengerechtelijke afrekeningen zoveel mogelijk beperkt bleven.⁴ Deze 'volkswoede' verliep in twee golven waarbij een eerste golf zich voltrok tijdens de bevrijdingsweken van het najaar 1944 en een tweede golf na de terugkeer van gevangenen uit Duitsland in mei 1945.⁵

Tot de volkschaos behoorden de plundering en vernieling van huizen, brandstichting, terreur, mishandelingen, het vernederen van personen (kaalscheren van vrouwen, hakenkruizen op lichamen en gevels schilderen...) het oppakken en gevangenzetten van collaborateurs, lynchpartijen, moord...⁶ De Belgische regering was niet rechtstreeks verantwoordelijk voor deze wandaden, maar het ontbrak haar aan manschappen en materiaal om de orde te bewaren.⁷ De straatrepressie kende ware bestialiteiten waarbij buitensporig geweld en enkele tientallen doden aan te pas kwamen.⁸ Marginale groepen maakten misbruik van de situatie door diefstallen te plegen of door persoonlijk af te rekenen met iemand. Deze 'verzetslui van het laatste uur' behoorden niet tot de echte weerstand en maakten hun kleur pas bekend wanneer de Duitsers aan de verliezende hand waren. De overloop van collaboratie naar verzet na de oorlog werd zo soms snel gemaakt. Het beeld van 'septemberweerstanders' die zich tegen burgers keerden, werd gecreëerd.⁹ Dit aspect van de repressie is heel scherp in het geheugen van velen gebrand en heeft de beeldvorming over het 'slachtofferschap' van collaborateurs sterk beïnvloed.¹⁰ De bestraffing van de collaboratie vereenzelvigen met de straatrepressie die geen maat of einde kende, is echter niet correct. De repressie kende verschillende gedaantes, maar het zwaartepunt ervan was een reactie van de Belgische overheid om de democratie te waarborgen.¹¹

¹ Balace, "Collaboratie en repressie," 59-61 ; Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 87.

² Balace, "Collaboratie en repressie," 61-3.

³ Maerten, "De sluikpers," 87.

⁴ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 19 en 109.

⁵ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 19 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 10.

⁶ Raes, "Tussen feit en fictie," 51 ; Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 44.

⁷ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 52.

⁸ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 43.

⁹ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 23 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 94.

¹⁰ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 19.

¹¹ Aerts en Grevers, "Bestrafing," 163 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 10.

Volgens de Vlaamse historicus Lode Wils en de beeldvorming rond het verzet was de weerstand dé drijfveer achter de straatrepressies. Volgens Wils was hun actieve deelname aan de repressie beïnvloed door politieke doeleinden en sommigen spraken zelfs van een communistisch complot. De opsluitingen en moorden zouden door de communisten en hun aanhangers in het verzet volgens een al vroeger neergeschreven scenario zijn uitgevoerd. Aangezien de bezetter al verdreven was door de snelle opmars van de geallieerden, had het volk haar wrok losgelaten op de collaborateurs. Bijgevolg is het riskant om de volkswoede als een voorbedacht plan van een politieke beweging te zien, stelt historicus P. Lagrou. Het is echter wel mogelijk dat de maatschappelijke chaos de weerstand en de KPB niet ongelegen kwam.¹ Bovendien was volgens Lagrou de tweede volksrepressie van mei 1945, met het herinterneren van tienduizenden verdachten als gevolg, op een heel andere leest geschoeid. Na het bevrijden van de concentratiekampen kwam de horror van het naziregime aan het licht en ontstond een mondiale schokgolf. Volgens Lagrou was de bijdrage van het verzet tot deze volksrepressie veel beperkter geweest dan de eerste repressie aangezien de tweede repressie eerder als een mondiale, dan als een nationale zuivering beschouwd moet worden.²

“De katholieke, overwegend Vlaamse bevolking protesteerde tegen de gewelddadigheden van verzetsgroepen tegen al dan niet vermeende collaborateurs en bepleitte een milde aanpak.”³ Vooral de houding van de nieuwe Christelijke Volkspartij (CVP/PSC) was opvallend ; ze pleitte voor een gematigde repressiepolitiek en stak openlijk haar nek uit voor veroordeelden. De partij had veel succes en haar doel was de voormalige aanhangers van Rex en het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) voor zich te winnen om zo een absolute electorale meerderheid te bereiken. Indien er een harde repressie zou komen, zouden die ex-collaborateurs geen burgerrechten en bijgevolg geen stemrecht meer hebben om te kunnen stemmen op de CVP/PSC. Bij de Belgische verkiezingen van 1946 behaalde de partij 42,5 % van de stemmen.⁴ Eind de jaren veertig was de partij in haar doel geslaagd. Zowel de socialisten, liberalen als communisten hadden kritiek op het repressiebeleid van de CVP-regering. Op 16 november 1947 voerden tal van patriottische verenigingen gegroepeerd in het Comité voor Actie en Waakzaamheid (CAW) een betoging in Brussel tegen het gratiebeleid van de katholieke minister van Justitie Paul Struye. Vervolgens zouden tienduizenden oud-verzetslieden in september 1952 op straat komen om het ontslag van de christendemocratische minister van Justitie Pholien, van wie een dubbel genadebesluit kwam, te eisen. De CVP had volgens hen een veel te licht repressiebeleid en beide ministers namen ontslag.⁵

1.4.4 Tegemoetkomingen aan het verzet

De ‘regering van de weerstand’ Van Acker II stelde op 19 september 1945 het statuut van de gewapende weerstand in onder advies van de Nationale Unie van de Weerstand.⁶ Naast een officiële vorm van nationale erkenning was het tevens een strategie om de politieke ambities van

¹ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 45-6.

² Raes, “Tussen feit en fictie,” 109.

³ Lieve Gevers, “Kerk en geloof,” in *Knack Historia: België 40-45*, eds. Bruno De Wever et al. (Roeselare: Roularta, 2015), 69.

⁴ Maerten, “Katholieke partij.” ; Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 145 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 145.

⁵ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 79-81 en 159.

⁶ De Nationale Unie van de Weerstand was een door de regering Van Acker I in februari 1945 in het leven geroepen organisatie die als officiële vertegenwoordiging van de weerstand optrad en meewerkte aan de volbrenging van een wetgeving voor de erkenning van verzetslieden. Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 84.

de verschillende weerstandgroeperingen in te perken. De volgende veertien verzetsgroepen kregen erkenning van 'gewapend verzet':¹ de Belgische Nationale Beweging, de Patriottische Milities, het Belgische Partizanenleger, het Geheim Leger, de Nationale Koninklijke Beweging, de Witte Brigade-Fidelio, Groep G, Armée de la Libération, groep Nola, de beweging L100, de Affranchis, het Kempens Legioen, de Insoumis, en de Organisation Militaire Belge de Résistance (OMBR). Volgende weestandorganisaties waren het meest bekend voor hun inlichtingenwerk: Luc-Marc, Mill, Comité Gilles, Clarence en Zéro.² Opvallend hierbij is dat sommige weerstanders na de bevrijding het statuut van verzetsstrijder niet aanvroegen.³

Een dag later deed het kabinet Van Acker II nog een tegemoetkoming aan het verzet. Door de besluitwet van 20 september 1945 kregen bepaalde gewelddaden die in naam van de weerstand gepleegd waren amnestie tot 41 dagen na de bevrijding. Behalve het statuut van gewapend verzet creëerden de opeenvolgende regeringen nog andere categorieën ter erkenning van verzet, maar verder dan de nodige eretekens, getuigschriften, financiële gunsten (pensioenen, uitkeringen, voordelen...) en enkele beloftes gingen de regeringen niet.⁴

1.4.5 Dynamitering van de IJzertoren (1945 en 1946)

Het opblazen van de IJzertoren in Diksmuide – het herdenkingsmonument voor de Vlaamse gesneuvelden van WO I, maar tegelijk ook het symbool voor Vlaams zelfbestuur - is de meest schokkende en tegelijk meest 'beeldvormende' actie van de weerstand na de oorlog.⁵ In de zomer van 1945 brachten twee jonge weerstanders schade toe aan de IJzertoren door een aanslag met dynamiet. De tweede aanslag vond plaats op 16 maart 1946 waardoor niet meer dan een ruïne van de toren overbleef. Een aantal verzetslui werden als verdachten aangehouden, maar bij een gebrek aan bewijs kwamen ze al snel vrij.⁶ De echte daders zijn nooit gevat, maar vermoedelijk waren de daders toch verzetslui of Belgicisten, want voor hen was de toren niet meer dan het inciviek symbool van de Vlaamse collaboratie. De meest politici veroordeelden de aanslag en de regering steunde de heropbouw van de toren. Sinds 1948 vonden er opnieuw jaarlijkse IJzerbedevaarten plaats.⁷

1.4.6 Koningskwestie (1940 - 1951)

De Koningskwestie was een politiek conflict in België over de positie van koning Leopold III gedurende de Tweede Wereldoorlog en zijn terugkeer na de oorlog.⁸ De verregaande accommodatiepolitiek van koning Leopold III tijdens de bezetting leidde tot heel wat onenigheid tussen de verzetsgroepen na de oorlog.⁹

¹ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 98.

² Raes, "Tussen feit en fictie," 40.

³ Dewever, *De geheimen van het verzet*, 8.

⁴ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 98.

⁵ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 88.

⁶ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 84.

⁷ *Kinderen van de collaboratie*. "Het zwarte nest." 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 28.11.2017 ; Kesteloot, "Herinnering," 168.

⁸ Jasper Debeuf, "Koningskwestie," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁹ Raes, "Tussen feit en fictie," 188.

“Al in 1945 stonden het linkse en rechtse verzet diametraal tegenover elkaar naar aanleiding van de Koningskwestie.”¹ Het GL, de NKB en de BNB karakteriseerden zichzelf als het ondergrondse leger van de koning, dat de militaire strijd bleef doorzetten nadat Leopold III tot onvermijdelijke capitulatie had besloten. Voor het linkse verzet (OF) waren de pogingen van de koning om tot een overeenkomst te komen met Hitler en zijn latere huwelijk met Lilian Baels, terwijl veel soldaten in krijgsgevangenschap honger en kou leden, hét bewijs van nationaal verraad. Naar aanleiding van het referendum over de terugkeer van Leopold III in het voorjaar van 1950 werden campagnes gehouden. Het OF was fel gekant tegen zijn behoud van de koningstroon en beschouwde zijn terugkeer als de terugkeer van de bezetter. Terwijl het OF bang was voor de terugkeer van het fascisme, waarschuwde het GL juist voor de inname van België door het communisme. Toch nam het GL geen openlijk standpunt in.² Vooral in katholiek Vlaanderen kon de koning op meer sympathie rekenen voor zijn terugkeer, terwijl het protest veeleer in antiklerikaal Franstalig België plaatsvond. De onenigheid die er tussen leopoldisten en antileopoldisten had bestaan, leek over te gaan in een communautaire tegenstelling, maar deze tegenstelling was niet homogeen.³ De koningskwestie voorstellen als een strijd tussen een collaborerend katholiek Vlaanderen en een weerstandig Wallonië doet de complexiteit van de werkelijkheid teniet. (cfr. infra)

Het overgrote deel van de katholieken wenste om de ballingschap van de koning niet te verlengen. De CVP/PCS en de Kerk zagen namelijk in de accommodatiepolitiek van Leopold III een rechtvaardiging van hun eigen houding tijdens de bezetting. Ze hadden zich te veel aangepast aan Hitler zijn regime. Indien de koning zou terugkeren, praatte dat voor een stuk de accommodatiepolitiek goed en zou gratierecht aan collaborateurs verleend worden. Bovendien waren ze van mening dat de voorzichtige houding van de vorst tegenover de bezetter België van veel oorlogsgeweld gespaard had. Toch was er geen eenheid binnen het katholieke kamp. Zo was er een katholieke minderheid die zich niet kon vinden in de houding van de CVP/PSC tegenover de repressie en Leopold III.⁴ Tot die katholieken die in het verzet traden, behoorden heel wat Vlamingen,⁵ maar de Franstaligen waren in de meerderheid. Het zijn die Franstalige katholieke verzetsleden die de partij van de weerstand, de UDB (1944-1946), hadden opgericht.⁶

Onder druk van de koning en de CVP organiseerde het parlement een referendum over het al dan niet terugkeren van de vorst. Op 12 maart 1950 had 57,6 % van België voor de terugkeer van Leopold III gestemd. In Vlaanderen stemde ongeveer 72 % voor zijn terugkeer in tegenstelling tot Brussel en Wallonië die vooral tegen gestemd hadden. In plaats van een symbool van eenheid, stond de koning voor verdeeldheid. Uiteindelijk trad Leopold III na stakingen en protest in 1951 af en gaf met tegenzin de kroon door aan zijn zoon Boudewijn ; een terugkeer van de koning zou immers een burgeroorlog ontketenen. De uitslag van de koningskwestie zorgde voor wrok bij de collaborateurs en de CVP en creëerde zo een situatie om elkaar op te zoeken.⁷

¹ De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 18.

² Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 72-3.

³ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 76-7 ; Gevers, “Kerk en geloof,” 69.

⁴ Raes, “Tussen feit en fictie,” 70 ; *Kinderen van de collaboratie*. “Het collectieve geheugen.” 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.12.2017.

⁵ De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 21.

⁶ Raes, “Tussen feit en fictie,” 70.

⁷ Aerts en De Wever, “Koning en regering,” 27-9.

1.5 Het verzet na de repressie

1.5.1 Amnestiebetoging (1959)

In 1954 stichtte ex-politiek gevangene en CVP-politicus Louis Kiebooms het Verbond van het Vlaamse Verzet (VVV), een organisatie waarin amper erkende verzetslui betrokken waren. “Het was veeleer een dekmantel om een pro-amnestiebeweging vorm te geven en die te verbinden met het verzet.” Ook Louis De Lentdecker, actief lid van het GL en vanaf midden de jaren zestig journalist bij *'t Pallieterke*, behoorde tot de oprichters. Onder impuls van Kiebooms en het VVV organiseerde het Comité voor Gemeenschappelijke Amnestie-Actie op 20 september 1959 in Antwerpen een betoging waar zo'n 10 000 betogers aanwezig waren.¹ Bij deze betoging waren ook veel CVP-leden aanwezig, want amnestie zou voor hen politieke winst meebrengen en voor de linkerzijde gezichtsverlies.² De eis tot amnestie was in de praktijk overbodig aangezien door de wet-Lejeune 95 % van de collaborateurs tegen 1950 al terug op vrije voeten was en alle straffen tegen midden de jaren zestig uitgezeten waren. Bijna geen enkele veroordeelde zat zijn straf volledig uit. De 'repressie die geen maat kende' was met andere woorden een leuze zonder betekenis.³ Vandaar dat de eis tot amnestie vooral een symbolische waarde had. Het kwijtschelden van schuld en boete zou namelijk hun Grote Gelijk bewijzen.⁴

De patriottische verenigingen, met vooral WB-Fidelio op kop, organiseerden in Brussel op 29 november 1959 een tegenbetoging in naam van het Actiecomité van het verzet.⁵ Voor hen was de eis tot amnestie onbespreekbaar. Ongeveer 20 000 mensen namen deel aan de tegenbetoging en het was de laatste grote manifestatie tegen amnestie van een serie die al sinds 1947 bezig was. In die tegenbetogingen werden de sociale eisen van de verzetslui gekoppeld aan de eis tot een strenge bestraffing van collaborateurs en het verwerpen van genademaatregelen. Nog decennialang zouden de Vlaamse beweging en het Vlaams-nationalisme de eis tot amnestie blijven herhalen. Vervolgens werd de afkeuring ervan door de weerstand gedurende de jaren heen zowat het enige thema waarmee de verzetsgroeperingen nog in de actualiteit kwamen. Hun identiteit werd steeds meer gelinkt aan de bestraffing van collaborateurs en de afwijzing van amnestie, dan aan hun eigenlijke morele bijdrage tijdens de bezetting.⁶

Uiteindelijk kwam op aanmanen van het Europees Hof voor Mensenrechten tijdens de regering-Lefèvre op 30 juni 1961 met de Wet Vermeylen enig eerherstel voor de collaborateurs. Een noemenswaardige versoepeling van de veroordelingen werd mogelijk gemaakt. Zo verkondigde de wet dat alle personen die nog onder de epuratie vielen, al hun rechten terugkregen. Bij sommige verzetsleden, zeker in Wallonië, stootten deze clementiemaatregelen op waar onbegrip. Genadeverlening en strafvermindering mogen echter niet verward worden met amnestie. Amnestie zou het kwijtschelden van de schuld en het uitwissen van de misdaden betekenen.⁷

¹ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 89.

² Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 282.

³ *Kinderen van de collaboratie*. “Het collectieve geheugen.” 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.12.2017 ; *Kinderen van de collaboratie*. “De repressie.” 3. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 21.11.2017.

⁴ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 284.

⁵ Actiecomité van het verzet: koepelorganisatie van verzetsorganisaties (1956).

⁶ De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 21-2.

⁷ Aerts en Grevers, “Bestrafing,” 162 ; Chantal Kesteloot, “Amnestie,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl> ; Amandine Dumont, “Burgerlijke zuivering,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl> ; Koen Aerts, “Genade – repressie,” België in oorlog: artikels, geraadpleegd 27.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

1.5.2 Marsen op Brussel (1961-62) en herstelbetoging (1963)

Naar aanleiding van politieke debatten over de taalgrens en het federalisme hielden Belgische patriotten op 31 maart 1963 in Brussel een herstelbetoging. Het was een tegenreactie op de succesvolle Vlaamse Marsen tijdens 1961 en 1962 die respectievelijk 63 400 en 41 000 betogers telden.¹ De teleurstellende mars was een slag in het gezicht van de verzetslieden na de vaststelling dat een streven naar een unitair België veel minder betogers (lees: 11 500) naar Brussel had gelokt dan de Vlaamse marsen deden. Volgens Alain Colignon was deze tegenslag het symbolische einde van de vaderlandslievende verenigingen die er niet meer in slaagden zich in grote getale te organiseren en door te wegen op de politiek of de publieke opinie.² Dat de oorlogserfenis niet langer vaderlandsliefde wekte, maar meer dan ooit verdeeldheid valt verder af te leiden uit het incident die plaatsvond aan het graf van de onbekende soldaat in 1963. Op 11 juli 1963 pleegde een radicaal Vlaamsgezinde groepering met extreemrechtse politieke sympathieën een bomaanslag op de Brusselse Congreskolom, lieu de mémoire van de Belgische democratische parlementaire instellingen. Gevoelens van onbegrip en miskennis staken alsmear meer de kop op bij de verzetslieden.³

1.5.3 Amnestiebetoging (1968)

De oud-collaborateur Wim Maes organiseerde een paar jaar later met zijn Antwerpse VMO een grote amnestiebetoging die van start zou gaan in Antwerpen op 27 oktober 1968. De betoging moest uitmonden in een nationale betoging in de lente van 1969. Verschillende ideologische en politieke strekkingen behoorden tot het amnestiecomité waaronder ook enkele erkende en gedecoreerde verzetsleden.⁴

1.5.4 Ereparc in Stekene (1969)

In 1951 werd het Sint-Maartensfonds (SMF) opgericht als koepelorganisatie van verschillende oud-oostfrontstrijders. Het SMF legde een 'ereparc voor oostfronters' aan in de gemeente Stekene in 1969.⁵ De begraafplaats voor soldaten die aan het oostfront tegen het communisme gevochten hadden, werd als provocatie beschouwd en stuitte mede door de Stekense oorlogstrauma's op heel wat protest bij vaderlandslievende verenigingen en Stekense oorlogshelden. Op initiatief van Stekense oud-weerstanders en gedeporteerden en/of hun nabestaanden organiseerden de tegenstanders zich in een 'Actiecomité tegen het ereparc voor oostfronters'.⁶ Ondanks het verbod van Vlaams-nationaal burgemeester Heyse op mobilisatie en betogingen, reden van overal in België op 30 maart 1969 bussen met een duizendtal weerstanders naar Stekene om er te protesteren. Verschillende tegenbetogers (VMO'ers⁷, leden van Were Di, SMF-leden en twee

¹ Haagdoorens en Wouters, "Mars(en) op Brussel." ; Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 78.

² De Bodt, "Het gebroken verzetsaureool," 191.

³ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 78 ; Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 90.

⁴ Van Oevelen, *50 jaar 't Pallieterke*, 199.

⁵ Bruno De Wever, "Pieter Jan Verstraete, Vlaamse bedevaarten naar Münstereifel," *Wetenschappelijke Tijdingen* 68, nr. 1 (2009), 100.

⁶ Bruno De Wever, "Cultus van de dode helden. Gedenktekens voor Vlaamse collaborateurs uit de Tweede Wereldoorlog," in *Duurzamer dan graniet. Over monumenten en Vlaamse Beweging*, eds. Jan Art en Frank Seberechts (Tielt: Lannoo, 2003), 119.

⁷ Vlaamse Militanten Orde (VMO): "werd opgericht in 1950 door Bob Maes als propaganda- en actiegroep ter ondersteuning van de Vlaams-nationale partijpolitiek. Ze evolueerde vooral na 1971 tot een extreemrechtse knokploeg. In 1983 werd de organisatie ontbonden na een gerechtelijke veroordeling als

parlementsleden van de VU) en oud-verzetsstrijders gingen er met elkaar op de vuist.¹ In de daaropvolgende jaren vonden nog kleine incidenten en herhaaldelijke vernielingen plaats. Tot in de jaren tachtig bleef het erepark het onderwerp van politieke strubbelingen en controverse.²

2 Beelvorming over het verzet

't *Pallierterke* is slechts een van de zovele dynamieken die invloed had op de naoorlogse voorstelling van de weerstand. Alvorens met de eigen analyse van start te gaan, behandelt dit hoofdstuk de stand van het onderzoek betreffende de negatieve beeldvorming rond het verzet. Dit hoofdstuk probeert een algemene blik te werpen op de oorzaken van de Vlaamsgezinde publieke herinnering in de context van de Belgische communautaire tegenstellingen. Tenslotte volgt een korte toelichting van het actueel debat betreffende de plaats van het verzet in de oorlogsherinnering.

2.1 Inleiding

Herinnering en beeldvorming zijn anders dan geschiedenis. De manier waarop wij vandaag naar WO II kijken, verschilt met die van vijftig jaar geleden. Er is een grote kloof tussen onze herinnering en de werkelijkheid. Zo onthoudt een samenleving bepaalde zaken en andere dingen niet.³ Bij herinnering en beeldvorming komen persoonlijke betrokkenheid en emotie aan te pas. Hier tegenover staat geschiedenis als wetenschappelijke ingang in datzelfde verleden. Historici proberen namelijk met afstand, methodes, minder betrokkenheid en een kritische kijk het verleden te bestuderen. Beide ingangen in het verleden zijn essentieel, maar de emotionaliteit krijgt meer aandacht waardoor de geschiedenis wat op de achtergrond geraakt. Historici kunnen niet bij een breder publiek doordringen van zodra hun verhaal complexer wordt en geschiedenis wordt aldus wat aan de kant geduwd.⁴

Ook bij de herinnering aan de weerstand overwon de emotionaliteit het van het historisch verhaal. “De geschiedenis van het verzet in Vlaanderen is nog grotendeels onontgonnen terrein in het historisch onderzoek. Dit in tegenstelling tot de geschiedenis van de collaboratie. Vlaanderen worstelt nog steeds met zijn oorlogsverleden. De beeldvorming rond de bezetting, het verzet en de repressie staat bol van scheefgetrokken clichés die aan een correctie toe zijn.”⁵ Vooral vanaf de jaren zeventig geraakte het verzet gemarginaliseerd en geridiculiseerd en ook in de populaire beeldcultuur en literatuur krijgt het verzet geen serieus rol toebedeeld. Het verzet verloor de strijd om de herinnering en bijgevolg heeft het een rijke geschiedenis die grotendeels nog geschreven moet worden.⁶

privémilitie.” Bart De Wever, “Vlaamse Militanten Orde – Vlaamse Militanten Organisatie (VMO),” NEVB Online, geraadpleegd 28.07.2020, <https://nevb.be>.

¹ *Kinderen van het verzet*. “Helden op de barricade.” 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 12.11.2019 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 167 ; De Wever, “Cultus van de dode helden,” 119 ; “Vuil,” 't *Pallierterke*, 27.03.1969.

² De Wever, “Cultus van de dode helden,” 119-20.

³ *Kinderen van de collaboratie*. “Het collectieve geheugen.” 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19 december 2017.

⁴ *Nachtwacht*. “We gaan verkeerd om met de Holocaust.” 1. Interview Nico Wouters. VRT-Canvas, 1 februari 2020.

⁵ Boeckx, De Prins en De Wever, *Tegendruk*, 12.

⁶ *Kinderen van het verzet*. “Helden op de barricade.” 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 12.11.2019.

Met de notie 'beeldvorming' worden in deze scriptie de verschillende manieren bedoeld waarop de omgang met het verleden vorm kreeg bij de publieke opinie. Individuele herinneringen aan het verzet vallen buiten de beeldvorming. Naast verschillende overheden die een bepaalde politiek voeren ten opzichte van het oorlogsverleden, zijn andere beeldvormers vrije organisaties die een eigen relatie met het verleden hebben. Onder hen is er een voortdurende strijd om de eigen visies over de oorlogsgeschiedenis te verspreiden met behulp van allerlei middelen en strategieën.¹ In wat volgt, gaan we op zoek naar de verschillende factoren die geleid hebben tot een vertekend beeld van het verzet in Vlaanderen, terwijl er een uitgesproken collectieve herinnering is aan de collaboratie en repressie.²

2.2 Vlaanderen versus Franstalig België

"Bij het zoeken naar een identiteit is het één onlosmakelijk verbonden met het ander. Het beeld dat men van de ander heeft, is, tussen confrontatie en onverschilligheid in, tot karikatuur geworden."³

Met dit citaat begint de inleiding van een essentieel werk wat betreft de beeldvorming over de oorlog: *Het gewicht van het oorlogsverleden*. De herinnering aan de oorlog is namelijk verschillend naargelang men zich in Vlaanderen of in Franstalig België bevindt.⁴ Deze bundel is opgesteld met als doel de Franstalige Belgen een meer genuanceerd beeld te geven van hoe de Vlaamse samenleving staat tegenover WO II, de repressie en zijn nasleep. Is het immers niet verleidelijk om te focussen op veralgemeningen en zodoende de ander te karikaturiseren? Daarnaast is het eenvoudiger de negatieve kant van het verleden van de ander te belichten dan bepaalde individuele en collectieve mechanismen, die zekere gedragingen uitlokten, te proberen verstaan. Oude clichés die niet stroken met de werkelijkheid dragen hiertoe bij. Verder heerste binnen de Vlaamse historiografie gedurende geruime tijd de idealisering van de collaboratie en werd de repressie als een manier om het Vlaams gedachtengoed de keel over te snijden, voorgesteld.⁵

In Wallonië heeft men het moeilijk met feiten die de mythe zouden ondermijnen van een Wallonië dat overeenstemt met de 'weerstand' en actieve democratie en een Vlaanderen dat het monopolie had op 'incivisme'.⁶ "Franstalig België kroont zich tot erfgenaam van het verzet."⁷ In Franstalige milieus ontstond daarnaast de karikatuur van Vlaamsgezinden als de vijfde colonne van Duitsland en van het fascisme.⁸ Het is inderdaad historisch correct dat aan de Waalse zijde minder mensen zich door collaboratie lieten verleiden dan in Vlaanderen, maar we moeten oppassen om de Waalse Haan niet rooskleuriger voor te stellen dan ze is.⁹ "In de katholieke Vlaamsgezinde beeldvorming" daarentegen "werd het verzet steeds meer geassocieerd met franskiljonisme en Vlaamsvijandigheid. Het dynamiseren van de IJzertoren, die in Vlaamsgezinde middens onmiddellijk werd toegeschreven aan franskiljonse 'patriotten', was een krachtig symbool van deze associatie."¹⁰ Het verzet werd na de bevrijding voorgesteld als anti-Vlaams en Franstalig en

¹ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 18.

² Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 78.

³ José Gotovitch en Chantal Kesteloot, "Inleiding," in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 1.

⁴ Gotovitch en Kesteloot, "Inleiding," 3.

⁵ Gotovitch en Kesteloot, "Inleiding," 1.

⁶ Balace, "Collaboratie en repressie," 53.

⁷ De Wever et al., *Knack Historia: België 40-45*, 9.

⁸ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 17.

⁹ Balace, "Collaboratie en repressie," 53.

¹⁰ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 21.

één van de meest bekende clichés werd bijgevolg de wederzijdse uitsluiting tussen ‘Vlaanderen’ en ‘het verzet’.¹ Toch kwamen ook in Vlaanderen verzetsdaden voor. Dat het verzet een zuiver Franstalige aangelegenheid was, is kortom een van de hardnekkigste mythes waarmee België worstelt.²

Ondanks de weinige wetenschappelijke studies wijst veel erop dat het verzet in Vlaanderen een moeizamer en minder intensief verloop kende dan in de rest van België. “Behalve in Leuven en Limburg blijft het georganiseerde verzet in Vlaanderen veeleer zwak in vergelijking met Brussel en Wallonië.”³ De redenen voor deze Vlaamse minderheid – 30 % van de Belgische verzetslui waren Vlamingen – zijn te vinden bij de ontstaanscontext van het verzet: het antifascisme en het Belgisch patriottisme. Het antifascisme vond vooral aanhangers bij Franstalige socialisten en communisten ; twee partijen die traditioneel minder macht in Vlaanderen dan in Brussel en Franstalig België hadden. De belangrijkste oorzaak voor dit communautair verschil was echter het Belgisch patriottisme. Zowel de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog als de Vlaamse kwestie speelden hierin een rol. De anti-Duitse gevoelens die de WO I veroorzaakt had, werden in het interbellum door de overheid stelselmatig gestimuleerd waardoor de vaderlandsliefde sterk opflakkerde in Brussel en Franstalig België. Bovendien werd de strijd van de Vlaamse beweging voor Vlaamse eisen door vele Franstalige elites als een bedreiging voor hun machtspositie beschouwd. Vandaar dat een aanzienlijk aantal extreemrechtse Franstaligen onder het patriottisme in het verzet terecht kwamen. Bij de Vlamingen daarentegen had de Eerste Wereldoorlog frustraties uitgelokt tegenover de regering.⁴ In de veronderstelling dat een dankbaar België na de oorlog de Vlaamse eisen zou goedkeuren, hadden veel Vlaamsgezinden hun leven gewaagd voor het vaderland.⁵ De regering stelde echter tijdens en na de oorlog het geduld van de Vlamingen op de proef waardoor het enigszins niet verwonderlijk is dat er minder Vlaamse verzetsgroeperingen waren tijdens WO II. Tenslotte was er een meer toegeeflijke houding van de Duitse bezetter naar Vlamingen dan naar Franstaligen toe waarvan we de impact op de Vlaamse publieke opinie zeker niet mogen onderschatten.⁶

Er is verder een verschillende visie op collaboratie in beide regio’s. Volgens L. Huyse en historicus F. Balace was de collaboratie in het zuiden van het land veel brutaler en ook meer apolitiek dan in Vlaanderen, maar meer onderzoek is nodig om dit te bevestigen.⁷ Wanneer de Vlaams-nationalist collaboreert, ervaart hij geen gevoel van een breuk met de gemeenschap, noch komt het idee in hem op dat hij de samenleving schade toebrengt. De politiek-ideologische collaborateurs in Vlaanderen legitimeerden zichzelf door hun Vlaams-nationalistisch engagement in de kijker te zetten. Op die manier probeerden ze juist het conflict met de Vlaamse burgers tijdens de bezetting te overschaduwen. Het beeld van de politiek-ideologische collaboratie in Vlaanderen in functie van het ‘Vlaams belang’ en de gelijkstelling van de repressie aan ‘Vlaams onrecht’ is dus een verkeerde beeldvorming.⁸ Bovendien bevonden zich binnen het Vlaams-nationalisme meer intellectuelen, kunstenaars en schrijvers die mondig genoeg waren om de collaboratie te vergoelijken.⁹ De Franstalige collaborateur daarentegen had geen engagement en kon zo ook niet rekenen op begrip van het Franstalige volk. Hij kiest ervoor om zich in de marge van de

¹ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 109.

² Beyen, “Zwart wordt van langs,” 111.

³ De Wever et al., *Knack Historia: België 40-45*, 8.

⁴ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 38-9 ; Maerten, “Verzet,” 108.

⁵ Gita Deneckere et al., *Een geschiedenis van België* (Gent: Academia Press, 2014), 209.

⁶ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 39.

⁷ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 282 ; Balace, “Collaboratie en repressie,” 58.

⁸ De Wever, “De collaboratie in Vlaanderen,” 47 ; Balace, “Collaboratie en repressie,” 54 en 58.

⁹ De Wever, “Collaboratie,” 77 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 184.

maatschappij te begeven en een buitenstaander te worden. Persoonlijk winstbejag zonder politiek of ideologisch doel voor ogen was er vaak het motief.¹ Daar stond tegenover dat een Vlaams collaborateur zich gewoonweg “vergist” kon hebben en in zijn ‘zuivere’ bedoelingen misleid werd door de mooie woorden van de Duitse bezetter.²

Tenslotte gebruikten beide regio’s de Tweede Wereldoorlog en de repressie elk op hun eigen manier. In Vlaanderen vertroebelde het beeld van het verleden door de strijd tussen het fascisme van de nazi’s en de democratie te verzwakken en het te vervangen door de strijd tussen Vlaams-nationalisme en repressie. Terwijl in Franstalig België het verleden ietwat geïdealiseerd werd door vooral nadruk te leggen op de grote strijdmomenten van het verzet en het aandeel van de collaboratie te verzwijgen.³ Pas sinds de laatste decennia werd dit beeld gestaag bijgesteld. Franstalig België erkent de collaboratie van Rex en Vlaanderen hecht bewust meer aandacht aan het antifascisme.⁴

2.3 Genese beeldvorming

Aan een oorlog en zijn nasleep komt nooit echt een einde en iedere generatie ontwikkelt steeds opnieuw andere visies over hetzelfde verleden. Zo blijft het gewicht van het oorlogsverleden groot en in sommige gevallen alomtegenwoordig.⁵ Onderstaande paragraaf probeert daarom te verklaren waarom een bepaalde identiteitsvorming van het verzet bij verschillende generaties van de Vlaamse publieke opinie doordrong. Niet één, maar een samenspel van verschillende factoren zorgde voor deze beeldvorming.

2.3.1 Passieve overheid en onenigheid

In tegenstelling tot Nederland waar massaal diepgaand onderzoek en publicaties over oorlogsherinnering voorkwamen, bleef in België deze kwestie beperkt tot academische scripties en terloopse vermeldingen in boeken of artikels.⁶ Dit had in België deels te maken met de diepe maatschappelijke en politieke tegenstellingen. Alle breuklijnen van het land kwamen tot uiting in de Koningskwestie: de tegenstellingen tussen links en rechts, arbeid en kapitaal, Wallonië en Vlaanderen leken samen te vallen.⁷ Elke entiteit – collaborateurs, verzetslui en slachtoffers – had haar eigen belevenis van de oorlog die ze elk op hun uithoek organiseerden. In plaats van actief te bemiddelen liet de Belgische overheid vervolgens de herinnering aan de oorlog in grote mate aan zichzelf over.⁸ Terwijl Nederland al drie dagen na de bevrijding (8 mei 1945) een eigen instituut oprichtte om de oorlogsjaren te documenteren (RIOD, sinds 1999 NIOD) liet zo’n initiatief voor België jaren op zich wachten. Uiteindelijk ontstond onder druk en ergernis van het verzet op 13 december 1967 het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog (NCWOII). Dit documentatiecentrum voor de oorlog kennen we sinds 1997 als het

¹ De Wever, “De collaboratie in Vlaanderen,” 47 ; Balace, “Collaboratie en repressie,” 54 en 58.

² Aerts, *Kinderen van de repressie*, 183.

³ Gotovitch en Kesteloot, “Amnestie,” 168.

⁴ De Wever et al., *Knack Historia: België 40-45*, 9.

⁵ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 9 ; De Wever et al., *Knack Historia: België 40-45*, 6.

⁶ Veerle Vanden Daelen, “Loe De Jong en Maurice De Wilde: twee oorlogsmonumenten,” *Bijdragen tot de eigentijdse geschiedenis* 22 (2010), 162.

⁷ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 11 ; *Kinderen van de collaboratie*. “Het collectieve geheugen.” 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.12.2017.

⁸ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 13 ; Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 14.

CegeSoma.¹ Ondanks het feit dat historici vanaf dan alsmear meer wetenschappelijke kennis over het oorlogsverleden produceerden, drong de inhoud niet door bij de publieke opinie. Nog steeds zijn er in ons land allerhande mythes, clichés en karikaturen over het oorlogsverleden en het verzet.

2.3.2 Bevrijding en repressie

“Tijdens de oorlog waren de verzetsstrijders helden. Vandaag noemen we ze dieven, moordenaars of zelfs terroristen, want ze hebben mensen doodgeschoten tijdens de repressie”, vertelt een kind van een geëxecuteerde verzetsman uit de reeks “Kinderen van het verzet”.² Dat er onschuldigen het leven lieten tijdens de bevrijdings- en repressiedagen is geen geheim. Er zijn inderdaad fouten gemaakt door het verzet, maar de repressie was een reactie op de collaboratie en niet andersom.³ Vooral in Vlaanderen liep het verzet imagoschade op door zijn rol tijdens de bevrijding waarvan het nooit volledig herstelde. De burgers zagen de geallieerden als de ware bevrijders en het feit dat op veel plaatsen lokale weerstandsgroeperingen het bestuur overnamen, kan mogelijks tot een negatieve beeldvorming geleid hebben. Nochtans speelden gelijkaardige taferelen zich af in de buurlanden of Franstalig België. “Hoewel het verzet zeker niet altijd betrokken was bij arrestaties van personen verdacht van collaboratie of de straatrepressie in het algemeen, was de associatie met het eigengereid optreden van het verzet allerminst goede publiciteit.”⁴ Zeker vanaf 1950 herinnerde een deel van de Vlamingen de Vlaamse collaborateurs als de grootste oorlogsslachtoffers. Niet vanwege de bezetting, maar vanwege de ‘meedogenloze’ repressie met haar excessieve afrekeningen.⁵ Diepgaande collaboratieliteratuur probeerde op die manier de Vlaming te identificeren met het slachtoffer van de repressie. Bijgevolg werden collaborateurs slachtoffers en verzetslieden daders.⁶

Het koppelen van de naoorlogse repressie aan een beeld van het afslachten van onschuldigen op de slachtbanken van de Belgische staat, is een eenzijdige en verengde visie op het verleden.⁷ Dat de repressie anti-Vlaams en op initiatief van wraakzuchtige Franstaligen was, is een misvatting. In Vlaanderen zijn er meer collaborateurs gestraft, maar de straffen aan de Franstalige kant waren veel zwaarder (lees: meer doodstraffen).⁸ De repressie voorstellen als een Vlaamse afrekening berust in ruime mate op wat er met de politieke collaborateurs in Vlaanderen is gebeurd. “Bij die Belgen die louter en alleen omwille van politieke of culturele collaboratie werden gestraft zijn er 70 % Vlamingen.” Geruime tijd was de repressie effectief gericht op de uitschakeling van Vlaams-nationalisten, maar het Vlaams-nationalisme is Vlaanderen niet.⁹ Zo bevorderde de nasleep van de repressie het negatieve beeld over het verzet waarop Vlaams-nationalisten maar al te gretig

¹ Vanden Daelen, “Loe De Jong en Maurice De Wilde,” 162-4.

² *Kinderen van het verzet*. “Helden op de barricade.” 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 12.11.2019.

³ Enige nuance bij oorzaak-gevolgrelatie: “De repressie was een gevolg van de collaboratie. Maar dieper historisch onderzoek wijst uit dat de zaak complexer is, want de collaboratie is mede het gevolg van de repressie van de Vlaamse beweging in de negentiende eeuw en in de eerste helft van de twintigste eeuw door de Belgicistische krachten.” Jaap Kruithof, “Ethische, filosofische en politieke aspecten van het vergeten, vergeven en verzoenen,” In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 180.

⁴ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 87 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 92.

⁵ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 7.

⁶ De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 17 en 23 ; Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 78.

⁷ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 107.

⁸ De Wever, “De collaboratie in Vlaanderen,” 47 ; Balace, “Collaboratie en repressie,” 54 en 58.

⁹ Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 267-8.

inspeelden. Het beeld van 'septemberweerstanders' werd ontwikkeld ; zij verschenen wanneer het Duitse gevaar al geweken was en gedroegen zich als beesten tijdens de repressie. De 'echte' verzetslui daarentegen waren gesneuveld tijdens de oorlog en stonden achter verzoening en amnestie, aldus het Vlaams-nationalistische discours. Deze karikaturen haalden het verzet naar beneden.¹

Ook "de literatuur over de repressie is getekend door ambiguïteit: zij is omvangrijk, maar informatief van beperkte waarde. In vele van deze geschriften zijn werkelijkheid en verbeelding immers moeilijk te scheiden."² Enkele Vlaamse literaire pioniers die aan deze anti-repressie beeldvorming bijdroegen, waren onder andere Willem Elsschot (1947), Gerard Walschap (1948), Valère Depauw (1952), Marcel Matthijs (1959) en Willy Vanhulp (1979). Hun 'anti-repressie' publicaties speelden een belangrijke rol in het Vlaamse literaire landschap en gaven de stereotiepe Vlaamse herinnering aan de weerstand mee vorm.³

2.3.3 Collaborateurs, Vlaams-nationalisten en oorlogsslachtoffers

Toch waren deze literaire auteurs niet de enige publieke opinievormers in Vlaanderen. De kampplaatsen waar duizenden verdachten van collaboratie samenzaten, waren uitstekende plekken om wrok tegen de Belgische staat te doen ontstaan. Vele collaborateurs ondervonden immers moeilijkheden vanwege het verlies van hun burger- en politieke rechten. Dit ressentiment vond ingang in organisaties, jeugdverenigingen en in 'anti-repressie' tijdschriften zoals *Rommelpot*⁴, *Opstanding* en *'t Pallieterke*. De invloed van het Vlaams-nationalistische discours van deze katholieke pers op de beeldvorming mag zeker niet onderschat worden.⁵ Meer nog, tal van journalisten kregen hun opleiding van katholieke Vlaamsgezinde intellectuelen die in sommige gevallen na de oorlog uit de administratie of hun rechten ontzet waren vanwege incivisme.⁶ Bijvoorbeeld Karel Van Isacker, professor geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen, gaf in *Mijn land in de Kering* – een ware bestseller van de geschiedenis van Vlaanderen – onmiskenbaar zijn afkeuring van het verzet dat volgens hem verstrikt geraakt was met banditisme. De aanvoerder van de Partizanen, Louis Van Brussel, noemde hij simpelweg een moordenaar.⁷ Daarnaast hadden ook pamfletten en egodocumenten die getuigenissen van slachtoffers van de repressie weergaven een grote invloed.⁸

Het verzet werd bovendien gekoppeld aan terreur waarbij niet alleen onschuldigen het leven lieten, maar waardoor ook wraakacties van Duitsers en collaborateurs werden uitgelokt met opnieuw duizenden burgerslachtoffers als gevolg. De bevolking zocht de verantwoordelijkheid deels bij de weerstand.⁹ Een andere actie waarmee de weerstand zich niet populair maakte, was het opblazen van de IJzertoren in maart 1946. Er is geen officieel bewijs dat de schuldigen

¹ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 23.

² Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 13.

³ Beyen, "Zwart wordt van langs," 107 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 191.

⁴ "Verzetsgroeperingen eisten een verbod op het blad en er startte een gerechtelijk onderzoek tegen *Rommelpot*: op 11 juni 1947 werd op het redactiesecretariaat (te Antwerpen) alles in beslag genomen ; na een vrijspraak werd het materiaal pas op 16 december 1948 terugbezorgd. In de nacht van 14 op 15 juni 1947 werd er tegen het redactiesecretariaat zelfs een bomaanslag gepleegd." De Wever, "Het Vlaams-nationalisme," 279.

⁵ Beyen, "Zwart wordt van langs," 107-8.

⁶ Gotovitch en Kesteloot, "Amnestie," 161.

⁷ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 23.

⁸ Beyen, "Zwart wordt van langs," 107-8.

⁹ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 23.

verzetsveteranen waren, maar de goedkeuring van de aanslag door vele weerstanders lijkt dit vermoeden te bevestigen.¹

2.3.4 Vlaamse Concentratie (1949-1954) en Volksunie (1954-2001)

Deze subcultuur van repressieslachtoffers was zeker niet uniek voor Vlaanderen. Waarin de Vlaamse situatie zich daarentegen wel onderscheidde was de vlotheid om uit haar isolement te treden en de snelheid waarmee ze haar zelfbeeld naar het publiek verspreidde. Slechts vier jaar na de bevrijding slaagden de Vlaams-nationalisten er al in om de partij Vlaamse Concentratie (1949) op te richten. De partij had als basis een gemeenschappelijke zwart verleden, eiste de opheffing van de repressie en maakte van het Vlaams federalisme haar slogan. De partijleiding bestond uit bekende VNV'ers, Rexisten en Dinaso's.² Bovendien werkte partijoprichter Hector De Bruyne mee aan de bladen *Opstanding* en *'t Pallieterke*. De Volksunie (VU) volgde als partij van en voor de 'zwarten' de VC in 1954 op. De meeste leden waren Vlaams-nationale repressieslachtoffers en ook Hector De Bruyne was opnieuw lid.³ De VU promootte de eigen oorlogsherinnering en beeldde de repressie als iets vreselijks uit. Telkens werd het slachtofferperspectief van de collaborateurs naar voren geschoven. "De Belgische staat heeft de repressie doelbewust gebruikt om de Vlaamse gedachte de keel over te snijden." Deze beeldvorming werd met de paplepel ingegeven en was het idee van de Vlaams-nationalistische politicus en VNV-leider Hendrik Elias.⁴ Frans Van der Elst, medeoprichter van de VU, was tijdens de processen van de beruchte VNV-leider diens advocaat en Elias gaf op zijn beurt het Vlaams-nationalistisch gedachtengoed door aan Van der Elst.⁵ De VU haar propaganda draaide aldus op deze beeldvorming en een van de belangrijkste programmapunten werd de eis tot amnestie.⁶ In de decennia na de amnestiebetoging van september 1959 zou de eis tot amnestie uiteindelijk een permanente plaats verwerven in het discours van de Vlaamse beweging en het Vlaams-nationalisme. De afkeuring van amnestie door de verzetsgroeperingen zou na verloop van tijd slechts het enige thema zijn waarmee ze nog in de spotlights kwamen. Hun identiteit werd steeds meer gelinkt aan een strenge bestraffing van collaborateurs en het weigeren van genade, dan aan hun werkelijke verzetsverdiensten.⁷

2.3.5 Politieke impact van het verzet

"Wie vraagt naar de plaats van het verzet in de Vlaamse publieke herinnering, vraagt meteen naar de politieke impact van de verzetsveteranen."⁸ Historicus Rudi Van Doorslaer wees op de tanende politieke invloed van het verzet als dé belangrijkste reden voor een zwakke verzetsherinnering. Het verzet wist zich immers niet aan te sluiten bij de katholieken, liberalen of socialisten en in tegenstelling tot de Vlaams-nationalisten konden de verschillende verzetsgroepen nooit één partij

¹ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 87.

² Beyen, "Zwart wordt van langs," 107-8 ; De Wever, "Het Vlaams-nationalisme," 281.

³ Beyen, "Zwart wordt van langs," 107-8 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 147.

⁴ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 150-1 ; *Kinderen van de collaboratie*. "Het collectieve geheugen." 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.12.2017.

⁵ "De man in de kijker: Frans Van der Elst," *'t Pallieterke*, 07.06.1962 ; Frans-Jos Verdoodt, "Van der Elst, Frans," NEVB Online, geraadpleegd 28.07.2020 <https://nevb.be> ; Bruno De Wever, "Elias, Hendrik J.," NEVB Online, geraadpleegd 28.07.2020 <https://nevb.be>.

⁶ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 150-1 ; *Kinderen van de collaboratie*. "Het collectieve geheugen." 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.12.2017.

⁷ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 22.

⁸ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 18.

vormen, want ze waren ideologisch te verschillend.¹ Verschillende organisaties gingen ook met elkaar concurreren om zoveel mogelijk erkende verzetsleden voor zich te winnen. Zelfs binnen de verzetsorganisaties kon de onenigheid groot zijn ; zo waren er geschillen tussen de communistische leiding van het OF en zijn pluralistische basis.² De generatie waaraan het verzet zijn ontstaan te danken had, kwam bovendien sterk gehavend uit de oorlog aangezien veel leden overleden waren. Daardoor vielen ook de elites van het verzet die als politieke basis konden dienen weg.³

De interne verdeeldheid mondde uit in een ware concurrentiestrijd tussen de verschillende groepen van ex-verzetslieden en gevangenen.⁴ In 1945 konden het linkse en rechtse verzet zich niet verzoenen met betrekking tot de Koningskwestie. Ook de grote ideologische grondstromen van het verzet, het patriotisme en het antifascisme, verloren hun waarde in de context van de herwonnen vrijheid en het herstel van de democratie.⁵ Het communistische verzet stond lijnrecht tegenover het groeiende Atlantisme en kwam het als gevolg van de Koude Oorlog (1947) in de marginaliteit terecht. Het opstappen van de KPB uit de regering in maart 1947 was een nieuw dieptepunt voor de communistische weerstand. Wanneer in februari 1945 de UDB, een hoofdzakelijk Franstalige partij ontstaan uit het verzet, een zware nederlaag tijdens de verkiezingen onderging, was er geen enkel politiek vooruitzicht meer voor de linkse verzetslieden.⁶ Zo vormde het OF een apart communistisch herinneringsmilieu dat net zoals het rechtse verzet geen aansluiting vond bij democratische vernieuwingsbewegingen.⁷ Aan de rechterzijde wisten de verzetslui geen houding aan te nemen tegenover de koning zijn accommodatiepolitiek tijdens de bezetting. Toen de koning afstand deed van de kroon in 1950 kwam dat als een zware klap aan bij de koningsgezinde NKB. Samen met Leopold III verdween het ideaal van een geliefd Belgisch vaderland van het toneel. In deze context van politieke verdeeldheid ontstond de karikatuur van een zielig oud mannetje dat zich krampachtig probeert recht te houden aan de Belgische vlag.⁸ Het Belgische verzet kwam bijgevolg op de politieke scène terecht waar het was ontstaan: in de politieke marge.⁹

2.3.6 Houding van de CVP/PSC

Tijdens dit verloop was vooral de houding en de strategie van de CVP/PSC significant voor de beeldvorming van een rechts inciviek Vlaanderen.¹⁰ Sinds de late jaren veertig heerste binnen het merendeel van de katholieke publieke opinie een positief beeld van de Vlaams-nationale collaboratie en de eis tot het stopzetten van de repressie. In de jaren vijftig staken ook katholieke politici hun positief oordeel over de Vlaams-nationale collaboratie niet meer onder stoelen of banken.¹¹ De CVP/PSC stond achter een verzachting en uitdoving van de repressie in de hoop om het verdwaalde electoraat van VNV, Rex en incivieken als kiezers voor zich te winnen.¹² Enkele toegevingen die de CVP/PSC deed aan Vlaams-nationalisten waren onder andere: het verlenen

¹ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 56 ; Raes, "Tussen feit en fictie," 168.

² Weyns, "Belgisch verzet."

³ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 85.

⁴ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 56 ; Raes, "Tussen feit en fictie," 168.

⁵ Maerten en Van Doorslaer, "Het verzet," 46.

⁶ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 18-9.

⁷ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 90.

⁸ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 18-9.

⁹ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 85.

¹⁰ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 86.

¹¹ Beyen, "Zwart wordt van langs," 108-9.

¹² De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 21 ; Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 87.

van ruime subsidies voor de heropbouw van de IJzertoren¹, genademaatregelen, verschillende strafverminderingen voor politieke gevangenen...² “De CVP-strategie verhinderde verzetsorganisaties om de IJzertoren – of beter de plaats waar die stond – tot een pluralistisch symbool te maken van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en de IJzersoldaten te verbinden met de verzetsstrijders.” Deze maatregelen vielen allesbehalve in de smaak bij linkse en overwegend Franstalige verzetsgroeperingen, georganiseerd in een ‘Comité d’Appel au Pays’.³ Onder leiding van verzetsstrijder Jean Fosty organiseerde het comité vanaf 1949 ‘Herstelbedevaarten’ van het kamp van Breendonk naar Diksmuide. Ook bij de linkse oppositie, bestaande uit liberalen en socialisten, konden de acties op weinig sympathie rekenen.⁴ Zelfs de Franstalige partijgenoten (PSC) staken hun ongenoegen niet weg wanneer een aantal Vlaamse CVP-ministers de IJzerbedevaarten van 1952 en 1953 waar voor amnestie gepleit werd, bijwoonden.⁵

Toch mogen we deze sympathie niet verwarren met een katholiek monopolie op collaboratie.⁶ Zo is het een feit dat vooral links België tegen de terugkeer van koning Leopold III was en de katholieken de strijd voor Leopold voerden en ze zodoende bijna vanzelf een verwantschap met collaboratie kregen. Maar de verdeeldheid over collaboratie en repressie gaat verder dan de scheiding tussen links en rechts. Franstalige katholieken die er een leopoldistische instelling op nahielden, konden immers minder appreciatie voor de collaboratie opbrengen ; terwijl sommige linkse-anti-leopoldisten wel sympathieën hadden.⁷ Daarnaast behoorden ook heel wat Vlaamse katholieken tot het verzet.⁸ Echter doordat de Vlaamsgezinde vorst Leopold III te dicht stond bij Hitler en de collaboratie, kreeg hij het beeld van ‘eerste inciviek’ en werd de homogene CVP/PSC-regering voor vier jaar (1950-1954) gelinkt aan ‘flamingantisme’ en ‘incivisme’.

2.3.7 Openbare ruimte

Pogingen om de repressie te rechtvaardigen en een waardige verzetsherinnering te creëren, werden alsmaar moeilijker en moeilijker. Dit valt onder andere af te leiden uit de representatie van het verzet in de openbare ruimte. In België zijn er amper pleinen en straten vernoemd naar verzetsleden terwijl er nog steeds vier straten de naam van de beruchte collaborateur en nazi Cyriel Verschaeve dragen. K. Aerts vraagt zich in een interview van *De Standaard* terecht af waarom hij ontzettend veel documentatie aan de stad Gent moest leveren om te bewijzen dat bepaalde verzetsvrouwen een straatnaam waardig zijn terwijl met figuren als Verschaeve onverschillig wordt omgesprongen.⁹

Er zijn wel degelijk verschillende lokale herinneringsplaatsen aan de weerstand, maar het monument bij uitstek was het fort van Breendonk, tegenhanger van de IJzertoren. Op initiatief van de Belgische staat – en na een lange campagne van de overlevenden - vormde in 1947 Breendonk

¹ In maart 1946 werd de IJzertoren gedynamiteerd. Officieel bleven de daders onbekend, maar hoogstwaarschijnlijk moeten de schuldigen in kringen van verzetsleden gezocht worden.

² Alain Colignon en Chantal Kesteloot, “De visie op de Vlaamse collaboratie in Wallonië en Brussel,” in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 136-7.

³ De vertaling van ‘Comité d’Appel au Pays’ is Comité voor een Beroep op het Land (CBL).

⁴ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 88 ; Colignon en Kesteloot, “De visie,” 136-7.

⁵ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 146.

⁶ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 108-9.

⁷ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 118.

⁸ De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 21.

⁹ Marc Reynebeau, “Cyriel Verschaeve: een doodlopend straatje,” *De Standaard*, 19.11.2019 ; Abbeloos en Sioen, “Historici Koen Aerts en Nico Wouters.”

zich tot het Nationaal Gedenkteken van de verzetslui die er werden gefolterd en geëxecuteerd.¹ Breendonk was eerst een doorgangskamp voor joden en daarna voor verzetsleden, slechts de helft van de gevangenen kwam er levend uit.² Het monument leek op het eerst zicht hoopgevend voor een herinneringscultus op te bouwen, maar de keerzijde van de medaille was dat dit de nationalisering van het verzet versterkte door enkel de ervaringen van verzetslieden als gedetineerden te institutionaliseren ; zij waren er nochtans niet de enige groep gevangenen. De verdiensten van een kleine groep individuen die in opstand kwam, werden op die manier de verdiensten van de natie als geheel waardoor publieke steun voor het verzet verheven werd tot een nationale steun.³

Meer nog, ondanks een bezoek aan het fort verplicht was voor schoolkinderen, bleef de symboolwaarde in Vlaanderen miniem.⁴ In dat opzicht kan een vergelijking gemaakt worden met de visie van Nico Wouters op de moralistisch geïnspireerde bezoeken aan het concentratiekamp Auschwitz. Hoewel hij het bezoeken van Auschwitz zeker niet afraadt, trekt hij het daaruit zagezegde voortvloeiende morele besef in twijfel. Ook een verplicht bezoek aan Kazerne Dossin – de straf opgelegd aan Schild & Vriendenstichter Dries Van Langenhove – impliceert een erg naïeve en eenzijdige kijk op hoe je geschiedenis kan gebruiken om normbesef los te wekken. Volgens Wouters is kennis over het verleden een veel doeltreffender middel dan van bovenaf opgelegde morele lessen.⁵ Vandaar dat kennis over de geschiedenis van het verzet van essentiële waarde is om tot een correcte beeldvorming te komen.

Wanneer het fort van Breendonk in 1949 nog 100 000 bezoekers telde, was dat vanaf eind de jaren 1950 reeds gedaald tot 60 000. De Belgische overheid had altijd geweigerd de subsidies te verhogen en het bezoekersaantal daalde verder tot onder de 50 000. Verschillende factoren in de jaren 1990 zorgden ervoor dat de Belgische overheid zich genoodzaakt voelde om de subsidies op te trekken en zodoende nam ze het beheer van Breendonk over. In 2003 stond niet enkel het leed van verzetsleden er meer centraal, maar werd de diversiteit binnen de slachtoffers van het nazi-regime beklemtoond. Dit viel bij sommige oude verzetsveteranen allesbehalve in goede aard. Zij meenden dat de specifieke verzetsherinnering naar de achtergrond verdween en de Holocaust alle aandacht opeiste.⁶

2.3.8 Literatuur

Ook in de Vlaamse literatuur hinkte het verzet achterop. Volgens Jef Turf, voormalig voorzitter van de Vlaamse vleugel van de KPB, bestond er in Vlaanderen geen verzetsliteratuur, die naam waardig.⁷ In tegenstelling tot de collaboratieliteratuur kwam het verzet slechts sporadisch en in een uiterst kritische context voor in de Vlaamse naoorlogse proza.⁸ Anders dan in de literatuur van naburige landen kreeg het verzet in Vlaanderen geen verheerlijking van de heldendaden toegewezen. Integendeel, de daden stonden er ter discussie en de repressie werd beschouwd als één grote misstap.⁹ Daarnaast legt de literatuur over het verzet zich voornamelijk toe op de

¹ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 10 ; Kesteloot, “Herinnering,” 167.

² *Kinderen van het verzet*. “In het verzet.” 1. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 22.10.2019.

³ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 37.

⁴ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 111.

⁵ Walter Pauli, “Historicus Nico Wouters: de holocaust is een vorm van religie aan het worden,” *Knack*, 15.01.2020.

⁶ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 92.

⁷ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 78.

⁸ De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 27.

⁹ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 110.

politiek-ideologische en organisatorische aspecten: de geschiedenissen van de belangrijkste organisaties, hun structuren en programma's, leiders en grote momenten. "Van het complexe en minder zichtbare sociale weefsel dat aan de basis lag van dat verzet of van de stadia en de vele kleine geschiedenissen die voorafgingen aan wat stilaan op een georganiseerd verzet ging lijken, is weinig tot ons doorgedrongen. Een gevolg daarvan is een eenzijdig beeld waarin vooral klinkende namen (Geheim Leger, Partizanen, Witte Brigade) overblijven, maar die voor verzetslui van het eerste uur pas in 1943 of 1944 een concreet gezicht kregen." Wat niet tot het georganiseerde verzet behoorde en dus na de oorlog niet door de erkende organisaties gebruikt kon worden voor eigen doel, verdween op die manier uit de publieke herinnering.¹

2.3.9 Gebrek aan wetenschappelijk onderzoek

Met wisselend succes hebben verschillende verzetslieden geprobeerd een beroep te doen op de overheid en publieke middelen om tot een eigen geschiedschrijving te komen. In de jaren zestig was er hier onder andere door de interne verdeeldheid nog steeds geen sprake van en bleef het beperkt tot amateurisme en marginale publicaties.² Dit werd in de hand gewekt doordat het Vlaams-nationalistische beeld zelfs in wetenschappelijke middelen wist door te dringen. De publicatie van de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (niet verwarren met de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*) uit de jaren zeventig is hiervan het meest frappante voorbeeld. Hoewel er Vlaamse professoren meewerkten aan de encyclopedie was die desondanks doorspekt van de typische Vlaams-nationale vergoelijking van de collaboratie en een excessieve repressie.³ Met het verschijnen van *L'An 40* (1971) van J. Gérard-Libois en J. Gotovitch kwam een keerpunt in de verwetenschappelijking van de geschiedschrijving over de Tweede Wereldoorlog in België, maar het was wachten tot de jaren negentig vooraleer het onderzoek in een stroomversnelling geraakte.⁴

2.3.10 Televisie en Maurice De Wilde

Het NCWOII moest als een soort van compensatie voor de miskenning van het verzet en de slachtoffers dienen ; het documentatiecentrum kreeg namelijk de opdracht om de verzetsherinnering levendig te houden. Toch kwam het nooit tot een unanieme nationale oorlogsgeschiedenis vanwege onenigheid tussen de wetenschappers en de vertegenwoordigers van het verzet.⁵ Er ontbrak van overheidswege de opdracht om een dergelijke historiografie op poten te zetten en ook de BRT kreeg nooit de vraag om documentaires over de oorlog te maken. Het initiatief om de oorlogsgeschiedenis bij het publiek te brengen, was dus geen overheidsopdracht, maar de onderneming van enkele BRT-journalisten (lees: geen beroepshistorici). Op initiatief van Jerome Verhaeghe produceerde de 'Productiekern Wereldoorlog II' tussen 1973 en 1991 ongeveer 120 afleveringen. Verhaeghe zijn project betrof vijf thema's waaronder het verzet. In 1984 lanceerde Paul Louyet een eerste reeks van tien afleveringen over het verzet die zich alleen wijdde aan de vluchtlijnen en inlichtingendiensten. Tussen 1987 en 1989 ging de tweede reeks van acht afleveringen van start onder begeleiding van

¹ Jan Laplasse, "De broers Crutzen in Antwerpen: een casestudy over de clandestiene pers in 1940-1941," in *Tegendruk: de geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 140.

² De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 24.

³ Alain Colignon, "De collaboratie in Franstalig België: autopsie post-mortem," in *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot (Gent: Academia Press, 2003), 10.

⁴ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 25.

⁵ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 25.

Herman Van de Vijver.¹ Hierna verdween de werkgroep 'verzet' van het toneel en na 1991 hechtte de VRT amper nog aandacht aan de geschiedenis van het verzet. Dit had deels te maken met het weinige bewegende beeldmateriaal dat over het verzet voorhanden was. Uit veiligheidsoverweging was het immers logischer om pas na de oorlog je anonimiteit op te geven als verzetsstrijder.² De eerste iconische beelden, spiegelde bovendien het verzet als dader af. Het vernederen en kaalscheren van vrouwen of het begeleiden van collaborateurs naar de zoo van Antwerpen zijn niet weg te bannen uit de beleving van getuigen. Op die manier ontstond een omkering van de beschuldiging.³

Het was pas met het werk van Maurice De Wilde, een BRT-journalist pur sang, dat de eerste scheuren kwamen in de Vlaamse stereotiepe beeldvorming over de bezetting en de repressie. Vanaf de jaren tachtig deed hij in België veel stof opwaaien met zijn omstreden programma *De Nieuwe Orde* (1982). De serie maakte deel uit van de 120 afleveringen en bijna één miljoen Vlaamse kijkers zaten aan hun televisie gekluisterd om te aanschouwen hoe De Wilde zich als een ware 'onderzoeksrechter' profileerde. In daaropvolgende programma's legde De Wilde verschillende getuigen van de oorlog, onder wie collaborateurs en verzetslui, op de rooster. Zijn focus lag vooral op de collaboratie, de accommodatie en de repressie ; het verzet interesseerde hem minder. De eerste barsten in de collaborateurs hun slachtofferperspectief werden zo een feit. Volgens historicus Marnix Beyen was er aanvankelijk de wil om het taboe op de herinnering van het verzet te doorbreken, maar dit lijkt mij betwifelbaar aangezien ook het verzet en de repressie in De Wilde zijn programma's op weinig genade konden rekenen.⁴ De journalist kwam al in 1949 in opspraak toen hij als jonge radio-omroeper een opmerking maakte tegen een medewerker: "Alle weerstanders zijn smerlappen." Later ontkende hij die uitspraak, maar ging er wel mee akkoord dat sommige weerstanders smerige dingen gedaan hadden. Wanneer hij aanhaalde dat er verkrachtingen gepleegd werden door de 'witten' tijdens de repressie op jonge Dietse meisjes of weduwen van oostfronters, zag de Wetenschappelijke Commissie zich genoodzaakt in te grijpen.⁵

De Wilde koos voor een populariserende aanpak waardoor zijn documentaires de nodige wetenschappelijke historische kritiek ontbraken en bijgevolg de realiteit vervormden. Hierdoor kon de Wetenschappelijke Commissie zich niet langer achter de documentaires van De Wilde scharen en doorbrak bijgevolg alle banden.⁶ We moeten de waarde van De Wilde zijn werk volgens historicus Rudi van Doorslaer daarom ook zien in het licht van het doorbreken van vijftientig jaar stilte na de bevrijding bij het grote publiek.⁷ Als spreekbuis van de underdog maakte hij het oorlogsverleden bespreekbaar.⁸ Een andere journalist, Johan Anthierens, deed wel moeite om de focus van de collaboratie naar het leed van vele verzetslui te verschuiven ; dit bleef echter een afgezonderd geval.⁹ Tot slot was het ook in het Vlaams filmlandschap wachten op een verzetsfilm tot eind de jaren negentig. Dit staat in contrast met Nederland en Franstalig België waar al sinds 1944 enkele heroïsche verzetsfilms te zien waren.¹⁰

¹ Vanden Daelen, "Loe de Jong en Maurice De Wilde," 167 en 170-3.

² De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 25.

³ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 91.

⁴ Beyen, "Zwart wordt van langs," 111-2 ; Kesteloot, "Herinnering," 170.

⁵ In respect of Maurice De Wilde. *Maurice De Wilde: de heroïsche pitbull van de Vlaamse televisie*. Deel 2. Youtube. 09.10.2018. <https://www.youtube.com>.

⁶ Vanden Daelen, "Loe de Jong en Maurice De Wilde," 173.

⁷ Vanden Daelen, "Loe de Jong en Maurice De Wilde," 189.

⁸ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 195.

⁹ Beyen, "Zwart wordt van langs," 112.

¹⁰ De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 27.

2.3.11 Holocaust

Doorslaggevend voor de beeldvorming rond collaboratie was de internationaal groeiende interesse voor de gruwelheden van het naziregime tegenover de joden. Deze belangstelling van eind de jaren zeventig was ietwat paradoxaal wat betreft haar invloed op de verzetsherinnering. Enerzijds duwde de waarheid over de Holocaust andere slachtoffers zoals verzetslui naar de achtergrond.¹ De algemene trend is dat de gehele geschiedenis van WO II herleid wordt tot het lijden van de joden en bijgevolg de Holocaust *big business* wordt. De Vlaamse overheid stimuleerde de aandacht van deze slachtoffergroep door naast het Joods Museum voor Deportatie en Verzet in de Dossinkazerne (1996) een Vlaams Holocaustmuseum te willen oprichten. Slachtoffers van het verzet voelden zich hierdoor in de steek gelaten.² Anderzijds konden de volgelingen van de nazi's op minder sympathie rekenen doordat de Holocaust aan het licht kwam. "Dat bracht met zich mee dat de hulp aan joden als vorm van verzet meer aandacht kreeg."³

2.3.12 Wetenschappelijke initiatieven

Tot slot ging een nieuwe generatie Vlamingen midden de jaren tachtig het Vlaamse beeld van de bezetting contesteren met wetenschappelijke en politiek-morele argumentatie. Daarnaast ontwikkelde vanaf de jaren zeventig Vlaanderen zich alsmaar meer autonoom waardoor ze haar slachtofferpositie van de repressie kon opgeven. In dit klimaat kwam de kritische *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (1998) voort en zag een belangrijk wetenschappelijk werk omtrent het fascistische karakter van het VNV het licht: *Greep naar de macht* (1995) van de hand van historicus Bruno De Wever.⁴ Verder was de reeds vermelde studie *Onverwerkt verleden: collaboratie en repressie in België: 1942-1952* (1991) van sociologen Luc Huyse en Steven Dhondt een poging om de wederzijdse clichés te ontcrachten met feiten. Deze nobele wetenschappelijke initiatieven bekampten stereotiepe oorlogsherinneringen die onlosmakelijk verbonden waren geraakt met politieke en communautaire identiteiten, maar ze vonden langzaam, maar zeker verspreiding bij de publieke opinie.⁵

2.4 Gebruikte strategieën van een Vlaams-nationale traditie

Door op bepaalde manieren het oorlogsverleden te presenteren, heeft de stereotiepe beeldvorming over de bezetting tot de jaren tachtig kunnen standhouden. Vlamingen die niet gecollaboreerd hadden, neigden steeds meer naar de Vlaamse tegenherinnering en gingen vervolgens de oorlog interpreteren met categorieën en onderscheiden geleend van het Vlaams-nationalistische discours.⁶ Een tactiek van het Vlaams-nationalisme was om bepaalde elementen van dat verleden in de verf te zetten en andere te verzwijgen of af te zwakken. Met deze strategieën van overdrijving en verbloeming kregen sommige woorden een eigen connotatie en ontstonden karakteriserende motieven. Het is aan de historicus om zulke vervalsingen bij het reconstrueren van het verleden te ontleden.⁷

¹ *Kinderen van het verzet*. "De mythes over het verzet." 6. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 26.11.2019 ; Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 16.

² De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 29-30.

³ Aerts en De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 92.

⁴ Beyen, "Zwart wordt van langs," 112.

⁵ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 8.

⁶ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 83.

⁷ Beyen, "Zwart wordt van langs," 113.

Zo werd aan de begrippen ‘collaboratie’ en ‘verzet’ een andere betekenis toegekend dan die dat wij vandaag kennen. Volgens H. Borginon, J. Van Bilsen en R. Derine ging de Belgische regering vanwege haar isolement in Londen tijdens de oorlog veel te ruim om met de betekenis van het eerste woord en te selectief met het andere. Zo kreeg gelijk wie tijdens de bezetting de maatschappij draaiende probeerde te houden het label van collaborateur. Aan de andere kant verdiende volgens hen ‘het verzet’ een ruimere betekenis. Sabotagedaden en sluikbladen waren slechts een fractie van wat het verzet inhield. Volgens oud-VNV lid H. Borginon verdienden alle mensen die probeerden te beletten dat de bezetter zijn macht of bevoegdheid overschreed een verzetsaureool. Dit was een subtiel spel om bepaalde Vlaams-nationalisten die tijdens de oorlog met hun Duitse leiders in conflict kwamen als verzetsmannen te erkennen. Daarnaast werden de daden van personen of organisaties die afstand deden van de collaboratiepolitiek als verzetsacties beschouwd. Vanuit dat perspectief kon de hele Vlaams-nationale collaboratie als een soort ‘weerstand’ tegen het Duits imperialisme gezien worden. Dat imperialisme was immers een bedreiging voor de zelfstandigheid van het Vlaamse volk die de Vlaams-nationalisten volgens hun idealistische propaganda probeerden te beschermen.¹ “De karikatuur van Vlaamsgezinden die door hun idealisme waren meegesleurd door een onbetrouwbare bezetter werd het geijkte beeld.”²

Deze emotionele strategie van ‘liefde voor het Vlaamse volk’ overschaduwde de échte reden tot collaboratie: het nationaalsocialisme en de anti-democratie. Daarnaast speelde de ontwijking van ideologische en de focus op emotionele motieven de herinnering aan het verzet parten. Terwijl de collaborateurs de “liefde” voor het Vlaamse volk belichaamden, symboliseerde de repressie “het feest van de haat”. Een ‘volksvreemde’ Belgische staat zag, aldus dit Vlaams-nationale discours, haar kansen schoon om definitief komaf te maken met de Vlaamse beweging. Gedurende geruime tijd werd de repressie en de terreur van de ‘witten’ in Vlaanderen erger uitgebeeld dan de bezetting of de collaboratie.³ ‘Weldenkend Vlaanderen’ had bijgevolg naar een verheerlijking van de weerstand geen oren waardoor het streven naar zo’n positieve herinnering beperkt bleef tot een kleine linkse groep.⁴ Als sinds de jaren vijftig duwden Vlaams-nationalisten de Duitse terreur en het fascisme tijdens de bezetting buiten beeld, ten voordele van de repressie na de bevrijding.⁵ Pas in de jaren tachtig geraakte de politiek-ideologische kant van de collaboratie bekend.

Naast deze interne logica waaraan de beeldvorming over de bezetting zijn langdurige geloofwaardigheid en aantrekkingskracht te danken had, was ook de specifieke aard van de repressie en bezetting in Vlaanderen een doorslaggevende factor. In tegenstelling tot Franstalig België en de rest van West-Europa was Vlaanderen de enige regio waar collaborateurs konden terugvallen op een nationale beweging die door een brede laag van de bevolking gesteund werd. Aangezien de collaboratie – op enkele individuen na – een politieke aangelegenheid was, was de verdeeldheid in België over het oorlogsverleden groot.⁶

¹ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 113-7.

² De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 22.

³ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 113-7.

⁴ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 111.

⁵ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 134.

⁶ Beyen, “Zwart wordt van langs,” 117.

2.5 Actueel debat

2.5.1 Enkele politieke controverses

De verschillende staatsvormingen (1970-1993) kunnen als een overwinning van de Vlaamse beweging beschouwd worden, maar ook Wallonië drong in de onderhandelingen aan op economische regionalisering.¹ Een deel van de Belgicistische elite zag deze strijd voor autonomie als intrinsiek inciviek, want het besmeurde de droom van een Belgisch vaderland.² Door die hervormingen gingen de overheden die een lange tijd passief gebleven waren zich actiever met de oorlogsherinnering bezighouden.³ Vanaf 1977 kreeg de nasleep van de repressie vaak een plaatsje in de regeringsprogramma's. De uitspraken brachten telkens discussies en polemiek teweeg en er kwam geen akkoord. Wanneer men de oorlog en de bevrijding in 1994 en 1995 herdacht, kwam het thema opnieuw ter sprake. Aan de ene kant waren er degenen die het onfatsoenlijk vonden om deze politieke kwestie tijdens de herdenkingen te noemen. Aan de andere kant leek het voor sommigen uitgesloten de bevrijding te herdenken terwijl de gevolgen van de repressie nog steeds aanwezig bleven. Het vraagstuk was duidelijk een straatje zonder eind en de symbolische lading was zwaar.⁴

Op 2 mei 1996 legden vijf Vlaamse parlementsleden een voorstel van 'decreet Suykerbuyk' neer "houdende vaststelling van de voorwaarden voor getroffen en van repressie en epuratie, en voor oorlogsslachtoffers, om in aanmerking te komen voor een financiële tegemoetkoming." Op die manier werden oorlogsslachtoffers, repressieslachtoffers, weerstanders en collaborateurs gelijkgesteld en deed het decreet afbreuk aan de herinnering van de oorlogs- en repressieslachtoffers. De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen van het Vlaams Parlement keurde het voorstel op 5 november 1997 goed met een heterogene meerderheid van CVP, VU en Vlaams Blok. Reacties bleven niet uit en vaderlandslievende groeperingen betoogden op 9 november. Ook de Raad van de Franstalige Gemeenschap bleef niet onbewogen en nam tegen het decreet unaniem een motie aan in verband met belangenconflict. Deze acties haalden echter niets uit en op 10 juni 1998 werd het decreet goedgekeurd via een wisselmeerderheid met het Vlaams Blok in het Vlaams Parlement. Verzetsverenigingen (zowel in Franstalig België als in Vlaanderen) waren fervente tegenstanders van het decreet en dat hing samen met de symbolische waarde die eraan hing. Tussen de regels door kwam de inhoud van het decreet immers overeen met het verlenen van amnestie. Uiteindelijk verklaarde het Arbitragehof het decreet Suykerbuyk nietig, want het droeg bij tot een vertroebeld beeld van het Vlaamse oorlogsverleden.⁵

Een ander voorval dat de aanwezigheid van een pijnlijk oorlogsverleden bevestigde, was de zaak-Sauwens. Johan Sauwens was een Vlaams minister die in 2001 een samenkomst van het Sint-Maartensfonds bijwoonde. Het SMF is een vereniging van Vlaamse oud-Oostfronters die tijdens de Tweede Wereldoorlog vrijwillig aan de zijde van de bezetter tegen Rusland vochten. De

¹ Deneckere et al., *Een geschiedenis van België*, 280.

² De Wever, "Het verzet in de publieke herinnering," 17.

³ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 14.

⁴ Gotovitch en Kesteloot, "Amnestie," 161.

⁵ Gotovitch en Kesteloot, "Amnestie," 163-6 ; Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 176-7 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 187.

deelname aan deze samenkomst leidde uiteindelijk tot Sauwens zijn ontslag.¹ Het jaar erop protesteerden oud-strijdersverenigingen van Mechelen nadat burgmeester Bart Somers vlaggen met de Vlaamse Leeuw duldde op de nationale plechtigheden.²

2.5.2 De Voorwaarts-groep (1999-2001)

Het reeds vernoemde decreet Suykerbuyk gaf aanleiding tot het tot stand komen van de Voorwaarts-groep. De initiatiefnemers van de Voorwaarts-groep waren een twintigtal vooruitstrevende Vlaamse intellectuelen. Zij lanceerden in 1999 de tekst *Voorwaarts maar niet vergeten. Oproep voor een eerlijk en rechtvaardig oordeel over collaboratie en repressie in Vlaanderen*. Hiermee wilde de pluralistische groep een zwarte bladzijde uit het verleden omslaan en zich richten op de toekomst. Zonder het verleden te vergeten, roept de groep op tot verzoening tussen 'Vlaamsgezind' en 'verzet' en tot het zetten van een streep onder het verleden. Volgens hen wordt het hoog tijd om dat verleden genuanceerd te benaderen. Tegelijkertijd waarschuwde de Voorwaarts-groep voor een benadering van de collaboratie en repressie zonder schakering of onderscheid. Een vereenvoudiging van de historische complexiteit van de collaboratie en het verzet zou immers tot misbruik van extreemrechtse organisaties kunnen leiden en tevens de democratie in gevaar brengen. In 2001 kreeg het voorstel veel lof van de Vlaamse regering en minister-president Dewael hoopte dat het initiatief vrede over het oorlogsverleden in België zou brengen.³

Ook filosoof Jaap Kruithof pleitte voor een einde aan het getwist over collaboratie en repressie. Volgens hem zou het Vlaams Parlement hierin een voortrekkersrol moeten spelen door een resolutie met de stelling "streep eronder" af te kondigen. In zijn opinie is het aan de overheid om een duidelijk signaal te geven en eventueel in een verder stadium zou ook de federale overheid die rol dienen op te nemen. Toch erkent Kruithof dat de overheid niet in staat is de maatschappelijke kwestie te beheersen, maar ze zou de toekomstige evoluties kunnen sturen. Zonder de weg van amnestie in te slaan, is hij voorstander van eerherstel. Collaborateurs blijven schuldig bevonden, maar de straf zou verdwijnen.⁴

2.5.3 Historisch pardon (2000)

Een jaar later sprak historicus Frans-Jos Verdoodt, zelf lid van de Voorwaarts-groep en voormalig directeur van het ADVN, een historisch pardon uit voor de Vlaams-nationalistische collaboratie op de IJzerbedevaart. Hoewel hij zelf zoon van een collaborateur is, zorgden de publieke excuses voor verdeeldheid. Tegenover steun van de Volksunie stond het boegeroep van radicale anti-Belgische Vlaams-nationalisten, van wie velen aanhangers waren van het extreemrechtse Vlaams Blok. Zij wilden niet wijken van het Grote Gelijk en spraken van een 'historisch dieptepunt'. Meer nog, zij verwachtten juist excuses van België 'voor de schending van de mensenrechten van duizenden Vlamingen tijdens de barbaarse repressie.'⁵

¹ Frans-Jos Verdoodt, "De pijn van het oorlogsverleden: het initiatief van de Voorwaarts-groep," in *Tegendruk: de geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever (Gent: AMSAB, 2004), 186-7.

² Dewever, *De geheimen van het verzet*, 15.

³ Verdoodt, "De pijn van het oorlogsverleden," 183-4 ; Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 179 en 181.

⁴ Kruithof, "Ethische, filosofische en politieke aspecten," 180-1.

⁵ Kesteloot, "Herinnering," 168 ; Aerts, *Kinderen van de repressie*, 209 ; Chantal Kesteloot, "Groep Voorwaarts," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 30.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

2.5.4 Streep eronder?

Het initiatief van de Voorwaarts-groep bleef geen dode letter, want in februari 2002 gaven de fracties van de vijf Vlaamse democratische partijen hun goedkeuring voor een voorstel van resolutie over het oorlogsverleden. Ondanks dat de collaboratie door het besluit veroordeeld werd, erkende de tekst de mogelijkheid dat bepaalde mensen uit idealisme collaboreerden. Bovendien sprak de tekst van fouten en excessen tijdens de repressie, maar die mogen niet gelijk gesteld worden met die van de collaboratie.¹ In tegenstelling tot de buurlanden Frankrijk en Nederland waar al in het begin van de jaren vijftig amnestie verleend werd, was de kern van de resolutie echter dat er in België geen amnestie zou komen.² Amnestie zou namelijk het uitwissen van het verleden en de schuld inhouden. Op 20 maart vond de stemming op een openbare zitting plaats. Het initiatief bleef voor controverser zorgen aangezien het Vlaams Blok tegen stemde en N-VA zich onthield.³

Zonder hierin zelf een standpunt te willen nemen, wil ik toch even stilstaan bij de mogelijke negatieve gevolgen die 'het zetten van een streep onder het verleden' zou teweeg brengen bij de oorlogsslachtoffers. Enerzijds delen de historici Bob de Graaff en Henry Rousso dezelfde mening als de Voorwaarts-groep. Namelijk dat het maatschappelijk wenselijk is om ergens een streep onder het slachtofferschap te zetten. De Graaff pleit voor een heden meer gericht op de toekomst en dringt aan 'dat het hoog tijd wordt het verleden op zijn plaats te zetten'. Anderzijds geloven toch vele denkers dat er op pijn geen vervaldatum staat en dat alles voorbij gaat behalve het verleden. De Franse historicus Jacques Le Goff merkte trouwens terecht op dat een streep onder het verleden zetten en zodoende het heden definiëren altijd een ideologisch aspect inhoudt.⁴ Bovendien kan, zoals de Voorwaarts-groep en Kruithof reeds aanhaalden, er sprake van misbruik zijn. Zo is er het gevaar dat het verleden door politici of daders met minder mooie intenties te vroeg afgesloten wordt. Vanuit dat perspectief zou de eis tot amnestie of een resolutie over het oorlogsverleden als een middel kunnen dienen om het verleden prematuur af te sluiten in het voordeel van extreemrechts. Overigens zijn sommige slachtoffers van het oorlogsverleden nog niet in staat om te vergeven en te verzoenen. Voor deze slachtoffers is het verleden in het heden nog steeds aanwezig en zijn de wonden nog niet geheeld.⁵

2.5.5 Kinderen van het verzet (2019)

In het najaar van 2019 zendt Canvas in navolging van "Kinderen van de kolonie" en "Kinderen van de collaboratie" de documentaire "Kinderen van het verzet" uit. Met deze nieuwe Canvas-reeks willen de makers Koen Aerts, Nico Wouters en Geert Clerbout de volledige tweede generatie een stem geven over hoe zij de nasleep van de Tweede Wereldoorlog nog steeds beleven. 75 jaar na de bevrijding getuigen dertien nabestaanden in de reeks over de verzetsdaden van hun familie en de trauma's van het bezettingsleed.⁶ Er zijn nog veel kinderen van weerstanders die de oorlog

¹ Gotovitch en Kesteloot, "Amnestie," 149.

² Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 9.

³ Gotovitch en Kesteloot, "Amnestie," 149.

⁴ Berber Bevernage, "Always historicize: over de ethische en politieke implicaties van een 'historische' houding in de context van waarheids- en historische commissies," *Groniek historisch tijdschrift* 194 (2013): 20-23.

⁵ Bevernage, "Always historicize," 32 en 34.

⁶ Geert Clerbout. Interview door Sofie Lemaire (radiojournaliste.) *Geert Clerbout over Canvasreeks 'Kinderen van het verzet'*. Radio 1. 22.10.2019. <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie>.

meemaakten en er zelfs de sporen van dragen.¹ Volgens G. Clerbout heerst er een soort taboe op de oorlog waardoor zowel kinderen van het verzet als van de collaboratie hun vragen niet kunnen stellen. Verschillende verzetslui belandden bijvoorbeeld in concentratiekampen waar ze onmenselijke gruwelijkheden meemaakten die ze na hun vrijlating voor zich hielden omdat ze enerzijds op onbegrip stootten ; men geloofde de getuigenissen van de gevangenen niet, want het waren verschrikkelijke verhalen. Deze groep kreeg aldus K. Aerts niet de publieke erkenning waarop ze recht hadden. Anderzijds zorgde het oprakelen van het verleden voor een herbeleving van het mensonwaardige regime, dus men zwijgt.²

Bovendien gaven enkele oud-verzetsstrijders in 2009 aan dat er een ontkenning van de herinnering is. Zij zagen lijdzaam toe hoe alle herinneringsinitiatieven van de overheid gericht waren op de Holocaust en haar slachtoffers. De laatste Franstalige overlevende van het Fort betreurde in 2001 hoe de oorlogsherinnering en de erfenis van het verzet hen door de vingers glipt:

“Over welke middelen beschikken wij om over ons geval te spreken? De joden hebben een zeer sterke organisatie en bij hen nemen de jongeren veel gemakkelijker de fakkel over. Wanneer ik zeg dat ik opgesloten ben geweest in een concentratiekamp antwoordt men regelmatig: “O, u bent dus een Jood.” Wij zouden graag willen dat men ons bestaan en onze doden een beetje erkent.”³

Uit het voorgaande bleek al dat het verzet onder andere vanwege verdeeldheid en de geopolitieke veranderde context er nooit in geslaagd is om als één stem hun verhaal te kunnen vertellen. Terwijl oud-collaborateurs zich na de oorlog daarentegen met een “overdonderende eenstemmigheid” wisten te organiseren en aansluiting vonden bij de VU. De aankondiging van de makers om getuigenissen van kinderen van het verzet te zoeken, werd vervolgens op groot succes onthaald in Vlaanderen.⁴

¹ Karl Drabbe, “Koen Aerts: de daden van verzetsmensen zijn in de schaduw gesteld door de beeldvorming in de naoorlog,” Doorbraak, geraadpleegd 30.07.2020, <https://doorbraak.be>.

² Geert Clerbout. Interview door Sofie Lemaire (radiojournaliste.) *Geert Clerbout over Canvasreeks ‘Kinderen van het verzet’*. Radio 1. 22.10.2019. <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie> ; *Kinderen van het verzet*. “Erfenis van een oorlog.” 5. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.11.2019 ; Drabbe, “Koen Aerts.”

³ Benvindo en Peeters, *Scherven van de oorlog*, 144.

⁴ Clerbout, Geert. Interview door Sofie Lemaire (radiojournaliste.) *Geert Clerbout over Canvasreeks ‘Kinderen van het verzet’*. Radio 1. 22.10.2019. <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie> ; Abbeloos en Sioen, “Historici Koen Aerts en Nico Wouters.”

3 't Pallieterke

Ondanks de inspanningen van de Belgische staat om van de collaborateurs na de oorlog goede vaderlanders te maken, was de repressie de brandstof voor een heropleving van het Vlaams-nationalisme.² Het tijdperk van het Vlaams-nationalisme leek na de oorlog definitief voorbij, maar het wist de repressie te trotseren en zich opnieuw te reorganiseren.³ Meer en meer vrijgelaten incivieken bundelden hun krachten en gingen zich formeel organiseren. Met behulp van verschillende kanalen en netwerken haalden de ‘zwarten’ genoeg cultureel en sociaal kapitaal binnen om zich te postuleren als actieve, succesvolle beeldvormers van het Vlaams oorlogsverleden. Dat gebeurde al vrij vroeg: de uitgave van 't Pallieterke in 1945, op zijn toppunt goed voor zo'n 58 000 oplages, ging nog in volle repressieperiode de vervolging van de collaborateurs fel bekritisieren.⁴ Op die manier kregen de Vlaams-nationalisten voor het eerst terug een stem.⁵

Vanwege zijn Vlaamsgezinde diepe invloed is 't Pallieterke een niet te onderschatten medium in de beeldvorming over het verzet.⁶ Het doel van deze scriptie is dan ook om zicht te krijgen op welke manier 't Pallieterke bijdroeg tot een negatief beeld van de weerstand in ons land. Om deze doelstelling te bereiken, is een historisch overzicht van 't Pallieterke onontbeerlijk.

3.1 Gebrek aan waardige geschiedschrijving

Tot nu toe staat de geschiedschrijving van 't Pallieterke nog in haar kinderschoenen. Naast enkele terloopse vermeldingen in kranten en in studies over de Vlaamse beweging of het Vlaams-nationalisme, zijn er slechts vier onuitgegeven masterscripties en twee monografieën over 't Pallieterke uitgebracht. Historicus Mark Vanvaeck publiceerde in 1987 't Pallieterke van Bruno De Winter 1945-1955, dat gebaseerd was op zijn masterscriptie aan de KU Leuven. Aan dezelfde universiteit werden nog drie andere thesen gemaakt zoals: een betreuwenswaardig werk, aldus Bart De Wever, over het vocabularium van 't Pallieterke door germanist Luc Verdegem (1972), een heel beknopt onderzoek over de geschiedenis van het blad van 1955 tot 1970 door historica Nathalie Vermeersch (1996) en een lovenswaardig werk over de historiek van het blad van 1975 tot 1985 door historicus Danny Claessens (1998). In 1998 kwam het onkritische werk 50 jaar 't Pallieterke Vrij en Vrank van Hector van Oevelen uit. De auteur had de ambitie om de 50-jarige geschiedenis van het blad weer te geven, maar de lezer krijgt slechts een onsamenhangende en subjectieve selectie van citaten die alle wetenschappelijkheid teniet doet. Van Oevelen besprak enkel de politieke artikels van 't Pallieterke - uitdrukkelijk de Vlaamse kwestie - en baseerde zich louter op de inhoud van het blad. Zijn werk bood bijgevolg geen enkele analyse. Historisch onderzoek voeren naar 't Pallieterke is bij deze niet evident.⁷

¹ De ondertitel van 't Pallieterke.

² Aerts, *Kinderen van de repressie*, 148.

³ De Wever, “Het Vlaams-nationalisme,” 277.

⁴ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 161 ; De oplage van 58 000 exemplaren valt moeilijk te bewijzen. Volgens Jan Nuyts is een kleine 50 000 realistische. Claessens, “'t Pallieterke 1974-1985,” 1.

⁵ De Wever, “Het Vlaams-nationalisme,” 278.

⁶ *Kinderen van het verzet*. “De mythes over het verzet.” 6. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 26.11.2019.

⁷ Bart De Wever, “Hector Van Oevelen, 50 jaar 't Pallieterke vrij en vrank. Deel I. 1945-1960: van repressie tot eenheidswet,” *Wetenschappelijke Tijdingen* 58 (1999): 50-1.

De bronnen zijn beperkt tot het weekblad zelf en mondelinge getuigenissen afnemen is moeilijk aangezien de belangrijkste medewerkers van het blad al gestorven zijn. Bovendien is de kring van 't *Pallierterke* klein en gesloten.¹ Mark Vanvaeck verklaarde in zijn studie dat niet alle medewerkers van oprichter Bruno de Winter hun identiteit prijs wilden geven en aldus onder schuilnamen schreven.² Ook valt op hun huidige website www.pallierterke.net niets te vinden over de geschiedenis van het krantje en een lijst van de belangrijkste hedendaagse auteurs en cartoonisten ontbreekt er. Wanneer ik een mail zond naar 't *Pallierterke* met de vraag om in verband met mijn scriptie de belangrijkste namen te krijgen van personeel dat er nu werkt, bleef het antwoord na enig mailverkeer uit. Zelfs binnen hun eigen archief ontbreken er volgens de huidige hoofdredacteur Karl Van Camp personengegevens. In 2015 deed hij dan ook een oproep om informatie over cartoonisten die voor 't *Pallierterke* getekend hebben, te delen met hem.³ Het grote digitaliseringsproject van 2017 waarbij het ADVN, de vzw Vrienden van 't *Pallierterke* en de vzw Identiteit (ID) de handen in elkaar sloegen om 72 jaargangen van het weekblad te digitaliseren, zou meer mogelijkheden moeten openen voor toekomstige historici om verder onderzoek naar 't *Pallierterke* te voeren.⁴

3.2 Ontstaan van het weekblad

Op 17 mei 1945 verscheen te Antwerpen het weekblad 't *Pallierterke* voor het eerst. Sindsdien is het ononderbroken tot op de dag van vandaag blijven uitkomen. In de Antwerpse krant *Het Handelsblad* schreef redacteur Bruno De Winter reeds een populaire rubriek "Kleine Kronijk" die hij ondertekende als 't *Pallierterke*. De Winter wenste van zijn column een weekblad uit te bouwen, maar de bazen van *Het Handelsblad* hadden er geen oren naar. Vervolgens besloot De Winter zelf een satirisch weekblad te stichten in samenwerking met de reclameagenten Karel Polderman en Charles van Gool. Als titel voor het blad gebruikte De Winter zijn signatuur van in *Het Handelsblad* en Polderman en van Gool verzorgden respectievelijk het beheer en de verkoop ervan.⁵ Aanvankelijk werd 't *Pallierterke* gedrukt op de persen van *Het Handelsblad* totdat De Winter daar begin 1946 opstapte en zich vanwege het succes volledig op zijn eigen weekblad ging storten. Vanaf dan werd het gedrukt bij de Nieuwe Antwerpse Volharding, nagevolgd door De Vlijt en tenslotte door Uitgeverij 't *Pallierterke*. Het blaadje telde de eerste vier jaren slechts vier bladzijden, maar geleidelijk aan groeide het weekblad tot 8, 12, 16, 20 en uiteindelijk 16 pagina's dik.⁶ Vanaf zijn ontstaan was het weekblad vrij succesvol en kende "ondanks de woekerprijs" van 3 frank een buitengewone grote oplage.⁷ Antwerpen kende de hoogste koopcijfers en Limburg hinkte achterop.⁸ Het succes van het weekblad werd eind 1945 bezegeld met een piekoplage van zo'n 58 000 exemplaren, die tegen eind de jaren veertig rond de 30 000 bleef. Volgens Danny Claessens viel deze terugval te wijten aan de opkomst van andere anti-repressietijdschriften. Toch was de levensduur van deze bladen in vergelijking met 't *Pallierterke* beperkt en zouden ze nooit aan zijn oplage tippen.⁹

¹ De Wever, "Hector Van Oevelen," 50-1.

² Mark Vanvaeck, "'t *Pallierterke* van Bruno De Winter: 1945-1955" (masterproef, Katholieke Universiteit Leuven, 1983), VII.

³ Wart Van Schel, "De cartoonisten van 't *Pallierterke*," 70 jaar, geraadpleegd 30.07.2020, <https://pallierterke.net>.

⁴ ADVN, "Welkom bij het archief van 't *Pallierterke*."

⁵ De Wever, "Pallierterke, 't," 2388 ; Gaston Durnez, "Winter, Bruno de," in *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging* (Tielt: Lannoo, 1998), III: 3762 ; ADVN, "Historiek.;" ; Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985," 7-8.

⁶ De Wever, "Pallierterke, 't," 2389.

⁷ Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985," 1.

⁸ De Wever, "Pallierterke, 't," 2389.

⁹ Anti-repressie tijdschriften zoals *Rommelpot* (1945-1949) en in beperktere mate *Golfslag* (1946-1950), *Branding* (1947), *Wit en Zwart* (1947) en *Opstanding* (1949-1959) ; Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985," 1.

3.3 Geschiedenis van het weekblad

3.3.1 't Pallieterke van Bruno De Winter (1945-1955)

Onder het motto “wat niet vrolijk kan gezegd worden, is de waarheid niet” gaf Bruno De Winter zijn – naar eigen zeggen - rioolkrantje een uniek karakter. Volgens hem waren de journalisten beperkt in hun persvrijheid vanwege de zware druk van de directies van hun krant of tijdschrift. Door een persoonlijke stijl van bijtende en hekelende humor, gaf De Winter daarentegen als een ‘allround’ journalist dikwijls zijn ongezouten mening bij het aanklagen van personen, omstandigheden en situaties. In krachtige en gebalde taal werden vaste rubrieken geschreven zoals bijvoorbeeld: “Zuur en Zoet”, “God scheidt de dagen”, “In de Wetstraat” en “Bij de rijmelaar”. Daarnaast vervormde 't Pallieterke op speelse wijze de namen van personen, bladen, partijen enz. “Ook krachttermen en uitlatingen die door de betrokkenen als lasterlijk en eerrovend werden ervaren, behoorden tot de ingrediënten van de pikante satirische saus.” Vervolgens eisten sommige politici¹ vanwege laster en eerroof het verbod op 't Pallieterke. Daarnaast maakten moppen en pseudoniemen deel uit van de satire. Elke week konden de lezers grappen insturen “bij de moppentappers” waarbij de beste moppen bekroond werden met een geldbedrag. Daarbovenop was er een rubriek “Praatjes bij plaatjes” waarbij 't Pallieterke een cartoon (plaatje) publiceerde en de lezers een onderschrift (praatje) konden verzinnen. De meest lachwekkende onderschriften werden de week erop gepubliceerd en de beste bekroond.² Om een gevoel van verbondenheid met het Vlaams lezerspubliek uit te lokken, maakte 't Pallieterke ook herhaaldelijk gebruik van de eerste persoon meervoud. Verder onderscheidde het krantje zich door geen advertenties op te nemen. De Winter was van het principe om vrij en vrank en totaal onafhankelijk, dus ook onafhankelijk van publiciteitsinkomsten, zijn stempel op het blad te drukken. In 1985 werden die principes na een traditie van veertig jaar aan de kant geschoven.³

Vanaf het begin was het krantje Vlaamsgezind, sterk katholiek, fel anticommunistisch, anti-links en rechts radicaal ; tot vandaag behield het die karakteristieken.⁴ Andere bladen zoals onder andere het communistische partijblad *De Roode Vaan*, het Franstalige, liberale dagblad *Le Matin*, het Franstalige satirische weekblad *Pourquoi pas?*, het socialistische dagblad *De Volksgazet* en het sterk katholieke Franstalige weerstandsblad *La Libre Belgique* ontsnapten niet aan zijn spot. Terminologie als “bollekenskermiss” en “profiterend personeel van de praatbarak” verraadden bovendien zijn misprijzende houding tegenover verkiezingen en de werking van het parlement. Volgens De Winter gingen de parlementsleden, de ministers en de politici in het algemeen te werk als “grafdelvers van de democratie.” Het blad neigde naar het anti-parlementarisme en soms waren er tijdens de periode van De Winter sporen van antisemitisme. Als naoorlogse krant van betekenis verafschuwde het blad de uitwassen van de repressie en beschouwde het als een “anti-Vlaamse machinatie”.⁵ Vooral in de eerste naoorlogse jaren nam 't Pallieterke het op voor de Vlaams-nationalistische en katholieke epuratieslachtoffers.⁶ Naast de “gediplomeerde grafdelvers” lag de grote verantwoordelijkheid “bij de communisten en bij sommige verzetsorganisaties voor het uit de hand lopen van de repressie omdat ze, in navolging van

¹ De *Volksgazet* deelde op 4 juli 1945 mee dat Camille Huysmans (BSP) de Winter met zijn “journalistiek à la Degrelle” voor de rechtbank zou slepen wegens laster en eerroof. Ook Frans Van Cauwelaert (CVP) verkondigde in juni 1945 dat 't Pallieterke moest verdwijnen. Vanvaeck, “'t Pallieterke van Bruno De Winter,” 24-5 en 98.

² Claessens, “'t Pallieterke 1974-1985,” 20.

³ Vanvaeck, “'t Pallieterke van Bruno De Winter,” VI, 10-14 en 17.

⁴ Claessens, “'t Pallieterke 1974-1985,” V.

⁵ De Wever, “Pallieterke, ‘t,” 2389 ; Vanvaeck, “'t Pallieterke van Bruno De Winter,” 98.

⁶ De Wever, “Het Vlaams-nationalisme,” 278.

Moskou en gebruik makend van dezelfde methoden, wensten af te rekenen met de politieke vijanden en hun ideologie.”¹ *t Pallieterke* hoopte op steun van politici en de pers bij het aanklagen van de uitspattingen van de repressie en de epuratie, maar die bleef uit. Het blad kreeg het gevoel dat het alleen de strijd voerde tegen de “anti-Vlaamse machinatie” en zou alsmaar harder en ongenueanceerd taalgebruik bezigen.² De eis tot amnestie zou nog decennialang onder de lectuur van *t Pallieterke* vallen. Bovendien werd het blad binnengesmokkeld in gevangenissen waar ‘zwarten’ het ijverig lazen.³

Niet enkel vele journalisten en politici, maar ook linkse Vlamingen zaten *t Pallieterke* dwars. Zij konden zich niet vinden in hoe De Winter het opnam voor een volgens hen ‘anarchistisch katholiek flamingantisme’ dat eind de jaren veertig zou evolueren naar Vlaams-nationalisme. Nochtans was De Winter zelf tijdens de oorlog een tijdje door de Duitse bezetter gevangen gezet in Frankrijk, had hij nooit gecollaboreerd, was hij antimilitarist⁴ en neigde hij eerder naar anglofilie. Meer nog, hoewel De Winter nooit bij het verzet geweest was, noemde hij zichzelf een ‘witte’. Hij veroordeelde de collaboratie, maar pleitte voor een rechtvaardige bestraffing en durfde het wel eens op te nemen voor de ‘kleine zwartjes’. Later zou het blad tegenover de collaboratie toegeeflijker worden.⁵

“Ik ben beslist een witte. Honderd procent wit. Maar... een witte die sinds 1944 zulke schromelijke onrechtvaardigheden heeft zien gebeuren en bovendien sentimenteel genoeg aangelegd is om daar waar ‘t past wel eens een zwarte te durven verdedigen. Een witte die ervoor te vinden is de kleine zwartjes in globo en al was het maar om het principe, te verdedigen. Waarom? Laten we zeggen om dezelfde redenen als een advocaat: om geld te verdienen. Dat zullen de mensen het gemakkelijkst geloven. Maar ook (al zullen de mensen dat minder geredelijk aanvaarden) omdat hij de onrechtvaardigheid haat. En omdat hij oordeelt dat er voor alle zonden vergiffenis en voor alle mensen brood moet zijn. En omdat wit en zwart slechts voornamen zijn en Vlaming onze familienaam is.”⁶

Aangaande de koningskwestie, steunde *t Pallieterke* koning Leopold III en nam zijn capitulatie in dank af. “Door zijn weigering duizenden mensen een nutteloze dood in te jagen, had Leopold III op 28 mei 1940, een “menselijke” daad gesteld, die de antimilitarist Bruno de Winter alleen kon toejuichen en ophemelen...”⁷ Voor de regering van Londen daarentegen had het blad niets dan minachting en afkeuring over. De sympathie voor de figuur van de koning en de afkeer voor de “politieke smeerpoezen” die als ‘lafaards’ naar Londen gevlucht waren, blijkt verder uit het feit dat De Winter de regering-Pierlot een “smeerlap” noemt die zich als een “oorlogsmisdadiger” tijdens de oorlog gedragen had. Zonder de collaboratie te vergoelijken, legde hij de schuld voor de achterstelling van de Vlamingen en dus ook voor de collaboratie met de bezetter bij de “corrupte en onbekwame politici.”⁸ Wanneer de koning in 1951 afstand deed van de troon, evolueerde *t Pallieterke* van radicaal flamingantisch naar Vlaams-nationalistisch.⁹ Aanvankelijk was De Winter

¹ Vanvaeck, “*t Pallieterke* van Bruno De Winter,” 59.

² Mark Vanvaeck, *t Pallieterke van Bruno De Winter: 1945-1955* (Antwerpen: Nederlanden, 1987), 58.

³ Hector Van Oevelen, *50 jaar t Pallieterke vrij en vrak: 1945-1960 van repressie tot eenheidswet* (Antwerpen: Vlaamse Volksbeweging, 1998), 15.

⁴ De Winter streed met pen en papier als wapens. Volgens hem dienden geen geweren, maar sociale rechtvaardigheid het gevaar te bestrijden. Vanvaeck, “*t Pallieterke* van Bruno De Winter,” 97.

⁵ De Wever, “Pallieterke, ‘t,” 2389; Vanvaeck, “*t Pallieterke* van Bruno De Winter,” 58.

⁶ “Donderdag,” *t Pallieterke*, 20.01.1949.

⁷ Van Oevelen, *50 jaar t Pallieterke vrij en vrak*, 189.

⁸ Vanvaeck, “*t Pallieterke* van Bruno De Winter,” 5-6 en 36.

⁹ De Wever, “Pallieterke, ‘t,” 2389; Claessens, “*t Pallieterke* 1974-1985,” V.

helemaal niet Vlaams-nationalistisch of federalistisch gezind, maar onder invloed van de door hem als onrechtvaardig geachte repressie en de koningskwestie evolueerde hij op dat vlak.¹ Het blad streefde naar federalisme en overwoog – in tegenstelling tot *De Standaard* – om opnieuw met een Vlaams-nationale partij van wal te steken, maar waarschijnlijk om commercieel-tactische redenen toonde ze tot de jaren zestig weinig belangstelling hiervoor. Daarbovenop hechtte 't *Pallierterke* minstens even veel belang aan de katholieke eenheid als aan het Vlaams-nationalisme. Een Vlaams-nationalistische partij zou immers de tegenstellingen tussen linkse en rechtse katholieken verscherpen.²

Meer dan een jaar lang schreef De Winter op eigen houtje 't *Pallierterke* helemaal vol, maar na een tijd zag hij zich verplicht uit te kijken naar medewerkers.³ Zij legden zich vooral toe op de kunst- en cultuurrubrieken, de sportbladzijde en de cartoons terwijl De Winter de politieke artikelen voor zijn rekening nam.⁴ Op 1 oktober 1946 werd zijn kameraad Jan Nuyts (oud-lid AVNJ en VNV)⁵ aangenomen als redactiesecretaris.⁶ Andere medewerkers die er van meet af aan werkten, kwamen ook uit zijn omgeving en vriendenkring: Wetstraatjournalist José Lamote, rijmelaar Lode Cantens, kunstcriticus Jan D'Haese (oud-verslaggever *Volk en Staat*) en operarecensent Frans Dupont bijgenaamd Figaro. Vanwege zijn satirische stijl had 't *Pallierterke* nood aan tekenaars die op een boeiende manier en in dezelfde geest van het blad de politieke en sociaaleconomische situaties konden omzetten in spotprenten. Tot de eerste cartoonisten behoorden Willy Mertens (Sinjoorke) en Jef Nys, de geestelijke vader van het latere *Jommeke*.⁷ Al sinds het ontstaan van 't *Pallierterke* hadden de medewerkers de gewoonte om onder een schuilnaam of geen naam te publiceren. Het was namelijk niet wenselijk om in volle repressieperiode onder eigen naam voor het opinieblad te schrijven. Het gebruik van pseudoniemen trok zich door tot een traditie.⁸ Wanneer Bruno De Winter in mei 1955 onverwacht door een hartaanval kwam te overlijden, nam Nuyts de functie van hoofdredacteur over.⁹

3.3.2 't *Pallierterke* van Jan Nuyts (1955-2000)

Onder het hoofdredacteurschap van Nuyts moest de geest van de overleden stichter in het blad blijven verder leven.¹⁰ De spot, ironie en hekelende taal bleven bestaan.¹¹ Voorts steeg af en toe de prijs van het weekblad en kreeg 't *Pallierterke* te maken met een toevloed aan pagina's en medewerkers. Enkele prominente figuren waren de broers Arthur en Hector De Bruyne, Jan Merckx (oprichter van VTM) en Luc van Gastel (PvK).¹² Arthur De Bruyne was onderwijzer, oud-lid van VNV en had een sterke fascinatie voor de figuur van Joris van Severen.¹³ De Bruyne was hoofdredacteur van *De Blauwvoet* en schreef tijdens de oorlog mee aan de collaboratiekranten *De*

¹ Durnez, "Winter, Bruno de," 3762 ; ADVN, "Historiek." ; De Wever, "Hector Van Oevelen," 49.

² De Wever, "Pallierterke, 't," 2389.

³ Vanvaeck, "'t *Pallierterke* van Bruno De Winter," 29.

⁴ Vanvaeck, 't *Pallierterke* van Bruno De Winter, 123.

⁵ AVNJ: Algemeen Vlaamsch Nationaal Jeugdverbond ontstond in 1928 en ressorteerde sinds 1933 onder de vleugels van het VNV. In 1941 ging het AVNJ over in het Nationaal Socialistisch Jeugdverbond (NSV). Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985," 3.

⁶ Nathalie Vermeersch, "'t *Pallierterke*: 1955-1970" (masterproef: Katholieke Universiteit Leuven, 1996), 3.

⁷ De Wever, "Pallierterke, 't," 2389.

⁸ Claessens, "'t *Pallierterke* 1974-1985," 36.

⁹ De Wever, "Pallierterke, 't," 2389.

¹⁰ Vanvaeck, "'t *Pallierterke* van Bruno De Winter," 27.

¹¹ Vermeersch, "'t *Pallierterke*: 1955-1970," 7.

¹² De Wever, "Pallierterke, 't," 2389 ; Vanvaeck, "'t *Pallierterke* van Bruno De Winter," 15-9.

¹³ Joris van Severen (1894-1940) was stichter van het fascistische Verdinaso. Pieter Jan Verstraete, *Leven en werk van Arthur De Bruyne* (Kortrijk: Verstraete, 1999), 15.

Dag en Volk en Staat. Daarnaast was hij medeoprichter van *Rommelpot* en medewerker van *Het Handelsblad*, *De Vlaamse Linie*, *De Standaard*, *Wit en Zwart*, *Opstanding* en andere bladen. Onder talloze pseudoniemen schreef hij bijdragen, maar zijn meest bekende schuilnaam was E.d.V. Vanaf 1956 tot 1987 had hij een historische rubriek "Uit het dossier van 't Pallieterke" waarin de onderwijzer uitgebreid schreef over de oorlogsjaren en het Vlaams-nationalisme.¹ Binnen die rubriek bestond van 1956 tot 1958 een reeks artikelen onder de titel "Van 1939 tot 1945" die specifiek ging over de collaboratie en de repressie.² Hele generaties Vlaams bewegers verslonden die dossierbladzijden waardoor De Bruyne een aanzienlijk aandeel had in het verspreiden van het Vlaams-nationalistisch gedachtengoed in Vlaanderen.³ Volgens journalist Lode Claes neigden alle nationale emancipatiebewegingen het verleden te verheerlijken, een proces dat zich volgens hem binnen de Vlaamse beweging in het thema van collaboratie en repressie omschreef al een melange van triomfalisme en miserabilisme. Tot die strekking rekende hij terecht Arthur De Bruyne als het prototype van geschiedschrijvers 'die het terrein van de geschiedenis van de collaboratie bijna als amateur betreden, met andere doeleinden dan de historiografie', namelijk voor 'het weerleggen van de repressie'. Een andere criticus, Jan Willems, noemde De Bruyne zelfs "de letterknecht van zwart Vlaanderen."⁴

Zijn jongere broer Hector De Bruyne was oud-lid van het Verdinaso, voormalig VNV'er, oprichter van de VC, lid van de VU en redactielid van het VNV-dagblad *Volk en Staat*.⁵ Omwille van zijn betrokkenheid bij *Volk en Staat* werd hij tijdens de repressie tot 'levenslang' veroordeeld, maar vanwege zijn zwakke gezondheid, kwam hij vroeg vrij.⁶ Hij publiceerde in talrijke bladen en had in 't *Pallieterke* drie rubrieken⁷ op zijn naam staan. De Bruyne zijn ministerschap in de regering van Tindermans II sinds juni 1977, betekende terwijl een pijnlijke breuk met het weekblad; toch hernam hij na enkele jaren het schrijven bij 't *Pallieterke*.⁸

In tegenstelling tot De Winter was Nuyts een 'zwarte' en werd 't *Pallieterke* onder zijn redacteurschap een heel stuk radicaler en nationalistischer van inslag. Zo hebben Nuyts en de toenmalige redactiemedewerkers Arthur en Hector De Bruyne nooit van hun Vlaams-nationalistisch gedachtengoed een geheim gemaakt. Alle drie waren ze aanhangers van Joris Van Severen en werkten ze vóór de oorlog al aan Vlaams-nationalistische en Duitsgezinde kranten.⁹ Het betekende in november 1956 het ontslag van Jef Nys, want hij was niet te vinden voor het meer radicaal rechtse Vlaamse discours. In de jaren zestig brak de VU door en op de vooravond van verkiezingen maakte het blad zijn voorkeur voor de partij duidelijk. Het weekblad diende zo als spreekbuis van rechtse en conservatieve nationalistische partijen – op enkele CVP-leden na – niet buiten schot bleven. Begin de jaren zestig ontwikkelde zich een Vlaamse frontvorming in de VU die op heftig verzet van 't *Pallieterke* stootte. Daarnaast bekeek het blad

¹ Vermeersch, "'t Pallieterke: 1955-1970," 5; Claessens, "'t Pallieterke 1974-1985," 4-5; Van Oevelen, *50 jaar 't Pallieterke vrij en vrak*, 344-345; De Bruyne, *Leven en werk*, 21-3.

² De Bruyne, *Leven en werk*, 24.

³ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 189 en 197; Lode Wils, "Bruyne, Arthur de," in *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging* (Tielt: Lannoo, 1998), I: 658.

⁴ Claessens, "'t Pallieterke 1974-1985," 63.

⁵ Aerts, *Kinderen van de repressie*, 182.

⁶ Claessens, "'t Pallieterke 1974-1985," 5.

⁷ "Uit de Diplomatiek Valies" (vanaf juni 1957), "Buitenlands Spervuur" (vanaf 1959), "De Man in de Kijker" (vanaf november 1961).

⁸ De Wever, "Pallieterke, 't," 2389-90; Claessens, "'t Pallieterke 1974-1985," 6.

⁹ Vermeersch, "'t Pallieterke: 1955-1970," 7.

met argusogen de verbreding van de programmapunten van de VU en wees het op het gevaar van progressieve invloeden.¹

Vanaf midden jaren zestig tot eind jaren zeventig groeide de redactie met heel wat nieuwe schrijvers aan: Karel Dillen (R. Sch. of Sacha + oud-lid VC en VU + stichter VB), Jan Brans (Rickert + oud-redacteur *Volk en Staat*), Herman De Ceuster (Angel), Joe De Troetsel (Joe + oud-lid DeVlag), Huib Dejonghe, Jef Anthierens, Jan Veestraeten, Louis de Lentdecker (L.D.L. + oud-lid GL)², Leo Custers (Leo van Roy of Len), Ward Hulselmans, Louis Verbeeck en Herman Geerts (L.H. Cotvooghel + collaborateur) waren de belangrijkste. In zijn "Kroniek der Dode Zielen" (1965-1978) uitte Dillen zware kritiek op "bedrieglijke en bedriegende progressisten". Vaak moesten ook politici, vakbonden, de pers, de BRT en patriottische verenigingen het ontgelden. In 1978 verbrak Dillen zijn medewerking toen hij vanwege de 'linkse' koers van de VU in 1977 voorzitter van de VNP³ werd. 't *Pallietkerke* stelde namelijk wie actief deelneemt aan het politieke leven, geen politiek geladen stukken meer mocht schrijven. Het merendeel van deze medewerkers schreef bovendien als journalist voor de *Gazet Van Antwerpen*, toen een Vlaamsgezinde katholieke krant. Elke woensdag kwam er door het contract met de drukkerij in de *Gazet Van Antwerpen* een advertentie "Deze week in 't *Pallietkerke*".⁴ Tot de nieuwe tekenaars behoorden: André, Stef Van Stiphout (Stef), Bob Mau, GeJ, Marcus, Hugo Leyers (Hug), Walter Van Geyt, Terpentijn, Rik Blomme, Pol De Valck (Brasser), Leon Vandevelde (Pirana), Jacques Moeraert (ZAK) en Cornelis Hoekstra (Cork).⁵

In 1977 onderhandelde de regering-Tindermans II over het Egmontpact waarin toegevingen aan Franstaligen in Vlaams-Brabant werden vastgelegd om de uitbouw van een Brussels gewest te voorkomen. Het lokte enorm verzet uit in rechts-nationalistische kringen en ook 't *Pallietkerke* stond aan de anti-Egmontzijde. Vanwege het radicale verzet van het blad tegen het Egmontpact, daalden vele abonnees eind de jaren zeventig.⁶ Daarnaast zat het blad verveeld met het feit dat een deel van zijn publiek, de conservatieve en rechtse strekking van de VU, zelf een partij ging vormen. 't *Pallietkerke* zou tot halfweg de jaren tachtig een verzoening tussen de 'linkse' VU en het 'rechts-radical' Vlaams Blok adverteren. "In de kansen van het Vlaams Blok – lange tijd omschreven als 'Blokse' – om meer te zijn dan een zweep op de VU leek men niet te geloven." Het blad spoorde de VU, die mee het Egmontpact ondertekend had, aan om terug te keren naar haar *roots* en er een zuiver rechts nationalistisch discours op na te houden. Ondanks het feit dat het blad nog sympathie had voor de VU, nam het hevig de linkse zijde in de partij op de korrel. Allicht stond 't *Pallietkerke* niet volledig achter het VB vanwege opnieuw commercieel-tactische redenen. Nochtans deelde het blad en de partij dezelfde ideeën: anti-Belgisch, ethisch conservatief en rechts radicaal. Bovendien werkten (oud-)medewerkers binnen het VB en had de partij de meeste aanhangers in Antwerpen. Uiteindelijk werd het weekblad geconfronteerd met groeiende verdeeldheid van zijn lezerspubliek. 't *Pallietkerke* zat wat dat betreft met de handen in het haar en zodoende bleven stemoproepen uit; het blad wees de lezers er enkel nog op om te stemmen voor een goede kandidaat.⁷

¹ De Wever, "Pallietkerke, 't," 2390; Vermeersch, "'t *Pallietkerke*: 1955-1970," 65-6.

² Louis de Lentdecker was verzetsman bij het GL en Belgicist waardoor hij in het rijtje van rechts radicalen uit de boot valt. Zijn engagement kwam voort uit het gedeelde standpunt omtrent de repressie, uit zijn band met Jan Nuyts en uit financiële overwegingen. Claessens, "'t *Pallietkerke* 1974-1985," 12.

³ De Vlaamse Nationale Partij (VNP) ging later over in het Vlaams Blok.

⁴ De Wever, "Pallietkerke, 't," 2390; Vermeersch, "'t *Pallietkerke*: 1955-1970," 31-2; Claessens, "'t *Pallietkerke* 1974-1985," 6-11.

⁵ Claessens, "'t *Pallietkerke* 1974-1985," 20.

⁶ Deneckere et al., *Een geschiedenis*, 298; De Wever, "Pallietkerke, 't," 2390.

⁷ De Wever, "Pallietkerke, 't," 2390-1.

In dezelfde periode hielden ook de wekelijkse redactievergaderingen bij *'t Pallieterke* op te bestaan. Gewoonlijk stippelde een beperkt gezelschap¹ de redactionele lijn van het blad op wekelijkse basis uit, maar enkele mensen vielen weg en de vergaderingen werden stilgelegd. Sindsdien lag de inhoud van *'t Pallieterke* enkel nog maar in de handen van Nuyts.² Soms kreeg *'t Pallieterke* kritiek dat er weinig vernieuwing was en het te voorspellen leek. Veel rubrieken draaiden immers lange tijd mee en de weinige nieuwe rubrieken waren maar een kort leven beschoren. Bovendien kon de specifieke stijl van het blad na enige tijd bij sommige lezers als vervelend of eentonig aanslaan. De aanwerving van nieuwe werkrachten zou, zonder van de ideologie af te wijken, nieuwe adem in het weekblad moeten blazen.³ Ook de ideologische geest uit *'t Pallieterke* van de Winter was nog grotendeels hetzelfde gebleven tijdens de jaren zeventig en tachtig. Het wantrouwen van politici, het afkeuren van de repressie, het pleidooi voor amnestie, de visie op de koningskwestie, de kritiek op stakingen, het streven naar geweldloosheid waren allemaal elementen die al sinds 1945 in het blad leefden. In tegenstelling tot De Winter die de collaboratie afkeurde, werd het blad in dat opzicht apologetischer. Daarbovenop bleef *'t Pallieterke* behoudsgezind en kantte zich vandaar tegen de doodstraf, abortus, euthanasie, vakbonden en een multiculturele samenleving.⁴ De eerlijkheid gebied om in het standpunt omtrent de doodstraf enige nuance te vermelden. Zo was *'t Pallieterke* principieel geen voorstander van de doodstraf vanwege zijn geweldloze ideologie, maar die radicale afwijzing verzwakte tijdens de jaren tachtig.⁵

Verder waren Hector Van Oevelen (hofdichter), Herman Vos, Peter de Roover (oud-lid VU + lid N-VA) Gerolf Annemans (Tinus v.B. of T.v.B. + oud-lid VB + lid Vlaams Belang), Jef Elbers (Telemacho of Zapperloot + oud-lid VMO, VU en VB) en Mark Grammens (Sp en scripsi) de nieuwe medewerkers in de jaren tachtig.⁶

Op zondag 24 november 1991 (zwarte zondag) haalde het VB zijn eerste grote winst binnen tijdens de verkiezingen. "In de doorbraak van het VB en de afstraffing van de VU zag het blad de bevestiging van zijn koers." Hoofdredacteur Nuyts gaf in 1995 in een interview aan dat de VU voor hem tekortschoot. Zo viel de remming op de steun aan het VB weg en kreeg *'t Pallieterke* als snel de reputatie van spreekbuis te zijn voor die partij. Het was geen geheim dat ze al langere tijd dezelfde ideeën erop na hielden, maar nu kwam er nog bij dat het blad zelden kritisch stond tegenover de partij.⁷

3.3.3 *'t Pallieterke* van Leo Custers (2000-2010)

Vijfenveertig jaar lang was Jan Nuyts hoofdredacteur van *'t Pallieterke*. Hij stierf in 2002. Na lange besprekingen volgde Leo Custers, voormalig chef-redacteur Buitenland bij *Gazet van Antwerpen*, hem op. Tot 2011 had Koen Dillen (Guitry), zoon van Karel Dillen en oud-lid van het VB en Vlaams Belang, twintig jaar lang wekelijks een rubriek over Frankrijk in het blad. Nog enkele niet genoemde medewerkers die hun diensten aan het blad geleverd hebben, maar bij gebrek aan een historisch overzicht niet specifiek in de tijd gesitueerd kunnen worden, waren: Johan Sanctorum,

¹ Tot deze groep behoorden Nuyts, Van Gastel, de broers De Bruyne, Merckx, Dillen, Brans en Geerts.

² De Wever, "Pallieterke, 't," 2390-1 ; Claessens, "*'t Pallieterke* 1974-1985," 8.

³ Claessens, "*'t Pallieterke* 1974-1985," 35.

⁴ Claessens, "*'t Pallieterke* 1974-1985," 87.

⁵ Claessens, "*'t Pallieterke* 1974-1985," 72-3.

⁶ De Wever, "Pallieterke, 't," 2391 ; Claessens, "*'t Pallieterke* 1974-1985," 9-10.

⁷ De Wever, "Pallieterke, 't," 2391.

André Degroeve, Marc Platel (oud-lid VU en N-VA) Jo Briels en Paul Beliën.¹ Enkele tekenaars onder het hoofdredacteurschap van Custers waren Frédérik Pas (Fré), André Nollet, Griet Blockx (Griet) en Amand Van Rompaey (Manten).²

3.3.4 't Pallieterke van Karl Van Camp (2010-heden)

Sinds 2010 is Karl Van Camp (oud-lid NSV) de huidige hoofdredacteur. Vandaag wijdt 't Pallieterke nog steeds veel aandacht aan het Vlaams-nationalisme, maar het is niet partijgebonden. Ook sport, cultuur, economie, literatuur, film, televisie en buitenlandse thema's komen er aan bod. Medewerkers die er momenteel werken zijn: Frans Crols (John Bull), Pieter Jan Verstraete, Jan Neckers, Gille Van Binst, Ebru Umar, Koenraad Elst, Jurgen Ceder (oud-lid VB en Vlaams Belang + lid N-VA) Michaël Vandamme, Thierry Debels, Hector Van Oevelen, Jens De Rycke, Wart Van Schel en nog vele andere...³ De hedendaagse cartoonisten bestaan uit een 10-koppig team: hoofdcartoonist André Nollet, Griet Blockx (Griet), Emiel de Bolle, Jancart, Norbert van Yperzeele, Eric De Rop (Sonrop), Maarten, Erwin Vanmol, Madman en Rud.⁴

In ongeveer 1600 dagbladhandels in Vlaanderen is het wekelijks gedrukte 't Pallieterke momenteel te koop. Verder is het op www.pallieterke.net digitaal te lezen waarbij ook een voorleesfunctie voor slechtzienden voorhanden is.⁵ Sinds de jaren tachtig ging de oplage achteruit en zou momenteel rond de 20 000 schommelen. De reden hiervoor moet gezocht worden bij de afname van het toegewijd, maar sterk verouderd lezerspubliek. 't Pallieterke slaagt er maar moeilijk in zijn lezers en medewerkers te verjongen en overeenkomstig hiermee evolueerde het blad van luchtige satire naar cynisme. De berichtgeving kreeg een zwaardere ondertoon en ook de algemene gang van zaken werd meer een bron van ergernis.⁶ Op initiatief van 't Pallieterke werd vervolgens in december 2016 een eigen digitaal nieuwsplatform opgericht: www.sceptr.net, met als doel om via de nieuwswebsite ook jongere lezers aan te trekken.⁷

¹ ADVN, "Historiek."

² Van Schel, "De cartoonisten van 't Pallieterke."

³ ADVN, "Historiek."

⁴ Van Schel, "De cartoonisten van 't Pallieterke."

⁵ ADVN, "Historiek."

⁶ De Wever, "Pallieterke, 't," 2391 ; Claessens, "'t Pallieterke 1974-1985," 31 en 35.

⁷ ADVN, "Historiek."

Deel III: Discoursanalyse

Met *Verstehenslehre* en de methodes van de linguïstische pragmatiek en het framing paradigma gaan we op zoek naar de strategieën waarmee *'t Pallieterke* zijn lezers probeerde te overtuigen van zijn beeld van de weerstand. In de analyse wordt nagegaan welk beeld het weekblad van het verzet creëert en of dat beeld aansluit bij de Vlaamse stereotiepe beeldvorming van weerstanders die anti-Vlaams, Franstalig, communistisch, septemberweerstanders, profiteurs en geweldplegers, moordenaars, dieven, terroristen... zouden zijn. Daarnaast bekijkt het onderzoek of er bepaalde verzetsactiviteiten of weerstanders wel op appreciatie van het krantje konden rekenen. Vervolgens zullen de resultaten van de bronnenanalyse uitwijzen of *'t Pallieterke* gebruik maakte van veralgemeningen, categorieën of stereotypen en bijgevolg geen aandacht zou hebben voor de complexiteit van de oorlogsgeschiedenis en de diversiteit van het verzet.

Naast de kwalitatieve analyse van het gebruikte discours wilt dit onderzoek ook oog hebben voor de evolutie van de boodschappen over de weerstand van *'t Pallieterke*. Bijgevolg werd dit deel opgedeeld aan de hand van de verschillende redacteurs in vier periodes: Bruno de Winter (1945-1955), Jan Nuyts (1955-2000), Leo Custers (2000-2010) en Karl Van Camp (2010-2015). Hoofdstuk vijf peilt op basis van een frequentie-analyse (zie Tabellen en grafieken in de bijlagen) en de kwalitatieve analyse naar de redactionele aandacht voor het onderwerp en of de ideologische ontwikkeling tijdens de periode van de verschillende hoofdredacteurs verandert. Stelt *'t Pallieterke* zich doorheen de jaren gematigder op tegenover het verzet of zien we op ideologisch vlak niets veranderen?

1 *'t Pallieterke* van Bruno De Winter (1945-1955)

Op 20 juni 1946 schreef Bruno De Winter dat deels door “politieke exploitatie” en deels door de “zottigheid” om na de bevrijding nog “weerstanders” aan te nemen, de weerstand een karikatuur werd. Vervolgens beweert hij dat als later met de “weerstand” gespot zou worden, de weerstand dat aan zichzelf te danken heeft. Op een sarcastische toon betuigt hij de weerstand zijn spijt aangezien uit het afgelopen jaar bleek dat hij gelijk gekregen had.¹ Daaropvolgend schrijft hij op 8 augustus van datzelfde jaar: “Als ge wilt gerespecteerd worden moet ge er voor zorgen dat ge respectabel zijt. En blijft. [...] Maar als ge mordicus wilt dat ze u eeren en achten dan moet ge geen stomiteiten uitsteken.”² Met deze passages schuift De Winter al vanaf het begin het aandeel van *'t Pallieterke* in het ontstaan van een negatief beeld over het verzet terzijde door te beweren dat we de oorzaken van de spot bij het verzet zelf moeten zoeken. Bovendien stelt hij door het gebruik van aanhalingstekens de legitimiteit van de weerstand in vraag. Dit gebruik is een constante doorheen alle artikels van *'t Pallieterke* waardoor we er bij volgende artikels niet meer bij zullenilstaan.

1.1 Valse helden

Uit de beeldvorming rond het verzet blijkt dat het benadrukken van het beeld van ‘verzetslui van het laatste uur’ of van ‘septemberweerstanders’ tot de strategieën van het Vlaams-nationalistische discours behoort. Deze verzetslieden maken geen deel uit van de ‘echte’ weerstand en doken pas op als de bezetter verdreven was ; de ‘echte’ verzetslui daarentegen waren reeds gesneuveld. Bruno De Winter overdrijft dit aspect van de repressie wanneer hij zijn lezers in verschillende artikels erop wijst dat er tussen de weerstanders meer kaf dan koren is.³ Volgens hem is het meer

¹ “Devaluatie,” *'t Pallieterke*, 20.06.1946.

² “Serieus blijven,” *'t Pallieterke*, 08.08.1946.

³ “De fascist,” *'t Pallieterke*, 13.02.1947 ; “Weerstand,” *'t Pallieterke*, 22.02.1951.

op zijn plaats om het gezegde om te keren en te stellen dat er onder alle kaf wel wat koren is aangezien het “schorriemorrie onder de verzetslui nog véél talrijker” is dan men eerst vermoedde.¹ Naar zijn mening zijn vele ‘witten’ zwarter dan ze zelf denken en lopen er nog honderden zogezegde weerstanders rond van wie de heldendaden enkel in hun verbeelding bestaan.² Dat De Winter het niet zo nauw neemt met cijfers blijkt uit een ander artikel van 1948 waarin het aantal “helden” (lees: zogezegde weerstanders) plots tienduizenden betreft terwijl hij het werkelijk aantal “weerstanders” op driehonderd houdt. Volgens hem gingen die “helden” pas achter de rug van de laatste Duitser “hun grote smoel open zetten”.³ Bovendien maakt *t Pallieterke* in 1955 een controversiële vergelijking die stelt dat het percentage avonturiers véél groter was onder de gewapende weerstanders dan onder de oostfronters.⁴

In een artikel van 10 februari 1949 gaat De Winter zelfs zo ver in het overdrijven door te schrijven dat de rechtbanken beter ophouden met processen van “heldhaftige weerstands-plunderaars”, want als “al dat schorremorrie dat tijdens de bevrijdingsdagen gestolen, gerat ende gepikt heeft” voor de rechtbank moet dagen, “in welke eeuw gaan de krijggraden dan eindelijk afgeschafft raken?”⁵ Een ander artikel waarin hij deze overschatting van ‘valse’ weerstanders tot het uiterste drijft is wanneer hij op 8 september 1955 stelt dat er slechts één procent onder de duizenden weerstanders échte helden zijn. Dit staat in sterk contrast met de vergelijking die hij maakt waarbij onder de honderdduizenden ‘zwarten’ die bij de bevrijding door “gelegenheidsweerstanders werden gefabriceerd” er 99 % geen ‘zwarten’ waren en al zeker geen verklikkers, misdadigers of landverraders. De hoofdredacteur goochelt als het ware met cijfers.⁶ In het jaar 1951 beweert hij zelfs dat indien men in de rangen van weerstanders een zuivering zou doorvoeren, er zodanig weinig ‘echte’ van over zouden schieten dat er geen “rang(en)” meer mee kunnen gemaakt worden (zie Figuur 1). *t Pallieterke* vindt een epuratie van het verzet noodzakelijk, maar volgens het weekblad komt zo’n zuivering veel te laat ; het kwaad is al geschied.⁷

Overigens eigent de weerstand zich volgens *t Pallieterke* een naam toe waarop het geen recht heeft.⁸ Deze uitspraak gaat uit van een wel erg eenzijdige visie op de realiteit wetende dat ‘het verzet’ of ‘de weerstand’ niet bestaat. In het historisch kader benadrukten we al dat het verzet ideologisch sterk kon verschillen en dat ook verzetsacties uiteenliepen. Het is correcter om te spreken over verschillende belangengroepen van het verzet of om bepaalde verzetslieden eventueel bij hun organisatie te noemen, maar *t Pallieterke* maakt maar al te gretig gebruik van veralgemeningen. Zo beweert het weekblad – opnieuw door veralgemening – dat het milieu van ‘het verzet’ juist om z’n leugen en bedrog (valse eden en getuigenissen) een waar milieu werd.⁹ Het volgende artikel is een goed voorbeeld van hoe *t Pallieterke* met ironie het verzet vaak zijn recht op die naam ontnemt. Het weekblad schreef op 15 juli 1950 in verband met de koningskwesitie over weerstanders die betoogden voor regent Karel en tegen Leopold III. De weerstanders waren van plan om een spandoek te maken waarop alle namen van cafés, winkels en kappers zouden vermeld staan die tijdens de bezetting in Charleroi hun deuren sloten voor Duitsers. Uiteindelijk zagen ze volgens De Winter af van dit initiatief omdat er in de stad geen

¹ “De held,” *t Pallieterke*, 10.11.1949.

² “34 miljoen gulden,” *t Pallieterke*, 24.07.1947 ; “Zondag,” *t Pallieterke*, 11.11.1948.

³ “Zondag,” *t Pallieterke*, 30.12.1948.

⁴ “Manke vergelijking,” *t Pallieterke*, 19.05.1955.

⁵ “Plunderaars,” *t Pallieterke*, 10.02.1949.

⁶ “Bevrijding,” *t Pallieterke*, 08.09.1955.

⁷ “Weerstand.”

⁸ “1 mei en de volgende dagen,” *t Pallieterke*, 01.05.1947.

⁹ “Justicie,” *t Pallieterke*, 26.06.1952.

enkele dergelijke instelling ontdekt werd.¹ Hoogstwaarschijnlijk heeft deze situatie zich nooit voorgedaan waardoor het een vorm van satire is. Het verzinnen van omstandigheden waarbij het verzet in slecht daglicht komt te staan, is een typisch kenmerk van de satirische stijl van *'t Pallieterke*.

't Pallieterke zwakt bovendien de verdiensten van het verzet af door te stellen dat hoera-patriotisme de 'echte' vaderlandsliefde vervangt en dat wanneer men "Vive la Belgique" geroepen had, de vaderlandse plicht al vervuld was. Deze vorm van overdrijving komt ook terug wanneer De Winter het patriotisme vergelijkt met andere landen, want "in geen ander land ter wereld floreert het hoera-patriotisme weeldiger dan bij ons."² De betekenis van het woord "hoera-patriotisme" wordt duidelijker als het weekblad in 1946 het verschil uitlegt tussen een "patriot" en een "patriottard". "Patriotten zijn serieuze mensen, die zonder veel tamtam hun vaderlandse plichten vervullen, maar daar niet met te koop lopen ; zoveel mogelijk hun mond wagenwijd dichthouden en zonder al te veel te sakkeren soldaat worden. Patriottards zijn hardschreeuwers en gewoonlijk hevige militaristen, die, op eenige uitzonderingen na, nooit zelf soldaat geweest zijn en geen kinderen hebben die het kunnen worden. Er bestaat nog een ander soort patriottards: zij die zonder veel te doen vet betaald worden uit de Staatskas."³ Uit deze tekst blijkt dat "patriottards" geen serieuze weerstanders zijn en maar al te graag opscheppen over hun vaderlandse plichten terwijl ze meestal nooit militaire dienstplicht gedaan hebben. Ze uiten dit in militair vertoon waarbij er zelfs zijn die er een hoge wedde van de regering aan overhouden. Interessant hierbij te vermelden, is dat deze beeldvorming - patriotten die overliepen van vaderlandse retoriek en tijdens de oorlog geen risico's genomen hadden - al voor de oorlog bestond in kringen van oud-strijders zoals de VOS en de NSB.⁴ Wanneer *'t Pallieterke* het woord "patriottard" in artikels gebruikt, mogen we het dus interpreteren als een scheldwoord om een 'valse' weerstander aan te duiden. Dat er twee soorten verzetslieden volgens het weekblad waren, blijkt ook uit een artikel van 1952 waarin De Winter beweert: "Zo er velen zijn die de weerstand gediend hebben, toch zijn diegenen die zich van de weerstand bediend hebben, niet gering."⁵

Daarnaast bekritiseert De Winter het uitdelen van decoraties aan vrijwilligers die zelfs na de bevrijding "nog een schepke wilden bijdoen." Meer nog, volgens hem zouden vrijwilligers die zich op 7 mei 1945 (lees: einde WO II) meldden nog hun decoratie mogen afhalen. Het artikel uit 1947 insinueert bijgevolg dat er 'valse' weerstanders waren die ondanks de oorlog voorbij was, toch makkelijk aanspraak konden maken op een decoratie.⁶ Het weekblad is er van overtuigd dat er veel "sinjeurs" al pronkend rondlopen met de naam en de kaart van gewapend weerstander, maar daar feitelijk zoveel recht op hebben als een Pallieterke ; een sterke metafoor.⁷ Op een cynische manier schrijft het krantje dat een "klein bewijske" vragen, aangezien in de weerstand "een niet gering aantal krapuul was", zeer inciviek geweest zou zijn.⁸ Wanneer verzetslui manifesteren in 1949, raadt het weekblad politieagenten toch aan om naar de identiteitskaart van weerstanders te vragen. Het staat immers niet op iemands aangezicht te lezen of die al dan niet weerstander is en waarin die weerstand wel heeft bestaan. Volgens De Winter is het "vanwege de schabletters wel erg naïef zo maar klakkeloos te aanvaarden dat elke onruststoker die "zwart beest!" roept

¹ "Weerstanders," *'t Pallieterke*, 15.07.1950.

² "Hoera-patriotisme," *'t Pallieterke*, 09.08.1945.

³ "De redenaties van dwazen Twist," *'t Pallieterke*, 03.01.1946.

⁴ Antoon Vrints en Martin Schoups, *De overlevenden: de Belgische oud-strijders tijdens het interbellum* (Kalmthout: Polis, 2018), 229.

⁵ "Vrijdag," *'t Pallieterke*, 10.01.1952.

⁶ "Decoraties," *'t Pallieterke*, 13.02.1947.

⁷ "Weerstand."

⁸ "Een ex-minister," *'t Pallieterke*, 22.03.1951 ; "Vrijdag."

door het uiten van die twee woorden het bewijs van zijn burgerdeugd levert!" Enerzijds wordt er een beeld geschapen van weerstanders als onruststokers en anderzijds reduceert het artikel het verlenen van een bewijs van burgertrouw tot een waar understatement.¹

Op 10 mei 1951 publiceert *'t Pallieterke* een lezersbrief van een lid van de Witte Brigade die zijn misnoegen uit over "een groot aantal nietsnutten en avonturiers" waardoor de "goeden het moeten bekopen en over één kam geschoren worden met het uitschot." Door het feit dat een verzetsstrijder – die tijdens de oorlog in vier concentratiekampen verbleef en beweerde de weerstandsmiddelen goed te kennen - zelf aan het woord is, krijgt de lezer de indruk dat de tekst meer waarheidsgehalte bevat waardoor de overtuigingskracht van de tekst stijgt. De weerstander schrijft dat hij niet meedoet aan de bedevaart naar Breendonk aangezien er een groot aantal avonturiers naar toe wandelen die met "treffelijk weerstandswerk niets te maken hebben gehad en er enkel zijn omdat het in hun kraam past en om holle woorden te praten." Tijdens een plechtigheid zoals de bedevaart is de verzetsstrijder voorstander van stilte waarbij voor muziek, redevoeringen, praal en uiterlijk vertoon geen plaats is. Indirect bekritiseert hij dus de manier waarop verzetslui die plechtigheden bijwonen. Vervolgens zou hij de deelnemers van de bedevaart beperken tot de slachtoffers die in het kamp opgesloten zaten en elke benaming van een groepering, partij of comité buitensluiten. Tot slot betreurt hij het feit dat de kranten het de laatste tijd enkel maar hebben over de "misdaden van het verzet" en nooit iets vertellen over de "ware heldendaden" van hen die de daden met hun leven moesten bekopen. Tussen de regels door kunnen we hieruit afleiden dat de 'echte' helden naar zijn mening dood zijn.² Ook De Winter beaamt dit door in 1955 te schrijven dat de échte helden "ergens onder een kruiske liggen."³ Aansluitend bij de inhoud van de lezersbrief past een artikel uit 1953 waarin *'t Pallieterke* assumeert dat er tijdens de herstelbedevaarten naar Breendonk achter de eerste rij respectabele mensen een heleboel verzetslieden meeliepen van wie hun weerstand weinig te maken had met het Belgische vaderland.⁴

Niet enkel de 'valse' helden, maar ook de 'echte' verzetslieden bleven niet gespaard van de kritiek die het weekblad op hen uitte. Op 13 mei 1954 stelt De Winter zich vragen bij de speech van advocaat en VU-politicus Herman Wagemans die in de "praatbarak" (lees: parlement) hulde bracht aan 'ware' verzetslui. *'t Pallieterke* kon die tactiek appreciëren aangezien de moordenaars en brandstichters onder de weerstand een veeg uit de pan kregen. Toch verwijt het weekblad "de rechtsgeleerde" een gebrek aan moed door de legitimiteit van de "ware" verzetslieden niet in twijfel te trekken. "Want er bestaat toch zo iets als de Konventie van Den Haag die burgers het stellen van militaire daden tijdens de oorlog verbiedt," beweert het blad.⁵ In de eerste plaats probeert *'t Pallieterke* meer zeggingskracht aan zijn boodschap toe te voegen door de internationale juridische verslagen als bron te vermelden, maar is het niet gerechtvaardigd dat burgers in bezette landen zich willen verzetten tegen de Duitse bezetter die zich ook niet aan het oorlogsrecht hield? Verder maakt *'t Pallieterke* gebruik van semantische vernauwing, want niet elke verzetsstrijder stond in het gewapend verzet. Tijdens de bronnenanalyse werd duidelijk dat het weekblad ontzettend veel keren de inhoud van de begrippen 'weerstand' en 'gewapend verzet' door elkaar gebruikt waardoor het verzet in zijn geheel telkens het onderspit moest delven.

¹ "Cammans," *'t Pallieterke*, 01.12.1949.

² "Lezers schrijven ons," *'t Pallieterke*, 10.05.1951.

³ "Bevrijding," *'t Pallieterke*, 08.09.1955.

⁴ "Mijn briefje: aan DEL p/a Nieuwe Gids Brussel," *'t Pallieterke*, 22.10.1953.

⁵ "Was dat wel nodig?" *'t Pallieterke*, 13.05.1954.

't *Pallierterke* vraagt zich verder af of de kranten niet beter het gebruik van het woord "held" zouden reglementeren en dus de criteria der heldhaftigheid herzien.¹ Het zijn namelijk "de beruchte weerstanders van het laatste uur, van na de bevrijding, die een smet werpen op de werkelijke verzetslieden van binst de oorlog [...]"² Hij ziet in de "avontuurlijke vechtersbazen en krachtpatsers" geen helden en beweert dat ook nooit te zullen doen, want oorlogsheldhaftigheid is volgens 't *Pallierterke* zeer vaak een gedurfdheid van één moment, "een waaghalzerij van één seconde en méér dan men denkt veroorzaakt door... schrik!"³ Indirect zegt het weekblad dat er helemaal niets heroïsch of vaderlandslievend is aan het verzet, maar dat de acties gepleegd werden door angst. Vervolgens gaat 't *Pallierterke* in 1950 hierop verder door te schrijven dat het het aandeel toeval en noodlot in hun heldhaftigheid en hun verzet buiten beschouwing laat. Impliciet zegt het weekblad dus dat toeval en noodlot wel degelijk een rol speelden bij verzetslui.⁴

Maar wie waren dan wel volgens 't *Pallierterke* de échte authentieke helden? Op 5 april 1943 werd Mortsel met zo'n 963 doden slachtoffer van Amerikaanse bombardementen.⁵ 't *Pallierterke* spreekt op een denigrerende toon "zekere weerstandertjes" aan en laat hen weten dat de bevolking van Mortsel heel wat meer recht heeft op een weerstandsmedaille dan "vele avonturiers die voor een waaghalzerij van enkele minuten tot helden gepromoveerd werden." Het weekblad bewondert de bevolking van Mortsel die zich na dit leed niet liet verleiden tot "razende Duitschgezindheid" en stelt dat gegeven zelfs gelijk met weerstand: "[...] dàt was weerstand. Niet van een half uur, nog van één dag. Maar van dagen en dagen. En van vele slapeloze nachten." Door de invulling van het begrip 'weerstand' op die manier uit te breiden, praat het blad indirect vele houdingen van tijdens de oorlog goed. Bovendien focust het artikel vooral op het slachtofferschap van Mortsel, waardoor het aandeel van het verzet gereduceerd wordt tot nog slechts enkele minuten.⁶

Op de dag voor kerstmis van het jaar 1953 wijdt 't *Pallierterke* een artikel aan een zestigjarige edele vrouw. Volgens het weekblad is ze een heldin van de weerstand, maar dan een échte, want ze bood weerstand aan de weerstand op 2 september 1944. Die dag hield een gekwetste Duitse soldaat zich verborgen in haar woonst toen "een bende even dappere als ridderlijke partizanen" hem wilden "afmaken". De vrouw in kwestie had zich hevig verzet tegen "deze laffe moordpoging" en bleef haar actie volhouden tot de Duitser in een ziekenhuis werd opgenomen. Daarbij benadrukt 't *Pallierterke* dat de vrouw geen 'zwarte' is en haar eigen zoon vastzat in een concentratiekamp toen zij zich die dag verweerde.⁷ Doordat het slachtoffer gewond en weerloos was, komen de partizanen wel in een erg slecht daglicht te staan. Wat mij verder opviel, is dat dit artikel verscheen tijdens de kerstperiode. Baldwin Van Gorp kwam in 2005 tot de bevinding dat kranten opvallend meer het slachtoffer frame gebruiken tijdens de kerstweek.⁸ De sfeer van kerst kan in dit geval bij de lezers van 't *Pallierterke* meer medelijden opgewekt hebben voor de Duitse soldaat dan wanneer het geen kerst was.

¹ "De held," 't *Pallierterke*, 10.11.1949.

² H.V., "Nysthoven en co en nog wat," 't *Pallierterke*, 02.10.1952.

³ "De held," 't *Pallierterke*, 10.11.1949.

⁴ "Ros," 't *Pallierterke*, 26.10.1950.

⁵ Joost Rosendaal, "From memory repression to memorialization: the Bombardments of Nijmegen 1944 and Mortsel 1943," in *Politics and cultures of liberation: media, memory, and projections of democracy*, eds. Hans Bak, Frank Mehring en Roza Mathilde (Leiden: Boston, 2018), 66.

⁶ "Zaterdag," 't *Pallierterke*, 10.04.1947.

⁷ "Een edele vrouw," 't *Pallierterke*, 24.12.1953.

⁸ Baldwin Van Gorp, "Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue," *European journal of communication* 20, nr. 4 (2005): 502.

In verscheidene artikels preeft de Winter ook de heldhaftigheid van vaders en moeders die tijdens de bezettingsjaren hun kroostrijke gezinnen door armoede en ontbering sleurden ten koste van opofferingen. Daar was “nogal méér couragie voor nodig dan om ’n Duitser neer te kogelen of om ’n spoorlijn op te blazen.” Voor hem waren zij de ware weerstanders en niet de avonturiers die zich als patriotten door het vaderland lieten decoreren. “De ware weerstanders zijn diegenen die toen ’t voorbij was gezwegen hebben omdat, wat ze deden, zonder bijbedoeling gedaan werd.” Opnieuw maakt De Winter gebruik van een slachtoffer frame door zich toe te leggen op het oorlogsleed van gezinnen. Het artikel impliceert dat weerstanders precies geen armoede en honger gekend hebben en zich na de oorlog van elke bescheidenheid ontdeden.¹ Daarnaast haalt hij aan dat een moeder die “doodgewoon haar zes kinderen doorheen de miseries der bezetting had geholpen, véél eerbiedwaardiger is dan een vrouw die met granaten en mitraljetten gaat rondlopen.”² Met deze vergelijking, maakt *'t Pallieterke* opnieuw gebruik van veralgemening aangezien de weerstand zeker niet enkel gewapende weerstand betrof. De Winter beweert op het einde van het artikel dat men zegt van de “helden” dat ze hun leven waagden. Waarbij hij bitter bemerkt dat sterven niet moeilijk is en leven soms véél moeilijker. Verzetslieden die tijdens de oorlog sneuvelden, worden daardoor met één zin geschandaliseerd.³

1.2 Exploiteurs van het patriotisme

Naast ‘valse helden’ onderscheidt de Vlaamse stereotype beeldvorming over het verzet ook profiteurs die uit eigenbelang of machtslust zich profileerden als weerstander. “Over de zuiverheid van de bedoelingen van die weerstand zal wel niemand zich nog illusies maken”, schrijft het weekblad in 1949.⁴ In *'t Pallieterke* van 11 april 1946 doet de hoofdredacteur zijn beklag over deze “prostitutie van het begrip” der vaderlandsliefde:⁵ “Als ik naga hoe zekere “vaderlanders” tegenwoordig hun ware of vermeende heldendaden prostitueren om er politiek munt uit te slaan, dan begin ik te twijfelen of die mensen wel weten wát vaderlandsliefde is. En of zij beseffen dat ze, zóó handelend, geen patriotten waren, maar soldenier die thans hun rekening presenteerden. In welk geval ze van helden degradeerden tot avonturiers.”⁶ Uit dit artikel kunnen we aannemen dat volgens *'t Pallieterke* bepaalde verzetslui de erkenning van ‘weerstander’ na de oorlog politiek misbruikten en er nog geld aan verdienden ook. Vooral de keuze voor het woord “soldenier” is hierbij spraakmakend aangezien deze vergelijking impliceert dat verzetslui niet meer dan gewone huurlingen waren.⁷ Daarbij vraagt het weekblad zich later af, wanneer een weerstander een verzoekschrift indient voor een hoger loon vanwege zijn bewezen diensten aan het vaderland, of dat dan nog patriotten zijn en niet veeleer soldeniers.⁸ Een patriot zou het juist een eer moeten vinden om het vaderland te mogen dienen en die vaderlandse plicht moeten uitvoeren zonder te hopen op beloning met “faveurkens”.⁹ Vervolgens gaat *'t Pallieterke* in oktober van datzelfde jaar hierop verder en voegt eraan toe dat naast al die opschepperij over “heldendaden” weerstanders hun eigen daden verlagen door ze te willen verzilveren. “De vechter die na de oorlog zijn rekening presenteert”, kan de hoofdredacteur moeilijk een “held” noemen.¹⁰ Velen onder “de weerstanders” hadden het gedaan om het te kunnen zeggen, terwijl de “wàre

¹ “Zaterdag,” *'t Pallieterke*, 11.09.1947 ; “Zandhoven,” *'t Pallieterke*, 21.04.1949 ; “De held.”

² “Vrijdag,” *'t Pallieterke*, 02.02.1950.

³ “De held.”

⁴ “Lelijke geschiedenis,” *'t Pallieterke*, 22.12.1949.

⁵ “Weerstand.”

⁶ “De dagen schuiven aan,” *'t Pallieterke*, 11.04.1946.

⁷ “Weerstand.”

⁸ “Verzoekschrift”, *'t Pallieterke*, 23.11.1950.

⁹ “Vrijdag,” *'t Pallieterke*, 18.01.1951.

¹⁰ “Ruzie,” *'t Pallieterke*, 31.10.1946.

weerstand” zwijgt en “in het besef van de vervulde plicht, en alléén daarin, zijn bedoeling en zijn voldoening heeft gevonden”, aldus het weekblad.¹

Het “huwelijk dat de “weerstand” aanging met de politiek” blijkt verder uit een satirisch artikel over een fictieve kiesmeeting. Daarin probeert een kandidaat een potentiële stemmer te overtuigen om op hem te stemmen nadat hij zijn weerstandacties uiteenzette, waarop de kiezer antwoordt: “Awel, dan vind ik dat gij al meer dan genoeg voor het vaderland hebt gedaan en dan zal ik maar voor ‘nen anderen kandidaat stemmen.”² Weerstanders en werkweigeraars zouden ook volgens het weekblad kaarten krijgen van CVP minister De Boodt die voorrang verleenden in het bekomen van staatsambten.³ Op 10 augustus 1950 schrijft het weekblad zelfs dat de weerstand (veralgemening) “per slot van rekening niet België heeft willen dienen, maar dat het er alleen om ging onder het mom van patriotisme de leidingposten in handen te krijgen [...]”⁴ Dat het verzet hoofdzakelijk gebaseerd was op patriottisme klopt, maar de hoofdredacteur vergeet dat er ook burgers weerstand aan de bezetter boden uit antifascisme, pro-communisme, anglofilie, het verlangen naar rechtvaardigheid en vrijheid, de zucht naar democratie, solidariteit en anti-Duitse gevoelens. Veel motivaties hebben dus niets te maken met het willen innemen van leidingposten. Daarnaast slaagde het OF er maar gedeeltelijk in om onder de verschillende verzetsorganisaties patriottische eenheid te bereiken. In nog een ander geval bekritiseert *’t Pallieterke* hoe een ex-senator die heel de oorlog een “verwoed weerstander” geweest is na de oorlog zijn weerstandsmedaille gebruikte om profijten te slaan uit zijn verlopen mandaat.⁵

Als het weekblad spreekt over het politieke belang dat gemoeid ging met weerstand, dan noemt *’t Pallieterke* het niets anders dan “De komedie van de weerstand.”⁶ Op 17 juli 1947 rapporteert het bijvoorbeeld over een plechtigheid die zou plaatsvinden te Antwerpen om mensen te huldigen die ervoor zorgden dat “de Duitschers bij hun aftocht zoo goed als geen vernielingswerken hebben kunnen uitvoeren aan de haven.” Deze plechtigheid viel echter in het water omdat de weerstanders onder elkaar ruziemaakten over elkaars heldendaden. Opnieuw laat Bruno De Winter zich in met veralgemening, want welke weerstanders bedoelt hij? Door niet te benoemen wie er ruziemaakte, spreekt hij met *passive voice* en stelt hij alle leden van het verzet gelijk. Vervolgens gaat hij verder dat hij in al dat “politieke ruziegemaak” niets anders ziet dan “een hoon aan de nagedachtenis van de jongens die er hun leven bij gelaten hebben.” Zij sneuvelden om hun stad te redden, maar “zeer zeker niet omdat beunhazen met politieke bijbedoelingen hun lijken zouden exploiteeren.” Het woord “beunhaas” duidt erop dat de weerstanders knoeiers en prutsers waren, maar wat meer in het oog springt, zijn de gesneuvelde jonge soldaten. Het vermelden van de (jonge) doden, is van doorslaggevend belang om de aanklacht tegen ‘de weerstanders’ te rechtvaardigen.⁷ Het weekblad vermeldt later in een artikel van 29 maart 1951 dat de doden gebruiken om politieke of financiële doeleinden na te streven een zeer vies stieltje is.⁸ Maar maakt *’t Pallieterke* zich zelf dan niet schuldig aan wat het veroordeelt bij ‘het verzet’ wanneer het zijn aanklacht via dit slachtoffer frame extra kracht wilt bijzetten?

¹ “Zondag,” *’t Pallieterke*, 26.01.1950 ; “Hulde aan de prins regent,” *’t Pallieterke*, 15.07.1950.

² “Tijdens de kiesmeeting,” *’t Pallieterke*, 12.06.1946.

³ “Voorrang,” *’t Pallieterke*, 19.10.1950.

⁴ “Zaterdag,” *’t Pallieterke*, 10.08.1950.

⁵ “Senator in aeternatum?” *’t Pallieterke*, 26.06.1947.

⁶ “Le système: 1943-1951,” *’t Pallieterke*, 06.09.1951.

⁷ “Woensdag,” *’t Pallieterke*, 17.07.1947.

⁸ “Vrij?” *’t Pallieterke*, 29.03.1951.

Een andere kwestie waarmee *'t Pallieterke* spot zijn de zagezegde vele erkenningen van weerstanders na de oorlog ; half België zou weerstander zijn.¹ Nochtans zagen we al in deel II van het onderzoek dat het voor verschillende belangengroepen niet vanzelfsprekend was om na de oorlog officiële erkenning van de regering te krijgen. De overheid vreesde namelijk dat de verschillende weerstandgroeperingen te veel politieke macht zouden bezitten. Een retorische strategie waarvan het weekblad graag gebruikt maakt omtrent dit onderwerp, is de cijferdans. Vooral in de persmiddens zouden ze met die erelintjes gemorst hebben.² Zo legt *'t Pallieterke* op 5 januari 1950 de nadruk op twintig duizend geheime journalisten die aanspraak wilden maken op de verzetsverdienste. Het weekblad gelooft niet dat zo'n groot aantal in de "sluikgazetjes" geschreven hebben en is bereid om een lijst af te drukken van de namen en adressen van de aanvragers. Bijgevolg kunnen personen met bezwaren die inbrengen.³ Zelfs een schooljongen die twintig keer "Weg met de moffen!" op een stukje papier schreef en het dan op de ruiten plakte, zou men rekenen tot de clandestiene pers.⁴ Van de 65 000 mensen die in België een dossier indienden om erkend te worden als burgerlijk weerstander zou de helft trouwens een gemiddelde "schadevergoeding" van 5 000 fr. vragen.⁵ Datzelfde jaar nog spreekt *'t Pallieterke* van 37 600 aanvragen om als burgerlijk weerstander erkend te worden.⁶ Waren het nu 65 000 of 37 600 aanvragen? Daarnaast loopt het weekblad ook niet over van bewondering voor de clandestiene pers, want kennen zij het aantal mensen dat door hun "opruïend geschrijf aangespoord" in een concentratiekamp terecht kwamen, vraag het zich af (beschuldigende frame).⁷ In een lezersbrief waarin een weerstander aan het woord is, komt het niet omzichtig omspringen met cijfers op een meer subtiële manier tot uitdrukking. *'t Pallieterke* schrijft namelijk op het einde van het artikel tussen haakjes naast de term weerstander: "(lidkaart nr. 4 721 624)".⁸ Toch heeft *'t Pallieterke* niet liever dan zoveel weerstanders, want hoe meer mensen erkend worden als weerstander, hoe minder we hun "zwanspartij au sérieux" moeten nemen.⁹

In de "fameuze patriottenkrant *Pourquoi Pas*" stond te lezen dat "talrijke ware weerstanders" afkerig stonden ten opzichte van erkenningscomités die al wie een lidkaart van een organisatie kon voorleggen, erkenden als weerstander zonder daar onderzoek naar te voeren. De "ware weerstanders" deden de moeite niet om zo'n kaart te bemachtigen. Het feit dat *'t Pallieterke* erbij vermeldt dat we de bron *Pourquoi Pas* niet van een tekort aan sympathie voor het verzet kunnen verdenken, zorgt ervoor dat meer lezers overtuigd geraken van de boodschap.¹⁰ Voor *'t Pallieterke* zijn "valse helden" de "naar eer en profijt jagende parasieten van de echte weerstand die niet slecht zou doen een beetje in eigen kringen te zuiveren in plaats van [...] nog wat weerstanders bij te fabrikeren en aldus helemaal gediskrediteerd te worden in de ogen van fatsoenlijke mensen." De 'echte' weerstanders krijgen aldus het verwijt dat het hun schuld is dat er zoveel 'valse' helden zijn die hen een slechte naam bezorgen.¹¹

Wanneer het weekblad schrijft over decoraties en eretekens, gebruikt het vaak de metafoor van "hoerapatriotten" die met "blik" paraderen. Volgens *'t Pallieterke* zijn er bovendien te veel

¹ "Waarom werd Vandenaudenhoven de opvolger van Van Glabbeke?" *'t Pallieterke*, 20.01.1955.

² "(Een) aanklager," *'t Pallieterke*, 29.02.1950.

³ "23 830," *'t Pallieterke*, 20.03.1952.

⁴ "Zaterdag," *'t Pallieterke*, 05.01.1950.

⁵ "Weerstanders," *'t Pallieterke*, 05.01.1950 ; "Weerstandsjournalisten," *'t Pallieterke*, 26.10.1950.

⁶ "Weerstandsjournalisten."

⁷ "23 830."

⁸ "Men schrijft ons," *'t Pallieterke*, 14.04.1946.

⁹ "23 830."

¹⁰ "De gedecoreerde boezem," *'t Pallieterke*, 29.11.1951.

¹¹ "Die valse helden..." *'t Pallieterke*, 15.01.1953.

gedecoreerden die telkens opnieuw hun decoratie laten betalen. Niet enkel “voor het bloeien van een politieke winkel” wordt het gebruikt, maar ook tot het “doen bloeien van de gewone handel.” Ter illustratie schrijft het weekblad over een gedecoreerde restaurantuitbater van wie de weerstandsfeiten in “een groot blad, de kleine Libre” stonden. Merk trouwens op dat *La Libre Belgique* een weerstandsblad is.¹ *t Pallieterke* veroordeelt verder België wanneer het ter gelegenheid van de nationale feestdag in 1948 schrijft dat het “paljassen” (lees: verzetslui) “rijkelijk met eretekens en staatswedden” overlaadt. Daarnaast valt het Vlaamsgezinde karakter van het blad op wanneer De Winter stelt dat het hem en vele andere mensen gemakkelijker zou vallen België te beminnen indien het dit niet zou doen.² Onder de titel ‘Geldklopperij’ beweert het weekblad zelfs dat de staat aan de decoraties verdient. Elke toegekende decoratie zou België vanwege de “weeldetaks” minstens 3,80 fr. opleveren.³ Doordat De Winter zich in deze artikels – eigenlijk in zo goed als alle artikels – opwerpt als woordvoerder van de gewone man, maakt hij gebruik van de vox populi-tactiek. Hij spreekt ontzettend vaak in de “wij-vorm” en van “wij, Vlaanderen” wanneer hij het uitdelen van decoraties door de Belgische staat afkeurt. Dit zorgt voor een soort verbondenheid met zijn lezers.

Om een beeld te krijgen van die staatswedden, schrijft *t Pallieterke* over een bedrag van elf duizend frank per maand dat een weerstander-invalide kreeg. De verontwaardiging van het weekblad valt op wanneer het vermeldt dat die weerstander tot een Kempische bandietenbende behoorde en in een mooie villa woont. “Overdag speelde hij de valse blinde en ’s nachts de echte bandiet.”⁴ Daarnaast verkondigt het blad dat er pas een tijd van vergeven en vergeten zal komen als de “zeldzame èchte en de tienduizenden valse weerstanders [...] een dikke vergoeding of een pensioen binnen schot hebben [...]” Volgens *t Pallieterke* is het een kwestie van centen.⁵ De oorlog en zijn nasleep reduceren tot een probleem van geld, getuigt wel van een heel beperkte visie. Zoals we al zagen bij de werking van frames, reduceren journalisten de complexe werkelijkheid om het in een bepaald denkkader te gieten.

t Pallieterke verklaart bovendien dat “héél wat eretekens zonder onderscheid werden toegekend.”⁶ Zo zouden er onder de “fakkels- en decoratiedragers” heel wat rondlopen met decoraties en invaliditeitspensioenen die ze langs achterpoortjes en onrechtmatig verkregen hadden.⁷ In een artikel van 1950 schrijft het blad over een vrouw die tijdens de septemberdagen van 1944 boterhammen smeerde voor leden van het OF. Deze “dappere vrouw in kwestie heeft natuurlijk de nodige decoraties en diplommekes ontvangen.” Dit in tegenstelling tot een garagist die auto’s van de weerstand repareerde en zelfs jaren geleden al zijn rekeningen en bewijsstukken getoond had aan het gemeentebestuur. Hij kon fluiten naar zijn centen en kreeg zelfs geen reactie op de aanbevolen brieven die hij naar “de weerstand” zond. Hij had ook maar boterhammen moeten smeren, besluit *t Pallieterke* op een sarcastische toon.⁸ Op 31 juli 1952 komt de ironie nog meer tot uiting wanneer de hoofdredacteur schrijft dat een man gedecoreerd werd door zich herhaaldelijk te verzetten tegen zijn vrouw.⁹ Daarnaast was het voor *t Pallieterke* al voldoende om op de muur van een paar “pissijntjes” “Weg met de moffen” en “A bas les boches” te schrijven,

¹ “Reclame,” *t Pallieterke*, 27.05.1948.

² “De nationale feestdag,” *t Pallieterke*, 29.07.1948.

³ “Geldklopperij,” *t Pallieterke*, 18.03.1948.

⁴ “Steeds plezanter,” *t Pallieterke*, 05.04.1951 ; “Maar misschien...” *t Pallieterke*, 05.04.1951.

⁵ “Wij weten zeer goed...” *t Pallieterke*, 26.04.1951.

⁶ “De hondjes blaffen!” *t Pallieterke*, 03.05.1951.

⁷ “Vrijdag,” *t Pallieterke*, 17.11.1955.

⁸ “Weerstand,” *t Pallieterke*, 16.02.1950.

⁹ “Hij ook,” *t Pallieterke*, 31.07.1952.

om een erkenningskaart te krijgen.¹ Al deze voorbeelden haalden de acties van het verzet naar beneden.

1.3 De onzuiverheid der zuiveraars

Voor de bevrijdings- en repressiedagen hebben een sterke impact nagelaten op het vormen van een negatief beeld van het verzet. Zoals we reeds zagen in het voorgaande, gebeurden er tijdens de repressie wandaden; zowel diefstallen als verkrachtingen, buitensporig geweld en moorden beïnvloedden sterk het 'slachtofferschap' van de collaborateurs. Collaborateurs werden op die manier onder invloed van het Vlaams-nationalistisch discours alsmaar meer geïdentificeerd als slachtoffers en verzetslieden als daders. Dit aspect van de negatieve beeldvorming komt het meest voor in *'t Pallieterke* wanneer het schrijft over het verzet. Er zijn te veel artikels die de weerstand als dader afspiegelen om allemaal te bespreken waardoor enkel de meest frappante aan bod zullen komen.

In verband met de bevrijdingsterreur spreekt *'t Pallieterke* over marteling, doodslag, ontering, verkrachting, plundering, brandstichting... (zie Figuur 2).² "O vaderland, wat al misdaden gebeuren in uw naam!"³ Een veel voorkomende vorm van spot die het weekblad hanteert, is dat verzetslui telkens met hun gewelddadigheden het vaderland zouden gediend hebben. Zo stelt het dat als sommige van die "ridderlijke kerels zich eens vergrepen aan opgeleide incivieke vrouwen dan deden zij dat tot heil van het Belgische vaderland. Als zij mensen neerschoten of mishandelden, het was dat hun heilige plicht zulks vereiste."⁴ Zogezegd in naam van de weerstand heeft "het schorremorrie" bij de bevrijding de rechten van de mens verbrand samen met de waardeloze boeken en meubels; de waardevolle dienden voor andere doeleinden, aldus *'t Pallieterke*.⁵ In 1950 schrijft het over de gemeente Binkom waar vrouwen en kinderen van "incivieken" mishandeld werden en ze hun huizen in brand staken.⁶ Door de aanhalingstekens veronderstelt het blad dat het geen incivieken waren en het feit dat de slachtoffers vrouwen en kinderen waren, overtuigt de lezer van hun onschuld en de 'barbaarsheid' van het verzet. Vervolgens spreekt het blad ook over hoe bepaalde burgers "weerstand speelden" en wat zwarten in een leeuwenkooi staken.⁷ Volgens *'t Pallieterke* zijn de meeste "heldhaftige wapenfeiten" geslaagde roekeloosheden en moeten we het woord "held" vervangen door "waaghals".⁸ Er zou haast geen week voorbijgaan zonder dat de kranten over krijgsraadzittingen voor weerstanders als gewone moordenaars of bandieten schreven.⁹ Het verzet wordt bijgevolg geassocieerd met brandstichting, geweld, verkrachting en terreur waardoor opnieuw alle verzetslui over één kam geschoren worden.

Granaathelden, bom-patriotten, buskruithelden, bom-vaderlanders... We kunnen *'t Pallieterke* geen gebrek aan creativiteit verwijten wanneer het zich in november 1947 negatief uitdrukt over de weerstand naar aanleiding van zes aanslagen met bommen en granaten in Brussel. De aanslagen troffen een notaris en oud-gevangene te Buchenwald, een vergissing volgens *'t*

¹ "Donderdag," *'t Pallieterke*, 11.06.1953.

² "Bevrijding," *'t Pallieterke*, 08.09.1955.

³ "Gevraagd: lijken," *'t Pallieterke*, 28.11.1948.

⁴ "Zaterdag," *'t Pallieterke*, 20.10.1955.

⁵ "De rechten van de mens," *'t Pallieterke*, 15.12.1949.

⁶ "Het toppunt," *'t Pallieterke*, 16.02.1950.

⁷ "Sterk politieverhaal," *'t Pallieterke*, 09.09.1954.

⁸ "De held," *'t Pallieterke*, 10.11.1949.

⁹ "Verdachtmaking," *'t Pallieterke*, 26.10.1950.

Pallierterke. Desondanks bemerkt het weekblad, weliswaar sarcastisch, dat de daders fatsoenlijke mensen, goede burgers en patriotten zijn. Met ironie en herhaling gaat het artikel als volgt verder: “Nee, het is met bommen en granaten dat de beschaving en de democratie moeten gered worden. Het is met bommen en granaten dat wij de superioriteit van onze cultuur moeten doen blijken. Dààrover zijn wij het, hoop ik, allen eens. Een mannelijk volk moet manlijk durven zuiveren.” Afsluitend wenst het weekblad al spottend dat de “techniek der bom-en granaatwerperij” hopelijk verbetert zodat abuzen (lees: ongelukken, fouten) vermeden kunnen worden en de “bomzuivering” op de meest efficiënte manier gebeurt.¹ Het weekblad vermeldt doorheen de jaren verschillende voorbeelden van “abuzen” die de weerstand pleegde waardoor de nadrukt ligt op het slachtofferperspectief en de mislukkingen van het verzet. De verzetsverdiensten en heldendaden worden doodgezwegen. Ter illustratie werd te Bergen in juli 1944 een vrouw gefusilleerd omdat ze een bedreiging bleek te zijn voor het maquis.² Achteraf stelde het verzet (veralgemening) vast dat “die arme vrouw” een voorbeeld van burgerdeugd was. “De weerstand hoopt nu dat de bevolking zal begrijpen dat het in juli 1944 allemaal rap moest gaan en de onderzoeken zo maar zus en zo konden gebeuren.”³

Een ander voorval waar verzetslieden als daders worden voorgesteld is in *'t Pallierterke* van 26 augustus 1948. Tijdens de 21ste IJzerbedevaart werd een bomaanslag gepleegd die de toenmalige voorzitter van het IJzerbedevaartcomité Dr. Jan Fransen “mores moest leren.” Het weekblad stelt dat sommigen de “Vigilanten van Waak en Sluit” (lees: Comité voor Actie en Waakzaamheid) als daders aanwezen, maar *'t Pallierterke* is eerder geneigd om aan te nemen dat de bedevaarders zelf er de bom gelegd hebben, want er hing een “mooi Belgisch vaandel naast de Leeuwendvlag.”⁴ Historicus P. Lagrou stelt dat het bedevaartcomité toen nog de ‘voorwaardelijke trouw’ van Vlaanderen aan België beleed.⁵ Dat de bedevaarders er zelf de bom zouden gelegd hebben, lijkt ironie te zijn als we de bijgevoegde cartoon (zie Figuur 3) in ogenschouw nemen. Daarop staat een patriot afgebeeld die aan het huis van meneer Fransen een bom legt terwijl daarnaast het lijden van een ‘repressieslachtoffer’ aan de puinen van de gedynamiteerde IJzertoren (1946) te zien is. Het contrast tussen verzetslui als daders en collaborateurs als slachtoffers valt duidelijk op.

Zoals reeds gezegd, maakt *'t Pallierterke* vaak gebruik van fictieve gebeurtenissen om te spotten met het verzet. Op 20 januari 1949 publiceert het weekblad over een man Charel⁶ die werkloos was en twaalf kinderen en een vrouw diende te onderhouden. Op een dag besloot hij tijdens de bezetting te doen “zoals sommige mannen van het “verzet” en hij trok ’s avonds toen het donker was het bos in waar hij zich achter een boske kreupelhout ging versteken.” Wanneer zijn buurman en winkelier twee meter van hem voorbij stapte, sprong Charel met een getrokken mes voor zijn buur. “Halt”, riep hij, “hier de Witte Brigade, tien duizend frank of uw leven.”⁷ Het verhaal loopt nog verder, maar wat voor ons van belang is, is dat de Witte Brigade gelinkt wordt aan criminaliteit. De WB deed niet enkel aan gewapend verzet, maar ook aan andere verzetsdaden

¹ “Bommen en granaten,” *'t Pallierterke*, 20.11.1947.

² Maquis was een gewapende verzetsbeweging in Frankrijk tijdens Wereldoorlog II waardoor *'t Pallierterke* het verzet als Fransgezind afbeeldt.

³ “Het abuus,” *'t Pallierterke*, 15.07.1948.

⁴ “AVV-VVK,” *'t Pallierterke*, 26.08.1948.

⁵ Pieter Lagrou, “Welk vaderland voor de vaderlandslievende verenigingen? Oorlogsslachtoffers en verzetsveteranen en de nationale kwestie,” *Bijdragen tot de eigentijdse geschiedenis* nr. 3 (1997): 145.

⁶ Wanneer *'t Pallierterke* fictieve figuren als weerstander uitbeeldt, gebruikt het meestal de naam “Charel”. Volgens mij is het een verwijzing naar prins regent Karel (“Charel van Regentegem”), de broer van Leopold III, met wie het weekblad vaak de spot dreef door hem als “koning van de weerstand” voor te stellen.

⁷ “De aanranding,” *'t Pallierterke*, 20.01.1949.

zoals anti-Duitse propaganda, inlichtingen, spionage, sabotage... Het is opnieuw een eenzijdige visie van *'t Pallieterke* om zodoende de WB zwart te maken.

In verband met de gewelddaden die het verzet tijdens de oorlog en de bevrijding pleegde, maakt *'t Pallieterke* ook een vergelijking met Wereldoorlog I. "Waar we in 1914-1918 nog met verontwaardiging het Duitse verwijt logenstrafte als zouden Belgische "burgers" op Duitse soldaten hebben geschoten, zijn we in 1940-1944 er fier voor uit gekomen dat "burgers" op soldaten schoten of een mes tussen de ribben duwden. Die "burgers" noemden we dan verzetslieden [...] Wat wij in 1914 nog een sluipmoordenaar zouden genoemd hebben, vereerden wij in 1940-1944 als een partisaan."¹ De hoofdredacteur, zijnde antimilitarist, veroordeelt in dit artikel duidelijk verzetslieden die doodden en acht ze (zie aanhalingstekens) het burgerschap niet langer waardig. Daarnaast worden meteen alle partizanen indirect sluipmoordenaars genoemd. Een sluipmoord is een erg negatief geladen woord gezien het verraderlijke karakter ervan. Toch dient hierbij vermeld te worden dat de legitimering van het gewapend verzet van burgers ('vrijeschutterij') tijdens de Tweede Wereldoorlog evolueerde onder meer doordat de bezetter het oorlogsrecht schond. Het satirische krantje schrijft vervolgens in een artikel van 1955 dat het daarentegen héél wat meer respect had voor een onderwijzeres die 125 joodse kinderen uit de handen van de nazi's had gered dan voor de "helden die vanuit een duistere hoek een eenzame Duitse soldaat neerknalden of die een veld koolzaad in brand staken."²

Op 21 februari 1946 beschuldigt *'t Pallieterke* de weerstand van een onwettige aanhouding van een oud-strijder en oorlogsinvalide tijdens de bevrijding. De "ongelukkige" verbleef in verschillende kampen waar mishandelingen en ontberingen hun werk verricht hadden. Na zijn vrijlating overleefde hij niet lang. "Weerstanders" van nà September 1944 hadden een oorlogsinvalide uit 1914-1918 vermoord. Als ge soms niet weet wàt aan uw kinderen te vertellen..."³ De oorlogsinvalide wordt voorgesteld als slachtoffer van een onrechtvaardige repressie waarbij septemberweerstanders de daders zijn. Daarbij ligt de nadruk vooral op het feit dat het slachtoffer een verminkte oud-strijder was waardoor ingespeeld wordt op de emoties van de lezers. Een ander voorbeeld van "doodslaanders uit het weerstandsarsenaal" die oud-strijders "afranselen", beschrijft *'t Pallieterke* op 28 oktober 1948. De hoofdredacteur geeft toe dat vier jaar concentratiekamp erg is, maar hij vindt vier jaar IJzer erger. "En toch ken ik er vele die," schrijft hij, "met vier jaar IJzer op hun actief, desalniettemin door de patriotten van September 1944 niet enkel uitgefloten, maar afgeranseld zijn geworden. En dààrtegen protesteerde niemand. Dat werd integendeel door alleman toegejuicht."⁴

Een andere zaak in *'t Pallieterke* van 1950 betreft een moord gepleegd door één of meer weerstanders. Doordat het weekblad schrijft "dit keer zijn het die van Wommelghem" die iemand "neerkogelden", insinueert het artikel dat er al veel zulke moorden gebeurd zijn. De moord zou gebeurd zijn uit afgunst, want het slachtoffer had een "mooie begerenswaardige vrouw" of een "florerende zaak". Zo maakt *'t Pallieterke* aan de lezer duidelijk dat de moord niet uit vaderlandsliefde gebeurde. Daarnaast humaniseert het weekblad in hetzelfde artikel de slachtoffers door te stellen dat een man, zijn zoontje en een zwangere vrouw, "neergekogeld" werden. Ironisch vraag het weekblad zich af waarom die vrouw immers niet haar man die naar het oostfront vertrokken was, aan de stoof had vastgebonden?⁵ In de zaak der "zogenaamde

¹ "Terug tot de bron," *'t Pallieterke*, 06.12.1951.

² "Vrijdag," *'t Pallieterke*, 18.08.1955.

³ "Wat in Van Acker-België mogelijk was," *'t Pallieterke*, 21.02.1946.

⁴ "Flaminganten," *'t Pallieterke*, 01.05.1947 ; "Donderdag," *'t Pallieterke*, 28.10.1948.

⁵ "Vrijdag," *'t Pallieterke*, 19.01.1950.

weerstanders van Wasmes” vervolgens, hadden de daders “zulke bewondering voor de Gestapocultuur” overgehouden dat ze “folterden dat het een lieve lust was.” Opnieuw spreekt *'t Pallieterke* van een vrouw die op het punt stond te bevallen. De weerstanders zouden haar met “gloeiend ijzer bewerkt hebben tot ze dood was.” Het weekblad insinueert daarbij dat ze zeer waarschijnlijk de Brabançonne en andere Marseillaises afspeelden zodat het gehuil van de vrouw niet hoorbaar zou zijn. Hieruit blijkt dat *'t Pallieterke* het verzet zowel op gelijk niveau schakelt met de Gestapo als dat het verzet een voorliefde voor België en Frankrijk heeft. In datzelfde artikel komt nog een andere moord aan bod die het weekblad “het drama van de weerstand” noemt. “Revolverhelden van het verzet” hadden een “vijand” neergekogeld waarbij per ongeluk zijn tweejarig dochtertje ook geraakt werd en stierf. “Die moord op dat kindje was een abuis, zeggen ze. [...] ze hadden ons even goed kunnen wijsmaken dat ge aan het gezicht van dat kind al kondt zien dat het staatsgevaarlijk zou worden zijn als men het de kans had gegeven ouder te worden. We hebben, in naam van de weerstand al gekkere uitleg dan de die moeten slikken!” *'t Pallieterke* eindigt het artikel door de hele weerstandsgeschiedenis een misdadige knoeiboel te noemen ondanks het ook in sommige mensen hun goede trouw gelooft.¹ Op die manier trekt het weekblad opnieuw bepaalde wandaden die sommige verzetslui pleegden door naar het verzet als geheel.

Op 14 juni 1945 heeft *'t Pallieterke* het over de aanhouding van een beul van Breendonk. Het weekblad beweert dat het een vooraanstaand “weerstander” is en vraagt zich af of het misschien daarom is dat sommige weerstandsgroeperingen methodes gebruiken die sterk aan die van de nazi's doen denken.² Het weekblad stelt later in 1949 dat weerstanders de grens tussen de mens en een wild dier (vergelijking) tijdens de bevrijdingsdagen overschreden en zich “zèlf” bezondigden aan wat ze “vier jaar lang en terecht aan de Duitse soldateska hadden verweten!”³ “Ze hebben zich verzet tegen Adolf omdat Adolf een onmenselijk regime voorstond. En nu leggen ze zich toe op het in standhouden van een bestraffingsregime dat [...] heel wat punten van gelijkenis vertoont met dat wat ze (terecht) bij de Duitsers afkeurden”, schrijft *'t Pallieterke* in 1950.⁴ Verscheidene keren brengt het de acties van het verzet ontzettend in diskrediet door de weerstand met de nazi's te vergelijken. De hoofdredacteur meent zelfs dat sommige “weerstanders” de door de “moffen ingeluide Breendonktraditie” voortzetten.⁵ Dit brengt ons bij de beeldvorming rond ‘Breendonk II’.

Na de SS kwam daar de weerstand en ook “toen vierde daar niet de gerechtigheid, maar de brute barbarij hoogtij.”⁶ In de reeds genoemde lezersbrief van 10 mei 1951 vermeldt het lid van de Witte Brigade ook dat er in België na de bevrijding gevangenen en kampen opgericht werden. “Daar zijn ook zaken gebeurd die ons beschaamd moeten maken ; daar werd niet steeds gerechtigheid gedaan doch daar werd te veel wraak genomen ; ook ontierend vind ik.” Wanneer hij dan pleit voor meer eerbied voor andermans mening, ook al is die verkeerd, stelt hij dat je in weerstandsmiddens het risico loopt als ‘zwarte’ bestempeld te worden. Wederom weet *'t Pallieterke* zijn waarheid te verkopen door een verzetsstrijder als bron te citeren.⁷ Een andere lezer schrijft vervolgens in 1952 een brief naar het weekblad waarin hij meent dat weerstanders in “Breendonk II en elders, zich ongenadiger en schandaliger hebben aangesteld dan de folteraars – à la De Bodt – van

¹ “De (misdadige) knoeiboel,” *'t Pallieterke*, 15.03.1951.

² “De beul van Breendonck,” *'t Pallieterke*, 14.06.1945.

³ “Schmitt,” *'t Pallieterke*, 15.09.1949.

⁴ “Zondag,” *'t Pallieterke*, 26.01.1950.

⁵ “De dagen schuiven aan,” *'t Pallieterke*, 18.04.1946.

⁶ “Schmitt.”

⁷ “Lezers schrijven ons,” *'t Pallieterke*, 10.05.1951.

Breendonk I en de beulen van Buchenwald.”¹ Door deze vergelijking te maken, blijft er voor de lezer niet veel aan de verbeelding over. *'t Pallieterke* heeft het in andere artikels betreffende Breendonk II over het aflikken van gecementeerde muren, het slaan en wrijven van de incivieke smoelen tegen deze muren, het overstampen van benen ...² Een vrouw zou er beschilderd en de haren afgeschoren in een doodskist gelegd zijn en publiek tentoongesteld als de koningin van de Gestapo ; achteraf bleek ze onschuldig. “Dagelijks vonden er in het fort orgieën, braspertijen, schijnexecuties en geënceneerde begrafenissen plaats.” Verschillende gruwelijkheden haalt het weekblad aan, maar wanneer het schrijft over “zatte Amerikaanse negersoldaten” die losgelaten werden op D.M.S.-meisjes in de Nonnen-kazerne van Hasselt, kan de lezer niet anders dan een afkeer krijgen tegenover het verzet.³

In wat volgt, gaan we wat dieper in op drie weerstandsprocessen die voor heel wat ophef zorgden in de jaren 1951 en 1953 en waarnaar *'t Pallieterke* later nog talloze keren zal verwijzen om rond ‘de weerstand’ een veralgemeniserend vertekend beeld op te hangen. Het betreft de zaak van de “Tongerse koppensnellers”, het proces Rincharde en de zaak Armand Dupont-Lacroix. Te Tongeren kogelden na de bevrijding zeven “dappere” communistische weerstanders vijf weerloze gevangenen neer op de binnenkoer van de gevangenis, schrijft het weekblad op 7 juni 1951. Let daarbij vooral op de aanhalingstekens en het adjectief “weerloos”.⁴ Ze hadden hun “bolsjewistische principes consequent in daden” omgezet en schakelden hun politieke tegenstanders uit.⁵ Onder de gevangenen bevond zich Paul Romsée, broer van de beruchte collaborateur Gérard Romsée. Sarcastisch stelt het weekblad dat Paul de “schromelijke misdaad had begaan van aan het hoofd te staan van de Tongerse bevoorradingsdienst.” We kunnen dus aannemen dat het weekblad het allesbehalve een misdaad vond. De hoofdredacteur spreekt daarnaast opnieuw in de wij-vorm en stelt zich zo als woordvoerder van zijn lezers op wanneer hij de executie laf en crapuleus noemt.⁶ *'t Pallieterke* drukt met een metafoor uit dat het iets dierlijks ziet in de houding van de moordenaars die “na de bevrijding hun portie vlees gingen opeisen. [...] En omdat ze die niet krijgen, nemen zij ze. Maar ze waren grootmoedig ; ze stelden zich content met vijf! Maar die vijf zouden ze eens netjes zonder vorm van proces afslachten. Waarom? Om het vaderland te redden? Neen, het vaderland was al gered. Alleen om hun haat te koelen. Om wraak te nemen en aan te tonen dat... een bloeddronken opgehitste Belge zo’n godvergeten wetsverkrachter en moordenaar kan zijn als een dito Duitser.” Het artikel gaat nog verder, maar voor ons onderzoek is meer dan duidelijk gemaakt dat het weekblad absoluut geen blad voor de mond neemt om zijn misnoegen over deze “hart- en hersenloze kerels” weer te geven.⁷

Vervolgens gaat de hoofdredacteur hierop verder in augustus 1951 wanneer het zich afvraagt waarom de weerstanders in 1944 in de plaats van te “kogelen en te brallen, niet eens één minuut hun verstand gebruikt hebben” door te overwegen dat de “werkelijke verraders en beulen er sinds lang uitgemuist waren en dat zij die gebleven waren dat alleen dierven te doen omdat zij overtuigd waren te goeder trouw te hebben gehandeld en zich tegenover een normale rechtspleging te kunnen verantwoorden.”⁸ Deze passage sluit aan bij de beeldvorming van de

¹ “Nysthoven en co en nog wat.”

² “Het Yzerfront, hip, hip!” *'t Pallieterke*, 10.09.1953 ; “Bevrijding,” *'t Pallieterke*, 08.09.1955.

³ “Bevrijding.”

⁴ “Pijnlijk,” *'t Pallieterke*, 07.06.1951.

⁵ “Terug tot de bron,” *'t Pallieterke*, 06.12.1951.

⁶ “Pijnlijk.”

⁷ “Mevrouw Justitia,” *'t Pallieterke*, 17.07.1951 ; “De gebeurtenis,” *'t Pallieterke*, 19.07.1951.

⁸ “Vrijdag,” *'t Pallieterke*, 09.08.1951.

Vlaamse collaborateur die zich gewoonweg 'vergist' had en in zijn 'zuivere' intenties misleid werd door de schone woorden van de bezetter. Het Vlaams-nationalistische discours spiegelt collaborateurs af als slachtoffers van een mateloze repressie. Ook in het geval van de 'Tongerse koppensnellers' geeft *'t Pallieterke* de collaborateurs als weerlozen weer.

Naast de zaak van de "Tongerse koppensnellers" waar het weekblad jaren later nog naar verwijst, wilt *'t Pallieterke* ook de "ganse weerstandsbeweging als organisatie en als mentaliteit" in het proces Rincharde brengen waarbij het spreekt van "Rinchardeisme". De Belgische arts Célestin Rincharde stond in november 1951 terecht voor enkele moorden die hij pleegde tussen 1944 en 1949. Het weekblad leidt uit de moord op de liberale journalist C. Deberghe af dat de "organisatie van de weerstand misdadig slecht was en dat de mentaliteit er een was die dichter aanleunde bij gangsterisme dan bij vaderlandsliefde. Volgens het weekblad deed Rincharde beroep op een weerstander (Wauthier) om Deberghe, zijn persoonlijke vijand, uit de weg te ruimen. "Dat zoiets KON, veroordeelt het systeem van de weerstand, de organisatie en de mentaliteit." Wanneer de oorlog uitbrak, was Rincharde gevlucht naar Frankrijk en liet hij zijn post in het ziekenhuis La Louvière vacant achter. "Dat een lafaard als Rincharde die [...] z'n zieken in de steek laat, dat zo'n krapuul gehoor kan vinden bij de weerstand en bij de gedecoreerde boezems en dat zijn woord volstaat om iemand als "inciviek" (lees: Deberghe) te veroordelen en dat "vonnis" (lees: de moord) te doen uitvoeren, dat tekent, of juist, dat brandmerkt het verzet. Volgens de hoofdredacteur bewijst dit proces dat de weerstand zichzelf niet gerespecteerd heeft.¹ Met dit artikel veronderstelt *'t Pallieterke* dat heel het verzet actief de moord(en) veroorzaakte. Bemerkt hoe de daad volgens het blad pleegde. Niet de weerstander Wauthier of dokter Rincharde, maar 'het verzet' of 'de weerstand' als geheel.

Op 8 november 1944 werd onderzoeksrechter Armand Dupont-Lacroix vlakbij Bergen vermoord. Op verdenking van relaties te hebben met rexisten en het viseren van verzetslieden tijdens de oorlog schoten enkele verzetslui hem neer. Het duurt tot 1952 (8 jaar later) vooraleer de werkelijke daders – erkende partizanen - Ballez en Doverchain aangewezen konden worden.² Volgens het weekblad verschuilen de "resistanten" zich achter het gangsterpatriotisme en zijn ze in werkelijkheid vulgaire sluipmoordenaars.³ *'t Pallieterke* schrijft op 8 oktober 1953 dat Dupont-Lacroix te veel wist over de "smeerlapperijen van de rinchardisten van de resistans" en daarom "laffelijk vermoord" is.⁴ Hij zou een man geweest zijn die optrad tegen het "banditisme-dat-zich-weerstand-noemde."⁵ Zijn banden met het rexisme zouden een fabeltje zijn om de "vuige moordenaars te kunnen voorstellen als instrumenten der vaderlandse gerechtigheid."⁶ Door de moord zouden de moordenaars, aldus *'t Pallieterke*, belet hebben dat vele andere misdaden door marxisten, die onder het mom van de vaderlandsliefde gepleegd werden, niet aan het licht zouden komen. De begrippen "resistans" en "marxisten" wijzen erop dat het weekblad de weerstand als respectievelijk Franstalig en communistisch beschouwt. (zie Figuur 4) Bovendien verwijst *'t Pallieterke* naar verzetslui als "rinchardisten" zodat de lezer reeds vooraf een beeld opgedrongen krijgt. Alle voorgenoemde zaken gingen over moord. "Moord die de daders zouden willen verheven zien tot een heldendaad omdat de slachtoffers "zwarten" waren."⁷

¹ "De gedecoreerde boezem," *'t Pallieterke*, 29.11.1951.

² Charlotte Pluym en Tamar Cachet, "De bevrijdingsmoorden: de moord op rechter Armand Dupont-Lacroix," België in oorlog: artikels, geraadpleegd 02.08.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

³ "Zaterdag," *'t Pallieterke*, 08.10.1953.

⁴ "Moord of executie," *'t Pallieterke*, 08.10.1953.

⁵ "De rechten van de mens," *'t Pallieterke*, 19.11.1952.

⁶ "La cité: moniteurs des gangers," *'t Pallieterke*, 26.11.1953.

⁷ "Terug tot de bron," *'t Pallieterke*, 06.12.1951.

Naast de moorden, verwijt het weekblad de andere bladen dat nooit iemand de moed heeft gehad om te wijzen op de “tien of vijftig gijzelaars die vielen voor één in ’t duister neergeschoten Duitser of zwarte [...]”¹ Bruno De Winter stelt dat het de moeite niet is tien gijzelaars te offeren voor het plezier van één Duitser of één collaborateur neer te schieten. Meer nog, hij beweert dat “weerstanders” wisten dat “moorden op Duitsers en zwarten zonder genade in bloed gewroken werden en de oorlog er toch niks mee vooruit geraakt.”² Hierdoor komt de schuld ook bij het ‘echte’ verzet te liggen, want zij zouden zich van het bloedige en meedogenloze karakter van de bezetter bewust moeten zijn.³ Doordat het weekblad de ‘echte’ verzetslui verantwoordelijk houdt voor de Duitse represailles, criminaliseert het tegelijk hun acties. *’t Pallieterke* speelt verder door onschuldigen als slachtoffers te presenteren in op het gemoed van de lezers, want zo zag de bevolking ‘het verzet’ deels aansprakelijk voor de vergeldingsacties. Door verder te schrijven dat deze executies in “’t duister” gebeurden, wordt de moord vanzelf een laffe daad. “Tijdens de bezetting”, rapporteert het blad, “zijn er politieke moorden gebeurd door naamloze “weerstanders” waarvoor er vreedzame burgers hebben moeten boeten.”⁴ *’t Pallieterke* spreekt in 1951 van zo’n duizenden onschuldige slachtoffers die de “nutteloze gewelddadigheid” en “avonturierdom” veroorzaakten.⁵ Het woordgebruik “vreedzame burgers” en “onschuldige slachtoffers” is daarbij doorslaggevend om het slachtoffer frame extra te doen uitspringen.

Ondanks al deze ‘wandaden’ - zelfs die van de “Tongerse koppensnellers”, Rincharde en Dupont-Lacroix - waarmee *’t Pallieterke* telkens het verzet associeert, schrijft het weekblad meermaals in verschillende artikels dat de échte schuldigen Jan Moedwil (radiopresentator tijdens de bezetting) en de Belgische regering Pierlot-IV in Londen zijn. Het is vanwege hun “ophitserij” dat de weerstanders aangemaand werden om te vervallen in de misdaden die ze de Duitsers verweten.⁶ De hoofdredacteur beschrijft Jan Moedwil als de “radio-held” die de “weerstandige moordpartijen” vanuit Londen aanspoorde.⁷ Het is door zijn “onverantwoordelijk en misselijk haatbraaksel voor de Londense micro” dat hij onrechtstreeks een groot percentage van de tijdens de oorlog gepleegde moorden op zijn geweten heeft, schrijft het blad.⁸ Op satirische wijze stelt *’t Pallieterke* in 1950 dat de “moedige bevelvoerders te Londen” tijdens de oorlog elke dag herhaalde: “Kiest uw rexiest, er zullen er niet genoeg zijn voor iedereen.”⁹ De “radiohelden”, “Londense emigranten”, “micro-helden”... zouden dus in plaats van de bevolking aan te sporen om rustig en kalm te blijven, bevelen gegeven hebben tot “verzet” en tot het “neerkogelen van een Duitser hier en een Rexistje daar [...]” waarbij de verzetslui slechts de werktuigen waren.¹⁰ Zij riepen situaties in het leven waarvan “Rincharde en Co” gebruik maakten om moorden als heldendaden te laten doorgaan.¹¹ Toch maakt het weekblad het onderscheid in mensen die “zээр vaderlandsminnend waren en de Duitser haatten, maar er desondanks helemaal niets voor voelden om in het nachtelijke duister een schildwacht in feldgrau te gaan neerkogelen. Daarvoor moest je al zoiets als “specialisten” aanspreken, mensen die koelbloedig kunnen doden. En onder

¹ “Bernadotte,” *’t Pallieterke*, 23.09.1948.

² “Terug tot de bron,” *’t Pallieterke*, 06.12.1951 ; “Zondag,” *’t Pallieterke*, 19.06.1952.

³ “Meensel-Kiezegem,” *’t Pallieterke*, 31.07.1952.

⁴ “Onvolledig,” *’t Pallieterke*, 24.08.1950.

⁵ “Weerstand,” *’t Pallieterke*, 22.02.1951.

⁶ “Mevrouw Justitia,” *’t Pallieterke*, 14.06.1951.

⁷ “Dinsdag,” *’t Pallieterke*, 09.03.1950.

⁸ “Nog niet gedaagd,” *’t Pallieterke*, 11.11.1947.

⁹ “Op ’t bankske,” *’t Pallieterke*, 28.09.1950.

¹⁰ “De (misdadige) knoeiboel,” *’t Pallieterke*, 15.03.1951 ; “De gebeurtenis,” *’t Pallieterke*, 19.07.1951 ; “Het middel,” *’t Pallieterke*, 23.08.1951 ; “Terug naar de bron.”

¹¹ “Terug naar de bron.”

diè mensen zijn de “goei” erg zeldzaam, begrijpt ge.”¹ Het hoeft geen betoog dat in het tweede geval het weekblad opnieuw doelt op verzetslui.

Tenslotte behoort ook diefstal tot de negatieve beeldvorming over het verzet. Er zouden volgens De Winter veel dieven geweest zijn in de septemberdagen van '44 die “Houdt den dief!” riepen zodat men hen zou voorbijlopen.² Een opvallend artikel uit 1946 ging over een diefstal van veertien miljoen frank die tijdens de bezetting in het Brusselse postcheckambt gebeurde. *'t Pallieterke* stelt dat geen enkele Belg eraan twijfelde dat de weerstand de diefstal had georganiseerd en uitgevoerd. Vervolgens schrijft het dat niemand kan verklaren waarvoor die veertien miljoen frank kon dienen en dat ook niemand weet in wiens handen ze terecht kwamen. “Er bestaat nochtans een nationale raad van den Weerstand, die in staat zou moeten zijn om deze inlichting te verstrekken. De oorlog is ten einde, de Gestapo vertrokken, wat vrees men dan nog? Kan dhr Demany ons soms niet helpen?” Indirect geeft het weekblad dus aan dat we het moeten zoeken in de richting van het OF. Uiteindelijk wordt een kerel opgepakt door de politie, maar die weigert iets te vertellen uit vrees om neergeschoten te worden. “Sterker nog: de policieman in kwestie zou verzocht zijn geworden dien man niet langer lastig te vallen, ondanks de verdenkingen die op hem rusten. Wat denkt dhr Grégoire, Minister van Justicie, daarvan?”, vraagt het weekblad.³

1.4 Weerstandamnestie

De verhouding tussen de weerstand en justitie bij bevrijdingsmoorden is moeilijk. Vragen zoals hoe het gerecht de strafmaat moet bepalen, of men de verdachte zwaar kan straffen en of het profiel van verzetsman een verzachtende factor is, steken hierbij de kop op.⁴ In deel II zagen we dat door de besluitwet van 20 september 1945 sommige gewelddadigheden die in naam van het verzet gepleegd waren amnestie kregen tot 41 dagen na de bevrijding. *'t Pallieterke* van Bruno De Winter (1945-1955) schreef zo talrijke artikels over verzachtende omstandigheden of over amnestie voor verzetslui.

“Als er één soort mensen is die sinds de bevrijding op de meest ongehoorde manier de spot hebben gedreven met de Justicie en gespeeld met de voeten van de Rechters, dan is het ontegenzeggelijk die soort mensen die we nog altijd, gemakshalve, blijven noemen de resistans maar die met het werkelijke, door vaderlandse redenen ingegeven verzet tegen de Duitse bezetter, niets te maken hebben.”⁵ Uit deze passage valt het idee van “they versus us” enorm op. Bruno De Winter treedt in de wij-vorm als spreker voor zijn lezers op en spreekt over “een soort mensen” waardoor verdeeldheid gezaaid wordt. Vervolgens schrijft hij op 23 september 1948 dat men in naam van de vaderlandsliefde “de àl en nog méér mag doen.”⁶ Wanneer een weerstander in Gent de garage van een uit vervolgd gestelde man in brand steekt bijvoorbeeld, bekent hij de daad aan de onderzoeksrechter. Ondanks zijn bekentenis oordeelt de jury dat hij de brand niet gesticht heeft.

¹ “Terug naar de bron.”

² “Bij de Maanblusschers,” *'t Pallieterke*, 23.01.1947.

³ “De 14 miljoen,” *'t Pallieterke*, 03.01.1946 ; Tijdens de regering-Van Acker II (augustus 1945 - juli 1946) was Marcel Grégoire (UDB) minister van Justitie. Socioloog Luc Huyse beweerde dat sommige verzetsverenigingen erin slaagden om rechtstreeks de politieke agenda te beïnvloeden. Aangezien Grégoire tot de UDB behoorde en een van hen was, was hij hun woordvoerder in de ministerraad en in het parlement. Vandaar dat *'t Pallieterke* zich afvraagt of minister Grégoire niets meer weet van het voorval. Huyse, Dhondt en Depuydt, *Onverwerkt verleden*, 74.

⁴ “De bevrijdingsmoorden.”

⁵ “Justicie,” *'t Pallieterke*, 26.06.1952.

⁶ “Bernadotte,” *'t Pallieterke*, 23.09.1948.

't *Pallierterke* stelt het als volgt: "Vroeger zei men wel eens in dergelijke zaken dat betichte had gehandeld onder een onweerstaanbare drang van patriotisme en men sprak hem daarom vrij. Thans zegt men doodgewoon dat betichte niet gedaan heeft wat hij gedaan heeft. Dat maakt de zaak inderdaad eenvoudiger."¹ Het weekblad insinueert bijgevolg dat ondanks de gepleegde feiten, weerstanders worden vrijgesproken. Over zo'n tientallen soortgelijke zaken zoals het proces Rinchard zou er in alle talen gezwegen worden.² De vergelijking die het blad maakt met het proces Rinchard maakt aan de lezers in een oogopslag de ernst van de andere zaken duidelijk.

In verschillende situaties die 't *Pallierterke* beschrijft, ontglippen weerstanders het gerecht waarbij de krant zich afvraagt waar en wanneer een wetgever vaststelde dat weerstanders wèl de orde mogen verstoren.³ [...] er is daar destijds een rechtbank gevonden om dat krapuul te doen genieten van verzachtende omstandigheden die het mogelijk maakten hen te doen genieten van de amnestie! Zo precies of er voor bandietenstreken [...] ook maar een schijn van verzachtende omstandigheden kan bestaan!"⁴ Het weekblad beweert verder al spottend dat er naast een strafwetboek ook een maquiswetboek bestaat die voorrang heeft op het eerstgenoemde.⁵ Bijvoorbeeld in 1950 schrijft De Winter over een jongen die naar het oostfront ging en daarvoor twaalf jaar cel kreeg. Ondanks er geen bewijs voorhanden was, werd hij ook voor verklikking beticht. De notie 'jongen' duidt op onschuld en dat er tussen haakjes staat dat hij aan het oostfront zijn arm verloor, bevestigt het slachtoffer frame. In context van de naderende Koude Oorlog is De Winter niet te spreken over de mogelijkheid dat het Westen eventueel in oorlog zou komen met Rusland en aan Duitsland hulp zou moeten vragen. Dan zou de jongen wellicht opgeroepen worden door dezelfde mensen om te strijden tegen de Russen, waarvoor hij eerst door die mensen veroordeeld werd, schrijft het weekblad. Terwijl De Winter tevergeefs zoekt in de katholieke kranten naar hoofd artikels waarin voor de bestrijders van het "goddeloze communisme" verzachtende omstandigheden worden gepleit, stelt hij vast dat ze zonder commentaar verzachtende omstandigheden aanvaarden die in de weerstand-moordzaken gelden.⁶ Opnieuw vinden we de beeldvorming van de collaborateur als slachtoffer en het verzetslied als dader in deze passage terug.

Een ander voorbeeld die bij deze beeldvorming aansluit, is wanneer de burgerlijke rechtbank van Verviers goedkeurt dat de Belgische staat twee verzetslieden vergoedt voor een bedrag van 23 500 frank en 20 000 frank die de Gestapo bij hun aanhouding gestolen had. "Wij weten niet of de duizenden "incivieken" die bij de bevrijding door het weerstandig schorremorrie totaal geruïneerd werden op dezelfde voet zullen behandeld worden", reageert 't *Pallierterke*.⁷ Op die manier vergelijkt het weekblad twee situaties die eigenlijk niet te vergelijken zijn. Ergens rond september 1951 spreekt de satirische krant verder over het "4279^e bevrijdingsdrama". Voor de krijgsraad te Brussel verschenen vijf "weerstanders" met al hun decoraties op de borst omdat ze op 5 september 1944 een Waalse wachter hadden neergeschoten. 't *Pallierterke* meent dat volgens de Conventie van Den Haag, die België eveneens ondertekende, de vijf weerstanders niet meer of niet minder dan gewone moordenaars zijn. "Maar wedden dat zij geen dag zullen moeten zitten?"⁸ Het cijfer "4279" is duidelijk overdreven, maar doordat het weekblad de conventie als bron citeert,

¹ "De weerstander-brandstichter," 't *Pallierterke*, 15.07.1948.

² "Een erge zaak," 't *Pallierterke*, 20.10.1949.

³ "Cammans," 't *Pallierterke*, 01.12.1949.

⁴ "De (misdadige) knoeiboel," 't *Pallierterke*, 15.03.1951.

⁵ "Vrijdag," 't *Pallierterke*, 19.01.1949.

⁶ "Donderdag," 't *Pallierterke*, 19.01.1950.

⁷ "Niet hetzelfde," 't *Pallierterke*, 09.03.1950.

⁸ "Moord op bevel," 't *Pallierterke*, 21.09.1950.

lijkt de boodschap meer aanspraak op een waarheidsclaim te maken. In een daaropvolgend artikel beweert De Winter cynisch dat het Belgisch executie-apparaat tegen die wrekende taak (lees: “het uit de weg ruimen”) minstens even goed opgewassen was als de “weerstand”.¹ Hiermee verwijst hij naar de staatsrepressie waarbij 242 veroordeelden geëxecuteerd werden.

Daarnaast zijn er enkele bekende weerstandprocessen waarbij *'t Pallieterke* zijn ergernis laat blijken omtrent weerstandamnestie (zie Figuur 5). Wanneer de Tongerse koppensnellers, de bende van Gyselinck, vrijuit gaan, stelt het weekblad in 1951 dat het volk beroofd is van “zijn recht op gerechtigheid en zijn recht op bescherming tegenover moordenaars en revolverhelden.” Doordat het weekblad opnieuw de bende vergelijkt met een wild dier, komt het beschuldigende frame expliciet tot uitdrukking: “Hysterische minus habentes als Gyselinck, waarvan tijdens het proces gebleken is dat ze noch hersens, noch gevoel hebben, enkel de primitieve drang van het geprikkeld dier, lopen vrij rond in dit land en wij staan zonder bescherming tegenover hen. De militaire rechters stellen weliswaar in strenge bewoordingen vast dat ze verkeerd hebben gehandeld, die achterlijken, maar ze vergeven hen grootmoedig omdat ze zich zo verdienstelijk gemaakt hebben vroeger in het verzet!” “De slachtoffers waren immers maar “zwarten” dit is iets minder nog dan beesten”, verkondigt het blad in 1952.² De beeldvorming rond collaborateurs als slachtoffers, komt vervolgens aan bod wanneer het weekblad stelt dat Robert Poulet (bekend collaborateur) tijdens de Eerste Wereldoorlog “zich minstens zo verdienstelijk had gemaakt als welke Gyselinck ook. Maar omdat hij intelligent was in de plaats van achterlijk werd die omstandigheid, bij Gyselinck verzachtend, hèm als bewarend aangerekend.”³ Vervolgens vergelijkt *'t Pallieterke* de casus van de ‘Tongerse koppensnellers’ met de Vlaamse SS'er Richard De Bodt, ook wel de “beul van Breendonk” genoemd. Het weekblad schrijft dat als de bende van Gyselinck “helden” waren toen ze Romsée neerschoten, het dat ook voor “een beest als De Bodt” moet aannemen, maar dat doet het blad liever niet.⁴ *'t Pallieterke* doet dus eerst een negatieve uitspraak door De Bodt te willen presenteren als een “held”, gevolgd door een ontkenning van die negatieve houding. Deze retorische strategie, noemt men de disclaimer-strategie.⁵

Op 1 februari 1952 doet het gerecht uitspraak over het proces Rincharde. Het weekblad bekritiseert dat men het niet het proces van de weerstand heeft durven maken en “alles in het werk heeft gesteld om de weerstand als dusdanig buiten zaak te laten [...]” Daarmee bedoelt het blad dat het gerecht het niet onderzocht in het kader van het geheel van de weerstand als “school voor de misdaad.”⁶ Daarnaast claimt *'t Pallieterke* dat nog nooit voor een hof van assisen de getuigen zo brutaal hebben staan liegen als tijdens dit proces. Daarbij stelt het blad dat de rechtvaardigste straf toch werd uitgesproken (lees: levenslang gevangenschap), maar dat het niet Rincharde en zijn trawanten treft, maar wel de militaire rechters “die sinds zeven jaar moordenaars van het type Wautier en Balligand⁷ [...] vrijspreken dat het een lieve lust is.” Mochten de moordenaars uit Tongeren immers ook voor een hof van assisen in plaats van voor een “militaire partisanen rechtbank” verschenen zijn, was er geen sprake van vrijspraak mogelijk, aldus *'t Pallieterke*.⁸ Het weekblad spreekt van getuigen als bron die logen en ook in een ander artikel beweert het dat er “duizenden getuigen in zogenaamde weerstandsprocessen ongestraft” konden

¹ “Hun taak niet,” *'t Pallieterke*, 21.09.1950.

² “Dinsdag,” *'t Pallieterke*, 10.01.1952.

³ “De gebeurtenis,” *'t Pallieterke*, 19.07.1951.

⁴ “Vrijdag,” *'t Pallieterke*, 09.08.1951.

⁵ Deneckere, *Historische kritiek*, 27.

⁶ “Rincharde,” *'t Pallieterke*, 04.06.1953.

⁷ Maurice Wauthier en Emile Baligand waren de handlangers van dokter Rincharde.

⁸ “Gerechtigheid is geschied,” *'t Pallieterke*, 07.02.1952.

“liegen dat het kletterde.”¹ Liegen en bedriegen zouden in de beeldvorming het voorrecht van weerstanders zijn.² Door te verwijzen naar de handlangers van Rincharde probeert het weekblad bovendien een beeld bij zijn lezers te creëren van ‘het verzet als moordenaar’. Daarnaast is het verwijt dat er partizanen waren in de rechtbank misplaatst aangezien uit de literatuur blijkt dat er, op aanvraag van Ganshof van der Meersch, geen verzetslui in de krijgsraden zetelden.³ Tot slot stelt *’t Pallieterke* dat de toestand van die aard is dat wanneer het gerecht de “etterbuil van de misdadige weerstand durft open te snijden en van z’n vuiligheid te ledigen, àlle deftige mensen achter het gerecht zullen staan.”⁴ Daarmee impliceert het weekblad dat verzetslui geen deftige mensen zijn.

1.5 Impact van het verzet

Jan Neckers schreef op 11 december 2019 in *’t Pallieterke* dat de verzetsacties op enkele uitzonderingen na weinig effect hadden op de nederlaag van de Duitsers.⁵ Uit de literatuur daarentegen, vernamen we dat vanaf 1943 wel degelijk niet voorbijgegaan kan worden aan de grote impact van de daden van het gewapend verzet tegen de bezetter.⁶ Cijfers van gesneuvelde verzetslui toonden aan dat de weerstand wel degelijk actief was tijdens de bevrijding. Daarnaast had het verzet belangrijke militaire inbreng op bepaalde plaatsen waarbij vooral het beveiligen van de haven van Antwerpen van cruciaal belang was. (cfr. supra.)⁷

’t Pallieterke van Bruno De Winter houdt er dezelfde mening als Neckers op na. In een artikel van 1947 schrijft De Winter dat hij tijdens de bevrijding een oude vriend tegen het lijf liep die zich aangesloten had bij de Witte Brigade. Daarna ontstond er ruzie wanneer De Winter het WB-lid erop wees dat indien hij zijn militaire dienst gedaan had, de Duitsers misschien nooit binnen geraakt waren.⁸ In een ander artikel schrijft *’t Pallieterke* dat het niet begrijpt hoe het Duitse leger het hier vier jaar heeft kunnen volhouden tegen een “zo formidabele weerstand als de Belgische er een was!” Merk vooral de sarcastische toon op wanneer het vervolgens hyperboliseert dat België minstens een paar miljoen weerstanders had waarvan de helft gewapend was. Aansluitend deelt de hoofdredacteur in hetzelfde artikel mee dat er van de clandestiene pers tijdens de bezetting ontzettend weinig te merken viel. Hij koestert het “onvaderlandse vermoeden” dat sommige weerstanders de “clandestiniteit zo ver dreven dat ze alleen... in hun verbeelding werkten.”⁹ Opnieuw trekt *’t Pallieterke* de legitimiteit van het verzet in vraag als het nadien schrijft dat “indien in België werkelijk 23 830 clandestiene anti-Duitse journalisten aan het werk waren geweest, geen enkel bezetter zelfs de brutale nazi-bezetter niet, het hier langer dan drie maand zou hebben kunnen uithouden.”¹⁰

De weerstand heeft volgens het weekblad bitter weinig gedaan waardoor ze na de bezetting het de ‘zwarten’ moeilijk maakten om “hun kaart van weerstander toch een beetje “eer” aan te doen!”¹¹ De helden van de weerstand hebben de bezetting geen dag vroeger beëindigd en de

¹ “Justicie,” *’t Pallieterke*, 26.06.1952.

² “Vrijgevochten,” *’t Pallieterke*, 16.10.1952.

³ Balace, “Collaboratie en repressie,” 59.

⁴ “Justicie,” *’t Pallieterke*, 26.06.1952.

⁵ Neckers, “Zeven dwergen en “Het Verzet” (2),” *’t Pallieterke*, 11.12.2019.

⁶ Maerten en Van Doorslaer, “Het verzet,” 45-6.

⁷ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 87.

⁸ “Indien *’t Pallieterke* zijn mémoires moest schrijven,” *’t Pallieterke*, 07.08.1947.

⁹ “Zaterdag,” *’t Pallieterke*, 05.06.1950.

¹⁰ “23 830,” *’t Pallieterke*, 20.03.1952.

¹¹ “Weerstand,” *’t Pallieterke*, 31.12.1953.

nederlaag van de het Duitse leger geen uur vroeger voltrokken ; bovendien weegt hun verzetsactiviteit “in geen geval op tegen de gruwelijke represailles der Duitsers waartoe zij nutteloos steeds maar aanleidingen heeft geleverd”, gaat *'t Pallieterke* verder. Nogmaals focust het weekblad op de slachtoffers door zich de vraag te stellen op wiens geweten de levens van de “duizenden gijzelaars komen die door de vijand werden terechtgesteld als tegenmaatregel voor nachtelijke sluipmoorden.”¹ *'t Pallieterke* besluit dat de gewapende weerstand ons meer bloed heeft gekost dan voordeel opgebracht.² In plaats van de militaire waarde van het verzet in te zien, deelt het weekblad enkel maar de vergeldingsmaatregelen tegen de bevolking met zijn lezers mee.

1.6 Het verzet der koko's

In het historisch kader zagen we dat sterk totalitair geïnspireerde Belgicistische, extreemrechtse patriotten enerzijds en extreemlinkse communisten anderzijds de initiatiefnemers waren van de eerste verzetsgroeperingen. Er bestonden grote ideologische verschillen tussen de Belgische belangengroepen van het verzet en daarom slaagden ze er niet in om een politieke partij op te richten. Ondanks deze verdeeldheid bestempelt het Vlaams-nationalistische discours de weerstand als zijnde communistisch. Ook *'t Pallieterke* uit hoofdzakelijk kritiek op het communistische verzet. In wat volgt, onderzoeken we hoe het weekblad een beeld schept van de communistische weerstand.

De haat tegenover het communistisch verzet wordt door het weekblad onder andere gepersonaliseerd in hun leiders aangezien het moeilijker is om een hele groep mensen te haten. Om het communistische verzet te beschrijven, spreekt *'t Pallieterke* daarom vaak van “kerels van het slag der / types à la Demany's, Gerlo's, Roelsen. Zoals reeds besproken was Fernand Demany secretaris-generaal van het OF van 1942 tot 1944. Tot zijn ontslag op 13 november 1944 zetelde hij in de eerste naoorlogse regering-Pierlot als minister van de communisten. Jarenlang vernederde *'t Pallieterke* deze weerstander door onder andere het gebruik van spotnamen als de “Dorpsdoot”, “Nandje”, “Ferdinand de Kale”, “De Many” ... Verscheidene keren maakt het krantje gebruik van “Nandje-die-nog-altijd-DE-man-nie-is” om Demany te benoemen.³ “De domste ezel kan minister worden en onze vriend Fernand Demany is toentertijd minister geworden,” schrijft *'t Pallieterke* in 1951.⁴ Het satirische weekblad laat zich verder door negatief woordgebruik scherp uit over de “ondemocratische wedde” van de “Minister van den Weerstand” en de hoofdredacteur van *Front*, het “triestige weekblad” van het OF. Hij zou “amper 30 à 40 000 frank per maand” verdienen aan “zijn OF en zijn *Front*.” Gezien de sarcastische toon, is dit een groot bedrag. Dit wordt ook bevestigd door een ander artikel dat stelt dat meneer Demany enkel in de weerstand stond om nadien zijn rekening aan te bieden en bijgevolg geen weerstander, maar een soldenier is. *'t Pallieterke* verwijt “Nandje” verder hoe hij zich fier de man noemt die de “valschen Soir” tijdens de bezetting uitgaf terwijl hij volgens Bruno De Winter zijn aandeel in die heldendaad overdreef.⁵ Het weekblad besluit dat we nooit zullen weten wat deze “exploiteur van de résistance” en “bloedzuiger van *Front*” tijdens de bezetting uitgevoerd heeft waardoor we kunnen aannemen dat *'t Pallieterke* hem tot de ‘valse weerstanders’ rekent.⁶

¹ “De (misdadige) knoeiboel,” *'t Pallieterke*, 15.03.1951.

² “Zondag,” *'t Pallieterke*, 12.05.1955.

³ “Een wraakroepend vonnis,” *'t Pallieterke*, 10.10.1946.

⁴ “Een ex-minister,” *'t Pallieterke*, 22.03.1951.

⁵ “Fernand Demany,” *'t Pallieterke*, 28.06.1945 ; “Fernand Demany,” *'t Pallieterke*, 25.07.1946 ; “Een wraakroepend vonnis.”

⁶ “Zondag,” *'t Pallieterke*, 11.11.1948 ; “Een ex-minister,” *'t Pallieterke*, 22.03.1951.

Een andere communistische leider waarop het weekblad kritiek had, is Alois Gerlo. Hij was vanaf 1945 redacteur van het sluikblad *Front* en richtte een afdeling van het OF in Vilvoorde op. Het weekblad weet niet waartegen deze verzetsman zich verzette, maar alleszins niet tegen een promotie, schrijft het. Tot op heden kon meneer Gerlo zijn heldendaden niet benoemen, verklaart *'t Pallieterke* verder. Bovendien beschuldigt het hem van vaandelvlucht uit te lokken tijdens de bezetting. Daarop besluit de krant dat België blind blijft geloven in de "vaderlandse inspiratie van het verzet der koko's!"¹

Ook Rudolf Roels, een van de leiders van het Antwerpse OF, wist niet aan de spot van *'t Pallieterke* te ontsnappen. Het weekblad spreekt over hem als "Dolfke", "den Dolf" of "Dolf Roels" wat volgens mijn inziens een verwijzing naar Adolf Hitler is.² *'t Pallieterke* verwijt hem de naam van de weerstand te misbruiken om communistische moordenaars te huldigen. Voorts schrijft het dat dhr. Roels meegedaan heeft aan "de zuiveringswoede" van het OF wat geen weerstand meer was.³ Net zoals Demany en Gerlo, zou Roels volgens *'t Pallieterke* geen aanspraak mogen maken op de verzetsverdienste, want "moed zou niet zijn schoonste deugd geweest" zijn tijdens de bezetting.⁴ Het weekblad onderbouwt die stelling door te beweren dat ook "èchte weerstanders", "mensen die werkelijk hun leven gewaagd hebben," hem niet au sérieux nemen.⁵ Majoor E. Pilaet, oud-bevelhebber van de Antwerpse PM, schrijft in 1947 een brief aan het weekblad waarin hij stelt dat bij bepaalde heren zoals dhr. Roels communisme boven patriotisme gaat. Hij heeft het over fanatieke politieke drijfveren van Roels en consoorten die vanwege hun fanatisme klaarblijkelijk een andere gedachte hebben over heldenmoed. Wat opvalt, is dat de lezersbrief geschreven is door de bevelhebber van de PM en daardoor op het eerste zicht contradictorisch lijkt. Op die manier weet het weekblad opnieuw zijn waarheid te verkopen, want het deelt de autoriteit van de bron (E. Pilaet) mee.⁶

Dat de communisten aanvankelijk een afwachtende houding aannamen tot het niet-aanvalsverdrag tussen de Sovjet-Unie en Nazi-Duitsland ophield te bestaan (22 juni 1941), neemt *'t Pallieterke* hen erg kwalijk. Het weekblad spreekt van weerstanders van het eerste uur, het Russische uur en het laatste uur.⁷ "Moesten we weten waar de grote smoelen van het OF van toen uithingen tussen 10 en 28 mei 1940 zouden we aardig opkijken! In dat tijdperk was de mof maar alleen de vijand van België en nog niet van Sovjet-Rusland. Het moment om te "weerstand" was toen nog niet gekomen. En het bevel van Moskou ook niet."⁸ *'t Pallieterke* schrijft dat de "koko's" drie jaar lang de "komedie van het patriotisme" hebben gespeeld op bevel van Moskou en in hun ware gedaante ontmaskerd dienen te worden. Volgens het weekblad zijn de "koko's" nooit weerstanders geweest, maar zijn ze alleen gebleven wat ze waren: opstandelingen die weerstand boden tegen België 's belang. Het weekblad drijft de spot zo ver zelfs dat het meent dat indien Moskou aan zijn "handlangers in de weerstand" gevraagd had om paardenvijgen te eten of om op handen en voeten te lopen, ze het ook zouden gedaan hebben.⁹ Bruno De Winter is bovendien in alle staten wanneer hij schrijft dat "de diensten die zij van 1941 tot 1944 AAN RUSLAND bewezen hebben, recht zouden hebben op ONZE erkentelijkheid. Dat die diensten soms voordelen

¹ "Het verzet," *'t Pallieterke*, 19.08.1948 ; "Te wapen!" *'t Pallieterke*, 06.03.1952.

² "Roels bedankt," *'t Pallieterke*, 06.11.1947.

³ "Zaterdag," *'t Pallieterke*, 29.05.1947.

⁴ "Roels in nauwe schoentjes," *'t Pallieterke*, 01.04.1948.

⁵ "Roels in nauwe schoentjes," *'t Pallieterke*, 17.06.1948.

⁶ "Men schrijft ons," *'t Pallieterke*, 18.09.1947.

⁷ "Die gulden sporen," *'t Pallieterke*, 14.07.1949.

⁸ "Een lijstje waarop we wachten," *'t Pallieterke*, 21.02.1946.

⁹ "Maandag," *'t Pallieterke*, 04.03.1948 ; "Voorzorg," *'t Pallieterke*, 06.05.1948 ; "De eerste weerstanders," *'t Pallieterke*, 03.01.1946.

inhielden voor België, lieve hemel als het dàt is, wel dan moeten we voortaan ook maar de bandieten eren die, om een concurrerende bende uit de weg te ruimen, de politie eventjes een helpende hand toesteken!”¹ In deze passage zet De Winter heel Rusland (they) tegenover België (us), terwijl niet Rusland als natie, maar communistischgezinde weerstandsgroepen tegen de bezetter in ons land vochten. Het is dus een vorm van veralgemening wat opnieuw verdeeldheid zaait.

Volgens het weekblad was de weerstand van de koko’s dus een weerstand uitsluitend in dienst van het Sovjetregime.² *t Pallieterke* beweert bijgevolg dat er aan “het verzet der koko’s” een “vies smaakske” is, aangezien het maar begonnen is toen Duitsland ook tegen Rusland ging vechten. Hiervoor waren de Duitsers namelijk wel vijanden van België, maar bondgenoten van Stalin, schrijft het blad.³ Daarnaast impliceert het weekblad vanuit een slachtofferperspectief (zie vermelding van de doden) dat de deelname van de communisten aan de bevrijding verwaarloosbaar was: En zo maar “àl de kommunistische arrivisten als gewapende weerstanders” erkennen, “dat zou toch wel een slag zijn in’ t gezicht van de jongens die sneuvelden bij de bevrijdingsgevechten en nog niet te veel koko’s in hun buurt hebben gezien op dat hachelijke moment!”⁴

Op 18 oktober 1951 meldt het weekblad dat met het Onafhankelijkheidsfront (zie Figuur 6) alles goed gaat. Door een understatement stelt het blad dat er wel spraak van is dat het OF miljoenen zou verduisterd hebben ten voordele van de communistische partij, maar dat dat ‘zever in pakskens’ is. “Het OF kan niet stelen,” schrijft het blad, “want stelen is iets nemen dat u niet toebehoort. En àlles hoort toch aan de goei zaak van de weerstand,” vraagt het blad zich ironisch af.⁵ In het daaropvolgende weeknummer verwijt De Winter de andere kranten dat ze wel zeer bescheiden zijn geweest in hun berichtgeving omtrent de diefstallen door de “kopstukken van het OF gepleegd ten voordele van de kommunistische partij en van zekere ultra rode krantjes.” Misschien beletten de “beminde” kleuren van een vaderlandse “drapo” (lees: vlag) het zien van deze kranten.⁶ Voor *t Pallieterke* is het duidelijk. De gelden die door de regering ter beschikking gesteld werden voor “de weerstand” kwamen door Gerlo, Demany en consoorten in handen van de communistische partij. Het weekblad trekt vervolgens “het zogenaamde verzet” van de communisten tegen de bezetter in twijfel en beweert dat de communisten dat “verzet” na de oorlog tegen de “Belgische anticommunistische regering” doorvoerden. *t Pallieterke* oordeelt dat Stalin Wereldoorlog II in 1939 aanstookte met als doel een communistisch bewind in alle West-Europese landen te vestigen. Mits dit niet lukte, was de oorlog voor de communisten niet ten einde en werden de “Gerlo’s” (personaliseren) niet gedemobiliseerd. “Hùn ondergrondse strijd ging verder en zoals zij tijdens de heerschappij van de Militärbefehlshaber postkantoren plunderden (voor de goede zaak) bestolen zij thans de kas van de Belgische bourgeoisstaat.”⁷

Naast het gegeven dat het OF in dit artikel als dief wordt afgebeeld, beschuldigt *t Pallieterke* de regering van 1945-46 die het “geld der gemeenschap” “roekeloos” te grabbel zou gegooid hebben “te midden van een bende die zich aanmeldde als “weerstanders” en die zo’n handjevol mensjes telde zolang er Duitsers in het land waren, fenomenaal aangroeide zodra die Duitsers wèg waren

¹ “Voorzorg,” *t Pallieterke*, 06.05.1948.

² “Dinsdag,” *t Pallieterke*, 25.11.1954.

³ “Waarom niet tien jaar vroeger?” *t Pallieterke*, 09.09.1954.

⁴ “Roels in nauwe schoentjes,” *t Pallieterke*, 17.06.1948.

⁵ “Vrijdag,” *t Pallieterke*, 18.10.1951.

⁶ “Dinsdag.”

⁷ “De rekening,” *t Pallieterke*, 25.10.1951.

en de “weerstand” minder gevaren bood.” We kunnen hieruit opmaken dat *'t Pallieterke* de verzetsverdiensten van het OF in de strijd tegen de bezetter verwerpt. Toch stelt het weekblad dat die “geldelijke schade” niets is in vergelijking met de “fantastische morele schade door het OF [...] aan de gemeenschap berokkend door de repressie.” Terwijl het weekblad het OF neerhaalt vanuit een beschuldigende frame, duikt door het vermelden van de repressie opnieuw het slachtofferframe ten voordele van collaborateurs op.¹

Daarnaast verwijt *'t Pallieterke* het OF van politieke exploitatie door te menen dat driekwart van het OF te Knokke tot verzet overging om een plaatsje in de stadsdienst te veroveren.² Ook het feit dat de “Russische handlangers” hun wapens in oktober 1944 niet wilden afgeven, zou een fascistische manier geweest zijn om verkiezingen te omzeilen en zo op een ondemocratische manier aan de macht te komen.³ Bruno De Winter zet het “OF en z'n politieke exploitatie” in een ander artikel lijnrecht tegenover alle gesneuvelden van tijdens de oorlog. Op die manier insinueert het weekblad dat het OF enkel uit was op politieke macht en geen doden telde. De lezer krijgt zo enkel maar een gevoel van medelijden voor de slachtoffers die *'t Pallieterke* aanhaalt en heeft geen aandacht voor die van het OF.⁴

Het weekblad bestempelt de “koko's” als de “vijfde kolonne” of als “saboteurs van Moskou” die niets anders geweest zijn dan concurrenten van de nazi's.⁵ Tijdens de bezetting zouden er namelijk twee “weerstand” geweest zijn, schrijft het weekblad in 1947. “Eén die deugde en één die niet deugde.” De communisten zouden behoord hebben tot de weerstand die niet deugde.⁶ *'t Pallieterke* hangt ter illustratie een beeld van het OF als moordenaars en zuiveraars op door het te vergelijken met de SS (zie Figuur 6): “Of is sluipmoord slechts sluipmoord wanneer ze door SS'en bedreven wordt en een heldendaad wanneer kommunisten haar bedrijven? Ook den haat, het fanatisme en de onverdraagzaamheid der SS'en hebben we na de bevrijding als spiegelbeelden weergevonden in het OF en z'n zuiveringswoede.”⁷ Het daaropvolgende jaar vergelijkt *'t Pallieterke* het communistische verzet opnieuw met de nazi's. De “koko's zouden geen recht hebben om als “weerstanders” aanzien te worden omdat [...] zij alleen maar weerstand hebben geboden aan de dictatuur omdat het de HUNNE niet was.” De krant is van mening dat ze in de nazi's geen vijanden, maar alleen concurrenten zagen, want “principeel bestonden [...] tussen koko's en nazi's geen meningsverschillen die hun strijd konden verklaren!”⁸ Aansluitend hierbij vermelden we een brief van een lezer gericht aan *'t Pallieterke* waarin hij oordeelt dat “de helden van Actie en Waakzaamheid” (lees: Comité voor Actie en Waakzaamheid) beter in hun eigen rangen “(OF en tutti quanti)” eens zouden zuiveren.⁹

Voorts schrijft het blad hoe het OF in de zoo van Antwerpen ‘zwarten’ in leeuwenkooien opsloot.¹⁰ Het is een alomtegenwoordig fenomeen in de beeldvorming over het verzet om die ene en vooral na de oorlog symbolisch geworden ‘gevangenis’ te vermelden. Hoewel historicus Herman Van Goethem meent dat de opsluiting van ‘zwarten’ in leeuwenkooien een schandvlek blijft in onze collectieve herinnering, wijst hij erop dat die opsluiting maar enkele dagen geduurd heeft en

¹ “De rekening,” *'t Pallieterke*, 25.10.1951.

² “Maandag,” *'t Pallieterke*, 22.01.1953.

³ “Verkiezingen,” *'t Pallieterke*, 23.08.1945.

⁴ “Maandag,” *'t Pallieterke*, 18.09.1947.

⁵ “Polenri mèt vrees,” *'t Pallieterke*, 07.10.1948 ; “De slimmeriken,” *'t Pallieterke*, 11.03.1948.

⁶ “Dinsdag,” *'t Pallieterke*, 05.06.1947.

⁷ “Zaterdag,” *'t Pallieterke*, 29.05.1947.

⁸ “Zwijgen of hangen,” *'t Pallieterke*, 22.01.1948.

⁹ “Lezers schrijven,” *'t Pallieterke*, 05.06.1950.

¹⁰ “Weerstand,” *'t Pallieterke*, 16.02.1950.

gekaderd moet worden in een compleet machtsvacuüm. Er waren daarnaast veel te weinig cellen om de naar schatting 90 000 verdachte collaborateurs op te pakken. In de volgende jaargangen zullen we zien dat *'t Pallieterke* nog vaak zal verwijzen naar deze 'misselijkmakende vertoning' in de dierentuin om de verzetslui te beschimpen, maar wat het weekblad nooit vermeldt, is dat Edwart Pilaet, verzetsleider van de Antwerpse PM, naar justitie stapte om de opsluiting in de dierenkooien aan te klagen. Bijgevolg kwam er na enkele dagen een oplossing en werden de collaborateurs naar echte cellen overgebracht.¹

Tot slot doet *'t Pallieterke* in 1949 een straffe uitspraak door te beweren dat het communistisch verzet bewust aanslagen pleegde op Duitsers en Duitsgezinden om "vreselijke reacties uit te lokken die de revolutionaire geest bij de bevolking moest aanwakkeren." Bijgevolg is de "afslachting" van honderden gijzelaars volgens de krant de verantwoordelijkheid van de communistische weerstand.² Dit getuigt alweer van veralgemening (associatieve verruiming) aangezien niet elk lid van de communistische weerstand gewelddaden pleegde. Daarnaast is het ook een vorm van semantische vernauwing, want ook andere niet-communistische verzetslui, behoorden tot de gewapende weerstand. Dat het communistisch verzet bovendien deze wapenfeiten pleegde om de revolutionaire geest bij het volk aan te wakkeren, lijkt van de pot gerukt. Veeleer wilde het OF geen verdeeldheid binnen de patriottische opinie en streefde het patriottische eenheid tussen de verschillende weerstandgroepen na.

1.7 Haatpredikers

Een van de Vlaams-nationalistische strategieën was om ideologische motieven van de collaboratie te ontwijken en meer te focussen op het emotionele. Zo werd de collaboratie de belichaming van de "liefde" voor het Vlaamse volk en de repressie "het feest van de haat". Er ontstaat een beeld van verzetslui als onverzoenlijken die steeds meer geassocieerd worden met de bestraffing van de collaborateurs en het niet willen verlenen van amnestie. (cfr. supra.) Ook *'t Pallieterke* zou door te focussen op de emotionaliteit decennialang pleiten voor amnestie en de weerstand identificeren als haatpredikers die tegen verzoening zijn.

In 1947 spreekt *'t Pallieterke* "de heren weerstanders" (veralgemening) aan om hen erop te wijzen dat ze recht op de man af, "zoals het fatsoenlijke mensen past," moeten zeggen wat ze willen. Ondanks Bruno De Winter van mening is dat "de heren weerstanders" hem niet zullen willen aanhoren, vraagt hij hen: "Heren weet ge zelf wel goed wat ge wilt?" Het weekblad neemt het de weerstand kwalijk dat ze incivieken uit het openbare leven sluiten en zowel kleine als grote "allemaal tesamen in één hoek" drijven, om dan erna hen te verwijten dat ze samen komen. Volgens het weekblad is dit meer dan logisch, want "wie zegt leven, zegt brood verdienen en wie zegt brood verdienen, zegt stiel of beroep uitoefenen." Daarnaast beweert het blad dat de weerstand met "zulke verbeterheid mensen vervolgt" voor kleinigheden zoals wat "tokkelen op een viool" voor de Duitsers.³ Onze "fanatieke uitzuiveraars" zouden "zware collaboratie-zonden" door de vingers zien als het "in hun kraam past", maar "bejegenen hardvochtig" zoveel anderen die "veel minder op hun kerfstok hebben," schrijft een lezer in 1954.⁴ Bovendien begrijpt *'t Pallieterke* niet dat ze de 'zwarten' nergens meer willen zien, maar wel "tempeesten" tegen personen en groeperingen die hen naar Zuid-Amerika of elders willen doen uitwijken. "Is dat

¹ Dennis van den Buijs, "75 jaar geleden: collaborateurs werden opgesloten in de leeuwenkooien van de Antwerpse zoo," Dossier: van D-day tot V-day, geraadpleegd 03.08.2020, <https://www.vrt.be>.

² "Verantwoordelijkheid," *'t Pallieterke*, 20.01.1949.

³ "Het één of het ander," *'t Pallieterke*, 23.10.1947.

⁴ L.H., "Bij de aanstaande "Bevrijdingsfeesten"," *'t Pallieterke*, 26.08.1954.

logisch?” vraagt het weekblad zich af. Neen besluit het. “Dat is bovendien niet menselijk. Want zoals gij U thans en vooral tegenover sommige kleintjes aanstelt, zou het alles wel beschouwd humaner zijn ze maar ineens allemaal op te hangen. Maar volgens uwe normen zijn ze ongeveer met ’n zeshonderdduizend. Is er wel zoveel koord in België?”¹

Dit artikel beeldt de verzetslui af als zijnde onfatsoenlijk en onmenselijk, die niet weten wat ze willen. Het geeft collaborateurs als slachtoffers weer die enkel maar vragen hun boterham te verdienen. Daarbij verbloemt De Winter de collaboratie door zich enkel te focussen op de kleine collaborateurs. We vernamen inderdaad uit de literatuur dat de procedure tijdens de repressie de nodige soepelheid voor kleine collaborateurs miste en dat de repressie de eerste twaalf maanden na de bevrijding uitermate hard was en zo voornamelijk kleine collaborateurs trof, maar door enkel op hen te focussen, maakt *'t Pallieterke* zich opnieuw schuldig aan framing door de bestraffing van de collaboratie alleen vanuit dit slachtofferperspectief te benaderen. Daarbij overdrijft hij de verzetslui hun houding tegenover de ‘zwarten’ door te schrijven dat ze met zo’n zeshonderdduizend (cijferdans) zijn en zich beter allen ophangen.

Vervolgens sluiten twee andere artikels uit 1949 bij deze beeldvorming aan door te stellen dat de weerstand door “twee maten en zes gewichten” een beetje “à te duidelijk in hun kaart laten kijken. *'t Pallieterke* noemt het een vuil kaart, want het is de kaart van de “persoonlijke veten, van de afgunst en de broodnijd waarvoor vaderlandsliefde als camoeflage en Buchenwalduniformen als schild moeten dienen.”² Het weekblad spreekt van een weerstand (veralgemening) die zo arbitrair optreedt en zich openlijk vereenzelvigd als “het instrument der persoonlijke wrok en beroepsnijver.”³ Naast het negatief woordgebruik waarmee het weekblad verzetslui overlaadt, spot het met degenen die gevangen zaten in het naziconcentratiekamp Buchenwald. Op die manier ontstaat er een beeld van verzetslui die hun lijden ‘misbruiken’ om aanspraak te maken op de verzetsverdienste. In een ander artikel zijn de “exploiteurs van het patriotisme” allen verwende kinderen die “het leed van de oorlog gebruiken en misbruiken om hun wraaklust te koelen en zich met morele (en andere) voldoeningen te doen betalen.” *'t Pallieterke* meent dat indien ze werkelijk in een concentratiekamp geleden hebben, ze uit dat lijden enkel maar een gevoel van afschuw voor al wat met haat en wraak te maken heeft, kunnen hebben. Bruno De Winter verwijt de staatslieden dat ze na de bevrijding “alles” zouden toegegeven hebben aan “die om wraak huilende patriotten [...] terwijl volgens hem “niets duurzaams kan gegrondvest worden op haat en wraak. Dat haat, haat verwekt, dat wraak, wraak doet ontstaan.” Doordat De Winter gebruik maakt van herhaling, vallen die stukken informatie bovendien meer op in de tekst.⁴

Opnieuw speelt hij naar aanleiding van de dubbele invrijheidstelling van G. Romsée en R. Poulet in op de emotionaliteit door de doden te vermelden in zijn pleidooi voor hun vrijheid. Zo vraagt hij aan zijn lezers wie met zekerheid durft beweren dat de slachtoffers van de nazi’s gestorven zijn met woorden van haat en wraak op de lippen. De Winter spreekt in naam van de doden wanneer hij veronderstelt dat deze mensen, “gevallen als slachtoffers van de haat, gestorven zijn met de bede dat er eindelijk verzoening en liefde onder de mensen zou komen.” Hij gelooft dat buiten de “beroeps-patriotten” en de “exploiteurs der (valse) vaderlandsliefde” in Vlaanderen niet veel “eerlijke lieden” bereid zouden zijn om nog een steen naar Romsée te werpen. Op die manier spiegelt het weekblad verzetslui af als haatpredikers.⁵ Diezelfde beeldvorming vinden we ook

¹ “Het één of het ander,” *'t Pallieterke*, 23.10.1947.

² “Cammans,” *'t Pallieterke*, 01.12.1949.

³ “Lelijke geschiedenis,” *'t Pallieterke*, 22.12.1949.

⁴ “Ros,” *'t Pallieterke*, 26.10.1950 ; “Klein oorlog tussen (vieze) patriotten,” *'t Pallieterke*, 11.08.1955.

⁵ “Vrij?” *'t Pallieterke*, 29.03.1951.

terug in een artikel uit 1954. Daarin staat 't *Pallierterke* stil bij de mensen die al tien jaar “achter de tralies” zitten. Het weekblad vraagt zich af hoe lang zij nog moeten zitten eer de “wraakzucht van de patriotards zal afgekoeld zijn.”¹ Wetende dat tegen 1950 al 95 % van de collaborateurs terug vrij was en bijna niemand zijn straf volledig uitgezeten heeft, getuigt dit artikel alweer van een beperkte visie op de realiteit die uitstekend aansluit bij het slachtoffer frame waarvan 't *Pallierterke* vaak gebruik maakt.

Ter gelegenheid van de Antwerpse bevrijdingsfeesten van september 1955, schrijft het weekblad vervolgens dat de sprekers die op het podium staan 4 september “als de plezantste dag uit het leven van den Belgiek” in “schone vaderlandse kleuren” beschrijven. Het weekblad verwijt hen hun “vreugderoes” die gepaard ging met een “collectieve verdwazing, die het leed veroorzaakte van honderdduizenden landgenoten voor wie het ook bevrijding had kunnen zijn.” Verder haalt 't *Pallierterke* enkele wantoestanden van tijdens de bevrijding aan om daarna opnieuw – De Winter ontkent dit - in naam van de doden te spreken. Hij gelooft dat geen enkele ‘zwarte’ stierf met op zijn lippen: “Kameraden, wreekt mij.” Hoewel hij zichzelf opstelt als woordvoerder van de doden, verwijt hij “fanatieke presidenten van vaderlandslievende sjocheteiten” die op 4 september vertellen dat de “vrouwen en kinderen van de afgestorven verzetslieden, in naam van de doden verlangen dat de Belgische bevolking blijvend in zwarten en witten moet worden verdeeld. In helden en verraders.” Degenen die dat geloven, bestempelt De Winter als blinden die hun “ziekelyk fanatisme” en “morele kleinheid” willen camoufleren met “zwart-geel-rode doeken en vaderlands gebrul.”² Door de slachtoffers van de repressie te humaniseren en de doden te vermelden, hanteert het weekblad opnieuw een slachtofferperspectief. Bovendien schept 't *Pallierterke* een beeld van het verzet (veralgemening) als zijnde wraakzuchtig en fanatiek door gebruik van een beschuldigende frame.

In verband met de amnestiekwestie schrijft het blad op 7 december 1950 dat de Franse Nationale Vergadering de amnestiewet goedgekeurd heeft. Vanuit het idee “they” (Frankrijk) versus “us” (België) beweert het blad dat “wij” binnenkort nog het enige land zullen zijn waar nog geen amnestie verleend is. Op een ironische toon beweert het blad dat het hoopt dat “onze” patriotten er alles aan zullen doen om stand te houden en niet te versagen. “Wij”, schrijft het blad, “hebben namelijk een faam te verdedigen, die van de grootste zuiveraars ter wereld.”³ In dit artikel maakte 't *Pallierterke* opnieuw gebruik van overdrijving en grootspraak om een beeld van verzetslui als onverzoenlijken en zuiveraars af te geven. Voorts is volgens 't *Pallierterke* amnestie veel minder het witwassen van verraders dan een reparatie van onrecht. “Want zowel als wij plus minus 150 000 sinjeurs gekroond hebben tot “gewapende weerstanders” en ieder niet bezopen mens thans begrijpt dat wij voor negen tienden daarvan die titel ten onrechte hebben uitgerekend, zowel hebben wij even royaal en evenzeer ten onrechte tienduizenden “zwart” gemaakt.” Amnestie zou aan “die vergissing” dan hoofdzakelijk moeten tegemoetkomen, schrijft het blad. Daarbovenop beweert 't *Pallierterke* dat de “grootste hoerapatriotten” (lees: de hardste schreeuwers) sinds lang persoonlijke amnestie verleenden aan machtige en economische collaborateurs om er dan “zaakjes mee te doen”, maar daarentegen steeds zullen manifesteren als het gaat over amnestie voor politieke delicten. Met dit artikel combineert 't *Pallierterke* dus zowel het beeld van verzetslui als ‘valse helden’, als ‘profiteurs’ en als ‘onverzoenlijken’.

Toch had het weekblad in een artikel van 2 maart 1950, weliswaar een alleenstaand geval, lof voor een lid van het verzet. De persoon in kwestie hield te Leuven voor een publiek van studenten en

¹ “Tien jaar...” 't *Pallierterke*, 10.06.1954.

² “Bevrijding,” 't *Pallierterke*, 08.09.1955.

³ “Amnestie,” 't *Pallierterke*, 07.12.1950.

professoren een pleidooi voor amnestie. Hij betoogde dat de reserveofficieren die in de krijgswaarden zetelden niet bekwaam genoeg waren deze taak uit te voeren en dat (helemaal in de lijn van het Vlaams-nationalistische discours) de meeste Vlamingen gedreven werden door idealisme. *'t Pallieterke* schrijft aan zijn lezers dat de spreker geen “vulgaire zwarte” of een “fanatiek Flamingant” was, maar een Waal en advocaat die tevens 42 maanden in een Duits kamp in gevangenschap verbleef. Daarnaast verdedigde hij ambtshalve de beruchte collaborateur Gérard Romsée waarvan hij achteraf verklaarde meer bewondering voor hem te koesteren naargelang hij hem beter leerde kennen.¹ Door de krijgswaarden als incompetent af te schilderen, het idealistische motief aan te halen en sympathie voor Romsée los te wekken, weet *'t Pallieterke* de collaboratie opnieuw vanuit een slachtofferperspectief te benaderen. Door daarnaast aan te halen dat de spreker zeker geen flamingant is, veronderstelt het blad dat het verzet anti-Vlaams is, één van de mythes van het verzet.

1.8 Les bons belzes

De Vlaamsgezinde beeldvorming bestempelde het verzet na de oorlog steeds meer als anti-Vlaams en Franstalig. De repressie zou bovendien volgens het Vlaams-nationalistische discours anti-Vlaams en op initiatief van haatdragende Franstaligen zijn om komaf te maken met de Vlaamse gedachte. In deel II zagen we dat dit één van de hardnekkigste mythes van het verzet is, want ook in Vlaanderen kwamen verzetsacties voor en in Franstalig België zijn er strengere straffen uitgevoerd. De voornaamste redenen voor deze Vlaamse minderheid (30 %) binnen het verzet, waren het antifascisme en het Belgisch patriottisme. Na het aftreden van Leopold III ontstond uiteindelijk de karikatuur van een zielig oud mannetje dat zich moeizaam probeert recht te houden aan de Belgische vlag. Gezien het uitgesproken Vlaamsgezinde karakter van *'t Pallieterke* is dit een interessant vertrekpunt om na te gaan hoe en welke identiteit het aan het verzet koppelt.

Onder de titel “Domheid nummer 8739” doet het weekblad op 31 maart 1946 verslag van de dynamitering van de IJzertoren. Het weekblad vertelt zijn lezers dat men nog niet weet wie de daders zijn, maar dat het niet moeilijk raden is in welke hoek ze te vinden zijn. Een lezer van die tijd zou weten dat *'t Pallieterke* het verzet aansprakelijk houdt. Dit wordt bovendien bevestigd doordat het weekblad schrijft dat wie deze domheid nummer 8739 begingen, “ont bien mérité de la patrie Belge.”² In 1952 heeft het weekblad een meer uitgesproken idee over de daders: het waren Belgische patriotten die de toren wegens incivisme tot opblazing veroordeelden.³ Aangezien de IJzertoren niet enkel symbool staat voor de Vlaamse gesneuvelden van WO I, maar ook voor Vlaams zelfbestuur, had deze aanslag een enorme invloed op de beeldvorming van het verzet. *'t Pallieterke* schrijft over wraakroepende puinen en vervloekt een dom, idioot, waanzinnig België dat met een “ziekelijk welbehagen mondhelden, hoera-patriotten en exploiters van driekleur en Brabançonnes als troetelkindjes aan zijn hart blijft koesteren.”⁴

Ter gelegenheid van de tweede naoorlogse IJzerbedevaart in 1949 geeft het weekblad kritiek op de “fraternellers” of anders gezegd “les-bons-belzes” die de IJzervlakte wilden ‘heroveren’. Het CAV had schrik om Vlaamsgezinden in de armen van oud-collaborateurs te drijven en er werd zelfs in de loop van 1948 een nieuwe versie van de Belgische nationale driekleur vervaardigd: de broederlijke vereniging van een Waalse Haan en een Vlaamse Leeuw.⁵ Op satirische toon schrijft

¹ “Over amnestie,” *'t Pallieterke*, 02.03.1950.

² “Domheid nummer 8739,” *'t Pallieterke*, 12.03.1946.

³ “Herrie om Hermann,” *'t Pallieterke*, 24.07.1952.

⁴ “AVV-VVK,” *'t Pallieterke*, 26.08.1948.

⁵ Lagrou, “Welk vaderland voor de vaderlandse verenigingen?” 145.

het blad over “vaderlandse komedies met brabbessonnes, expositie van decoraties, buigingen voor de Franse ambassadeur en embusqué’s op de erenplaatsen.”¹ De Brabançonne is het nationaal volkslied van België waarmee het weekblad in talrijke artikels spot om de weerstand een anti-Vlaams karakter te geven. Voorts scheidt *’t Pallieterke* met dit artikel een beeld van patriotten die Fransgezind zouden zijn. Let vooral op het begrip *embusqué*. *Embusqués* waren militairen die gelinkt waren aan een post zonder risico, weg van de vuurlinie. Al tijdens WO I hadden de frontsoldaten een afkeer voor *embusqués* die een luxe-aventje leidden met makkelijke baantjes in comfortabele kantoren ; zij kenden de realiteit van het front niet.² Het is opnieuw een continuïteit in beeldvorming die reeds voor WO II bestond en het creëert een beeld van verzetslui die zagezegd niets verwezenlijkt hebben. Bovendien stelt weekblad dat “les-bons-belzes” met Belgische vlaggen rond het puin van de Ijzertoren defileerden en tegen zowel de eerste als de twintig daaropvolgende Ijzerbedevaarten waren en er zodoende weinig kans is dat een geleidelijke “inzijpeling” zou lukken. In heel het artikel valt de spanning en verdeeldheid tussen de Vlaamse Ijzerbedevaarders enerzijds en de patriotten anderzijds op te merken.³ In een ander artikel uit 1954 verkondigt het weekblad dat de Ijzerbedevaart uiteindelijk een doorn in het oog is van de “vulgaire exploiters van het (verkeerd begrepen) patriotisme die zo talrijk zijn in Belgenland.”⁴

Het weekblad schakelt in meerdere artikels verzetslui gelijk met Belgicisten door onder andere te verwijzen naar de Belgische driekleur of om het te zeggen in de stijl van *’t Pallieterke*: “het kunstmatig driekleurig rookgordijn.” Ter illustratie verklaart het blad in 1949 dat de ‘onverzoenlijken’, die “oog om oog, tand om tand” eisen, hun “morele kleinheid willen verstoppen onder zwart-rood-gele sluiers en patriotisch geschreeuw [...]”⁵ In datzelfde jaar spreekt *’t Pallieterke* ook van het “Zilveren Boek van de Belgische Weerstand”, tegenhanger van het Gulden Boek van de Belgische Weerstand. Het artikel behoort tot de satire van het weekblad aangezien zo’n zilveren boek niet bestaat, maar mocht het bestaan zou het volgens het weekblad helemaal zilverkleurig zijn en vanbinnen helemaal wit, behalve de letters, want die moeten in de drie nationale kleuren gedrukt worden: zwart, rood en geel. Ironisch stelt *’t Pallieterke* dat om “begrijpelijke redenen” rood de bovenhand moet nemen en in de mate van het mogelijk het geel vervangen. Voorts zou er een lijst van weerstanders in opgenomen worden waarbij het aantal rode weerstanders ruim zeshonderd bladzijden inneemt terwijl de gele allemaal op één blad passen. Een goede verstaander weet dat het geel op Vlaanderen slaat, waardoor de beeldvorming van verzetslui als anti-Vlaams in dit artikel tot uitdrukking komt.⁶

Aangaande de uitslag van de Koningskwestie (maart 1950) laat een Vlaamse lezer uit Brussel zich met scherpe bewoordingen uit over de Franstalige burgerij. De lezer schrijft dat nu de eenheid van België gevaar loopt en een “rode minderheid” op het punt staat de macht in handen te nemen, de Franstalige burgerij eindelijk inziet dat het verzet niet België van dienst heeft willen zijn, maar er alleen op uit was om onder de vlag van patriotisme machtsposities in handen te krijgen. Volgens de lezer is de Franstalige burgerij zelf de grote schuldige die nu het hardst schreeuwt. “Zij hebben namelijk gezwegen toen men in 44 en 45 alle Vlaamsgezinden als zwarten, verraders, en “inciviques” gedoodverfd heeft. Zij hebben medegeholpen alle vooraanstaande Vlamingen in discrediet te brengen, (met onder het mom van weerstand socialisten en communisten overall

¹ “De betekenis,” *’t Pallieterke*, 25.08.1949.

² Vrints en Schoups, *De overlevenden*, 65-66 en 225.

³ “De betekenis.”

⁴ “De 27^e,” *’t Pallieterke*, 19.08.1954.

⁵ “Dinsdag,” *’t Pallieterke*, 13.01.1949.

⁶ “Het zilveren boek van de weerstand,” *’t Pallieterke*, 02.06.1949.

binnen te loodsen) hebben zij de macht in linkse handen gelegd, kortom, zij hebben Vlaanderen gedenationaliseerd en verknecht, zij hebben Vlaanderen zijn leiders ontnomen, zij hebben de gezonde krachten van het land weerloos en machteloos gemaakt zodat nu het links gepeupel ongestraft de plak kan zwaaien.”¹ Het blad zet zo de socialistische en communistische weerstand lijnrecht tegenover de Vlamingen. Nochtans was het verzet geen pure Franstalige linkse kwestie. (cfr. supra.) Door middel van herhaling en het idee van “they versus us” weet *'t Pallieterke* bovendien zijn beschuldigende frame extra kracht te geven. Met sterke overdrijving beeldt Bruno De Winter verder alle Vlamingen als slachtoffers af waarbij de Franstalig elite als hoofdschuldige aangewezen wordt. Dat Vlaanderen van haar leiders beroofd zou zijn, sluit trouwens aan bij de emotionele strategieën van het Vlaams-nationalistische discours. Deze ‘liefde voor het Vlaamse volk’ overschaduwde de echte beweegredenen van de collaboratie: het nationaalsocialisme en de anti-democratie.

In 1954 stichtte Louis Kiebooms het Verbond van het Vlaamse Verzet (VVV). *'t Pallieterke* omschrijft de leden ervan als rechtse Vlamingen die het beu zijn om linkse anti-Vlamingen alsmaar de “weerstand” te zien exploiteren. Het weekblad verwijt het VVV dat het zeven jaar te laat inziet dat de “hele vieze, stinkende resistansboel niets anders heeft beoogd dan het wègvagen van al wat niet links, van al wat niet papenfretend² was.”³ Deze passage geeft het verzet bijgevolg een links, anti-Vlaams en antiklerikaal karakter. Opnieuw getuigt dit van veralgemening wat de complexiteit van het verzet teniet doet. Zo was de weerstand ideologisch heel uiteenlopend en behoorden heel wat Vlaamse katholieken tot het verzet. (cfr. supra.) Vervolgens schrijft *'t Pallieterke* dat het niets verwacht van het VVV omdat ze in 1947 niet inzagen waar het “ploerten als Demany & Co onder de camouflage van vaderlandsliefde om te doen was [...]” Bovendien haalt *'t Pallieterke* ook de verzetsdiensten van het VVV naar beneden door te stellen dat de “weerstand” niet meer dan een “reusachtige bluf” is. In een brief van *'t Pallieterke* gericht aan Dr. Peeters (voorzitter VVV te Brussel) beschuldigt het weekblad hem en zijn medeleden zelfs van exploitatie van de erkende weerstand.”⁴ “Laten we de verdiensten van die jonge snaken niet overdrijven,” besluit het krantje.⁵ Naast de kritiek op het communistische verzet (Demany), stelt het dus opnieuw de legitimiteit van het verzet in vraag. Tenslotte maakt *'t Pallieterke* in diezelfde brief aan de voorzitter duidelijk dat het feit dat het een Verbond van VLAAMS Verzet is, vele “dappere Belgen” gaan twijfelen aan de authenticiteit van de titel van weerstander van hem en zijn medeleden. Vandaar vreest het blad dat het VVV weinig of niets zal bereiken.⁶ De grote amnestiebetoging van 1959 bewees het tegendeel. Hieruit kunnen we aannemen dat *'t Pallieterke* het verzet niet met Vlaanderen, maar met Franstalig België associeert (zie Figuur 8).

1.9 Praatjes bij plaatjes

In de rubriek “Praatjes bij plaatjes” publiceerde het weekblad elke week een cartoon (plaatje) met de vraag: “Wie zendt ons voor dit plaatje 't plezierigste onderschrift?” De lezers stuurden vervolgens zelf verzonden onderschriften naar *'t Pallieterke* waarbij de meest plezierige in het volgende weeknummer onder het plaatje verschenen. De meest humoristische werden zelfs bekroond met een geldbedrag. De beeldvorming over het verzet is door een combinatie van woord en beeld in deze rubriek terug te vinden. De meest in het oog springende plaatjes verdeelde ik

¹ “Zaterdag,” *'t Pallieterke*, 10.08.1950.

² Paap: scheldwoord voor een katholiek.

³ “Donderdag,” *'t Pallieterke*, 14.01.1954.

⁴ “Mijn briefje,” *'t Pallieterke*, 18.02.1954.

⁵ “Donderdag.”

⁶ “Mijn briefje.”

onder de gevonden stereotypen zoals: valse weerstand, profiteurs, misdadigers, weerstandamnestic, onverzoenlijken, communisten, anti-Vlaams en Belgicistisch. Naast het feit dat er opnieuw sprake is van veralgemeningen en categorieën, zegt het ook iets over het lezerspubliek. Het representeert welke beeldvorming over het verzet er bij de lezers leefde.¹ De onderschriften over de weerstand die ik selecteerde, kwamen bovendien opvallend uit de provincie Antwerpen. Niet helemaal verrassend aangezien 't Pallieterke in Antwerpen zijn thuisbasis heeft.

1.9.1 Valse helden

Figuur 9. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
19.04.1951.

Figuur 10. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
29.01.1953.

"MEESTER (ex-weerstander): - Op een avond slopen we barvoets rond een hoeve om de boer te overvallen, ik trapte per ongeluk in een glasscherf en zie hier welk zwaar litteken ik daarvan overhield.

JANTJE: - Meester, gedurende een voetbalmatch kreeg ik een trap tegen mijne kop en...

MEESTER (kwaad): - Wat heeft dat nu met weerstand te maken?

JANTJE: - Ook niets, meester."

"Moedige: Zijn de Duitsers al weg?

Agent: Ja.

Moedige: Dan ga ik eens gauw mijn getuigschrift van weerstander halen."

Joris uit Antwerpen

Tttie
(Bekroond: 50 fr.)

¹ Dit is een veronderstelling aangezien we nooit 100 % zeker kunnen zijn of journalisten van 't Pallieterke zelf eventueel onderschriften plaatsten.

Figuur 11. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
24.03.1955.

"Kliënt: Denkt ge dat die wonde volstaat om als gewapend weerstander te worden erkend?"

Jef Van Brussel

Figuur 12. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
22.12.1949.

"ZIJ: Komde gielie naar beneden of niet?!
DE TWEE: Neen. Zijn we van de weerstand of niet...?!"

Jef Poligoon

1.9.2 Exploiteurs van het patriotisme

Figuur 13. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
20.09.1951.

"RECHTER: Mag ik u er op wijzen dat gijlie zeer veel praat hebt. Gij doet precies of ge weerstanders zijt."

Jolavi
(Bekroond 100 fr.)

Figuur 14. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
14.01.1954.

"Zij (vrouw van weerstander): Kom, Charel, kom er nu maar uit, de oorlog is gedaan, we gaan samen uw decoratie halen."

A.M. - Bissegem

Figuur 15. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
02.12.1948.

"BONTE: Wat is 't, ze hebben u nogal in de bloemen gezet?"

WITTE: Ja, ik ben gevierd voor mijne weerstand van onder de bezetting omdat ik nooit meer dan twee lieter melk heb willen geven."

Jef Poligoon

Figuur 16. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
19.01.1950.

"Is dat hier bij Meneer Roels, madam? Ik zou lid willen worden van het comité voor actie en waakzaamheid van de weerstand."

Arsenic uit Hemiksem
(Bekroond: 50 fr.)

1.9.3 De onzuiverheid der zuiveraars

Figuur 17. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
18.11.1948.

"DIE IN 'T BED (tijdens de bezetting): Ha, als 't voor de weerstand is dan is 't goed!"

Berouwhebbende Witte - Poperinge

Figuur 18. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
27.01.1949.

" - Tiens, ook bij de weerstand geweest?
- Waarom?
- Omdat ge ook botten van 'ne zwarte draagt."

Pelagie

Figuur 19. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
22.03.1951.

Figuur 20. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
29.04.1954.

"Dief: En 't is niet nodig dat ge het aan de politie aangeeft zulle want ik ben hier in naam van de weerstand."

7817 inzendingen

TIJDENS DE BEVRIJDINGSDAGEN
"Agent: Pardon meneer, ik wist niet dat ge van de weerstand waart, en het vaderland hebt gered door bij de zwarten te plunderen."

Pa Liter – Merchtem
(Bekroond 50 fr.)

Figuur 21. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
03.03.1949.

"ZIJ: Tel nu toch eens stillekens.

HIJ: Nu kunt ge zelf eens ondervinden hoe plezant het is, als ge een proces tegen de weerstand aan 't lezen zijt en ge hoort steeds dat getik van die priemen en dat getel.

ZIJ: Hoe wete gij dat ik een proces tegen weerstanders aan 't lezen ben?

HIJ: Dat kan niet anders. Daar staat tegenwoordig niets anders meer in."

Jos uit Edegem

1.9.4 Weerstandamnestie

Figuur 22. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
28.09.1950.

"BADER: Wablief? Proces wegens openbare zedenschennis? Komt niets van vriend ik ben van de weerstand."

Charel uit Hoegaarden

Figuur 23. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
28.06.1951.

"TOESCHOUWER: Pas op Jef, ge begaat een moord, ge gaat in de gevangenis terechtkomen.

JEF: In de gevangenis? Ik? Dat bestaat immers niet, want ik ben bij de weerstand."

De 18 Maanden
Bekroond 50 fr.

Figuur 24. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
25.03.1954.

"ZIJ: Watte? Procesverbaal? Komt toch niet van vriend, ik ben van de weerstand."

Mie Poederie – Gent
(Bekroond 50 fr.)

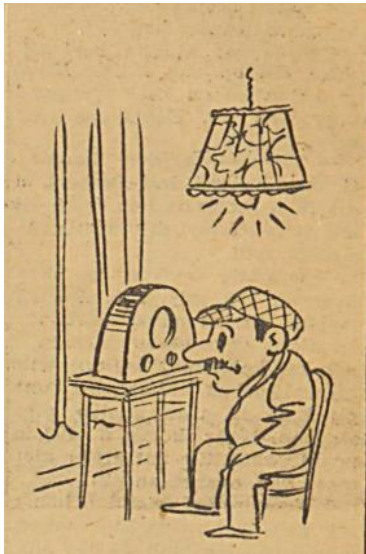

Figuur 25. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
19.09.1951.

"STRANDWAKER: Meneer, dat is hier niet toegankelijk voor badgasten en zeker niet voor badgasten met boten. DE ANDERE: Kalm aan hé vriend, ik ben van de weerstand."

Goedgelovige

1.9.5 Het verzet der koko's

Figuur 26. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
18.12.1947.

"O.F. (Odiel Fussels): Als we bij de zwarten den inboedel nog eens gaan kapotslaan, dan breng ik toch 'nen beteren radio mee."

Stekelhaarken

Figuur 27. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
12.08.1948.

"De bruidegom-O.F.-man verneemt op het laatste ogenblik dat zijn toekomstige inciviek is."

Gilbert uit Gent

Figuur 28. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
19.11.1950.

"O.F.-er (na vijf jaar onderduiking): Marie, is "den Duits" al weg?"

Aljura uit Antwerpen

Figuur 29. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
04.10.1951.

"Wat nog sterkere indruk zou maken: "Opgepast ik ben van het O.F."

Gilbert uit Gent
(Bekroond 50 fr.)

Figuur 30. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
01.11.1951.

"O.F.- weerstander (onder grafzerk): Vriend kunt gij me niet zeggen of de Moffen al weg zijn?"

Ne K.K.R. – Boom

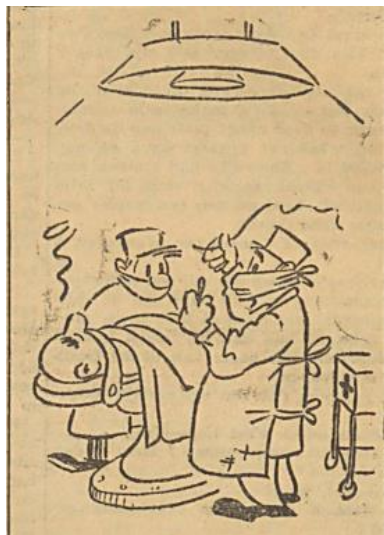

Figuur 31. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
20.01.1949.

"MINNAAR (O.F.-er): Als uw vader nog éne minuut voorgaat met die S.S.-tekens uit zijn hoofd te laten springen, dan zal ik hem eens in de bak laten steken. Dan zijn we er ineens van af.

Jolavi

1.9.6 Haatpredikers

Figuur 32. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
17.07.1947.

"ASSISTENT (tot dokter) – In 's hemelsnaam, dokter, geen zwarte draad. De patiënt is patriot."

Wim, uit Izegem.

Figuur 33. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
29.12.1949.

"HIJ (weerstander): De bezetting behoort nog maar pas tot het verleden of de zwarten krijen reeds de beste plaatskens."

G.v.d.B. uit Turnhout

Figuur 34. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
23.02.1950.

Figuur 35. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
15.07.1950.

"DIE MET ZIJN HANDEN IN ZIJN ZAKKEN: Hewel Jef wat krijgde gij nu?
WEERSTANDER: Ik wil niets meer te maken hebben met de zon want die heeft ook voor "den Deuts" gewerkt."

Ebake

"Ruiter (weerstander): Al wat zwart is moet onderdrukt blijven."

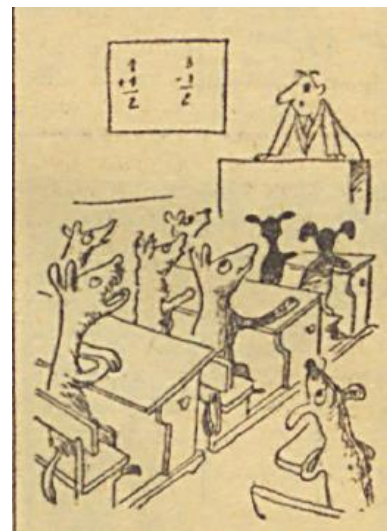
Grenadier (Brecht)
(Bekroond 100 fr.)

Figuur 36. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
12.04.1951.

"ZIJ: - Waarom haalt ge die ongelukkige er niet uit?
HIJ: - Aan zijn voeten te zien is het een zwarte en ik ben weerstander."

Jef Polygono

Figuur 37. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
11.01.1951.

"MEESTER: Hela ginder, waarom gaat gij niet in de bank zitten?
- Eerst die twee zwarten buiten, want ik ben uit een familie van weerstanders."

Jef Poligoon

1.9.7 Les bons belzes

Figuur 38. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
07.10.1948.

Figuur 39. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
28.07.1949.

"Zoontje van weerstander: Als ge me nog eene keer durft straf geven dan zal ik aan ons va eens zeggen dat gij ons de Vlaamse Leeuw hebt doen zingen."

Raf uit wilrijk

"O.F. MAN: (op 11 juli) – Allo, de Veiligheid? Kunt ge niet een paar inspecteurs zenden? Hier staan vier mannen De Vlaamse Leeuw te zingen."

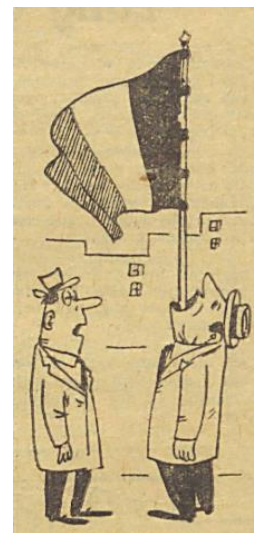
Jef Poligoon

Figuur 40. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
15.12.1949.

"MEVROUW: Charel ik vind dat ge 'ne belachelijke vent begint te worden. 't Is niet omdat gij bij de weerstand zijt geweest dat ge elke nacht om 12 u. de brabeson moet spelen."

'nen hartvreter

Figuur 41. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke.
25.09.1952.

"Hoe de stoetpatriotten aan betogingen zouden moeten deelnemen."

Espero uit Borgerhout

2 't Pallieterke van Jan Nuyts (1955-2000)

Onder Nuyts zijn hoofdredacteurschap moest de geest van Bruno De Winter verder blijven leven alsook de satirische stijl. Vanaf dan zou het weekblad radicaler en nationalistischer worden, want anders dan De Winter was Nuyts een 'zwarte' die openlijk voor zijn nationalistisch gedachtengoed uitkwam. Terwijl de stichter van 't Pallieterke de collaboratie grotendeels afkeurde, werd het blad na zijn dood in dat opzicht toegeeflijker. Verder zagen we dat in verband met de repressie en de eis tot amnestie 't Pallieterke alsmaar harder en ongenueanceerder taalgebruik hanteerde. De eis tot amnestie groeide uit tot een topic die nog decennialang herhaald zou worden door het weekblad. Vanaf Nuyts zijn er zodanig veel artikels die verzetslieden als 'onverzoenlijken' en 'haatzaaiers' bestempelen, zodat onmogelijk alle geselecteerde artikels in de analyse aan bod konden komen. Ook wat de andere categorieën betreft, was het noodzakelijk om nogmaals in de reeds gemaakte selectie van artikels en cartoons te filteren ; de gebruikte bronnen betreffen een selectie van een selectie. Vanwege het grote aantal artikels over 'verzetslui als haatpredikers' beginnen we – anders dan bij de voorgaande periode – met deze categorie. Daarbij proberen we zoveel mogelijk te focussen op hoe 't Pallieterke een beeld van verzetslui en niet van de repressie en haar 'slachtoffers' an sich scheidt.

2.1 Haatpredikers

2.1.1 Het repressievraagstuk

Op de voorpagina van 't Pallieterke van 11 december 1958 houdt Jan Nuyts een pleidooi voor amnestie. Net zoals zijn voorganger De Winter betreft hij de oorlogsslachtoffers in zijn artikel om op de emoties van zijn lezers in te spelen. Zo stelt hij dat de belanghebbenden en hun familie even veel recht hebben om te spreken in naam van de doden als de "professionals van de lijken-exploitatie" (lees: verzetslui). Nuyts schrijft dat hun gestorven kameraden stierven voor wat zij meenden een goede zaak te zijn. Daardoor creëert hij een beeld van collaborateurs die zich 'vergist' hebben en in hun 'oprechte' bedoelingen misleid werden door de bezetter. De boodschap van de slachtoffers zou er geen zijn van "oog-om-oog" of van "haat". Verder schrijft hij dat in de commissies die oordelen over de gevolgen van de repressie niet Kiebooms zetelt, "een mens van koekebrood", maar wel "izegrims" zoals Roels en Louette.¹

Nuyts beschuldigt die "magisters in het Belgicisme" (lees: Roels en Louette) ervan dat ze vijftien jaar na de oorlog nog altijd de "bestrafing, de boete, de haat en de onverzoenlijkheid" prediken. 't Pallieterke brengt heel het verzet terug in de persoonlijkheden van Roels en Louette: "Als gij de Roelsen en Louettes tot op de huidige dag als kannibalen ziet te werk gaan, vanzelfsprekend niet tegen de economische kollabo's [lees: collaborateurs] [...], maar tegen de verdwaalden en de bedrivers van een denkfout (dixit Borginon), allemaal mensen die in de grond niets anders vragen dan op gelijke voet behandeld te worden als hun soortgenoten in Rusland en andere kontreien waar het gezond verstand en de staatsraison reeds hun intrede hebben gedaan, als gij de Roelsen en tutti quanti nu bezig hoort dan vraagt ge u af of het niet beter ware geweest indien men destijds de incivieken eens en voor goed allemaal had opgehangen." Terwijl het weekblad het verzet aan de hand van zijn leiders aanklaagt, stelt het de collaborateurs als slachtoffers voor door ze weer te geven als mensen die zich 'vergist' hebben en vergelijkt het de repressie in België met andere landen. Verder schrijft het blad dat in vergelijking met Kiebooms, de heren Roels en Louette

¹ Amnestie: 11.12.1958 nr 50

slechts “intellectuele lilliputters” zijn die vasthouden aan een legende dat er in “ons vroede vaderland” maar twee categorieën burgers zijn: verraders en verzetshelden. De standpunten ‘voor’ of ‘tegen’ amnestie brengt Nuyts aldus terug in de personen Kiebooms of Roels.¹

Laurent Merchiers was van november 1958 tot september 1960 minister van Justitie en oud-lid van het OF. Tijdens zijn ministerschap werd hij belast met het wegwerken van de gevolgen van de repressie. Het ‘rioolkrantje’ uit in verschillende artikels zijn kritiek op het feit dat verzetslui Merchiers adviseren voor die taak. “Beroepsresistenten alla Demany, Roels en consoorten” hadden namelijk hun “schotelvod” (lees: vertegenwoordiger) in de regering gekregen.² Het weekblad is er niet over te spreken dat een “groepje gepatenteerde haatzaaiers en koppensnellers” het gerecht op die wijze ondergeschikt maakt aan de “komedie” van de weerstand. Zo zouden volgens het blad “koppensnellers” langs achterpoortjes binnengehaald zijn en enkel zij recht van spreken hebben als het er op aankomt bepaalde genademaatregelen toe te laten. Het weekblad beschuldigt de “hyena’s van het zogenaamde verzet” ervan dat er al vijftien jaar honderden “bleke, vergeten schimmen” (slachtoffer frame) in de gevangenis zitten omdat zij het zo gewild hebben. *t Pallieterke* verwijt verder de regering dat ze wat de oplossing van de repressie betreft, geen enkele stap durft zetten zonder het “verzet” te raadplegen. Als weerstanders protesteren tegen een oplossing voor de repressie dan laat de regering zich dicteren en houdt het wetten en vervolgingen in stand die indruisen tegen de rechten van de mens (art. 123 sexies) of in strijd zijn met de grondwet, schrijft een lezer. Door zowel art. 123 sexies als de grondwet als bron te vermelden, probeert *t Pallieterke* zijn boodschap extra te legitimeren. Het blad meent bovendien dat indien het repressievraagstuk opgelost geraakt “kwistenbibels als een Demany, een Roels of een Louette niets anders meer kunnen vinden om zich interessant te maken [...]”, dan is hun rol definitief uitgespeeld. Daarmee stelt het weekblad zowel de bedoelingen van de verzetsleiders als van het verzet in zijn geheel in vraag, want de leiders worden gelijkgeschakeld (zie woorden als “alla”, “consoorten”, “als een...”) met de weerstand.³

Doordat “triestige individukens” met hun “onmenselijkheid” en hun “kunstmatig instandhouden van de tweespalt” het land blijven ondermijnen, vindt *t Pallieterke* dat ze zichzelf ontpoppen als incivieken.⁴ Een extreme vergelijking, maar het weekblad gebruikt in een ander artikel een nog hevigere vergelijking. Zo wijst het op 25 februari 1960 zijn lezers erop dat de “kopstukken van het nazisme, de rechtstreekse medewerkers van Adolf met de snor” vrijkomen terwijl bij “ons” (they versus us) de “minister van just is niet just” (lees: minister van Justitie) zich laat dicteren door een “bende het minste greintje menselijkheid en naastenliefde missende creaturen die het lef hebben in naam van het verzet en van de slachtoffers van het nazisme te spreken [...]”.⁵ Door de ‘getroffen repressieslachtoffers’ tegenover grote oorlogsmisdadigers zoals de nazi’s te plaatsen, lijken de collaborateurs vanzelf een heel stuk onschuldiger.

Op 8 januari 1959 schrijft *t Pallieterke* vervolgens dat “Ferdinand de Kale” en zijn vrienden hun “duit in het repressiezakje” gedaan hebben. Het weekblad bekritiseert het feit dat amnestie of algemene clementiemaatregelen voor Demany onbespreekbaar zijn en dat hij verder zou

¹ “Amnestie,” *t Pallieterke*, 11.12.1958.

² “Zaterdag,” *t Pallieterke*, 29.01.1959 ; “Van meer belang,” *t Pallieterke*, 27.08.1959.

³ “Maandag,” *t Pallieterke*, 01.01.1959 ; “Woensdag,” *t Pallieterke*, 22.01.1959 ; Geert Grub, “Dossier van de weerstand,” *t Pallieterke*, 05.02.1959 ; “Donderdag,” *t Pallieterke*, 13.04.1959 ; “Het land van de haat,” *t Pallieterke*, 09.07.1959 ; “Woensdag,” *t Pallieterke*, 08.10.1959 ; “Zaterdag,” *t Pallieterke*, 31.12.1959 ; “Donderdag: kranige gemeenteraad,” *t Pallieterke*, 31.01.1963.

⁴ “Donderdag,” *t Pallieterke*, 21.01.1960.

⁵ “Vrijdag,” *t Pallieterke*, 25.02.1960.

weigeren om incivieken terug op te nemen in het onderwijs of de journalistiek. Net zoals De Winter, maakt Nuyts vergelijkingen met oud-strijders van WO I om te schrijven vanuit een slachtofferperspectief. Zo meent hij dat het “uitkeren van pensioenen of achterstallige vergoedingen (bv. aan oudstrijders die in 14-18 voor het vaderland duizend keren [overdrijving] meer hebben geleden dan al de Demany’s [personaliseren] samen) door Demany geweigerd wordt. Daarnaast schrijft *'t Pallieterke* dat de “koppensnellers” aan het verlenen van clementiemaatregelen eisen stellen. Het betreft de goedkeuring van een wet dat “de ophemeling van het verraad” strafbaar zou maken.¹

Op de voorpagina van *'t Pallieterke* van 29 januari 1959 besteedt het weekblad één groot satirisch artikel over de oprichting van een Nationale Raad voor Civisme en de wet van de bestraffing van de “verheerlijking van het verraad”. Het betreft een hele waslijst van mogelijke doodzonden tegen het civisme die tot in het belachelijke gaan. De Nationale Raad voor Civisme moet erover waken dat de “vaderlandsminnende vlam” in alle harten vurig blijft branden en geeft de nodige richtlijnen. Enkele satirische voorbeelden hiervan – het zijn er te veel om op te sommen – zijn de volgende: in de scholen zal 38 uren aan het vak “vaderlandsliefdekunde” gewijd worden, elk gezin dient iedere ochtend de groet brengen aan de Belgische vlag (zie Figuur 42), de bel van de tram wordt vervangen door de eerste maten van de Brabançonne... Al deze voorbeelden dragen bij aan het beeld van verzetslui als zijnde Belgicistisch en anti-Vlaams. Verder geeft het artikel een hele lijst weer van zaken die de wet als verraad en bijgevolg inciviek en zwart beschouwt: het vertellen van verhalen over Zwarte Piet, het reizen naar de Zwarte Zee, het gebruiken van zwart voor schilderijen, het hebben van zwarte gedachten, het dragen van een zwarte bolhoed (zie Figuur 43), de sluiting van de mijn van Zwartberg (zie Figuur 44) ... Verder beschouwt de wet het uitschelden van “Leopold III als éérste zwarte van het land”, het “inrichten van politieke stakingen om de regering te laten vallen” en het “ontroven van iemands brood of vrouw om “politieke redenen” niet als een incivieke daad. Dit zijn impliciete verwijzingen naar verzetslui die overeenkomen met het beeld van weerstanders als ‘exploiteurs van het patriotisme’.²

2.1.2 Amnestiebetoging (1959)

Naar aanleiding van de amnestiebetoging op 5 april 1959 te Antwerpen zou het actiecomité van de weerstand op diezelfde dag een tegenbetoging organiseren. “Want het land en de democratie zullen door die amnestiebetoging natuurlijk weer in gevaar zijn” en “de weerstand heeft vanzelfsprekend al lang gesnapt dat het hier een rechtstreekse voorbereiding betreft voor een nieuwe inval door de Duitse S.S.-troepen,” stelt *'t Pallieterke* ironisch. Omwille van de tegenmanifestatie verwijt het krantje de verzetslui een gebrek aan eerbied voor andermans mening. Het blad spreekt van “gebalk en gehuil” van “beroepsweerstanders” die met hun “herrieschopperij” de haat kunstmatig in leven houden. Meermaals wijst *'t Pallieterke* zijn lezers erop dat de oorlog al enkele jaren voorbij is en dat er geen reden meer bestaat tot het bieden van weerstand ; dit argument gebruikt het ook om de tegenbetoging te veroordelen. Hun “werkelijke of ingebeelde heldendaden” heeft hen niet het recht om een “vreedzame betoging” in een “straatrevolutie” te doen ontaarden, besluit het blad.³ Uiteindelijk ging de betoging van 5 april niet door waardoor we overgaan naar de amnestiebetoging van 20 september 1959.

¹ “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 08.01.1959.

² “Verheerlijking van het verraad wordt bestraft: onze hoofdredacteur aangehouden,” *'t Pallieterke*, 29.01.1959.

³ “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 19.03.1959 ; “Maandag,” *'t Pallieterke*, 09.04.1959.

Het Comité voor Gemeenschappelijke Amnestie-Actie organiseerde op aandringen van Kiebooms en het VVV op 20 september 1959 in Antwerpen een betoging waaraan zo'n 10 000 betogers deelnamen. (cfr. supra.) Nuyts spreekt in de wij-vorm wanneer hij erkent dat het "beschamend" is dat zij in 1959 nog moeten betogen voor amnestie terwijl "moordenaars" en "valse weerstanders" niet op straat zijn moeten komen om Rincharde vrij te krijgen. (cfr. infra.) Door deze vergelijking te maken en de vox populi-tactiek te gebruiken, ontstaat er het idee van "they" (weerstand) en "us" (amnestiebetogers) dat voor tweedracht zorgt, iets wat hij zelf meermaals 'de weerstand' kwalijk neemt. Daarnaast stelt *'t Pallieterke* dat de betoging voor "kannibalen en koppensnellers à la Demany en Roels" een "ode is aan het verraad" en een "hoon voor het vaderland". Terwijl de betoging voor de "Kieboomsen en anderen die zeker niet minder hebben geleden onder Adolf Hitler dan een Demany en een Roels en wier opinie op zijn minst even eerbiedwaardig is als die van het Herrenvolk van de résistance," een vaderlandslievende manifestatie is. *'t Pallieterke* speelt de beide partijen tegen elkaar uit door vervolgens vanuit een slachtoffer frame te schrijven dat de enen zeggen: "allemaal zwart gespuis en Elias moet in den bak blijven, want anders draaien onze doden zich om in hun kist," terwijl de andere zeggen: "kom mannekens, er is genoeg gebreendonk en gebuchenwalt, doet de deuren van de gevangenis open en zand over al die mizerie."¹ Vooral de verwijzing naar de kampen Breendonk en Buchenwald zal zeker een impact nagelaten hebben op de lezers die zo een beeld van collaborateurs als slachtoffers krijgen.

Vier dagen na de amnestiebetoging laat *'t Pallieterke* zich cynisch en denigrerend uit over "geïmporteerde verzetsdames" uit Wallonië die zich tijdens de betoging als wijze van protest een halfuur op de grond neerlegden (zie Figuur 45 en 46). Het weekblad noemt het "grof vaderlands werk" en beschouwt de 'verzetsdaad' als een inbreuk op de vrije meningsuiting. Is het niet ver gekomen, vraagt het weekblad zich af, dat de "zogenaamde résistance" al "Nacht und Nebel Waalse vrouwen van achter hun komfoor [lees: stoof / kookplaat] moeten halen om in Antwerpen horizontale korveeën te verrichten en er een schijntje van protest te organiseren." De betoging daarentegen, beschouwt *'t Pallieterke* als de belangrijkste openbare massabetoging sinds de bevrijding. Verder is de reden dat "een aantal mensen zich nog achter de gedachten van een "handjevol publieke herrieschoppers" scharen, volgens het weekblad te wijten aan "verfoelijke begripsverwarring" die "skribenten van het slag van Demany en Louette" in stand houden. Het is vanwege hun "morele bedriegerijen" en "krapuleuze verzinsels" dat de zaken anders worden voorgesteld. Nuyts meent dat zij amnestie voorstellen als "vrijlating voor gestapobeulen". Zo verdedigt het weekblad zijn pleidooi door te stellen dat niemand amnestie vraagt voor De Bodt, maar wel voor politieke gevallen zoals Elias. Een "eerlijk en onbaatzuchtig weerstander" zou de reparatie van "veel onrecht" en dat na vijftien jaar "boete" goedkeuren, besluit het blad.² Van het feit dat er verzetsvrouwen uit Wallonië naar een Vlaamse betoging afzakten om te protesteren, maakt *'t Pallieterke* dus gebruik om te impliceren dat er amper nog sprake is van 'het verzet'. Daarnaast spiegelt het zijn leiders af als bedriegers die een mythe rond 'amnestie' in stand houden.

Het weekblad geeft in hetzelfde weeknummer op satirische wijze een herstelbetoging van de weerstand in Antwerpen weer (zie Figuur 47). Het tafereel gaat door in de Leysstraat waar de dag voordien de amnestiebetoging plaatsvond. De heer Rudelsheim, aanvoerder van de tegenmanifestanten, staat rechts afgebeeld en houdt aan het inmiddels opgerichte monument een redevoering zodat de "smaad" van die "heilige grond" waar zijn vrouwelijke verzetslieden zich

¹ "Amnestie Antwerpen," *'t Pallieterke*, 17.09.1959.

² "Zij lagen er – zij hebben er gelegen!" *'t Pallieterke*, 24.09.1959 ; "Vrijdag," *'t Pallieterke*, 24.09.1959 ; "Woensdag," *'t Pallieterke*, 01.10.1959.

neergelegd hadden, uitgewist wordt. *'t Pallieterke* meent dat de weerstanders met hun tegenbetoging het land in een sfeer van haat en onverzoenlijkheid wensen te houden en nog slechts de betekenis hebben van “vijf man en een paardenkop”, want “weerstandsgeneraal” Rudelsheim zag zichzelf bij gebrek aan vrijwilligers noodgedwongen om een beroep te doen op een “hoop Waalse schoelies” om “de boel op stelten te zetten”.¹ Het beeld van ‘verzetslui als haatpredikers’ komt ook terug in een cartoon die leden van het OF afbeeldt die ‘s nachts hakenkruisen en het woord “Judas” schilderen op huizengevels van “verraders” die tijdens de amnestiebetoging op kop liepen (zie Figuur 48). Met sarcasme noemt *'t Pallieterke* de daad een “grote heldendaad” en klaagt het aan dat de ‘getroffenen’ nog geen vijftien jaar na het einde van de oorlog straffeloos (slachtoffer frame) mogen opkomen voor verzoening.²

Aan de tegenbetoging die WB-Fidelio als reactie op de amnestiebetoging op 29 november 1959 in Brussel organiseerde, besteedt het weekblad amper aandacht. *'t Pallieterke* merkt cynisch op dat er “jonge kereltjes” aan de betoging deelnamen die zich voordeden als “weerstanders” terwijl die “jochies” bij het uitbreken van de oorlog misschien één à twee jaar oud waren.³ Verder neemt het krantje aan dat er zo’n 25 000 betogers aan deelnamen, maar vindt dat niet erg veel in vergelijking met wat de amnestiebetoging in Antwerpen heeft opgebracht. Nochtans toont onderzoek aan dat aan de amnestiebetoging ‘slechts’ 10 000 betogers deelnamen waardoor *'t Pallieterke* zijn vergelijking misplaatst is. Het weekblad probeert zijn stelling echter te verdedigen door te stellen dat in Antwerpen uitsluitend Vlamingen werden opgeroepen terwijl in Brussel “heel België” aan bod kwam. Nogmaals maakt *'t Pallieterke* aan zijn lezers duidelijk dat de leiders van de tegenbetogers hen op “schaamtelijke wijze” bedriegen aangezien op hun spandoeken staat dat amnestie zoveel betekent als het uitvagen van de straf en de misdaad, iets wat ze nooit zullen dulden. De “inciviekenjagers” hun taak zou er enkel maar uit bestaan om de “haat en de leugen” te bestendigen en “tweedracht” te blijven zaaien.⁴ Wanneer Nuyts de “onverzoenlijken” verwijt het begrip niet te kennen, moeten we hem ongelijk geven, want amnestie betekent wel degelijk het kwijtschelden van schuld en boete waarbij de misdaden uitgewist worden. (cfr. supra.)

2.1.3 Amnestiebetoging en herstelbetoging (1968)

Op 27 oktober organiseerde de oud-collaborateur Wim Maes (VMO) een grote amnestiebetoging in Antwerpen. *'t Pallieterke* stond integraal achter die gedachte en vraagt zich af of het niet hoog tijd is “dat de spons wordt bovengehaald, dat alle verdoken en openlijke judasserijen met één pennetrek verdwijnen en dat in naam van de menslievendheid de politieke wijsheid en het humanisme de gevolgen van geestelijke dwalingen en politieke vergissingen definitief worden uitgevaagd. Naast het feit dat *'t Pallieterke* de hele collaboratie tot een ‘politieke vergissing’ herleidt, duwt het de incivieken opnieuw in een slachtofferrol door de situatie in België te vergelijken met andere landen waar wel reeds amnestie verleend werd. België moet een einde maken aan het “kunstmatig in leven houden” van de haat die de burgers in het land verdeelt en de gevolgen van een “onmenselijke en onrechtvaardige” repressie. Doordat *'t Pallieterke* bovendien schrijft dat er ook eerlijke verzetsmannen (bron) aan de amnestiebetoging zullen deelnemen, stijgt de zeggingskracht van de tekst. Nuyts leidt in zijn pleidooi de aandacht af van beulen en verklikkers en spreekt in de wij-vorm (vox populi-tactiek) alleen maar over de politieke collaboratie: “Wij vragen niet dat de middelen van beulen en verklikkers zouden worden vergeten.

¹ “Wallonië treedt aan,” *'t Pallieterke*, 24.09.1959.

² “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 09.11.1959.

³ “Ook weerstanders!” *'t Pallieterke*, 03.12.1959.

⁴ “Zondag,” *'t Pallieterke*, 03.12.1959.

Wij vragen alleen politieke amnestie. Wij vragen geen verheerlijking van het verraad. Alleen vergeten. Dat is al." Heel deze passage kunnen we als een understatement beschouwen aangezien het weekblad het verlenen van amnestie voorstelt alsof het niets is. Daarnaast bespeelt het krantje zijn lezers met emotionele strategieën door te schrijven dat "liefde" in plaats van "haat" moet heersen.¹

Op 3 november 1968 zouden vaderlandslievende verenigingen een herstelbetoging houden. 't *Pallierterke* vermeldt in een satirisch artikel welke verenigingen zullen deelnemen: N.V.Z. (Nationaal Verbond van Zegeldieven), N.V.M. (Nationaal Verbond der Madollemannen), V.V.D.M. (Vriendenkring van Verkrachters van Dietse Meisjes)...² Ook het volledige programma (satire) van de herstelbetoging is te volgen in een ander artikel: het symbolisch schrobben en ontsmetten van de vaderlandse grond, het fusilleren van een inciviek, het eerherstel aan de gesmade driekleur (zie Figuur 49 en 50) ...³

2.1.4 Erepark in Stekene (1969)

Op 23 januari 1969 schrijft het weekblad dat enkele Vlaamse oud-oostfrontstrijders al geruime tijd een middel zoeken om ergens in Vlaanderen een symbolische begraafplaats op te richten om hun gesneuvelde kameraden te herdenken. Er werd een stuk grond gekocht in Stekene, want voor de doden (slachtoffer frame) zou men toch zeker die eerbied moeten kunnen opbrengen, meent 't *Pallierterke*. "Nauwelijks werd het plan Stekene bekend of deze hyena's, wier ziekelijkheid alleen maar overtroffen wordt door hun belachelijkheid, kropen uit hun holen om van zich te laten horen." (zie Figuur 51) Karel Dillen (R. Sch.) gelooft dat deze mensen alleen nog maar als klinische gevallen kunnen behandeld worden aangezien ze niet inzien hoe "krankzinnig" hun "geleuter" is over herlevend neonazisme, neofascisme of belediging voor de vaderlanders.⁴ Ook lezer Geert Pynenburg (Geert Grub) meent dat het opbrengen van een offer en het tonen van moed eerbied afdwingt en aan het graf vijandschap ophoudt. Daarnaast beweert hij dat velen ertoe verplicht werden en degenen die sneuvelde wellicht gelooft hebben en bedrogen zijn. Niet de slachtoffers, maar de bedriegers zijn de schuldigen.⁵ Voorts schrijft een bewoner van Stekene (bron) dat hij niet begrijpt hoe de Stekense inwoners een "simpel kruis" aan een "jongen" (onschuld) kunnen weigeren die streed tegen het communisme, want moesten er zulke mannen niet geweest zijn, zou de grens van de communistische wereld (context Koude Oorlog) niet in Duitsland, maar misschien aan ons "mooi Noordzeestrand" gelegen hebben.⁶ De artikels zijn allen geschreven vanuit een slachtoffer frame waarbij Grub een stap verderging door te stellen dat de oostfronters misleide idealisten waren. Uit onderzoek blijkt dat dit een wel zeer selectief beeld is.⁷

Onder de titel "Haatkampanje" laat het SMF op 13 februari 1969 in een lezersbrief aan 't *Pallierterke* weten dat het afziet van de aanleg van het erepark omdat het de naam van de dode kameraden niet door een "haatkampje" wil laten misbruiken. Verder is het SMF verbaasd dat er

¹ "Antwerpen amnestie," 't *Pallierterke*, 17.10.1968 ; "1969, einde van de haat? Vlaanderen eist amnestie," 't *Pallierterke*, 17.10.1968 ; "Zondag," 't *Pallierterke*, 27.10.1968 ; "Nuttige decoraties," 't *Pallierterke*, 31.10.1968.

² "Het gezond gebleven gedeelte der ware Belgen zal hard terugslaan!" 't *Pallierterke*, 31.10.1968.

³ "Na de kaakslag der landerraders: eerherstel aan de gesmade driekleur," 't *Pallierterke*, 31.10.1968.

⁴ Karel Dillen, "De bende van de Belgische sissers," 't *Pallierterke*, 23.01.1969.

⁵ "Lezers schrijven ons: een storende wanklank," 't *Pallierterke*, 23.01.1969.

⁶ D.V., "De Stekense furie," 't *Pallierterke*, 10.04.1969.

⁷ Zie Bruno de wever, *Oostfronters: Vlamingen in het Vlaams legioen en de Waffen SS* (Tielt: Lannoo, 1984) en Aline Sax, *Voor Vlaanderen, volk en Führer: De motivatie van Vlaamse collaborateurs tijdens de Tweede Wereldoorlog, 1940-1945* (Antwerpen, Manteau / Prometheus, 2012).

25 jaar na de oorlog nog personen bestaan die een “sober grafkruis” aan de tegenstander ontzeggen.¹ Het ‘rioolkrantje’ is er niet over te spreken dat ondanks het SMF officieel meedeelde dat er geen erepark (om moeilijkheden te vermijden) zou komen, de BNB vaderlandslievende verenigingen mobiliseerde om te betogen tegen iets wat niet bestaat.² Tegen wat NIET gebeurt, wordt TOCH betoogd op 30 maart door de “zogenaamde weerstand”, schrijft het krantje onder de titel “Nazi’s steken het hoofd weer op”. Naast het feit dat ‘t *Pallierterke* opnieuw het verzet in vraag stelt, maakt het hen in het satirisch artikel compleet belachelijk door andere “anti-vaderlandse schanddaden” te vermelden: “het onderzoek naar de Grote Daden van de Sluikpers”, “het tellen der eretekenen uitgedeeld wegens verzetsdaden”, “de hervorming van België tot Rechtsstaat”...³ De Stekense burgemeester verbood uiteindelijk de betoging uit vrees voor zware accidenten, maar de “patriotten zullen zich in géén geval neerleggen” bij het verbod, schrijft het blad.⁴ Na de totaal overbodige en door de “wettige belze overheid” verboden betoging van de “Karnavalzotten” (zie Figuur 52) spot ‘t *Pallierterke* dat “onze gediplomeerde weerstanders” met moeite duizend man bijeenkregen voor de “nationale (!) protestbetoging”.⁵ Het weekblad besluit dat er in het land enkele “honderden triestigaards” leven van de haat en zich interessant maken met de dood van anderen.⁶ Heel de casus van Stekene is bijgevolg geschreven vanuit het slachtofferperspectief van de gesneuvelde oostfronters en beeldt verzetslui af als ‘haatpredikers’ die niet uit idealistisch motief betogen, maar omdat het nog hun enige reden van bestaan zou zijn en aldus altijd zullen blijven “janken” over nazi’s en fascisme.⁷

2.1.5 De eis tot amnestie sleept aan (1960 – 2000)

Vooral in artikels die over de bevrijding en repressie gaan, zal het weekblad nog decennialang pleiten voor amnestie. Telkens als ‘t *Pallierterke* de amnestiekwestie aansnijdt, benadrukt het alleen maar de “kleine gevalletjes” die beslist geen misdadigers of verraders kunnen geweest zijn. Voorts stelt het keer op keer dat het geen amnestie voor economische collaborateurs, moordenaars of verklikkers vraagt, maar enkel voor de politieke gevallen die zich ‘vergist’ hadden.⁸ Het getuigt van een eenzijdige visie alsook van framing om de repressie alleen vanuit de kleine of politieke collaborateurs hun slachtofferperspectief te benaderen, want er waren – zoals het weekblad trouwens zelf vaak aanhaalt - andere gevallen. ‘t *Pallierterke* beklemtoont dikwijls – naargelang het jaarnummer van het weekblad – dat het niet opgaat deze mensen twintig, dertig, veertig, vijftig... jaar na het einde van de oorlog nog altijd te blijven “judassen” omdat een “groep jankende en huilende patriotse jakhalzen” erin slaagt de regering zodanig te bespelen dat de haat in dit land wel moet blijven leven ; het zou hun enige reden tot verder bestaan zijn.⁹ Door te focussen op die jaartallen, krijgt de lezer vanzelf medelijden met de ‘getroffen’ collaborateurs. In vergelijking met andere Europese landen die reeds amnestie verleenden, spreekt het weekblad meermaals van een “record” van onverdraagzaamheid en haat die België in stand wilt houden (zie Figuur 53).¹⁰

¹ Sint-Maartensfonds, “Lezers schrijven: haatkampanje,” ‘t *Pallierterke*, 13.02.1969.

² “Herstelbetoging und kein Ende,” ‘t *Pallierterke*, 13.03.1969.

³ “Te wapen voor Beurs, Vorst en Vaderland: nazi’s steken het hoofd weer op,” ‘t *Pallierterke*, 20.02.1969.

⁴ “Ondanks betogingsverbod: NAK en VMO reeds op voet van oorlog,” ‘t *Pallierterke*, 27.03.1969.

⁵ “Donderdag: weerstand veroordeeld,” ‘t *Pallierterke*, 10.04.1969 ; “Harmegnies en de hansworsten van Stekene,” ‘t *Pallierterke*, 17.04.1969.

⁶ “De kurassiers van Stekene,” ‘t *Pallierterke*, 10.04.1969.

⁷ “Maandag: Stekene und kein Ende,” ‘t *Pallierterke*, 24.04.1969.

⁸ “Amnestie,” ‘t *Pallierterke*, 27.02.1969.

⁹ “De jakhalzen blijven huilen,” ‘t *Pallierterke*, 30.04.1964.

¹⁰ “Vrijdag: Hubertina Aretz,” ‘t *Pallierterke*, 22.02.1979.

Van zodra er gepraat wordt over gunstige maatregelen voor incivieken zouden de “goede patriotten” huilen en schreeuwen van: “Eerst de oorlogsslachtoffers en hun rechthebbenden!”¹ Verder stelt het weekblad in een artikel van 1964 dat een “bende hatelijke verzetshelden” te dom waren om in te zien dat veel ambtenaren die op hun plaats en in hun functie voor ons volk (they versus us) tijdens de bezetting “véél meer” gedaan hadden dan het verzet om de oorlog zo draaglijk mogelijk te maken. Bovendien zouden die ambtenaren “véél” overtuigender bewijzen van burgerzin geleverd hebben dan de “helden die hier of daar een koolzaadveld gingen in brand steken of die een vermeend collaborateur hadden vermoord.”² Terwijl deze passage de verzetsacties belachelijk maakt, stelt het administratieve collaborateurs als helden voor. ‘t *Pallierterke* beweert dat deze ambtenaren op hun post bleven uit ‘liefde voor het Vlaamse volk’ zodat de echte redenen tot collaboratie (het nationaalsocialisme en de anti-democratie) aan de lezers voorbijgaan.

In 1974 benadrukt ‘t *Pallierterke* via een lezersbrief dat het – nogmaals - enkel amnestie vraagt voor de kleine man en de groten die reeds kregen, want met het grof geld kocht men de boter. Met amnestie wilt ‘t *Pallierterke* de misdaden niet goedpraten, maar ze enkel kwijtschelden en vergeten en er niet meer over spreken. De lezer stelt zijn eis bij door weerstanders en incivieken met elkaar te vergelijken, want ook de “duizenden die na de bevrijding geleden hebben, moeten hun beulen van de repressie vergeven”.³ Datzelfde jaar publiceert ‘t *Pallierterke* een pleidooi voor amnestie, geschreven door Marcel Grégoire, gewezen voorman van de UDB en oud-minister van Justitie. Het feit dat iemand die “namens het “zegevierende vaderland” mensen naar de executiepaal liet slepen, iemand die tegen alle incivieken de strengste straffen en de zwaarste geldboetes eiste, nu op de eerste bladzijde van *Le Soir* in dergelijke termen voor amnestie pleit – en *LE SOIR* zo iets toelaat – getuigt dat van moed bij Grégoire en bewijst het ook dat *Le Soir* ziet dat een bepaalde evolutie onstuitbaar is,” schrijft ‘t *Pallierterke*. Het weekblad geeft het zelf al aan, maar door deze bronnen te citeren, weet het zijn eis voor amnestie te versterken.⁴ Ook “Paus Paulus” (bron) zou een oproep voor amnestie gehouden hebben. Het feit dat het weekblad het woord “paus” met een hoofdletter schrijft, getuigt van uitzonderlijk respect. De reactie van de vaderlandslievende verenigingen op zijn oproep daarentegen... (zie Figuur 54) De cartoon in kwestie overstijgt werkelijk elke vorm van overdrijving.⁵

Verder laat het weekblad in 1979 amnestiepleiter kolonel George de Lovinfosse (weerstander) aan het woord. Volgens hem onderscheidt België zich (vergelijking) door één van de brutaalste repressies in heel Europa. “Wordt het na 35 jaar niet de hoogste tijd dat men zich wat serener toont? En dat men het voorbeeld van andere Europese landen navolgt?” De amnestie boodschap die ‘t *Pallierterke* wilt overbrengen, wordt nog sterker wanneer De Lovinfosse beweert dat zelfs oud-officieren van de SS hun pensioen krijgen en kolonel Graff, Gestapochef van Luik, carrière maakt in de DDR. Voorts vergoelijkt ‘t *Pallierterke* de collaboratie, want de bekende kolonel meent dat er geen enkele reden is om Degrelle en zijn volgelingen te veroordelen gezien ze hun idealen trouw gebleven zijn. Daartegenover bekritiseert hij degenen die Degrelle zijn familieleden onderwierpen aan vervolgingen, misdaden en “sommaire executies” ; het zijn onvergeeflijke fouten die een smet werpen op geheel onze actie en op geheel het verzet, beweert De Lovinfosse.⁶ Het idealistisch motief dat De Lovinfosse aanhaalt als argument om Degrelle te verdedigen, is

¹ “Zaterdag: gerechtigheid toen en thans,” ‘t *Pallierterke*, 10.04.1969.

² “Nog véél te vroeg,” ‘t *Pallierterke*, 09.01.1964.

³ L.S. – S.B., “Amnestie en verzet,” ‘t *Pallierterke*, 15.08.1974.

⁴ “Zondag: amnestie,” ‘t *Pallierterke*, 16.05.1974.

⁵ “Was de paus een nazi? Belgische Weerstand eist onderzoek naar zijn verleden!” ‘t *Pallierterke*, 30.05.1974.

⁶ “Zaterdag: amnestie,” ‘t *Pallierterke*, 04.10.1979.

absoluut misplaatst aangezien het tegelijk gebruikt kan worden om de ‘misdaden’ tegenover Degrelle zijn familie ‘goed te praten’.

Wanneer het AWAC, vereniging van Waalse oud-strijders, vervolgens in 1979 als reactie op de amnestie-eis die de VU naar voren schoof, stelt dat de patriotten eerst hun “rechtmatige morele en materiële voordelen” moeten krijgen, merkt *'t Pallieterke* cynisch op dat het “betaalde patriottisme” zijn hand niet omdraait voor het “peulschilletje” van 10 miljard (cijferdans) die de regering Tindermans I hun enkele jaren geleden toestak.¹ Ook de NSB, vereniging die de belangen van alle Belgische oud-strijders uit WO I verenigt, stoot herhaaldelijk op kritiek door haar weigering van amnestie.² Onder de titel “Amnestie? Non! Jamais!” maakt het weekblad bovendien geen onderscheid tussen de oud-strijders uit WO I (NSB) en de verzetslui uit WO II. *'t Pallieterke* schrijft dat naast enkele zeldzame overlevenden uit '14-'18 de NSB ook “kampers die van '40 tot '44 de verdrukker hebben gehinderd” telt alsook een “overgrote meerderheid aan dapperen” die vanaf september '44 tegen hun trawanten zijn opgestaan. Na de Tweede Wereldoorlog bundelden de NSB en Belgicistische verzetsbewegingen inderdaad hun krachten samen, maar door te stellen dat ze samenvielen, veralgemeent het weekblad te veel. Daarnaast schrijft *'t Pallieterke* in het artikel de kenmerken³ waarmee het de weerstand belachelijk maakt ook toe aan de NSB waardoor eenzelfde beeld ontstaat (zie Figuur 55).⁴

Vooraf ter gelegenheid van vaderlandse vieringen laat *'t Pallieterke* zijn ongenoegen blijken over het uitblijven van amnestie (zie Figuur 56 en 57). Wanneer België in 1980 zijn 150-jarig bestaan viert, schrijft het ‘rioolkrantje’ dat tot de “schromelijke, schandelijke, ja onmenselijke karaktertrekken van het officiële België” de systematische onverzoenlijkheid behoort.⁵ Naar aanleiding van de 150^e verjaardag deden de bisschoppen (bron) een oproep tot amnestie waarbij ze meenden dat onder andere de leiders van de vaderlandse verenigingen een belangrijke verantwoordelijkheid dragen in het beëindigen van de gevolgen van de repressie. *'t Pallieterke* schrijft dat de patriotten met een “mengsel van stompzinigheid en kwaadaardigheid” nog maar eens verwijzen naar de “concentratiekampen, naar de verklikkers en de beulen – naar misdaden van gemeenrecht, waarmee amnestie niets te maken heeft.” Nuyts meent dat hij al lang niet meer verbaasd is om de “onwil en het onvermogen der woordvoerders van deze zogenaamde “vaderlandse verenigingen” om hun kleinmenselijke wrok, haat en rancunes te overstijgen [...]” Deze beschuldigende frame onderbouwt hij door de bisschoppen, die uit “humanistische overwegingen” een “voorzichtige oproep” voor amnestie deden, als bron weer te geven.⁶ Een lezersbrief van de maand september sluit hierbij aan waarin de lezer er onder meer aan toevoegt of de “haatdragers” en de “tegenstanders van amnestie” niet eens voor zichzelf moeten uitmaken of hun gedragingen tegen de “zwarten” in de bevrijdingsperiode altijd zo menselijk waren. Op die manier verschuift de focus naar de gruwelen van de tijdens bevrijding waardoor de schuld van collaborateurs naar de achtergrond verdwijnt. Voorts schrijft de lezer dat amnestie er vooral moet komen vanwege de “onrechtvaardigheden van een op wraak beluste anti-Vlaamse repressie”, een mythe die we in het historisch kader reeds ontkrachtten.⁷

¹ “Patriotten,” *'t Pallieterke*, 08.03.1979.

² Vrints en Schoups, *De overlevenden*, 21.

³ Kenmerken zoals staangeld, pensioenen, boterhammen, eretekens, fakkel, klaroen, tricolore armband...

⁴ “Amnestie? Non! Jamais! Nationale Strijdersbond redt andermaal het vaderland,” *'t Pallieterke*, 10.05.1979 ; Bruno De Wever, *E-mail aan Amber Snauwaert*, 25.06.2020 ; Babette Weyns, *E-mail aan Amber Snauwaert*, 26.06.2020.

⁵ “150 jaar barsten,” *'t Pallieterke*, 19.06.1980.

⁶ “Awoert, weg met de bisschoppen! Zij doen aan politiek...” *'t Pallieterke*, 14.08.1980.

⁷ J.S., “De roep in de woestijn,” *'t Pallieterke*, 11.09.1980.

In 1984 schrijft het weekblad dat historicus Luc Schepens (bron) meent dat een aantal Vlaamse collaborateurs gebruik maakten van de Duitse aanwezigheid om sommige van hun ideologische doelen uit te voeren terwijl de grote meerderheid van de Waalse collaborateurs collaboreerde uit materieel profijt, machtswellust of wraakgevoelens tegenover hun medeburgers. Schepens stelt verder dat de geografie van Wallonië [Franstalig België] alleen al gunstiger was voor verzetsacties dan die van Vlaanderen en dat “het Verzet” de collaboratie uitsluitend in die “meest hatelijke vorm” (profijt, machtswellust, wraak...) voorstelde.¹ De minderheid aan Vlamingen in het Belgische verzet verklaren vanuit de geografische ligging van Vlaanderen lijkt ons de echte redenen tot het ontstaan van het verzet te overschaduwen: het antifascisme en het Belgisch patriottisme. Daarsnaast heeft de ligging enkel betrekking op een specifieke vorm van verzet, namelijk het gewapend verzet. Ook de de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog (cfr. supra.) was een cruciale factor die ervoor zorgde dat minder Vlamingen aan het verzet deelnamen. ‘t *Pallierterke* gebruikt bijgevolg - om de Vlaamse collaborateurs te verdedigen - het argument dat de beeldvorming over collaboratie bij verzetsorganisaties sterk bepaald wordt door de collaboratie in Franstalig België, die volgens Schepens een meer “hatelijke vorm” aannam.

Verder brengt het weekblad datzelfde jaar de “haaien van de NSB” in diskrediet. De Strijdersbond liet nogmaals weten dat ze tegen amnestie is, waarna ‘t *Pallierterke* zich verbaast dat die “drie man en één leger-paardekop” nog invloed hebben op de regering.² In september herdachten de patriotten ‘40 jaar bevrijding’ in hun “bekende pompierstijl met hier een daar een clownesk nummer”.³ Leden van TAK gingen met hun rug naar de optocht staan uit protest omdat de patriotten al zo veel jaren met hun “hyena-haat” de amnestie tegenhouden.⁴ “De haat mag immers niet stilvallen. De hyena’s blijven hun “werk” doen. Veertig jaar na de feiten is er nog steeds geen spons geveegd over die onzalige repressie. Veertig jaar na de bevrijding zijn er nog Vlamingen die niet vrij zijn.”⁵ Vijf jaar later schrijft Jan Neckers dat de “hyena’s van een zogenaamd verzet” nu eenmaal gezworen hebben dat voor een “bepaalde categorie van medeburgers” (slachtoffer frame) nooit, maar dan ook nooit amnestie zal komen. In de regering heeft “altijd een meerderheid aan lafaards” gestaan die “nooit de moed hebben gehad om aan de fakkeldragers van een zogenaamde weerstand onomwonden te zeggen dat hun paljassenstreken nu lang genoeg hebben geduurd. En dat hun patriotse folklore [...] alleen nog maar schamper gelach en bittere spot kunnen uitlokken.”⁶ Daarnaast spot Neckers in een ander artikel van 1989 met de “oude rakkers” die dikwijls verschrikkelijk op de zenuwen werken als ze beginnen te “janken” dat het “fascisme de kop weer opsteekt”.⁷ In hetzelfde jaar doet een lezer zijn beklag over het geweigerde wetsvoorstel van Suykerbuyk die eerherstel aan alle repressieslachtoffers zou verlenen. De lezer steekt de schuld op de “Walen” en meent dat het “fanatieke haat- en wraakgevoel” in het “Nieuwe België” verder hoogtij viert.⁸ In een ander artikel spreekt ook Jan Neckers zijn ongenoegen uit over de “weerstand” en de “socio’s uit Wallonië” die Suykerbuyk blijven dwarsliggen.⁹

In 1990 schrijft ‘t *Pallierterke* over een opvallende uitspraak tijdens de 21 juli-boodschap van koning Boudewijn: “niet alle problemen, voorkomend uit de oorlog, zijn opgelost” en “in het kader van de pacifikatie tussen de gemeenschappen moeten maatregelen bestudeerd worden die

¹ Arthur De Bruyne, “Mei 1940: De grote uittocht: de kleinheid van sommige groten,” ‘t *Pallierterke*, 26.01.1984.

² “V.O.S. kongresseerde,” ‘t *Pallierterke*, 07.06.1984.

³ “Bevrijding ja, maar...” ‘t *Pallierterke*, 20.09.1984.

⁴ “Veertig jaar geleden,” ‘t *Pallierterke*, 13.09.1984.

⁵ “Bevrijding ja, maar...”

⁶ “Donderdag: schamper gelach,” ‘t *Pallierterke*, 12.01.1989.

⁷ Jan Neckers, “Woensdag: ze zullen allicht blijven spelen,” ‘t *Pallierterke*, 11.05.1989.

⁸ Jan Zander, “Het nieuwe België,” ‘t *Pallierterke*, 08.06.1989.

⁹ Jan Neckers, “Dinsdag: zo was het...” ‘t *Pallierterke*, 03.08.1989.

kunnen bijdragen tot de verzoening tussen alle burgers.” (zie Figuur 58) Boudewijn nam het woord “amnestie” niet in de mond, maar hij bracht de discussie over het oorlogsverleden terug op gang waarop de “Waalse-frankofone” kant éénparig “non” en “over ons lijkt” repliceerde. “De meest-edelmoedigen (?) onder hen verklaren zich ten hoogste bereid om “individuele gevallen” van genadeverlening “in overweging” te willen nemen,” waarop het weekblad besluit dat “deze haat, deze wrok, deze onverzoenlijkheid [...] voer voor psychiaters” is. Na de TV-toespraak van de koning schrijft *'t Pallieterke* vervolgens een groot satirisch artikel waarin het spottend stelt dat het “Teutoons gevaar” de kop opsteekt, het vaderland wederom in gevaar is en de weerstand zijn leden mobiliseert. Het OF verklaarde dat het zich beledigd voelde door de toespraak van Boudewijn. De oproep tot mobilisering ging verder uit van diverse erkende groeperingen zoals: “De kinderen van Tante Jeanne” (cfr. infra.), “de Fraternel der Erkende Kaalscheerders van Inciviekenvrouwen”, “de Leerlingen van Docteur Rincharde”, De Luisteraars van Jan Moedwil”... Hoewel er dus geen amnestie komt, schrijft het weekblad dat het de eis en het woord zal blijven hanteren, “ook al zou de laatste getroffen van de trikolorre repressie gestorven zijn.”¹

Vier jaar later spreekt ook koning Albert - met één enkele zin die hij overnam uit de 21 juli-speech van Boudewijn - “heel voorzichtig” over verzoening. *'t Pallieterke* weet niet wat de juridische vertaling van het begrip “verzoening” is, maar weet wel dat de koning ermee op “zээр vaderlandsminnende tenen” trapt. In naam van het “hoera-patriottisme” zouden bepaalde lieden zichzelf bekleed hebben met het “waarmerk der intouchables”. “Zij steken sluipmoordenaars en verklikkers, lieden die handelden uit een eerlijke politieke overtuiging, Vlaams-nationalisten die meenden van de bezettende macht te verkrijgen wat hen door een Belgische staat wederrechtelijk was geweigerd [slachtoffer frame], ambtenaren die op post waren gebleven om de gemeenschap in moeilijke omstandigheden te dienen [heroïsche frame], idealistische jongelui die naar het Oostfront waren getrokken om te strijden tegen het “goddeloze bolsjevisme” [heroïsche frame], ze stoppen ze nog altijd allemaal in dezelfde zwarte zak.” Het weekblad verwijt bijgevolg de verzetsleden dat ze ‘zwarten’ over dezelfde kam scheren, een tactiek waarop *'t Pallieterke* zichzelf meermaals liet betrappen. Voorts haalt het opnieuw de “beestigheden” van na de bevrijding aan en de “willekeur van de uitzonderingsrechtbanken” om respectievelijk het verzet te hekelen en de collaboratie in een slachtofferrol te duwen.² Net zoals na de toespraak van Boudewijn wijdt *'t Pallieterke* een groot fictief, satirisch artikel aan de reactie van de vaderlandslievende kringen. In het artikel laat het weekblad verschillende verzetslui aan het woord waarmee het aan de hand van hun “reacties” een beeld schept van verzetslui als ‘valse helden’ en profiteurs’. Ter illustratie: “Dat pensioen laat ik mij niét afpakken, en die dat probeert, die zal mij leren kennen. Daarom zeg ik: amnestie, nooit van ze leven. Amnestie: over mijn lijkt!”³ Een week later schrijft een lezer dat de haat het enige bindmiddel is dat deze “vaderlanders” bindt, want ondanks de oproep tot verzoening van de koning (bron) en niettegenstaande de vijftig jaar die op de “bevrijding” zijn gevolgd, weigeren patriotten en hoera-profiteurs ook maar een blijk van verzoening te tonen.⁴

Verder grijpt *'t Pallieterke* de 50^e verjaardag van de bevrijding aan om wederom te pleiten voor amnestie. “Die zogenaamde bevrijdingsfeesten mogen [...] niet alleen leiden tot vaderlandse kluchten van patriotse fakkeldragers, vuuraanbidders en vlamaanwakkers, neen, die moeten

¹ “De weerstand mobiliseert na Sire’s amnestie-gedachte,” *'t Pallieterke*, 01.08.1990 ; Pvk, “Maandag: Non!” *'t Pallieterke*, 01.08.1990 ; “Het vaderland op stelten! De weerstand mobiliseert,” *'t Pallieterke*, 01.08.1990 ; Pvk, “De leugen van de “kollaboratie”,” *'t Pallieterke*, 08.08.1990.

² “Verzoening”, zegt Sire, en gij gelooft dat?” *'t Pallieterke*, 09.02.1994 ; “Géén amnestie, nooit, noch voor de incivieken, noch voor den Belgiek!” *'t Pallieterke*, 06.04.1994.

³ “Amnestie? Non, non, jamais! Vaderlanders aan het woord,” *'t Pallieterke*, 16.02.1994.

⁴ “Het land van de haat,” *'t Pallieterke*, 23.02.1994.

ook leiden tot wat Albert Second de algemene verzoening noemt.”¹ Het weekblad herhaalt in een ander artikel opnieuw het “falen” van de toenmalige rechtspraak en meent dat een “hoofdzakelijk frankofone fronde van ex-resistentialisten en patriotten” parlementaire initiatieven om amnestie gestalte te geven telkens in de kiem smoort (zie Figuur 59 en 60). Voor hen zijn alle “zwarten” één pot nat ; ze weigeren om ook maar enige rekening te houden met de omstandigheden van de politieke collaboratie in Vlaanderen en sluiten de ogen voor “het feit dat er ook onder de “goeie vaderlanders” een heleboel kaf voorhanden was [...]” Voorts beroept *'t Pallieterke* zich op het beginsel (bron) dat ieder mens recht heeft op een eigen mening en een eigen overtuiging. Vanuit een beschuldigende frame besluit het weekblad dat de staat een “grote morele verantwoordelijkheid” draagt voor de collaboratie in Vlaanderen door het “systematisch verdringen van de Vlaamse rechten en belangen gedurende meer dan een volle eeuw [...]”² Een lezer haalt datzelfde jaar bovendien het (gekende) argument aan dat alle andere “geciviliseerde landen” van Europa sedert decennia één of andere vorm van amnestie hebben uitgevaardigd waardoor hij indirect beweert dat België geen geciviliseerd land is. Vervolgens schrijft hij dat het “princiële belgicistisch verzet-zonder-einde tegen elke vorm van amnestie een gepland vervolg zou zijn op de repressie, waarvan de feitelijke maar voorlopige doelstelling was: het nekken van de Vlaamse Beweging [...]” Een stelling die we reeds in het historisch kader weerlegden.³

In 2000 schrijft *'t Pallieterke* tenslotte dat John Boeva, toenmalig nationaal voorzitter van de Witte Brigade, een dialoog wilt met collaborateurs. Hij stelde in september 1999 dat het hoog tijd werd om “komaf te maken met de zwarte bladzijden uit het verleden: kollaboratie en... repressie. Inderdaad repressie!” Het weekblad meent dat Boeva zegt dat de WB “natuurlijk weet dat het merendeel van de kollaborateurs misleid, verblind door idealisme of gewoon slachtoffer van het menselijk te kort was.” Of Boeva dit werkelijk gezegd heeft, weten we niet, maar op die manier gebruikt het krantje Boeva zijn autoriteit om een beeld te creëren van Vlaamsgezinden die door hun idealisme meegesleurd werden. Volgens *'t Pallieterke* pleit Boeva voor een dialoog “waarin uiteraard ook de menselijke tekortkomingen van het verzet of de ronduit onrechtvaardige aspecten van de repressie aan bod komen.” Hiertegenover staat dat collaborateurs van hun kant ook erkennen dat ze zelf zwaar in fout zijn geweest. De politiek gevangenen, weerstandsgroeperingen, oud-strijders en invaliden lieten weten dat zij niets met de uitspraken van Boeva wilden te maken hebben en het een smaad aan hun adres is. Het weekblad beweert juist dat zij niks met de dialoog te maken wilden hebben omdat zij Belgen zijn waardoor het verzetslui opnieuw typeert als anti-Vlaams.⁴

2.1.6 Decreet Suykerbuyk (1999)

In 1996 stelden vijf Vlaamse parlementsleden voor om de ‘getroffenen’ van de repressie en de epuratie -en oorlogsslachtoffers die in aanmerking komen een financiële tegemoetkoming te verlenen. Het decreet Suykerbuyk zou op die manier oorlogsslachtoffers, repressieslachtoffers, verzetslui en collaborateurs gelijkstellen en afbreuk doen aan een correct beeld van het oorlogsverleden waardoor het nietig verklaard werd. (cfr. supra.) *'t Pallieterke* is niet te spreken over het feit dat de parlementsleden eerst een wet lieten stemmen om dan tot de vaststelling te komen dat ze niet weten hoe ze die moeten uitvoeren. Ter verdediging van het decreet beweert het weekblad dat de tegemoetkoming slechts ging om 20 000 frank, “een Vlaamse aalmoes” die

¹ Jan Neckers, “Een stem voor amnestie,” *'t Pallieterke*, 16.03.1994.

² “Géén amnestie, nooit, noch voor de incivieken, noch voor den Belgiek!” *'t Pallieterke*, 06.04.1994.

³ Hubert de Sy, “Amnestiefeuilleton zonder einde,” *'t Pallieterke*, 28.12.1994.

⁴ V.D.G., “Het Vaderland gered,” *'t Pallieterke*, 12.01.2000.

nog aan “zoveel voorwaarden” onderworpen was “dat men zich terecht kon afvragen over hoeveel mannen of vrouwen het wel zou gaan. We zijn tenslotte al een halve eeuw na de feiten.” Vervolgens schrijft het weekblad dat de “brave Herman Suykerbuyk” (slachtoffer frame) het “patriottische Fransdolle Belgiske” over zich kreeg (beschuldigende frame) omdat hij op een “verkapte manier toch nog amnestie wilde verlenen aan folteraars, nazibeulen en andere landverraders,” schrijft het weekblad.¹

Op een cynische toon stelt het krantje dat verzetslieden (veralgemening) storm liepen tegen het initiatief en voor een record zorgden: “méér dan 120 verzoeken tot verwerping afkomstig zowel van instanties en van verenigingen als van enkelingen, zijn bij de griffie van het Hof toegekomen.” Ze vinden het idee ondraaglijk dat slachtoffers en hun beulen op één lijn worden geplaatst waarbij de NSB van Sint-Truiden het een schandedecreet noemt.² *t Pallieterke* overdrijft dat de verzetslui “zware patriottieke kanonnen” voor het Arbitragehof in werking brachten om “l’honneur” van de Résistance en van den Belgiek” te verdedigen.³ Hiertegenover stelt het krantje meermaals dat de financiële tegemoetkoming slechts een “kleine aalmoes” bedraagt voor “in ere herstelde slachtoffers van de repressie die onvermogen zijn” (slachtoffer frame). Daarbij verbloemt het de betekenis van het decreet door het te reduceren tot een “symbolische waarde” om een “stukje van het Belgische repressie-onrecht” te willen rechtzetten. Voorts verkondigt het nogmaals dat België Vlaanderen (veralgemening) haat waarbij de Franstaligen (veralgemening) “tot in de eeuwigheid hun veto kunnen stellen tegen elke poging van de Vlaamse zijde om de bladzijde om te draaien.” Het anti-Vlaamse karakter komt verder naar voren als Hector Van Oevelen Vlaams minister-president Dewael, Waels minister-president Devlaeminck noemt wanneer TAK eist dat de Vlaamse regering het decreet moet herwerken. Om zijn boodschap kracht bij te zetten, verwijst *t Pallieterke* verder nogmaals naar andere Europese landen zoals Frankrijk en Nederland waar wel amnestie verleend is. In tegenstelling tot die landen zou België de haat nodig hebben voor haar voortbestaan en om alle Vlamingen (veralgemening) te kunnen uitschelden voor fascisten en ongedierte (zie Figuur 61). Wanneer enkele “brave linkse zielen” (lees: de Voorwaarts-groep) pleiten voor “vergevingsgezindheid” (lees: verzoening), stelt het weekblad bijgevolg dat ze een gebrek aan kennis van de Belgische politieke werkelijkheid tonen.⁴

2.1.7 Historisch pardon (2000)

In 2000 spraken Lionel Vandenberghe en Frans-Jos Verdoodt op de 73^e IJzerbedevaart een ‘historisch pardon’ uit voor de Vlaams-nationalistische collaboratie tijdens WO II. (cfr. supra.) Hiermee hoopte Vandenberghe het debat over amnestie te heropenen.⁵ De excuses zorgden voor verdeeldheid die we ook in *t Pallieterke* terugvinden (zie Figuur 62). Het weekblad vindt het een “onzalig idee” en schrijft dat wie opnieuw “herrie wil veroorzaken en onheil stichten in het eigen Vlaams-nationale kamp, die moet het maar aanleggen met dergelijke utopische maar tevens

¹ “Beschamende vertoning: volgens de “Staatkundige”: repressiedossier blijft lege doos,” *t Pallieterke*, 03.02.1999.

² “120 maal njet,” *t Pallieterke*, 10.02.1999 ; “NSB Sint-Truiden contra decreet Suykerbuyk,” *t Pallieterke*, 10.02.1999 ; “Afgelopen,” *t Pallieterke*, 17.11.1999.

³ “Onverdacht,” *t Pallieterke*, 22.09.1999.

⁴ “Aan Herman Suykerbuyk, met verdiende rust, Essen,” *t Pallieterke*, 12.05.1999 ; “Aan Bert Anciaux en Johan Sauwens, ministers-met-vakantie, waar-dan-ook,” *t Pallieterke*, 11.08.1999 ; “Het decreet-Suykerbuyk definitief door België gekelderd: In België, het land van de haat, duurt de repressie nog steeds voort,” *t Pallieterke*, 20.10.1999 ; Dr. Peeters, “Belgische haat,” *t Pallieterke*, 20.10.1999 ; Hector Van Oevelen, “Maar die TAK komt weer,” *t Pallieterke*, 02.02.2000.

⁵ “Heropend debat?” *t Pallieterke*, 10.05.2000.

provocerende hersenspinsels.”¹ Bovendien verkondigt het krantje dat zowel Vandenberghe als Verdoodt zich tijdens de toespraak in zoveel bochten gewrongen hebben dat de scheidingslijn tussen zondaars en rechtvaardigen “extreem (!) moeilijk” te trekken valt.² In september 1999 stuurde een lezer naar het weekblad dat als we het dan toch over verontschuldigen hebben, waar die blijven voor het dynamiseren van de IJzertoren? Verder verwacht hij ook verontschuldigen van de Belgische staat voor het “meer dan een eeuw uitsluitend Franstalig bestuur vanaf 1830 [...]” ; “met andere woorden een eeuw lang institutionele en intellectuele discriminatie van de Vlamingen.” Daarmee leidt hij de aandacht af van de collaboratie.³ Een ander lezer schrijft dat als Vandenberghe vergiffenis wilt vragen hij dat niet in naam van zijn familie mag doen. Daarbij vraagt hij zich af wanneer de “onstaat België” vergiffenis gaat vragen voor de “excessen van de repressie die zovelen jarenlang op de rand van de armoede heeft gebracht.”⁴ Meermaals stuurden lezers naar het weekblad dat ze wachten op excuses van België door te verwijzen naar de slachtoffers van de repressie. Daarnaast halen ze ook de Waalse collaboratie aan om aan te tonen dat er niet enkel in Vlaanderen gecollaboreerd werd.⁵ Dat de Belgische staat al anderhalve eeuw lang continu “historische wandaden” tegen de Vlaamse volksgemeenschap zou bedrijven, verkondigt *'t Pallieterke* trouwens ook zelf. Ook Herman Wagemans betoogde dat “indien wij een vaderland hadden gehad, was er geen collaboratie geweest.” *'t Pallieterke* haalt aan dat al de pogingen en oproepen die het Belgische en Vlaamse parlement ondernamen om “dat onverkwikkelijke hoofdstuk” van collaboratie, epuratie en repressie af te sluiten, altijd te pletter liepen op het “hooghartige en absolute njet der rabiaat-overzoenlijke patriotten en belgicisten” en we bijgevolg niet naïef mogen zijn.⁶

Naar aanleiding van het voorstel om een historisch pardon uit te spreken, legde historica Chantal Kesteloot (bron) uit waarom de Vlaams-Waalse kloof breder dan ooit is. In het historisch kader zagen we reeds dat er een verschillende visie op collaboratie in Vlaanderen en Wallonië is. Volgens L. Huyse en historicus F. Balace was de collaboratie in het zuiden van het land veel brutaler en ook meer apolitiek dan in Vlaanderen. Meer onderzoek is nodig om dit te bevestigen, maar vanuit deze optiek is het Waalse verzet tegen elke vorm van amnestie te begrijpen. Al in 1990 gebruikte *'t Pallieterke* dit in zijn discours om de volgende vraag te stellen: “moeten ónze [they versus us] mensen daar het slachtoffer van blijven?”⁷ Net zoals Balace en Huyse meent Kesteloot dat de Walen absoluut van geen amnestie willen weten. Daarnaast maakt ze ook voor het verzet een onderscheid in beide regio's. *'t Pallieterke* schrijft dat terwijl de weerstand bij de Vlamingen geen al te goede naam heeft, de Walen met respect en waardering over verzetslui spreken. De kloof is aldus de historica dieper dan ooit wat voor het weekblad “zeer verheugend nieuws” is: “Hopelijk wordt de kloof heel snel zo diep dat zij onoverbrugbaar is. En dat België barst. Definitief. Dan hebben wij geen amnestie meer nodig.”⁸

Al het voorgaande toonde aan dat we van *'t Pallieterke* doorheen de verschillende decennia een beeld krijgen van verzetslui en van de Belgische staat die haatdragend blijven tegenover collaborateurs en zelfs tegen Vlamingen in het algemeen. Wat het weekblad echter nooit vermeldt

¹ “Klagen en aanklagen, maar waar blijft het radicale breekijzer?” *'t Pallieterke*, 30.08.2000.

² “Verzoening mag best, maar naïviteit kunnen we missen,” *'t Pallieterke*, 06.09.2000.

³ G.L., “IJzerbedevaart,” *'t Pallieterke*, 08.09.1999.

⁴ Jan De Moor, “Onverwerkt verleden,” *'t Pallieterke*, 24.05.2000.

⁵ Ledy Broeckx, “Excuses?? Vlaanderen wacht!” *'t Pallieterke*, 06.09.2000 ; Milo, “Pardon,” *'t Pallieterke*, 27.09.2000 ; Steven van Haels, “Bedroevend,” *'t Pallieterke*, 04.10.2000.

⁶ “Verzoening mag best, maar naïviteit kunnen we missen.” ; Hector Van Oevelen, “De onverbiddelijke (ver)zoener,” *'t Pallieterke*, 22.11.2000.

⁷ “Donkere kern,” *'t Pallieterke*, 12.09.1990.

⁸ V.D.G., “Donderdag: breder dan ooit,” *'t Pallieterke*, 10.05.2000.

is het feit dat er de bedoeling was om de bestraffing af te bouwen en dit ook effectief gebeurd is op individueel vlak. Zo stelt historicus Aerts dat op enkele uitzonderingen na tegen halverwege de jaren zestig de bestraffing zo goed als mogelijk was afgebouwd en de eis tot amnestie vanaf dan geen voorwerp meer had. Het verlenen van amnestie zou bijgevolg als een morele rehabilitatie dienen om de collaboratie te rechtvaardigen.¹

2.2 Valse helden

De vorige paragraaf maakte duidelijk dat *'t Pallieterke* amnestieweigeraars die x-aantal jaar na de oorlog nog altijd 'geen verzoening' nastreven, tot de 'valse helden' rekt. Volgens het weekblad is tijdens de oorlog geen half procent van de Belgen held geweest en geen half procent verrader of verklikker (cijferdans), maar feitelijk trad 3 % van de Belgen (160 000 mensen) tot het verzet. "De massa van de weerstanders en het gros van de incivieken is slechts na de oorlog tot stand gekomen. De eersten kregen onverdiend decoratie en promotie, de laatsten wachten nog altijd op een verdiende... amnestie."² Jan Nuyts beweert dat er bij het "verzet" héél veel "paradepaarden" zijn die zoveel aan echt verzet hebben gedaan als zijn jongste kind (vergelijking) die nog geen halfjaar is.³ Hun weerstand begon pas na de bevrijding of hield niks in.⁴ In België had men immers tot 30 april 1948 de tijd om als gewapend weerstand erkend te worden, schrijft het blad: "Drie volle jaren! [...] Tijd genoeg, lijkt het ons."⁵ Onder de 'valse helden' rekt het weekblad onder andere een "niet kleine groep zuivere avonturiers en bitskommers die het niet weinig plezierig vonden te kunnen onderduiken in de Ardeense wouden en daar te kunnen leven als God in Frankrijk... dankzij het geld en de rantsoenzegels die gestolen werden in postkantoren en rantsoeneringsburelen". Het blad spiegelt aldus 'valse' verzetslui af als dieven die onderdoken en er een welvarend leven op nahielden.⁶ Ook zij van wie hun "weerstand" erin bestond in een concentratiekamp terechtgekomen te zijn vanwege sluikslachting, smokkel of deviezenaffaires behoren tot de gelegenheidsweerstanders.⁷

Op 15 november 1970 wijdt *'t Pallieterke* een volledige pagina aan de ontmaskering van een 'valse held'. Tijdens een bijeenkomst van de Antwerpse weerstand stelden de leden datgene vast "wat dertig-en-meer jaren geleden al in dit rioolkrantje te lezen stond: dat er tussen het koren van de weerstanders nogal wat kaf aanwezig is," schrijft het blad. Bernard Lauwers, hoofd van de Antwerpse Provinciale Unie van de Weerstand, werd er ontmaskerd en verketterd als *embusqué* (cfr. supra.), leugenaar en schriftvervalser. Hij zou enkel maar tot weerstander gepromoveerd zijn door de "rooie weerstandersführer" Roels, "die zijn beschermelingen middels op voorhand gehandtekeningde blanco erkenningsverklaringen naar de bevoorrechte legioenen van het patriotieke Verzet versaste." Men zou geen enkele getuige (bron) kunnen vinden om het tegendeel te bewijzen. Daarbovenop beticht het weekblad Lauwers van collaboratie en citeert het majoor Frank Pilaet van het GL (bron) die hem van schriftvervalsing beschuldigt.⁸ Daarnaast zal *'t Pallieterke* later verwijzen naar "kolonels en generaals van het slag Bernaar Lauwers"

¹ Kesteloot, "Amnestie."

² "25 jaar niet bevrijd," *'t Pallieterke*, 14.05.1970.

³ "Woensdag," *'t Pallieterke*, 08.10.1959.

⁴ "Vrijdag," *'t Pallieterke*, 12.11.1959 ; "25 jaar bevrijding," *'t Pallieterke*, 28.08.1969.

⁵ "Nieuwe géwapende weerstanders," *'t Pallieterke*, 13.12.1979.

⁶ "Donderdag," *'t Pallieterke*, 13.04.1959.

⁷ "Vrijdag," *'t Pallieterke*, 12.11.1959.

⁸ "Antwerpse Weerstand ontmaskert zijn eigen president," *'t Pallieterke*, 15.11.1979.

(personaliseren) om ‘valse helden’ te typeren. De lezers krijgen op die manier een beeld van ‘valse weerstanders’ opgedrongen.¹

Vervolgens spreekt Jan Neckers in 1990 over “heldhaftige weerstanders van het laatste uur”, dapperen die onmiddellijk na de bevrijding in september 1944 tot het verzet toetraden. Hoewel er geen Duitsers meer waren, moesten toch “zoveel zwarten opgehaald, afgeranseld en opgesloten” worden! “Ook dié tiepen werden erkend als weerstander, soms zelfs als gewapend weerstander”, schrijft hij. Vervolgens haalt Neckers een voorbeeld aan van een “zээр jonge” held die bij het uitbreken van de oorlog slechts tien jaar oud zou geweest zijn. Al spottend meent de journalist dat hij heel graag de artikels wilt lezen die de held voor de sluikpers schreef.²

Gedurende alle jaargangen herhaalt *t Pallieterke* voor wie het wel eerbied heeft ; de ‘echte’ verzetslieden, een zээр klein aantal. Het zijn eerlijke en serieuze mensen die – in tegenstelling tot de beroepsweerstanders - uit “idealisme en onbaatzuchtig patriotisme” aan weerstand deden en niet om te kunnen woekeren en smokkelen. Zij meenden dat met de bevrijding hun taak voorbij was en het geen zin meer had nog langer verzet te plegen.³ De ‘echte’ weerstanders waagden hun leven voor hun ideaal zonder andermans leven in gevaar te brengen.⁴ Ze weten nog wat menselijkheid is, walgen van “koppensnellerij” en lopen niet over van haat. Zij bewijzen dat ze beter zijn dan hen die ze bekampt hebben. Daarbij denkt Nuyts aan degenen van het Vlaams verzet en zij die zich bij geen enkele organisatie aangesloten hebben omdat ze, aldus het weekblad, meenden dat het land niet meer in gevaar was en dus niet meer aan verzet gedaan moest worden.⁵ Volgens Nuyts krijgen de ‘échte’ weerstanders meer en meer hun bekomste van “die potsierlijke tricolore paljasserij en van het feit dat het juist die heerschappen zijn die nu het monopolie van het heldendom voor zich willen opeisen, die de weerstand belachelijk maken.” De ‘echte’ weerstanders zouden net zoals *t Pallieterke* “kotsen van het uitbuiten van het lijden van hun kameraden door jakhalzen alla Roels en Demany”. Toch vindt hij het betreuenswaardig dat de idealistische verzetslieden niet van zich laten horen zodat ze voorkomen dat zij - “de zuivere weerstanders” - door die “hyena’s” geridiculiseerd worden en het kaf dan vanzelf van het koren gescheiden zou worden.⁶ Meermaals klaagt Nuyts dat hij niet begrijpt waarom het “echte verzet” niet met al de klem in hun oprechte ziel zich hebben verzet tegen het gebruik door schorem van de naam “verzet”. “Heeft het échte verzet dan geen eergevoel?” vraagt de hoofdredacteur zich af.⁷ Zo schuift hij net zoals zijn voorganger de schuld voor de spot met het verzet in de schoenen van de verzetslui zelf.

Hoewel Nuyts beweert dat hij ‘echte’ verzetslui respecteert, herinnert hij zijn lezers tot vervelens toe jarenlang aan de Haagse Conventie waardoor hij, weliswaar minder expliciet, ook de ‘eerlijke’ weerstanders aanklaagt en gelijkstelt met vrijeschutters en sluipmoordenaars.⁸ Zo schrijft *t Pallieterke* dat volgens het geldend internationaal recht elke verzetsdaad verboden is na de capitulatie van België. Daartegenover zet het de collaboratie die gedeeltelijk toegelaten was.⁹ In

¹ “Ze zijn d’er,” *t Pallieterke*, 19.07.1984.

² Jan Neckers, “Zaterdag: jonge held,” *t Pallieterke*, 25.01.1990.

³ “Woensdag,” *t Pallieterke*, 08.01.1959 ; “Vrijdag,” *t Pallieterke*, 12.11.1959.

⁴ “In het kader van “Twintig jaar geleden”: ook dat was bevrijding,” *t Pallieterke*, 17.09.1964.

⁵ “Zaterdag,” *t Pallieterke*, 05.02.1959 ; “Woensdag,” *t Pallieterke*, 28.04.1960.

⁶ “Zaterdag,” “Maandag,” *t Pallieterke*, 14.05.1959 ; “Morele gevolgen,” *t Pallieterke*, 14.09.1994.

⁷ “Donderdag: Tongeren,” *t Pallieterke*, 19.04.1984.

⁸ “Woensdag,” *t Pallieterke*, 08.01.1959 ; “Verzet en oorlogsrecht,” *t Pallieterke*, 03.09.1970.

⁹ Enige nuance bij het gedeeltelijk toelaten van collaboratie: Er is een verschil tussen samenwerking met de bezetter om het dagelijks leven zo draaglijk mogelijk te maken en collaboratie in de strikte zin van het woord. Zo was doelbewuste en vrijwillige medewerking om de politiek van de bezetter en diens doelen te helpen realiseren,

een ander artikel stelt Nuyts dat burgers zich tegen de bezetter moeten verzetten als soldaat, onder uniform en volgens de bepalingen die internationaal daartoe vastgelegd en algemeen aanvaard werden. “Wie verzet pleegt als een sluipmoordenaar, wie als burger tussen zijn medeburgers schuilgaat telkens hem gevaar dreigt, nee, dat is geen soldaat. Hij is wel een patriot, maar een patriot die de verkeerde en internationaal onwettig verklaard methode toepast [...]”¹ Wie vechten wilt, moet dat dus doen met open vizier, oog in oog met de tegenstander.² Naast het feit dat deze passages de wapenfeiten van het verzet weergeven als laffe daden, reduceert *t Pallieterke* het verzet tot gewapend verzet. Over de andere vormen van verzet rept het met geen woord. Bovendien is de herinnering aan de Haagse Conventie in de context van een nationaalsocialistische bezetting die zelf alle conventies overtrad een zeer zwak argument. Voorts bemerkt Nuyts dat hij nog altijd niet overtuigd is van het nut van het verzet.³ Bijvoorbeeld na het lezen van het tweede deel van de boekenreeks *België in de Tweede Wereldoorlog*, schrijft Nuyts in 1989 dat er verzetsmensen waren die een diepe indruk nalieten, maar hij kan het niet laten om hierna tussen haakjes te schrijven “ondanks de vele mislukkingen en misverstanden, die vrijuit vermeld worden.”⁴ Hoewel de hoofdredacteur dus stelt dat hij erkenning heeft voor ‘zuivere’ weerstanders, weet hij toch telkens via de disclaimer-strategie ze in diskrediet te brengen.

Een uitzonderlijk iemand voor wie Nuyts wel meermaals zijn sympathie betuigt is Aloïs Verbist. De man zou authentieke verzetsdaden gesteld hebben en er niet mee te koop lopen. Verbist hielp werkweigerders onderduiken en tijdens de septemberdagen '44 redde hij zelfs een Duitser uit de vuurlinie. In 1966 zou hij bij de [verboden] August Bormshedenking te Merksem samen met Hubertina Aretz (politiek gevangene Neuengamme en Ravensbrück) zijn in het gewapende verzet verdiende eretekens spontaan aan de krans die aan het hek van de begraafplaats hing, gehecht hebben. Verbist pleitte openlijk voor amnestie omdat het hem om de mens, naastenliefde en verdraagzaamheid te doen ging, schrijft *t Pallieterke*.⁵ Zo is hij bekend van de tweemans-betoging die plaatsvond op 11 juli 1970 waar hij zich samen met een oud-oostfrontstrijder vastketende aan het monument van Breendonk als symbool voor verzoening tussen oostfrontstrijders en verzetslieden, iets wat Louette onmogelijk acht.⁶ “Het nazisme heeft het twaalf jaar uitgehouden, de haat al negenentwintig jaar,” is een controversiële vergelijking die Verbist maakte tijdens een interview met het weekblad in 1974.⁷ De focus van *t Pallieterke* ligt constant op het feit dat Verbist een verzetsman is (saliency), maar wat het weekblad niet vermeldt (selection) is dat hij in november 1940 vrijwillig als arbeider voor de Duitse bezetter werkte. Ondanks hij in 1943 zijn eed als verzetsman aflegde in de NKB, een verzetsgroep die vanwege haar koningsgezindheid maar gedeeltelijk en moeizaam erkenning kreeg als verzetsgroep, is hij omwille van zijn vrijwillige arbeidsdienst nooit als burgerlijk verzetsman erkend. Daarnaast heeft Verbist nooit aan gewapend verzet gedaan, maar hij vertoonde zich wel verdienstelijk tijdens de bevrijding als

strafbaar. Daarnaast is het bepalen van een al dan niet aanvaardbare samenwerking afhankelijk van de wisselende oorlogskansen. Als geallieerden aan de winnende hand zijn, wordt samenwerking minder goedgekeurd. Bruno De Wever, “Collaboratie,” *België in oorlog: artikels, geraadpleegd 03.08.2020*, <https://www.belgiumwwii.be/nl> ; Mark Grammens, “Een links auteur over de repressie,” *t Pallieterke*, 07.09.1994.

¹ “Dinsdag,” *t Pallieterke*, 17.03.1960.

² “Aan C.v.B., Anoniem, Sint-Niklaas,” *t Pallieterke*, 02.08.1984.

³ “Het Hollands verzet,” *t Pallieterke*, 28.02.1963.

⁴ “België in de Tweede Wereldoorlog (Het verzet: Deel 2),” *t Pallieterke*, 16.02.1989.

⁵ “Aloïs Verbist, verzetsman voor amnestie,” *t Pallieterke*, 01.01.1970 ; Karel Dillen, “Volksgezand en Hubert Halin,” *t Pallieterke*, 18.04.1974 ; “Vrijdag: Hubertina Aretz,” *t Pallieterke*, 22.02.1979.

⁶ “Donderdag: onmogelijke verbodering?” *t Pallieterke*, 27.03.1970 ; “De onketenden van Breendonk,” *t Pallieterke*, 30.07.1970.

⁷ “Interview: Aloïs Verbist: Laat ze stikken in hun haat,” *t Pallieterke*, 03.01.1974.

brancardier.¹ *'t Pallieterke* vertelt met andere woorden niet het volledige verhaal en behandelt enkel de aspecten die in zijn discours passen.

Verder vraag het weekblad zich af of verzetslieden en politiek gevangenen in de grond wel betere Belgen zijn dan hun medeburgers die niet in het verzet en niet in gevangenissen of kampen van de bezetter verbleven. Volgens Nuyts waren er velen buiten de “résistance” minstens even goede vaderlanders als die gewapende weerstanders die zich niets van de Conventie van Den Haag (bron) aantrokken. Ter illustratie vernoemt de hoofdredacteur Romsée en De Winter als voorbeelden waardoor hij de collaboratie van Romsée goedpraat. Nuyts contrasteert Romsée met “kerels die treinen lieten ontsporen of van uit een duistere hoek een eenzame Duitse soldaat neerknalden” waardoor opnieuw het slachtoffer frame de bovenhand krijgt en *'t Pallieterke* enkel focust op de ‘gewelddadigheden’ van het verzet terwijl verzetsacties ver uiteenliepen.² Nog anderen die *'t Pallieterke* minstens even heldhaftig, zelfs véél heldhaftiger dan de échte helden beschouwt, zijn de “duizenden en duizenden (cijferdans) echtgenoten, verloofden en moeders van die evenvele in-schone Vlaamse idealisten die met de bevrijding of kort erna totaal onschuldig en uitsluitend omdat zij flamingant waren, door diezelfde verzetshelden [...] in de Belgische concentratiekampen en gevangenissen werden opgesloten.”³ Terwijl De Winter nog eerbied had voor alle vaders en moeders tijdens de bezetting, beperkt Nuyts zich tot de Vlaamse burgers die trouw bleven aan een idee. Daarnaast komt ook de associatie van de repressie met het beeld van het afslachten van onschuldigen op de slachtbanken van de Belgische staat in deze passage terug, een eenzijdige visie op het verleden. (cfr. supra.)

2.3 Exploiteurs van het patriotisme

In ontzettend veel artikels doorheen de verschillende jaargangen maakt *'t Pallieterke* verzetslui belachelijk door te verwijzen naar hun decoraties en eretekens, tricolore armbanden, alpenmutsen, de Belgische vaan, de Brabançonne, de driekleur, brandende fakkels, klaroenen, krijt, een pakje boterhammen... (zie Figuur 63-66) Op die manier spot het ‘rioolkrantje’ met het ‘uiterlijk vertoon’ en de ‘bluf’ dat met de betogingen van verzetsstrijders gepaard ging. Door “demonstratieve trikore” zouden “opportunisten en weerstanders van recent fabricaat” een minder vaderlands verleden willen goedmaken, stelt het blad.⁴ *'t Pallieterke* spreekt onder andere van “clownerijen” van de weerstand, “sjouwers” van decoraties, “paradepaarden”, “pajasseriej”, “tricolore-vlaggen-dragers”, “opgesmukte kerstbomen”, “uitbuiters van het verzet”... voor wie Nuyts niet meer dan een medelijdende glimlach kan opbrengen.⁵ Wanneer “fraternellenbonden” bijeenkwamen in Breendonk naar aanleiding van het ‘historisch pardon’, spreekt het weekblad zelfs van “tuniekken die ons [vox populi-tactiek] doen denken aan een carnaval van een minderwaardig soort.”⁶

Het weekblad oordeelt dat onder alle landen (vergelijking) nergens de passie voor decoraties zo wordt gecultiveerd als in “ons bloedeigen Belgikske.” De patriot zou gebukt gaan (overdrijving) onder al dat “blik” en “veelkleurige lintjes” en daarom omschrijft het blad België als een natie van

¹ Patrick Duportail, “Verbist, Aloïs,” NEVB Online, geraadpleegd 03.08.2020, <https://nevb.be>.

² “Donderdag,” *'t Pallieterke*, 13.04.1959.

³ “Woensdag: 20 jaar geleden: de bevrijding!” *'t Pallieterke*, 10.09.1964.

⁴ “25 jaar bevrijding,” *'t Pallieterke*, 28.08.1969.

⁵ “Zaterdag,” *'t Pallieterke*, 05.02.1959 ; “Het land van de haat,” *'t Pallieterke*, 09.07.1959 ; “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 08.10.1959 ; “Het Hollands verzet,” *'t Pallieterke*, 28.02.1963 ; Jan Neckers, “Zaterdag: modelafdeling,” *'t Pallieterke*, 08.08.1990 ; Jan Neckers, “11 november in het park,” *'t Pallieterke*, 17.11.1999.

⁶ “Verontschuldigen we ons nu wel of niet?” *'t Pallieterke*, 30.08.2000.

“dekoratiesjouwers” (zie Figuur 67-69). Dat verzetslui scheef zouden lopen onder het gewicht van hun “djengelende” decoraties is een beeldvorming die trouwens vaak aan bod komt in het weekblad.¹ Zelfs in 1999 en 2000 spot *t Pallieterke* nog met “zeer oude helden” die zich bij patriotse herdenkingen moeizaam voortslepen onder het gewicht van kilo’s blik.² Al spottend, gunt *t Pallieterke* ieder zijn verzamelwoede waarbij de patriotten jacht maken op “medaljons”. Per decoratie zou de “koorts” van een patriot “zijn kunstmatige vaderlandsliefde met een graad” moeten stijgen en met elk nieuw lintje wordt hij een “betere subtielere en meer verdienstelijke vaderlander”.³ *t Pallieterke* spreekt van “madollekens-weerstanders” die van het verzet een parodie gemaakt hebben door hun vracht aan madolles.⁴ Vooral van de cijferdans maakt Nuyts gretig gebruik om zijn misnoegen over het aantal uitgedeelde decoraties met zijn lezers mee te delen. Zo spreekt hij bijvoorbeeld van 26 701 nationale eretekens, 26 521 oorlogskruisen, 165 008 medailles van krijgsgevangene, meer dan 500 000 herinneringsmedailles... die de soldaten van 1940-45 kregen waarbij nog “honderdenduizenden” (overdrijving) onderscheidingen voor weerstanders, sluikpersjournalisten, politieke gevangenen enz. aan te pas kwamen.⁵ Bovendien zou het “Belgiekske” een “discriminatoire politiek” voeren bij het uitdelen van de decoraties. Op denigrerende toon meent *t Pallieterke* dat de ene veel gemakkelijker zo’n “stuk onedel metaal” toegekend kreeg dan de andere.⁶

In 1979 spot het weekblad met verzetsstrijder Jef Mooris. Hij zou het “super-rekord in Belze vaderlandsliefde” van 31 decoraties verhoogd hebben met nog vier nieuwe decoraties. Het weekblad meent dat op die manier Jef er in de toekomst nog schever bij gaat lopen en naar een tweede en ruimere borst (overdrijving) moet gaan uitkijken. Nadat we wat speurwerk verrichtten naar de persoon van Mooris, kwamen we te weten dat hij tijdens de oorlog een been verloren had. Dit wetende, doet het de opmerking van *t Pallieterke* (dat hij nog schever zou gaan lopen) nog meer cynisch klinken. Terwijl het weekblad zoveel eerbied kan opbrengen voor oorlogsinvaliden uit WO I, mist het elke vorm van respect voor verminkte verzetslui uit WO II.⁷ Dit werd ook duidelijk uit een artikel van 1964 waarin *t Pallieterke* weerstanders van WO II lijnrecht tegenover de oud-strijders van ’14-’18 stelt. Oud-strijders zouden namelijk hun buik vol hebben van al die “ijdele patriotieke show-business”, want zij hadden eenvoudige gedachten en waren eenvoudige lieden die allerminst “aasden op decoraties en militair bravour”.⁸

Volgens *t Pallieterke* gaan de “tricolore clowns” en “gebreveteerde blikdragers” kapot aan spotternij. Het weekblad schrijft dat de “beroepsweerstanders” ondervinden dat “elke gezonddenkende Belg” hen niet ernstig meer neemt, hun “paljasserij” beschouwt als “behorende tot het domein van de vaderlandse folklore” en dat de meeste kranten spotten met “hun lachwekkend prostitueren van de vaderlandsliefde”.⁹ Met de notie ‘beroepsweerstander’ bedoelt het weekblad dat ‘weerstanders zijn’ een beroep wordt. Vandaar dat *t Pallieterke* de verzetslui altijd met een pakje boterhammen afbeeldt (zie Figuur 70) ; het is hun dagelijks lunchpakket dat ze naar betogingen meenemen. Hierdoor ontstaat een beeld van verzetslui die het voor het geld doen. Vanuit die beeldvorming spreekt *t Pallieterke* van verzetsstrijders die menen voor hun

¹ “Donderdag,” *t Pallieterke*, 11.11.1980.

² Jan Neckers, “Dinsdag: onverschillig jegens het vaderland,” *t Pallieterke*, 06.01.1999 ; Hector Van Oevelen, “Fata morgana belgica,” *t Pallieterke*, 28.07.1999 ; “21 juli,” *t Pallieterke*, 26.07.2000.

³ “Mijn briefje: aan de verenigde decoratiedragers van België,” *t Pallieterke*, 01.01.1959.

⁴ “Woensdag,” *t Pallieterke*, 25.06.1959 ; “Rien ne va plus,” *t Pallieterke*, 28.02.1963.

⁵ “Madolles,” *t Pallieterke*, 07.05.1964.

⁶ “Madolles,” *t Pallieterke*, 27.02.1964.

⁷ “Rekord,” *t Pallieterke*, 03.05.1979.

⁸ “Bedankje,” *t Pallieterke*, 14.05.1964 ; “Aan de verzamelde patriotten van België,” *t Pallieterke*, 27.02.1964.

⁹ “Woensdag,” *t Pallieterke*, 08.01.1959.

vaderlandsliefde te moeten betaald worden. Hun liefde voor het vaderland is niet vanzelfsprekend spontaan en moet niet gratis en belangeloos zijn.¹

Het beeld van verzetslui die aan weerstand doen uit zelfverrijking vindt men ook terug in een artikel van 1960. Het weekblad haalt aan dat het verzet tijdens de oorlog en ook na de bevrijding een bedrag ontvangen heeft van 942 824 796 frank, bijna een miljard. Sarcastisch vraagt het blad zich af waarvoor dat “peulschilletje” heeft gediend. Nadat de weerstand rekenschap gaf van al die sommen bleef er een “dikke” 225 miljoen frank over die het verzet niet kon verantwoorden. Nuyts vermoedt niet dat de “Demany’s” (personaliseren) die vroeger dikwijls gevraagd werden om de rekeningen van het OF voor te leggen met die zaak erg verveeld zitten, maar het feit dat hij ze vernoemt, duidt er onrechtstreeks op dat we in hun hoek de schuldigen moeten zoeken. Vervolgens veronderstelt *'t Pallieterke* al spottend dat de uitgaven waarschijnlijk gingen naar het aankopen van decoraties en verf, krijt, pen... om V-tekenen op “pissijntjes” te schilderen waardoor het blad opnieuw de verzetsverdiensten in diskrediet brengt.²

Voorts klaagt *'t Pallieterke* in 1960 aan dat de Belgische staat al sinds jaren pensioenen en vergoedingen betaalt aan een “massa plantrekkers en profiteurs” en de weerstand op den duur een “zeer winstgevend zaakje” wordt.³ Zelfs nog in 1980 vraagt het weekblad zich af hoeveel ‘valse’ verzetsmannen zich een “dik verzetspensioen” lieten uitkeren.⁴ Daarbovenop zouden “incivieke” sukkelaars nog geen “één frank” schadevergoeding kunnen trekken, want dat zou immoreel zijn op het moment dat verzetslieden en rechthebbenden nog niet al hun financiële eisen ingewilligd zagen, schrijft het blad. Het is een “handig truukje”, want de beroespatriotten stellen altijd maar hogere financiële prijzen voor hun patriotse daden uit '40-'44. Door het gebruik van aanhalingstekens gelooft *'t Pallieterke* dat de “sukkelaars” (slachtoffer frame) geen incivieken zijn. Daarnaast impliceert het woord ‘eisen’ dat de “beroepsprofiteurs van het verzet” alleen maar aan weerstand deden om achteraf hun rekening te presenteren.⁵ In 1964 verwijst het weekblad naar een gelijkaardige gebeurtenis waarbij de “resistentialisten” BEGONNEN te gillen en schandaal krijsten toen de “socio’s” (lees: socialisten) een oorlogsschade vergoeding ten gunste van de “kleine incivieken” (slachtoffer frame) in het vooruitzicht stelden terwijl ze zelf “veel méér dan miljoenen ter verzilvering van hun onvolprezen heldendom” eisten. Uiteindelijk trokken de “socio’s” hun voorstel in, een misselijk vertoon aldus *'t Pallieterke*.⁶ Een lezer vraagt zich vervolgens in 1979 af of de NSB en ook andere “hip hoera patriotten uit de Weerstand (?)” bereid zijn om belastingen te betalen op die oorlogspensioenen. Hij stelt dat in België duizenden elk jaar bijna een half miljoen frank (cijferdans) inkomen hebben waarop ze niet eens belastingen betalen.⁷ Dat het de Belgische patriotten niet te doen zou zijn om het dienen van het vaderland, maar wel de daaraan verbonden eretekens en pensioenen, is een beeldvorming die zelfs nog in 1990 terugkomt.⁸ Ook ter gelegenheid van '50 jaar bevrijding' deelt *'t Pallieterke* mee dat de grootste namen uit het verzet al jaren het vervierdubbelen van hun pensioenen en profijtjen wensen ter herkenning van hun verdiensten.⁹

¹ “Verzetsstrijders,” *'t Pallieterke*, 04.10.1979.

² “Maandag,” *'t Pallieterke*, 10.03.1960 ; “Het veronachtzaamde verzet,” *'t Pallieterke*, 18.06.1964.

³ “Betaald idealisme,” *'t Pallieterke*, 01.09.1960.

⁴ “Zwarte dagen voor het witte verzet,” *'t Pallieterke*, 20.03.1980.

⁵ “De jakhalzen blijven huilen,” *'t Pallieterke*, 30.04.1964.

⁶ “Zaterdag: om te kotsen,” *'t Pallieterke*, 09.07.1964.

⁷ “Offer gevraagd,” *'t Pallieterke*, 24.05.1979.

⁸ M.D., “Woensdag: een bange vraag...? 22.08.1990.

⁹ “Verzetslieden tonen de jeugd de weg naar het heldendom,” *'t Pallieterke*, 20.04.1994.

In 1970 richt het weekblad een brief aan de “heren van het (betaald) verzet”. *'t Pallieterke* beschrijft hierin hoe geschiedschrijver Bernard Ducarme (bron) de officiële boekhouding van het verzet blootlegt. Een weerstander leende tijdens de oorlog 45 miljoen, “die hij toch moeilijk zonder tenminste rechtstreekse collaboratie” kan hebben bijeengekregen, en betaalde na de bevrijding alles terug. Ducarme beweert dat het GL na de bevrijding aan zijn leden voor slechts maar een jaar verzetsdiensten 1 miljard 200 miljoen uitbetaalde, het OF 116 miljoen (cijferdans). *'t Pallieterke* concludeert hieruit dat het allemaal “betaalde patriotten” zijn die een “winstgevende zaak” deden. “Gij werd dus allemaal als een vulgaire lichtekooi voor uw liefde tot het vaderland betaald,” schrijft het krantje. De “gloriool, de medailles en andere eerbewijzen” rekent Nuyts tot de woekerinteressen. Uit deze passages kunnen we afleiden dat verzetslui niet tot de weerstand traden uit vaderlandsliefde, maar voor het geld.¹

't Pallieterke vraagt zich tot slot af waarom de man in de straat geen onderscheid meer kan maken tussen “echte, zuivere verzetslieden” en de “uitbuiters-van-het-verzet” en “van het leed in de concentratiekampen”. Het ‘rioolkrantje’ legt de schuld bij diezelfde “uitbuiters van die onnoemelijke menselijke miserie” en meent dat de beroepsweerstanders het leed van de bezetting tot in de eeuwigheid willen blijven exploiteren.² Ondanks Nuyts meent dat alle lijden erg is, verwijt hij toch politieke gevangenen van Duitse concentratiekampen dat ze hun lijden voorstellen alsof zij alleen geleden hebben en op die manier IJzersoldaten van 14-18 beletten hun eigen grieven naar voren te brengen. Net zoals De Winter, meent Nuyts dat vier jaar IJzer erger is dan vier jaar Buchenwald omdat er meer Belgen hun leven aan de IJzer verloren hebben dan in een concentratiekamp. Voorts verwijst *'t Pallieterke* naar aanleiding van ‘25 jaar einde oorlog’ naar profiteurs die grafzerken van helden gebruiken als spreekgestoelte voor hun “politieke bollenwinkel”.³ Er ontstaat zo een beeld van verzetslui die hun lijden misbruiken en zichzelf het slachtofferschap toe-eigenen.⁴

2.4 De onzuiverheid der zuiveraars

Tijdens het redacteurschap van Nuyts verwijst *'t Pallieterke* nog ontzettend veel keren naar de “beestachtigheden” van de septemberdagen. Vooral ter gelegenheid van de jaarlijkse bevrijdingsfeesten in september haalt het weekblad telkens de uitspattingen ervan aan. Hoewel Nuyts zichzelf had voorgenomen dat thema nog zo weinig mogelijk ter sprake te brengen om onder andere zijn steentje bij te dragen aan de verzoening tussen ‘wit’ en ‘zwart’, bleek na analyse het tegendeel bewezen.⁵ Samen met de eis tot amnestie is de bevrijding zo goed als het enige thema waarmee het verzet nog in *'t Pallieterke* geassocieerd wordt. Het ‘rioolkrantje’ verkondigt dat de “patriottische smoelhelden” tijdens bevrijdingsfeesten de bevrijding uit een dictatoriaal regime vieren, maar zelf reeds jaren even “misselijke dictators” (vergelijking) gespeeld hebben.⁶ Volgens hem is het verzet (veralgemening) een aaneenschakeling van gruweldaden, aanslagen, sluipmoorden en andere “onfraaie dingen” en heeft het de repressie voorbereid, geëist, opgefokt, in stand gehouden en voortgezet.⁷ Vandaar dat we aan vele weerstandshelden een monopolie van misdaad en verschrikking moeten toekennen waarin ze in vele gevallen die van de SS overtreffen,

¹ “Aan al de weerstanders gewapend of ongewapend van België,” *'t Pallieterke*, 13.08.1970.

² “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 08.01.1959 ; “De jeugd van Breendonk,” *'t Pallieterke*, 04.06.1970.

³ “25 jaar niet bevrijd,” *'t Pallieterke*, 14.05.1970.

⁴ “Maandag,” *'t Pallieterke*, 08.10.1959.

⁵ “Het Hollands verzet,” *'t Pallieterke*, 28.02.1963.

⁶ “De trap onder de broek,” *'t Pallieterke*, 15.09.1960.

⁷ “Donderdag: roemloos proces,” *'t Pallieterke*, 09.01.1964 ; “De kurassiers van Stekene,” *'t Pallieterke*, 10.04.1969.

citeert Arthur De Bruyne (E.d.V.) uit een boekje van Herman Todts¹ dat volgens hem “nochtans voldoende afstandelijk geschreven is” (bron).² Bovendien laat Nuyts net zoals De Winter de regering van Londen en Jan Moedwil niet onbesproken. Zij zouden de gewapende “résistance” voortdurend aanmoedigen vanuit Londen ; hetgeen makkelijk is als je zelf veilig bent en geen enkel risico loopt.³

Terwijl we in het historisch kader zagen dat er tijdens de bevrijdingsdagen enkele tientallen doden vielen, spreekt het weekblad van honderden moorden (overdrijving) op onschuldige mensen (slachtoffer frame) die de daders wilden verheven zien tot een ‘heldendaad’ omdat de slachtoffers ‘zwarten’ waren. Opnieuw haalt het weekblad het argument aan dat het vaderland al gereed was en de moorden bijgevolg gebeurden om zichzelf te verrijken, interessant te maken, wraak te nemen...⁴ *t Pallieterke* bestempelt verzetslui als daders die “duizenden eerlijke en schone mensen” (slachtoffer frame) en “vermeende incivieken” (aanhalingstekens) mishandelden, hun huizen plunderden en brand stichtten.⁵ Dat de “laffe en schunnige schoeilies van de weerstand” zelfs Vlaamse vrouwen en jonge meisjes – “wier hoofd ze eerst hadden kaalgeschoren” na de bevrijding verkrachtten en voor een pakje Camel-sigaretten aan “dronken Amerikaanse negersoldaten” overleverden, versterkt de aanklacht van *t Pallieterke* tegen de ‘barbaarsheid’ van het verzet.⁶ Het woord “neger” wijst er trouwens op dat het weekblad niet schuw is van racistisch taalgebruik. Bovendien komt die laatste beschuldiging over de DMS-meisjes en het pakje sigaretten letterlijk zo’n tiental keer terug in het weekblad waardoor het constant in herhaling valt. Ook de passage over de “koningin van de Gestapo” die De Winter al beschreef, neemt Nuyts naar aanleiding van ‘25 jaar einde oorlog’ in een artikel zo goed als volledig over.⁷

“Het leed van de witten is groot, maar de miserie van de zwarten is het niet minder.”⁸ Net zoals De Winter stelt Nuyts, zij het veel frequenter, tegenover Breendonk I, Breendonk II. Terwijl men geregeld de “Belgen” herdenkt die er tijdens de Tweede Wereldoorlog opgesloten, gefolterd en/of vermoord werden, spreekt men officieel niet over Breendonk II en doet men alsof het niet bestaan heeft, schrijft het weekblad meermaals.⁹ Volgens het krantje verzwijgt de geschiedenis dat er na de Duitsers “even grote (of grotere) beestigheden zijn uitgespookt tegen de Vlamingen [veralgemening] die door het verzet in het concentratiekamp van Breendonk werden gevangen gezet, gepest, gefolterd, verkracht, soms tot de dood er op volgde.”¹⁰ *t Pallieterke* beweert dat degenen die in Breendonk I terechtkwamen, wisten waarom. “De brave Belg [...] die niet sluikslachte, niet aan verzet deed, niet naar radio Londen luisterde, kortom die zich schikte naar de wensen van de Kommandatur kon moeilijk in Breendonk I terechtkomen.” Hiertegenover stelt Nuyts “zogenaamde incivieken” die na de bevrijding gefolterd werden en niet wisten waarom zij

¹ Herman Todts werd op 15 maart 1948 veroordeeld tot 1 jaar gevangenisstraf vanwege hulpverlening aan personen die zich van het gerecht wilden onttrekken. Gezien zijn engagement voor het solidaristische Diets-nationalisme is het betwijfelbaar of het boekje wel degelijk met voldoende afstand geschreven is. Nico Wouters, “Todts, Herman,” NEVB Online, geraadpleegd 03.08.2020, <https://nevb.be>.

² Arthur De Bruyne, “Herman Todts: september 1944. De Bevrijding,” *t Pallieterke*, 27.09.1984.

³ “De “Résistance”,” *t Pallieterke*, 11.04.1974.

⁴ “Rincharde,” *t Pallieterke*, 06.08.1959 ; “Vrijdag,” *t Pallieterke*, 24.09.1959.

⁵ “Woensdag,” *t Pallieterke*, 01.10.1959 ; “Het Hollands verzet,” *t Pallieterke*, 28.02.1963.

⁶ “Hun lijden en het andere,” *t Pallieterke*, 24.09.1959 ; “Donderdag: zwarte en... blanke wilden,” *t Pallieterke*, 14.07.1960 ; “Vrijdag: pioniers met de zweep,” *t Pallieterke*, 21.07.1960.

⁷ “25 jaar niet bevrijd,” *t Pallieterke*, 14.05.1970.

⁸ “Kannibalen in de wetstraat,” *t Pallieterke*, 05.11.1964.

⁹ “Buchenwald II: Liefst vergeten...” *t Pallieterke*, 17.04.1980.

¹⁰ “Zaterdag: nog eens Breendonk,” *t Pallieterke*, 08.06.1994.

aangehouden werden. Het beeld van misleide collaborateurs die zich 'vergist' hadden, steekt zo opnieuw de kop op.¹

Verder schrijft hij over hoe al dan niet schuldige mensen (slachtoffer frame) er als verwelkoming op het plein "bewerkt" werden met weerkolven en er voor dood achterbleven en hoe sommige bewakers er straffeloos meisjes en vrouwen verkrachtten.² *'t Pallieterke* schetst tot in de kleinste details verschillende mishandelingen die er gebeurden met knuppels, riemen, zweepen, matrakken... door patriotten. Hierbij liet onder andere een zeventienjarige jongen het leven wiens "misdaad" (aanhalingstekens) eruit bestond zes maand fabriekswachter geweest te zijn ; ook de lijdensweg en uiteindelijke dood van een 65-jarige bejaarde oorlogsburgemeester (VNV) die levend in een doodskist gelegd werd, valt er te lezen. Zowel de notie 'jongen' als 'bejaard' onderbouwen het slachtoffer frame. Uit respect voor de lezers en slachtoffers wilt het weekblad zelfs niet dieper ingaan op de misdaden die Tante Jeanne (lees: Jeanne Hoekmans), een Brusselse verpleegster, pleegde op vrouwen en mannen.³ Wanneer de patriotten in 1989 vervolgens de jeugd willen doen herdenken aan de gruweldaden uit 1914-1918, geeft het weekblad als tip om ook grote helden als Tante Jeanne en Dr. Rinchard te vermelden.⁴ *'t Pallieterke* beweert dat het tot zijn laatste ademtocht zal blijven herhalen dat op Breendonk I, Breendonk II gevolgd is, "dat officieel niet mag bestaan en waarover de verantwoordelijken nooit rekenschap hebben moeten geven."⁵

In de maand september 1964 – in het kader van twintig jaar bevrijding - wijdt het weekblad drie weken lang een artikel aan de bevrijding waarin het uitsluitend over de uitspattingen, wreedheden, folteringen en moorden gepleegd door verzetslui schrijft, zonder ook maar één verzetsverdienste te vernoemen. Het betreft volledige pagina's aan tekst waardoor we niet tot in detail alles kunnen weergeven, maar wel de hoofdlijnen. Op 17 september 1964 schrijft *'t Pallieterke* dat men de heldendaden van het verzet herdenkt, maar er veel gebeurtenissen uit september '44 verzwegen worden die in de herinnering van honderdduizenden iets gruwelijks blijft. *'t Pallieterke* vergelijkt de septemberweerstanders met nazibeulen die wraak nemen op "zwarten" waarbij het niet ging om economische collaborateurs of oorlogswokeraars die zich "vet gemest hadden op de honger van hun medeburgers", maar wel om politieke tegenstanders. Daarbij zou voor "honderdduizenden Vlamingen (en ook Walen)" "weerstand" synoniem zijn voor plundering, brandstichting, geilheid, verkrachting, foltering, sadisme en moord. Vervolgens behandelt zo goed als heel het artikel tot in het kleinste detail de martelgang van Frans Ketels (gouwleider AVNJ) waarmee het vanuit een slachtofferperspectief wilt aantonen dat niet enkel Duitsland, maar ook België barbaren heeft (zie Figuur 71). Uiteindelijk zou hij aan zijn mishandelingen en niet verzorgde wonden sterven. *'t Pallieterke* meent dat er honderd, duizenden (cijferdans) op een gelijkaardige manier behandeld werden (vergelijking) en spreekt van honderden verkrachtingen op vrouwen waarbij het de straffe uitspraak doet dat er in Breendonk I nooit verkracht werd terwijl het in Breendonk II, maar ook elders, tot de "gewone "patriotische" ritus van een zogenaamde "weerstand" behoorde."⁶ Door het extreme en uitzonderlijke geval van Frans Ketels uit te lichten en verzetslui als verkrachters weer te geven, weet *'t Pallieterke* heel het verzet in diskrediet te brengen. Ketels wordt als het ware tot 'symbool' van het slachtofferschap van Vlaams-nationalisten verheven.

¹ "De ontketenden van Breendonk," *'t Pallieterke*, 30.07.1970.

² "Twintig jaar geleden... Ook dat was bevrijding," *'t Pallieterke*, 24.09.1964.

³ "Twintig jaar geleden... Ook dat was bevrijding," *'t Pallieterke*, 01.10.1964.

⁴ Jan Neckers, "Zondag: vredesopvoeding," *'t Pallieterke*, 16.05.1989.

⁵ "Na Breendonk I kwam ook Breendonk II!" *'t Pallieterke*, 03.10.1990.

⁶ "In het kader van "Twintig jaar geleden": ook dat was bevrijding," *'t Pallieterke*, 17.09.1964.

Het artikel over de bevrijding in het volgende weeknummer wilt net als het vorige het “scheefgetrokken beeld” van de bevrijdingsdagen en van geheel de “vaderlandse” geschiedenis rechtzetten. Zo schrijft het weekblad over een schrikbewind, uitgeoefend door krapuul dat zich met de naam van de “weerstand” tooide. Tienduizenden geterroriseerde mensen zouden in gevangenschappen en concentratiekampen overgeleverd zijn aan de willekeur van “Untermenschen” die *'t Pallieterke* opnieuw vergelijkt met Duitse concentratiekampbewakers. Het verschil zou echter zijn dat hun “rijk” niet zo lang duurde, ze niet ter verantwoording geroepen werden en nog minder bestraft werden voor hun “mensonterende wandaden” waardoor het weekblad veronderstelt dat ze even gruwelijk als de Duitsers waren, maar er wel ‘makkelijker’ vanaf kwamen. *'t Pallieterke* verwerpt het idee van een “spontane volkswede” en stelt de “radio-oophitsers die van 1940 tot 1944 veilig in Londen zaten” als rechtstreekse verantwoordelijken. Het weekblad beschouwt het als een voorbereid plan tegen VNV'ers, rexisten, oostfrontstrijders, oorlogsburgemeesters, Vlaamse wachters... P. Lagrou wees er al op dat het te riskant is om de straatrepressie als een voorbedacht plan te beschouwen aangezien het volk – nu de bezetter verdreven was - haar woede losliet op collaborateurs. L. Huyse stelde dat de repressie effectief geruime tijd gericht was op de uitschakeling van Vlaams-nationalisten (cfr. supra.), maar *'t Pallieterke* rekt dit aspect te ver uit om de collaborateurs als ‘slachtoffers’ te identificeren. Het weekblad maakt zich bovendien schuldig aan iets dat het de verzetslui zelf verwijt: het uitbuiten van het lijden. Zo vergelijkt het krantje in het artikel gevangen collaborateurs met de uitgemergelde slachtoffers van Dachau en Buchenwald. Vervolgens beschrijft het ook enkele wansmakelijke mishandelingen (Remi Verhalle, Dom Modest van Assche, een zwaar verminkte oud-strijder...), gebeurtenissen in Breendonk II en verkrachtingen – die niet het Duitse leger, maar de Belgische patriotten des te meer deden - om zijn beeld van verzet als dader en collaborateur als slachtoffer te bevestigen.¹

Het laatste specifieke artikel van 1964 over de bevrijdingsdagen verschijnt op 1 oktober. Net zoals De Winter stelt Nuyts de Belgische regering te Londen en Jan Moedwil verantwoordelijk voor het ophitsen van zijn luisteraars in bezet gebied. Opnieuw schuift het weekblad het idee van een “spontane volkswede” van de baan en meent het dat iedereen wist wat hij te doen had aan de hand van een voorbereid plan uit Londen. Het vervolg van het artikel beschrijft de wantoestanden in Breendonk II en de zoo van Antwerpen waar ‘zwarten’, “verraders, pioniers van het antipatriotisme, foeriers van het nazisme, verklikkers, aanstokers tot deportatie, handlangers van de Gestapo” achter tralies gestoken werden. Beide dragen bij tot de beeldvorming van collaborateurs als slachtoffers. Wederom vergelijkt *'t Pallieterke* de gruwelheden van tijdens de bevrijding met wat in de processen over de Duitse concentratiekampen aan het licht kwam en stelt dat het niet de schuld van de “zwarten”, maar van de weerstand zelf is wanneer de faam van het echte verzet in opspraak gebracht werd door “laffe schurken”.²

In 1969 laat *'t Pallieterke* een lid van de WB (bron) aan het woord die zijn eigen wreedheden op landgenoten bekend en getuigt over de gruwelheden van Breendonk II. Zeker omdat een lid van de WB aan het woord is, zal de lezer de boodschap geloven.³ Nog een andere belangrijke bron is kardinaal Van Roey, aartsbisschop van Mechelen. Hij zou zich op 13 januari 1943 tot zijn landgenoten gericht hebben om het “terrorisme” van het verzet openlijk af te keuren, schrijft Arthur De Bruyne datzelfde jaar.⁴ Verder wijdt het weekblad in 1969 ter gelegenheid van ‘25 jaar bevrijding’ een volledig hoofdartikel aan de terreur en de repressieslachtoffers: “Helaas, was en

¹ “Twintig jaar geleden... Ook dat was bevrijding,” *'t Pallieterke*, 24.09.1964.

² “Twintig jaar geleden... Ook dat was bevrijding,” *'t Pallieterke*, 01.10.1964.

³ “De afwezig van Nürnberg,” *'t Pallieterke*, 06.02.1969.

⁴ Arthur De Bruyne, “Bisschoppen over politiek,” *'t Pallieterke*, 22.05.1969.

blijft de Bevrijding een van de schandaligste voorvallen die sedert 's mensen geheugenis op deze bodem van de lage landen bij de zee werd beleefd. De Bevrijding, zoals ze werkelijk was, en niet zoals ze in de vaderlandse geschiedenis zal worden gememoreerd. [...] Vrijheid voor velen, maar gevangenis, opsluiting en terreur voor anderen." (zie Figuur 72).¹

Onder de titel '25 jaar niet bevrijd' publiceert het weekblad in de maand mei 1970 op de voorpagina een artikel naar aanleiding van het vierden van '25 jaar einde oorlog'. 't *Pallierterke* verwijt de "gebreveteerde trikolore oudheidkundigen" dat ze eenzijdig en in opdracht de bevrijding en het einde van de oorlog beschrijven, want naast Breendonk I was er Breendonk II. Vervolgens haalt het opnieuw vanuit een slachtofferperspectief een hele waslijst van 'misdaden' aan die de weerstand op zijn geweten heeft. Onderwijzers en ambtenaars die werden gebroodroofd, duizenden (cijferdans) die werden geterroriseerd door de Witte Brigade, burens, auditeurs en uitgebuit door kampbewakers en advocaten, orgieën, braspertijen, schijnexecuties en geënceneerde begrafenissen in Breendonk, de verkrachtingen op DMS-meisjes door "Amerikaanse negersoldaten" enz... Het artikel rept met geen woord over de bijdrage van het gewapend verzet in de bevrijding van België en focust enkel op de gewelddadigheden.² Op de Vlaamse Feestdag van 1974 schrijft het weekblad verder over "Belgische verzetsmannen" (veralgemening) die tijdens de oorlog "bommen legden in een Mechelse bioskoop, pasgeboren kinderen van Waalse Oostfrontstrijders in de wieg vermoordden of arbeidsmannen doodschoten van achter hoek en kant."³ In 1979 confronteert 't *Pallierterke* zijn lezers met de dierentuin in Antwerpen waar tijdens de bevrijding 'zwarten' werden "afgetroefd" en "vermoord". Britten die er rondgeleid werden door "Belze militairen en weerstanders" zouden zichtbaar gegeneerd zijn (zie Figuur 73).⁴

Van 22 maart tot 4 oktober 1984 behandelt Arthur De Bruyne (E.d.V.) de rubriek "Het feest van de haat" die een volledige pagina in beslag neemt. Hoogstwaarschijnlijk kwam de rubriek er naar aanleiding van de nasleep van het omstreden programma *De Nieuwe Orde* (1982) van Maurice De Wilde en de lancering van de eerste reeks over het verzet (1984) van Paul Louyet. Daarbovenop vierde België dat jaar '40 jaar bevrijding'. De Bruyne beweert zelf dat hij volstrekt geen genoegen beleeft aan het schrijven van de rubriek, maar (disclaimer-strategie) dat er jongeren zijn die willen weten wat er tijdens 1944-1950 gebeurd is en zich niet tevreden stellen met de geschiedenis die geschreven is door de "overwinnaars".⁵ Zes maandenlang schrijft hij over de wantoestanden (brandstichting, plundering, verkrachting, wraak, moord, foltering, laffe rechters...) van de bevrijding die hij toeschrijft aan het verzet en de Belgische regering waardoor we enkel de continuïteiten en eventuele veranderingen in het discours zullen aankaarten.

't *Pallierterke* meent dat de jacht op "vogelvrij verklaarde "zwarten" en zwartgemaakten" de eerste dagen van september 1944 begon. In de rubriek maakt het weekblad meermaals een onderscheid tussen de verschillende soorten collaboratie waarbij 't *Pallierterke* stelt dat het "Belgisch patriotardisme" vooral zou toeslaan omwille van "woorden, geschriften, gedachten, meningen..." waardoor de politieke collaboratie een onschuldig karakter krijgt. Opnieuw verduidelijkt het weekblad ettelijke keren zijn eerbied voor de "eerlijke verzetsmannen", maar verwijst het (via de disclaimer-strategie) tegelijk naar het oorlogsrecht en de tragische gevolgen voor de burgers. Het gewapend ondergronds verzet zou zich immers buiten de eigenlijke oorlogsvoering stellen.

¹ "25 jaar bevrijding," 't *Pallierterke*, 28.08.1969.

² "25 jaar niet bevrijd," 't *Pallierterke*, 14.05.1970.

³ "Geen ekskuses voor het gewapend verzet," 't *Pallierterke*, 11.07.1974.

⁴ "In den tijd der patriotten," 't *Pallierterke*, 30.08.1979.

⁵ Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: De Vliegende Brigade," 't *Pallierterke*, 12.04.1984.

Verder is het weekblad verwonderd dat de “mannen uit het echte Verzet nog niet geprotesteerd hebben tegen de misdaden die onder en na de bezetting in naam van het Verzet begaan werden. Echte verzetsmannen kunnen toch niet fier zijn op het feit dat voor honderdduizenden Vlamingen en Walen “weerstand” en “verzet” hetzelfde [...] betekenen als ongeveer: plundering, brandstichting, geilheid, verkrachting, foltering, sadisme en moord.” Hiertegenover staan de duizenden septemberweerstanders (cijferdans) die pas tevoorschijn kwamen als de Duitsers vertrokken waren en zich gingen wreken op “zwarten” ; niet de economische collaborateurs (van wie velen zich reeds vrijgekocht hadden door de “Weerstand” om te kopen) , niet de oorlogswokeraars, maar de politieke collaborateurs¹ moesten het ontgelden. Voorts vraagt *'t Pallieterke* zich vanuit een slachtofferperspectief af hoeveel “zwarten” (aanhalingstekens) er in september 1944 en de volgende maanden doodgeschoten, doodgeslagen, doodgetrapt, opgehangen en verdronken zijn. Voor een oplettende lezer komt de tekst vrij bekend voor aangezien er grote stukken gekopieerd zijn uit de artikels van september 1964 die geschreven werden naar aanleiding van ‘20 jaar bevrijding’. Ook in de eerstvolgende artikels betreffende “Het feest van de haat” worden meermaals letterlijke passages uit de bevrijdingsartikels van 1964 overgenomen.²

't Pallieterke spreekt van een repressie zonder maat of einde en staft dit door onder andere getuigen (bron) aan het woord te laten en cijfers weer te geven van het aantal gepleegde verkrachtingen op “zwarte” vrouwen en DMS-meisjes door verzetslui en Amerikaanse soldaten. Hoe het weekblad aan deze cijfers komt, verklaart het niet, maar wat wel duidelijk is, is dat we deze cijfers reeds eerder in 1964 gelezen hebben onder de titel ‘Twintig jaar geleden’. Voorts schrijft *'t Pallieterke* nogmaals over Breendonk II waarbij het opnieuw benadrukt dat majoor Schmidt niet verweten kan worden dat er in Breendonk I vrouwen verkracht werden terwijl (vergelijking) dat in Breendonk II wél het geval was. Ook de vergelijking van verzetslui als “gewapende ondermensen” die inzake “perverse wreedheid” niet veel moesten onderdoen voor de “laagsten onder de Duitse misdadigers” wordt nog eens gemaakt waarbij in tegenstelling tot de Duitsers de Belgische beulen nooit tot verantwoording geroepen zijn. Daarnaast weerlegt *'t Pallieterke* opnieuw het idee van een “spontane volkswoede” en meent het dat de Londense radio jarenlang het volk aangezet, opgeroepen, aangespoord en opgehitst tot wraak heeft en de partizanen een dictatuur trachtten te vestigen. Daarbij wordt de casus van de “Tongerse koppensnellers” ter illustratie terug bovengebracht. Voorts bespreekt het weekblad in hetzelfde artikel nog enkele andere wansmakelijke folteringen die in Tongeren gebeurd zijn, maar ook die behoorden reeds tot de lectuur van 1964.³

In een ander artikel van de beruchte rubriek zet *'t Pallieterke* andermaal uiteen waarom we niet van een “spontane volkswoede” kunnen spreken. Net zoals De Winter in 1950 deed, schrijft De Bruyne in 1984 dat de Londense radio tijdens de oorlog iedereen aanspoorde om hun eigen “zwarte” uit te kiezen. “De groepen die vanaf de Duitse aftocht zouden opereren, waren vooraf samengesteld. De zwarte lijsten lagen gereed. Iedereen wist wat hij te doen had,” meent het weekblad. Daarnaast kunnen we opnieuw de volledige martelgang van Frans Ketels volgen, die De Bruyne woord voor woord uit het artikel van 1964 overnam. Op die manier personaliseert het ‘rioolkrantje’ alle ‘repressieslachtoffers’ in de persoon van Ketels, want het schrijft dat er honderden gevallen zoals hem geweest zijn. De lezer krijgt een verschrikkelijk beeld van de

¹ Onder de politieke collaborateurs rekent het weekblad de VNV-leden, Vlaams-nationalisten, rexisten, DeVlag-leden, Oostfrontstrijders, leden van de Vlaamse Wacht, oorlogsburgemeesters, jeugdleiders...

² Arthur De Bruyne, “Het feest van de haat: september 1944,” *'t Pallieterke*, 22.03.1984 ; Arthur De Bruyne, “Het feest van de haat: de generaal en de majoor,” *'t Pallieterke*, 10.05.1984.

³ Arthur De Bruyne, “Het feest van de haat: de heerschappij van de straat,” *'t Pallieterke*, 29.03.1984.

folteraars die ze vanzelf zullen vereenzelvigen met het verzet.¹ Andere artikels halen vanuit een slachtofferperspectief enkele mishandelingen aan (Remi Verhalle, de zwaar verminkte oudstrijder, Jan de Rijcke, de bejaarde VNV'er, Modes van Assche...) alsook het lijden en de verkrachting van kaalgeschoren vrouwen en meisjes die het weekblad eveneens twintig jaar geleden uitgebreid beschreef. Daarnaast vermeldt De Bruyne opnieuw de casus van de "Gestapo-verklikster" die op schandelijke wijze onteerd werd en daarna prijsgegeven werd aan de spot van "geile maar "vaderlandse" toeschouwers", achteraf bleek ze onschuldig. Ook de beruchte Tante Jeanne, die met een stalen borstel oude wonden van gevangenen openwreef om er vervolgens formol in te gieten, blijft niet onbesproken. 't *Pallierterke* spreekt van wantoestanden die het vergelijkt met die van in Buchenwald, Dachau en Auschwitz. Zo werden bijvoorbeeld Rexisten in Chimay opgehangen aan vleeshaken die vasthingen achter hun gebit en verzorgde men in Breendonk II een beetje de wonden van oostfronters om ze daarna opnieuw af te ranselen. Ook wat het verkrijgen van "bekenentissen" betreft, moesten sommige bewakers van Breendonk II niet onderdoen (vergelijking) voor sommige van hun Duitse voorgangers, schrijft De Bruyne. Verschillende keren wijst het weekblad zijn lezers erop dat het de beschrijving van de "afschuwelijk ontorende spektakels" best overlaat aan de "horrorbladen". Vervolgens bespreekt het weekblad net zoals in 1964 de dierentuin van Antwerpen waar 'zwarten' in leeuwenkooien gestoken werden.²

We kunnen niet ingaan op alle artikels die tot de rubriek behoren, maar we willen wel nog aanstippen dat net zoals Frans Ketels ook de volledige lijdenswegen van Herman de Vos (oud-lid VNV) Irma Laplasse (verklikster) en Ghislain Lebeau (pseudoniem) er in aparte artikels te lezen zijn. Vanuit een slachtoffer frame schrijft 't *Pallierterke* hoe een "zogenaamd Verzet" op "massa-arrestaties" uit was en volgens een goed voorbereid plan de "doodbrave katholieke onderwijzer" Herman de Vos aanhield. Ondanks de procureur des Konings in Dendermonde (bron) hem vrijspak, werd hij 's nachts uit zijn huis door "heren van de Kommisie van het Verzet" opgepakt en met kogels "doorzeefd".³ De familie Laplasse waren 'zwarten' en Irma werd ter dood veroordeeld wegens verraad en verklikking toen zeven WB-leden stierven wanneer de Duitsers haar gevangengenomen zoon en andere gevangenen bevrijdden uit de handen van de WB. 't *Pallierterke* beschrijft opnieuw vanuit een slachtoffer frame uitgebreid haar aanhouding en mishandeling waarbij het zich regelrecht schaart achter haar onschuld. Op 30 mei 1945 werd de "weerloze, onervaren volkswrouw" door een "salvo in het hoofd" terechtgesteld in de gevangenis van Brugge. Pas in 1952 mocht haar man Henri Laplasse het lichaam van zijn vrouw doen overbrengen naar een concessiegrond. Vooral de vaststelling dat de schedel ontbrak en Irma bijgevolg in het hoofd geschoten werd, zal bij de lezers een enorme impact nagelaten hebben.⁴ In 1994 komt de zaak Laplasse voor het Hof van Cassatie waarop Jan Neckers spottend schrijft dat het nieuws nog maar pas verscheen of de "fakkels van de weerstand werden in Brussel ontstoken. Non! Non! Jamais!" Neckers schrijft over "huilende hyena's" die tekeer gingen nu de "afschuwelijke moord" op Irma Laplasse weer in de actualiteit staat ; er ontstaat een beeld van verzetslui die enkel haat kennen.⁵ Verder haalden op 7 september 1944 de "résistants" G. Lebeau uit zijn huis,

¹ Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: de ophitsers," 't *Pallierterke*, 05.04.1984.

² "Het feest van de haat: de Vliegende Brigade." ; Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: in de dierentuin," 't *Pallierterke*, 19.01.1984 ; "Bevrijdingsfeesten," 't *Pallierterke*, 19.04.1984 ; Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: de dood van Modest van Assche," 't *Pallierterke*, 30.08.1984.

³ Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: de moord op Herman de Vos," 't *Pallierterke*, 26.04.1984 ; Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: ja, dat gebeurde hier," 't *Pallierterke*, 03.05.1984.

⁴ Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: Irma Laplasse," 't *Pallierterke*, 24.05.1984 ; Arthur De Bruyne, "Het feest van de haat: salvo in het hoofd," 't *Pallierterke*, 07.06.1984.

⁵ Jan Neckers, "Kassatie voor de zaak Irma Laplasse? De weerstand waakt!" 't *Pallierterke*, 09.03.1994 ; Jan Neckers, "Een stem voor amnestie," 't *Pallierterke*, 16.03.1994.

sloten hem op en roofden zijn huis leeg. Hij werd beschuldigd van verklikking en moord op een “maquisard”, maar was onschuldig. *'t Pallieterke* beschrijft zijn martelgang uitvoerig in twee opeenvolgende artikels. Aangezien hij zijn schuld bleef ontkennen, duurde zijn foltering maanden waardoor andere gevangenen hem medelijgend, maar bewonderend de “encaisseur” noemden. Zelfs Ghislain zijn eigen vrouw werd voor zijn ogen mishandeld en driemaal verkracht (slachtoffer frame) om hem te doen bekennen. Zo werden naast Frans Ketels ook De Vos, Laplasse en Lebeau symbool voor het lijden van de Vlaams-nationalisten.¹

Naar aanleiding van ‘40 jaar bevrijding’ doet *'t Pallieterke* zijn lezers opnieuw denken aan de “afschuwelijke beestachtigheden die een bepaald soort verzetslieden, die héél weinig te maken hadden met het verzet, maar héél veel met schurkenstreken, in die dagen met duizenden idealistische Vlamingen hebben uitgehaald. Vlamingen die niets met verraad te maken hadden gehad, enkel met liefde voor hun land en waarvan er zovele zich vier jaar lang hadden ingezet om er van te maken wat er van te maken was. En om erger te voorkomen.”² In deze passage maakt *'t Pallieterke* gebruik van emotionele strategieën. Het sluit aan bij de beeldvorming van collaborateurs die de “liefde voor het Vlaamse volk belichaamden en verzetslui die “het feest van de haat” symboliseerden en verduistert bijgevolg de echte redenen tot collaboratie. Vijf jaar later fronsst een medewerker van *'t Pallieterke* zijn voorhoofd wanneer hij (naar aanleiding van de tweede reeks over het verzet van Herman Van de Vijver) in de andere bladen leest dat verzetsorganisaties tijdens de bevrijding het ergste trachten te voorkomen hebben, maar daarin niet altijd slaagden. De medewerker schrijft daarentegen over het “molesteren van zwarten, het lukraak arresteren van onschuldigen, het plunderen en platbranden van privé-eigendom, het kaalscheren van jonge meisjes om over de verschrikkelijke ontelingen nog maar te zwijgen [...]” Via de disclaimer-strategie beweert hij dat “enkele” verzetsmensen zich daartegen verzet hebben, “maar” tegelijkertijd trokken leden van “datzelfde verzet” er op uit om mensen te executeren zonder proces. Op die manier weerlegt hij eigenlijk hetgeen wat hij voordien schreef: dat er “enkele” verzetslui waren die hiertegen hun stem verhieven.³ Verder benadrukt *'t Pallieterke* naar aanleiding van de bevrijdingsfeesten in Deurne opnieuw de dierentuin van Antwerpen en de gruwelheden die “weerstandsschoften” op “onschuldige mensen” pleegden.⁴

Zelfs in de jaren '90 zal *'t Pallieterke* nog verwijzen naar de “onzuiverheid der zuiveraars”. Op 6 mei 1994 kregen de scholieren een klasvrije dag om het einde van de Tweede Wereldoorlog te herdenken. *'t Pallieterke* vindt het passend om de kinderen op bezoek te zenden naar de Antwerpse Zoo en hen zo het “waarachtig symbool der weerstandsheldhaftigheid” te laten kennen, de leeuwenkooien. De komende generaties moeten weten wat voor heldhaftigs (ironie) zich hier vijftig jaar geleden heeft afgespeeld: “het zwartenhalen, het haar afsnijden van de moffenlieven, het kerlinnekespakken⁵ na zoveel jaren gedwongen onthouding, het plunderen der voorraden, [...], het begroeten der Canadezen door vaderlandsminnend vrouwvolk van alle leeftijden [...], het beluisteren van de Engelse radio...⁶ In september 1994 helpt *'t Pallieterke* mee aan de herdenking van de “spontane volkswoede”. Het schrijft enkele artikels vol met ‘misdaden’ die de weerstand tegen ‘zwarten’ beging. Het betreffen gewelddadigheden en plunderingen die

¹ Arthur De Bruyne, “Het feest van de haat: ook in het Walenland,” *'t Pallieterke*, 19.07.1984; Arthur De Bruyne, “Het feest van de haat: waarover velen zich nu schamen,” *'t Pallieterke*, 26.07.1984.

² “Veertig jaar geleden,” *'t Pallieterke*, 13.09.1984.

³ M.D., “Woensdag: het verzet,” *'t Pallieterke*, 12.01.1989.

⁴ “Lambada,” *'t Pallieterke*, 21.09.1989; “Woensdag: ook “bevrijding”,” *'t Pallieterke*, 05.10.1989.

⁵ Kerlinnekes: jeugdorganisatie van het Vlaams Nationaal Vrouwenverbond (VNVV). Tamar Cachet, “Rika Demoen,” Oorlogsportretten, geraadpleegd 03.08.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

⁶ “Verzetslieden tonen de jeugd de weg naar het heldendom,” *'t Pallieterke*, 20.04.1994.

we al ettelijke keren opgesomd hebben waardoor we ze niet zullen herhalen, maar opnieuw focust het weekblad enkel op de gewelddadigheden (saliënce) zonder een woord te wijden aan de verzetsverdiensten (selection).¹ Naar aanleiding van de nationale feestdag in 1999 maakt Hector Van Oevelen bovendien een hekelgedicht over patriotten. Het gaat onder andere over het jagen op incivieken en het met “vaderlands sadisme” kaalscheren van DMS-meisjes.²

In 2000 doet hij hetzelfde over een “weerstander van het laatste uur”. Het gaat over verkrachtingen, verachting van incivieken, plundering, kaalscheren van vrouwen, schilderen van hakenkruisen, haat, schrikbewind...³ Vervolgens stelt een lezer - naar aanleiding van de parlementaire onderzoekscommissie die in 2000 opgericht werd om de verantwoordelijkheid van de Belgische regering voor de moord op Lumumba te onderzoeken - voor dat er nog een commissie (vergelijking) in het leven kan geroepen worden. “Ze hoort na te gaan hoe zwaar de verantwoordelijkheid was van de Belgische regering in Londen, o.a. door de ophitsende taal van Jan Moedwil via de radio, voor de moorden, folteringen, brandstichtingen, plunderingen, verkrachtingen ook van kinderen tot de dood toe, gepleegd door verzetslui [veralgemening] tijdens de oorlog en bij de bevrijding. Belgische excuses en schadevergoedingen aan de slachtoffers of hun nakomelingen zouden nu even vanzelfsprekend zijn als voor Lumumba [...]”⁴

Naast de uitgebreide artikels over de bevrijdingsdagen behandelt *'t Pallieterke* ook enkele moorden apart. Onder de titel “De “goede” moordenaar” schrijft het weekblad in 1959 over een weerstander die een vrouw gewurgd had en haar lijk probeerde te verbranden. *'t Pallieterke* omschrijft het als een laffe misdaad waarover de “propere” weerstanders zouden zeggen: “Onder alle koren is er kaf en ook door sommige ex-incivieken werden misdaden van gemeen recht gepleegd.” Het weekblad gaat akkoord, maar stelt zich de vraag waarom ze veralgemenen in twee richtingen door “alle weerstanders voor edele figuren te willen doen doorgaan en alle incivieken als gemene schurken en vulgaire landverraders, wie alle idealisme vreemd was?”⁵ Het weekblad verwijt de “propere” weerstanders iets waaraan het zichzelf meermaals schuldig maakt: veralgemening. Zo scheert *'t Pallieterke* vaak alle verzetslui over één kam door het gebruik van *passive voice*. Dat wilt zeggen dat het weekblad dikwijls spreekt van “het verzet”, “de weerstand”, “het hoerapatriotisme”, zonder specifiek te verwijzen naar een verzetsstrijder of een bepaalde verzetsgroep die het incident veroorzaakte.

In een ander artikel gebruikt het weekblad een casus en het proces Rinchard om de “organisatie van de weerstand” misdadig slecht te noemen en stelt het dat die mentaliteit dichter aanleunt bij “gangsterisme dan bij vaderlandsliefde”: Als antwoord op de rechts getinte Vlaamse bladen die “de weerstand” beledigen en “het verraad ophemelen” haalt de Witte Brigade het geval aan van een collaborateur die voortijdig vrijgelaten werd en talrijke verklikkingen en mishandelingen op zijn naam heeft staan. *'t Pallieterke* omschrijft als tegenvoorbeeld een geval van de weerstand. Een weerstandfamilie zou na de bevrijding door de krijgsraad schuldig bevonden zijn aan 26 roofmoorden. Uiteindelijk wordt de doodstraf van vader en zoon in 1952 omgezet naar levenslange opsluiting. De vader overleed in 1958 en de zoon komt datzelfde jaar vrij. “Niettegenstaande die 26 roofmoorden!” *'t Pallieterke* beschouwt het als het “zoveelste ziekteverschijnsel van de organisatie en van de mentaliteit van de weerstand. Een soort flauw

¹ “De onvergetelijke septemberdagen 1944 brengen het Vlaanderen in de patriotse euforie,” *'t Pallieterke*, 14.09.1994 ; “Leerzame advertentie,” *'t Pallieterke*, 28.09.1994.

² Hector Van Oevelen, “Fata morgana belgica,” *'t Pallieterke*, 28.07.1999.

³ Hector Van Oevelen, “Vers om vergeving,” *'t Pallieterke*, 10.05.2000.

⁴ Wim Vanderheyden, “Wie doet het?” *'t Pallieterke*, 17.05.2000.

⁵ “De “goede” moordenaar,” *'t Pallieterke*, 29.01.1959.

afkooksel van onze affaire Rinchart.” Ondanks *'t Pallieterke* in dit geval de *agency* (de familie) wel weergaf, legt het toch opnieuw de schuld bij de weerstand in zijn geheel.¹

Voorts schrijft het blad dat de “zwaar gedekoreerde patriotten” liever gijzelaars lieten neerknallen dan uit hun schuilplaats te komen en de verantwoordelijkheid voor hun daden op te eisen.² Nuyts verwijt net zoals De Winter het “Belgisch Verzet” een gebrek aan moed en schrijft dat ze wisten dat door hun schuld levens van gijzelaars op het spel stonden.³ Ook een lezer uit 1984 schrijft dat “het verzet” (veralgemening) als doel had represailles uit te lokken door aanslagen en sluipmoorden zodat de grote massa in België, “die aanvankelijk neutraal stond tegenover gans het gebeuren”, gevoelens van haat zouden krijgen tegenover de bezetter. Hierdoor bewezen de “Belgen” dat ze tot hetzelfde in staat zijn als de Duitsers, schrijft de lezer.⁴ Het feit dat de slachtoffers burgers waren, is van doorslaggevend belang voor het creëren van een beeld van verzetslui als daders. Bovendien stelt *'t Pallieterke* de acties van de weerstand gelijk met die van de Duitsers, de vijand. In 1984 citeert het krantje “bekend historicus” Albert de Jonghe (bron) wanneer het schrijft dat de tegenterreur “telkens en zonder uitzondering” een reactie was op de terreur van het verzet. Daarbij vergoelijkt De Jonghe de collaboratie wanneer hij beweert dat vanaf augustus 1944, “na lang aarzelen en vergeefs beroep op gerechtelijke en politiebeschermingen,” sommige collaboratiebewegingen in Limburg “dit moorddadig geweld even moorddadig beantwoordden, zij het op meer beperkte schaal.”⁵

Tot slot werd het verzet ook met diefstal en oplichterij geassocieerd. Bij De Winter bespraken we een diefstal van 14 miljoen fr. die gepleegd werd in postkantoren waarbij het weekblad de weerstand, meer bepaald het OF, verdacht. In 1964, 1969 en 1970 verwijst het krantje opnieuw naar deze gebeurtenis om “dappere weerstanders” als bandieten die op profijt uit waren, weer te geven. Bovendien werd er voor dergelijke “gangsterstreken” wel amnestie verleend.⁶ *'t Pallieterke* scheidt verder door overdreven cijfergebruik een beeld van verzetslui als dieven door in een artikel van 1964 te schrijven hoe een weerstander helemaal op zijn eentje 75 radio's, 60 naaimachines, 259 kisten sigaren, 50 kg boter, 13 rollen stof en nog andere “strategische goederen” uit woningen van ‘zwarten’ “bevrijdde”. Voor dit uitzonderlijk bewijs van moed en initiatief ontving hij natuurlijk de nodige decoraties.⁷ Aansluitend bij het beeld van verzetslui als dieven bestempelt het weekblad de NKB als oplichters in een artikel uit 1964. Leden van de NKB uit Leuven besloten in 1957 een monument op te richten voor hun eigen verzetsbeweging. De beeldhouwer was 88 000 fr. beloofd, maar kreeg uiteindelijk van de NKB slechts 55 000. In het jaar 1964 werden de “dapperen van de NKB” bij de vrederechter verwacht, maar niemand kwam opdagen waaruit *'t Pallieterke* ironisch stelt dat ze wellicht opnieuw hun ondergronds leven verkozen hadden.⁸

¹ “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 25.02.1959.

² “Misdaad in opdracht,” *'t Pallieterke*, 02.04.1964.

³ “Een vergissing,” *'t Pallieterke*, 22.10.1964 ; “Zondag: geweld,” *'t Pallieterke*, 03.01.1974.

⁴ S.V.O., “Niet beter dan de Duitsers,” *'t Pallieterke*, 05.04.1984.

⁵ “Terreur en tegenterreur in Limburg,” *'t Pallieterke*, 15.11.1984.

⁶ “Drie is scheepsrecht!” *'t Pallieterke*, 26.11.1964 ; “Weerstand en banditisme,” *'t Pallieterke*, 27.02.1969 ; “Aan al de weerstanders gewapend of ongewapend van België,” *'t Pallieterke*, 13.08.1970.

⁷ “Weerstanders vertellen over hun heldendaden uit de bevrijdingsperiode: twintig jaar geleden!...” *'t Pallieterke*, 10.09.1964.

⁸ “Leuvense weerstand weer ondergedoken,” *'t Pallieterke*, 12.03.1964.

2.5 Weerstandamnestie

Op 6 augustus 1959 laat het gerecht dokter C. Rincharde vrij. *'t Pallieterke* schrijft dat hij naast dokter ook weerstander en moordenaar is en noemt hem de ‘mitraillette-doktor’ (zie Figuur 74). Vanuit een slachtofferperspectief vergelijkt het weekblad dat een “moordenaar als Rincharde” via het “achterpoortje van de wet Lejeune” vrijkwam en geniet van voordelen en comfort die een “inciviek pas zou kunnen krijgen als hij door het oog van een naald kon kruipen, laat het verder waar zijn dat Elias en anderen die politieke denkfouten bedreven, nog in de bak zitten, moordenaars [...] reeds genieten van het zomerweer [...]” *'t Pallieterke* is van mening dat de vrijlating van de “moordenaar-doktor” het gevolg is van de “onzuiverste resistance-logika” waarbij “weerstanders” en “vaderlandse mondhelden” zichzelf uitroepen tot eersterangs burgers binnen de gevangenisstraf. “Zoals er in het gewone leven, volgens de leer ons voorgehouden door de Louette’s en Demany’s twee categorieën burgers bestaan, de weerstanders en de anderen, zo zijn er ook twee soorten gevangenen: de resistancemannen en dan de gewone gevangenen.” De eersten zouden van alle voordelen genieten terwijl de anderen manschappen leveren voor het corvee [lees: werkzaamheden verrichten]. Hoe kan het ook anders, vraagt het weekblad zich af, want “Merchiers is toch ook een weerstander, in de gevangenisbesturen en in de gevangeniscomité’s zetelen toch ook weerstanders en in de praatbarak [lees: parlement] en in de partijen beoefenen de vechters op het Londense front een gekamofleerde heerschappij.” De vrijlating van Rincharde demonstreert zowel de schaamteloosheid als de macht van de “résistance”, stelt het krantje. Aan de hand van het proces Rincharde schiep *'t Pallieterke* zo een beeld van weerstanders die bevoorrecht werden in de gevangenis en bij hun vrijlating.¹

In 1970 vergelijkt het krantje de beulen van tijdens de oorlog met weerstanders die in Breendonk II uitvaarten en executies ensceneerden voor onschuldigen en “onmenselijke en onnoemelijke” daden op “weerlozen” pleegden. Terwijl de eersten voor hun misdaad met eeuwen gevangenisstraf (overdrijving) en enkelen met hun leven het betaalden, zouden de laatsten nooit voor een rechter gedagvaard geweest zijn of voor hun “quasi-nazipraktijken” beboet zijn.² Hier spreekt het weekblad zichzelf toch tegen, want op 25 februari 1960 schreef het – om zijn eis tot amnestie extra kracht te geven – dat zelfs “kopstukken van het nazisme” reeds vrijkwamen. Die “eeuwen” gevangenisstraf kunnen we dus met een korrel zout nemen. Daarnaast zal *'t Pallieterke* in de rubriek “Het feest van de haat” er telkens op hameren dat de beulen van Breendonk II altijd werden vrijgesproken omdat ze gehoorzaamd hadden aan een “onweerstaanbare macht”.³ Ook de moordenaars van Herman de Vos zouden pas vier jaar na de moord aangehouden worden waarbij ze er met een “mild vonnis” vanaf kwamen.⁴ In een ander geval zou een “bende plaatselijke schurken” de apotheek van apotheker Willemyns – toen hij de “taak van burgemeester” aanvaardde – de oorlogsburgemeester opgesloten hebben en zijn apotheek geplunderd hebben. “Tegen deze bende lafaards werd nooit opgetreden. Hún plaats was in de gevangenis. Maar dat kon natuurlijk niet, vermits zij patriotten waren die het vaderland hadden gewroken.”⁵ Het weekblad besluit dat de repressie een “makabere klucht van ongelijke rechtspraak” geweest is.⁶

Wanneer verder de toenmalige minister van Justitie Wathelet in 1990 verklaarde dat hij onderzoek naar oude schandalen wilde, kon *'t Pallieterke* dat vervolgens alleen maar toejuichen.

¹ “Rincharde.”

² “De ontketenden van Breendonk.”

³ “Het feest van de haat: de Vliegende Brigade.”

⁴ “Het feest van de haat: Ja, dat gebeurde hier.”

⁵ “Donderdag: apotheker Willemyns,” *'t Pallieterke*, 04.10.1984.

⁶ “Bevrijding ja, maar...”

Sarcastisch stelde het weekblad dat ze de activiteiten van het “belze gerecht” moeten uitpluizen tot in de jaren 44-45. “Er zou b.v. eens kunnen nagegaan worden hoe ijverig het gerecht toen was bij het opsporen van de schoftenstreken van een bepaald soort weerstanders, van de “heren” die DMS-meisjes schofteerden, vrouwen kaal schoren, huizen plunderden, brand stichtten, enz.”¹ Een goede verstaander leest tussen de regels door dat het naoorlogse gerecht helemaal niet ijverig te werk ging bij het opsporen van die “schoftenstreken” waardoor we opnieuw een beeld krijgen van verzetslui die bevoordeeld werden door het gerecht.

2.6 Impact van het verzet

Net zoals zijn voorganger meent Nuyts dat het praktisch nut van het verzet voor de geallieerden zo goed als nul geweest is. Daarbij verwijst hij als bron naar geleerde historici, specialisten in WO II en Engelse (bv. Montgomery) en Amerikaanse hoge officieren die beweren dat alle verzetsorganisaties over heel Europa de oorlog met nog geen dag, uur of minuut verkort hebben.² Van geschiedschrijver Bernard Ducarme (cfr. supra.), een “onverdachte trikolore wetenschappelijke bron”, vernam *'t Pallieterke* zelfs dat het verzet (veralgemening) pas in 1943 begon en dus geen jaar geduurd heeft.³ In 1970 schrijft het dat “ieder zinnig mens” weet dat niet het verzet, maar wel de “overdonderende militaire overmacht (vooral in de lucht) van Amerika” Duitsland de nederlaag bezorgde.⁴ Verder meent von Falkenhausen (bron) dat de “résistance” in België en Noord-Frankrijk nooit iets betekend heeft. “Geniepigie aanslagen tegen onschuldige leden (slachtoffer frame) van de Wehrmacht en tegen vermeende “kollaborateurs” (collaboratie in vraag stellen) waren werkelijk geen heldhaftige daden. Wat de ontploffingen, brandstichtingen en andere sabotagedaden betreft, die betekenden voor de bezettende macht niets méér dan speldenprikken (metafoor). Zij waren vooral schadelijk voor de inwoners van België (beschuldigende frame),” schrijft het weekblad in 1974. Daarnaast beweert von Falkenhausen dat zijn leger bestond uit 8 000 bejaarde en gebrekkig bewapende soldaten terwijl (vergelijking) de “verzetslui”, vooral in de Ardennen, een heel stuk beter bewapend waren. “Indien ook maar een klein deel van dat “gewapend verzet” werkelijk actief was geweest gedurende de bezetting, dan zou ik in een uiterst moeilijke positie gekomen zijn [...],” vertelt von Falkenhausen.⁵

't Pallieterke beweert verder dat de Amerikanen voor onze bevrijding de grootste offers brachten. Vanuit het artikel is niet duidelijk of het weekblad de gehele oorlogsperiode of enkel de bevrijding bedoelt, maar in het historisch kader zagen we alleszins dat het Amerikaans leger tijdens de bevrijding in september enkele honderden manschappen verloor terwijl het Belgisch verzet een duizendtal.⁶ Daarnaast schrijft een lezer in 1974 naar het weekblad over een weerstandsactie van 15 januari 1944 waarbij een sabotage aan hoogspanningskabels de bezetter “10 miljoen” werkuren gekost heeft, maar welke sociale en economische gevolgen kan zo'n “op het eerste gezicht sympathieke actie” teweeg gebracht hebben, vraagt de lezer zich af. Hij wijst erop dat de herstellingswerken en de kosten niet voor de Duitsers, maar op de eigen mensen hun rug terecht kwamen waardoor meteen alle sabotageacties van het verzet in diskrediet gebracht worden.⁷

¹ “Werk voor Wathlet,” *'t Pallieterke*, 01.03.1990.

² “Vrijdag,” *'t Pallieterke*, 24.09.1959 ; “Leuvense weerstand weer ondergedoken,” *'t Pallieterke*, 12.03.1964 ; “Verzet en oorlogsrecht.” ; Dr. P.P., “Verzet in zijn blootje,” *'t Pallieterke*, 19.12.1990.

³ “Aan al de weerstanders gewapend of ongewapend van België.”

⁴ “Verzet en oorlogsrecht.”

⁵ “Betekende nooit iets...” *'t Pallieterke*, 11.04.1974.

⁶ “Donderdag: bevrijding,” *'t Pallieterke*, 29.08.1974.

⁷ W.D.V., “Zinloze sabotage,” *'t Pallieterke*, 31.01.1974.

Om het “praktisch nut” van het verzet verder aan te tonen, trekt *t Pallieterke* verschillende verzetsacties in het belachelijke. Zo is het een alomtegenwoordig fenomeen binnen de spot van het weekblad om de verdiensten van de sluikpers te herleiden tot het volschrijven van muurtjes van “pissijntjes” met de volgende opschriften: “Weg met Hitler”, “Leve de RAF.”¹, “Zot is den Dolf” (zie Figuur 75-77). Met sarcasme schrijft het ‘rioolkrantje’ dat leden van de sluikpers ze op gevaar van hun eigen leven tijdens de bezetting aanbrachten.² Zelfs nog in 1984 wanneer de BRT de nieuwe reeks over het verzet uitzendt, hoopt het blad spottend dat programmamaker P. Louyet genoeg aandacht zal besteden aan degenen die in de “pissijnen” V-tekenen aanbrachten om ons moreel te wapenen tegen de sluwheid van de bezetter.³ In een satirisch artikel, dat gewijd is aan de “heldendaden” uit de bevrijdingsperiode, vertelt een weerstander vol lof hoe hij nog zes van de 130 stukken krijt overhield na het volschrijven van gevels. Datzelfde artikel spot ook met andere “heldendaden” zoals een verzetsstrijder die weigerde een fietspomp te geven aan een “nazi-barbaar” met een platte band om hem vervolgens krijgsgevangen te maken. Zonder zijn kordaat optreden had de oorlog minstens een jaar langer geduurd, merkt *t Pallieterke* bitter op.⁴ Een andere verzetsactie waarmee het weekblad dikwijls spot is het in brand steken van koolzaadvelden.⁵ Ironisch schrijft het blad dat het verbranden van koolzaadvelden algemeen beschouwd wordt als een uiterst belangrijke bijdrage van het Belgische verzet (veralgemening) tot het overwinnen van de nazi’s.⁶ De acties die *t Pallieterke* toeschrijft aan weerstanders om hun verzetsverdiensten te minimaliseren zijn: BBC-luisteraar, zegeldief, koolzaadbrander, pissijnschrijver, sluikperser, botersmokkelaar, telefoondraadknipper, hakenkruisschilders, zwartzakroeper, zwartenhaler, aanlegger van zwarte lijsten, het roepen van “Voilen Deuts!”...⁷

Daarnaast benadrukt het weekblad vanuit een slachtoffer frame hoeveel “jongens” (onschuld) door onverantwoordelijke verzetsleiders zinloos de dood in gejaagd werden.⁸ “Wat heeft de Résistance in Godsnaam gedaan, behoudens tijdens de bezetting in stilte geleden en bij de bevrijding met veel lawaai doen lijden?” vraagt *t Pallieterke* zich in 1969 af.⁹ Het ‘rioolkrantje’ meent dat heel het gewapende verzet, niets anders dan een misdaad geweest is die “honderden en honderden” (cijferdans) onschuldige levens gekost heeft. In plaats van ook oog te hebben voor de verdiensten van het gewapend verzet, want die waren er wel degelijk (cfr. supra.), beperkt *t Pallieterke* zich dus enkel tot het vermelden van gesneuvelde jongens en gefusilleerde gijzelaars.¹⁰

2.7 Het verzet der koko’s

Net zoals Bruno De Winter uit Nuyts zijn kritiek op het communistische verzet door onder andere zijn leiders te bekritisieren. *t Pallieterke* stelt dat Demany en zijn haatzaaiende vrienden de “mizerie van echte weerstanders” voor eigen rekening uitbuiten waardoor het OF vanzelf een

¹ RAF duidt op Royal Air Force, de luchtmacht van het Verenigd Koninkrijk.

² “Maandag,” 01.01.1959 ; “Ja, er zijn nog Belgen!” *t Pallieterke*, 11.06.1964 ; “14 september: 40 jaar geleden de bevrijding!” *t Pallieterke*, 06.09.1984.

³ “Verzet,” *t Pallieterke*, 01.03.1984.

⁴ “Weerstanders vertellen hun heldendaden uit de bevrijdingsperiode: twintig jaar geleden!...”

⁵ Het verzet en de regering in Londen veronderstelden dat de bezetter koolzaadvelden gebruikten om olie uit te winnen.

⁶ “Encyclopedie der Belgische Beweging: koolzaad,” *t Pallieterke*, 03.10.1974.

⁷ “Helden vereeuwigd,” *t Pallieterke*, 12.06.1980 ; “Belgenland in gevaar! Motie der vaderlandlievende verenigingen,” *t Pallieterke*, 20.11.1980 ; “Patriotten en vaderlandlievenden, viert de nationale hoogdag!” *t Pallieterke*, 20.07.1989.

⁸ “Woensdag: 20 jaar geleden: de bevrijding!”

⁹ “Aan de vierders van de Bevrijding 1944,” *t Pallieterke*, 11.09.1969.

¹⁰ “Vrijdag,” *t Pallieterke*, 24.09.1959.

slechte naam krijgt.¹ In 1970 beschrijft K. Dillen hierbij aansluitend “Demany, Fernand” als verkleinwoord voor menselijkheid, vergrootwoord voor haat en verkleinwoord voor verstand, vergrootwoord voor eigendunk.² Niet enkel Demany, maar ook partizanenleider Louis Van Brussel, ontsnapt niet aan de spot van het weekblad. In 1990 veroordeelt het Hof van Beroep te Brussel de aanvoerder van de Partizanen tot het betalen van 400 000 frank boete plus de gerechtskosten. In zijn boek *Partizanen in Vlaanderen* (1971) zou Van Brussel een terechtgesteld gezin een “verklikkersfamilie” genoemd hebben waarvan hij ook de familienaam vermeldt. Op 11 juli 1951 beslechtte het gerecht het proces in het voordeel van de overlevende dochter die na de terechtstelling van haar gezin naar de rechtbank gestapt was. Gebruikmakend van een slachtoffer frame noemt het blad het een “afgrijselijke terechtstelling” en een “laffe moord” op een “onschuldige vrouw en kinderen, zonder enig nut voor de weerstand of voor het Vaderland [...]” Twintig jaar na dit proces trok de “verminkte overlevende” opnieuw naar de rechtbank waarbij ze dacht de betwiste zinnen uit Van Brussel zijn boek te doen schrappen en eiste daarbij een vergoeding voor “zware morele schade”. Na het proces vindt Van Brussel dat het vonnis heel de weerstand en vooral het OF in diskrediet brengt. *'t Pallieterke* daarentegen meent dat het arrest geen bespotting van het verzet is, maar een laattijdige ingreep van het gerecht om het kaf van het koren te scheiden.³ Daarnaast beschrijft het vier jaar later hoe Van Bussel op 6 juni 1944 een “nietsvermoedende Duitser” (slachtoffer frame) van zijn fiets schoot door hem driemaal in het gezicht en de borststreek te raken. Het weekblad noemt het een brutale moord en vindt het een daad van minachting tegenover zijn medeburgers aangezien Duitsers gewoon waren om gesneuvelde soldaten te wreken op burgers.⁴

't Pallieterke creëert daarnaast een beeld dat het verzet en het patriotisme het monopolie van de linksen zijn. De “Kieboomsen” (personaliseren) en al die “duizenden anderen katholieke politieke gevangenen” hun ellende in de concentratiekampen kunnen niet ernstig genomen worden omdat ze “MAAR” katholiek zijn, stelt het blad. In deze passage laat *'t Pallieterke* zich opnieuw verleiden door veralgemening, want zoals we reeds in het theoretisch kader zagen, waren er wel degelijk katholieken die actief toetraden tot het verzet. Onder de katholieke verzetslui waren het de Franstalige christendemocraten die de UDB, een verzetspartij, opgericht hadden. (cfr. supra.)⁵

Ook tijdens het redacteurschap van Nuyts verwijt *'t Pallieterke* meerdere keren de afwachtende houding van de communisten om in het verzet te treden. De communisten zouden zich uitgeven als “super-belgen” en “super-verzetslui” tegen de Duitsers, al begon hun verzet pas nadat de Duitsers Rusland waren binnengevallen.⁶ Het weekblad noemt de communisten “lammetjes” of “slaafse knechten van Moskou” die tot 22 juni 1941 als bondgenoten en vrienden van Duitsland meewerkten. Gezien ze pas vanaf dan in het verzet traden, waren ze aanvankelijk bereid tot collaboratie, meent Mark Grammens. Vandaar schrijft het blad als er over incivisme gesproken wordt, de Belgische communisten hun “groot bakhuis” moeten houden.⁷ In 1974 probeert het weekblad zijn lezers opnieuw van deze boodschap te overtuigen door von Falkenhausen (bron), militair Duits bevelhebber van België en Noord-Frankrijk, aan het woord te laten. Hij spreekt

¹ “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 25.02.1959.

² Karel Dillen, “Demany, de man niet,” *'t Pallieterke*, 29.10.1970.

³ Jan D’Haese, “Partizanenleider Van Brussel... hangt,” *'t Pallieterke*, 15.03.1990 ; “Aan de O.F. – Partizanen, Wees waakzaam, Brussel,” *'t Pallieterke*, 06.06.1990.

⁴ M.D., “Zondag: dubbele moord in Dag Allemaal,” *'t Pallieterke*, 22.06.1994.

⁵ “Woensdag,” *'t Pallieterke*, 25.06.1959.

⁶ “De Chinezen zijn onder ons,” *'t Pallieterke*, 09.01.1964.

⁷ “In het kader van “Twintig jaar geleden”: ook dat was bevrijding,” *'t Pallieterke*, 17.09.1964 ; “Rode koppennellers,” *'t Pallieterke*, 13.02.1969 ; “Stalin, de kommunisten, Leopold III en Staf de Clercq,” *'t Pallieterke*, 26.07.1984.

zonder waardering over de “weerstand” en stelt vast dat het gewapend Belgisch verzet pas in de zomer van 1941 in actie kwam. Vanaf dan begon de sabotage en de sluipmoorden die op het bevel van Kremlin door de communisten uitgevoerd werden. Daarbij veroordeelt hij het de acties van de “partizanen, vrijsschutters, guerrillero’s en saboteurs die [...] de regels van het internationaal recht niet volgen”. “Zij stellen zich zelf buiten de wet, meent hij. Hun manier van oorlog voeren leidt naar een terugkeer naar de barbaarsheid.”¹ *t Pallieterke* scheidt op die manier een beeld van communistische verzetslui als oorlogsmisdadigers, maar nogmaals vermelden we dat Duitsland zelf zich allesbehalve aan het oorlogsrecht hield.

Naast de afwachtende houding van de communisten die het blad fel bekritiseert, meent het in 1984 dat ze zoveel mogelijk de oorlogsinspanningen van de westerse geallieerden probeerden te verhinderen en de geschiedenis schreven alsof ze reeds vóór 1941 al aan communistisch verzet tegen het nazisme deden.² Een lezer omschrijft verder in 1994 de “zogenaamde weerstanders van het OF” als “stalinistische collaborateurs” die ten opzichte van de Belgische staat en zijn instellingen veel meer schuldig zijn dan “wij”. “Zij echter werden beloond, al hun misdaden werden onmiddellijk met de mantel der liefde bedekt – [they versus us] wij tot op heden vergruisd.” Merk hierbij op wie er volgens de lezer misdaden pleegde en wie er ‘slachtoffer’ werd. Niet een bepaalde verzetsstrijder of strijders, maar heel het OF (zij) ; niet bepaalde repressieslachtoffers, maar alle Vlaams-nationalisten (wij). Op die manier projecteert de lezer bepaalde ‘misdaden’ op alle OF-leden en identificeert het alle Vlaams-nationalisten als slachtoffers.³

Arthur De Bruyne schrijft dat de Belgische regering aan het OF de volgende taken toeweest: propaganda, “zuiveringen (epuratie!)”, sabotage van de industrie en hulp aan geallieerde piloten. Ondanks de regering in Londen het OF verzocht om geen aanslagen op individuele leden van de bezetter te plegen, hield het daarmee geen rekening.⁴ Het zouden ook vooral de communisten zijn die onder KP-druk tijdens de bevrijding “tallose mensen” ten onrechte hebben opgesloten en mishandeld, beweert *t Pallieterke* in een ander artikel (zie Figuur 78).⁵ Het weekblad is van mening dat de “Belgische (?)” communisten zo vurig patriots doen om hun eigen incivieke zonden die ze bedreven te doen vergeten.⁶ *t Pallieterke* verwijt “zogenaamde weerstands-partizanen” van het uithalen van ontelbare en onnoemelijke (overdrijving) schurkenstreken op “onschuldige flaminganten, vrouwen en jonge meisjes” waardoor nogmaals enkel de negatieve aspecten vanuit het slachtoffer frame belicht worden.⁷ Niet enkel Partizanen, maar ook OF-leden worden beschuldigd van Vlaamse vrouwen en jonge meisjes te verkrachten.⁸ In de rubriek “Het feest van de haat” is het ook vaak het communistisch verzet (soms ook de BNB) die het onderspit moet delven. Zo zouden bijvoorbeeld “partizanen” in een rijkswachtkazerne te Brussel tijdens de repressie een jonge vrouw aan de muur genageld hebben.⁹ Nergens in heel het weekblad valt er echter te lezen over de militaire successen van de Partizanen die een grote impact, zeker vanaf 1943, op de bezetter hadden. K. Dillen baseert zich trouwens op “vertrouwelijke bronnen” om in 1970 te veronderstellen dat de verdiensten van het OF verwaarloosbaar zijn: “Wij doen diep onze hoed af voor het offer van iedere verzetsman, maar bijzonder wat het OF betreft zouden wij uit

¹ “De “Résistance”,” *t Pallieterke*, 11.04.1974.

² “Stalin, de communisten, Leopold III en Staf de Clercq.”

³ E.D.V., “Zij moeten zwijgen,” *t Pallieterke*, 16.03.1994.

⁴ Arthur De Bruyne, “Hier is Londen!” *t Pallieterke*, 31.10.1974.

⁵ “Woensdag: bevrijding,” *t Pallieterke*, 29.08.1974 ; “Misplaatst,” *t Pallieterke*, 14.06.1984.

⁶ “Rode koppensnellers.”

⁷ “Vrijdag: De (groene) druiven der gramschap,” *t Pallieterke*, 01.10.1964.

⁸ “Zaterdag: kapitalistische uitwas,” *t Pallieterke*, 16.04.1970.

⁹ “Het feest van de haat: in de dierentuin.”

bevoegde Franse, Engelse of Amerikaanse mond wel eens graag vernemen hoe het met de militaire, strategische betekenis gestaan en gelegen is in het raam van de vroegere geallieerde oorlogsinspanning.”¹

De “dappere partizanen” zouden bovendien héél goed weten dat na hun “laffe moorden” vergeldingsacties niet konden uitblijven en er onschuldig bloed zou vloeien. In deze context spreekt het weekblad van “partizanerij”. *’t Pallieterke* schrijft in 1969 dat er nog nooit een partizaan geweest is die vrijwillig tegen de bezetter zei: “Halt! Ik was het die deze soldaat van kant heb gemaakt en ik wil dan ook zelf de verantwoordelijkheid dragen voor mijn daden.”² In 1974 laat Arthur De Bruyne de Franstalige Brusselaar G. de Lovinfosse (bron), majoor in het Britse leger, commandant in het Franse leger, kolonel in het Belgische leger, aan het woord. De Lovinfosse vertelt dat de paramilitaire organisaties van het OF overal en altijd aanvielen wat de represailles ook mochten zijn. “Dit werd overigens bewust gedaan. De kommunisten wisten, uit ervaring, dat de dood van een onschuldig slachtoffer (niet bij het Verzet betrokken), aan het Verzet talrijke nieuwe leden bezorgde.”³ Bij De Winter zagen we een gelijkaardige opinie. Hij beweerde dat het communistisch verzet bewust aanslagen pleegde op Duitsers en Duitsgezinden om repressailles uit te lokken die de revolutionaire geest van de bevolking moest aanwakkeren. Toen stelden we dat het OF eerder eenheid dan verdeeldheid binnen de patriottische opinie nastreefde.

Het weekblad duidt zijn lezers er verder verschillende keren op dat de zogenaamde “volkswoede” en het begrip “staatsrepressie” sterk gerelativeerd moeten worden. Het kwam er volgens *’t Pallieterke* op aan om in die jaren een “sfeer van terreur te scheppen die kan leiden tot een machtsgreep van extreem-linkse groepen in België in het algemeen, en van anti-Vlaamsgezinde strekkingen in Vlaanderen.” Voor die stelling baseert het krantje zich op verschillende bronnen.⁴ *’t Pallieterke* citeert Louis De Lentdecker, “zelf een gewezen verzetsman” (bron), wanneer het ter gelegenheid van ‘20 jaar bevrijding’ beweert dat de communisten in die “onzalige tijd” een poging deden om via een staatsgreep de macht te grijpen.⁵ Lijsten van ‘zwarten’ opstellen zou toen niet moeilijk geweest zijn.⁶ Naast De Lentdecker citeert *’t Pallieterke* tien jaar later De Lovinfosse (bron) die spreekt van een “Machiavellistisch plan” bij de communisten: “Zij vermoordden bankiers en werkgevers, rexisten en Vlaams-nationalisten” en “alle hinderpalen die de geplande machtsovername konden verhinderen, moesten uit de weg geruimd worden.”⁷ Een week later zou De Lovinfosse echter beweren dat de troepen van het OF ongetwijfeld aan een greep naar de macht dachten, maar de leiding van het OF niet. Er is dus tegenstrijdigheid met hetgeen hij voordien zei, maar De Lovinfosse verklaart dit door te stellen dat het OF een matigingstelegram van Moskou zou gekregen hebben tussen de periode 16-22 november en 25 november 1944.⁸ Lode Wils sprak reeds in dezelfde lijn van een communistisch complot ; vanuit een voorbedacht plan zouden de opsluitingen en moorden tijdens de repressie door de communisten en hun aanhangers in het verzet gerealiseerd zijn. Volgens P. Lagrou is deze visie te simplistisch en niet correct, maar hij sluit de mogelijkheid niet uit dat de maatschappelijke chaos het verzet en de KPB niet ongelegen kwam. (cfr. supra.) Alleszins is het weekblad van mening dat we dankzij de Britten

¹ “Demany, de man niet.”

² “Dappere” partizanen,” *’t Pallieterke*, 21.08.1969 ; “De Vlamingen en de “vermisten”,” *’t Pallieterke*, 05.06.1980.

³ “Hier is Londen!”

⁴ Mark Grammens, “Ieder zijn zwarte,” *’t Pallieterke*, 04.05.1994.

⁵ “Woensdag: 20 jaar geleden: de bevrijding!” *’t Pallieterke*, 10.09.1964.

⁶ “Het feest van de haat: de Vliegende Brigade.

⁷ “Hier is Londen!”

⁸ “Hier is Londen!”

op het nippertje aan een communistische dictatuur zijn ontsnapt die erger zou geweest zijn dan die van de Duitsers.¹

In 1994 verscheen het boek *De bevrijdingsdagen van 1944. Honderd dagen tussen anarchie en burgeroorlog* van Wilfried Pauwels. Het is een vertaalde bronnenuitgave van de Franstalige rapporten die Frans-Louis Ganshof schreef in zijn hoedanigheid van verbindingsofficier van de staatsveiligheid. *'t Pallieterke* gebruikt deze “Belgische (!!!!) verslagen” om te stellen dat de PA en het OF op een paar plaatsen een staatsgreep voorbereidden. Het weekblad beroept zich op het feit dat Ganshof zowel een vermaard historicus als kroongetuige (bron) is van de bevrijdingsdagen om een objectiviteitswaarde toe te kennen aan zijn stelling. Niemand zou Ganshof daarom van enige medeplichtigheid met de repressieslachtoffers kunnen verdenken, meent *'t Pallieterke*. Volgens het krantje vermeldt Ganshof aangelegde wapendepots, onwettige arrestaties van incivieken, het inrichten van privé-gevangenen.² In 1998 schrijft historicus Dirk Luyten dat Pauwels de rapporten gebruikt om te bewijzen dat België drie maanden in een toestand van anarchie en bijna-burgeroorlog verkeerde waarbij het OF en de Partizanen meesters van de straat waren die hun macht gebruikten om echte of zogenaamde collaborateurs te terroriseren. Het OF en de PA zouden een plan volgen met een niet nader omschreven “politiek doel”. Luyten bevestigt dat Ganshof inderdaad een voortreffelijk historicus was, maar dat hij bij het opstellen van zijn verslagen niet als academicus handelde, maar als ambtenaar met een welomschreven opdracht waarbij hij altijd gebruik maakte van officiële bronnen. Wanneer hij verslag uitbracht over de acties van verzetsgroeperingen mocht hij met deze organisaties geen contacten leggen waardoor zijn onderzoek beperkt bleef tot informatie uit de gerechtelijke en politionele wereld. Het feit dat Ganshof genoeg nam met getuigenissen van gezagsdragers, die als taak hadden het verzet als politieke macht te neutraliseren, kan vertekende informatie opleveren. Bovendien schrijft Ganshof dat groepjes, waarop de leiding geen invloed had, de meeste problemen met het OF en de PA veroorzaakten. Dit wijkt dus af van een vooropgezet plan. Vandaar is het noodzakelijk de ‘waarheid’ die *'t Pallieterke* verkondigt via de autoriteit van Ganshof te nuanceren.³

Het weekblad beeldt het OF ook als ‘haatpredikers’ en ‘onverzoenlijken’ uit. Bij elke gelegenheid zou het OF zich richten tot de Belgische regering om een “verbod van dit” en een “verbod van dat” te vragen. Zo zou het OF een verbod van de amnestiebetoging van 22 november 1970 in Gent gevraagd hebben aan de regering alsook een verbod van de VMO, schrijft K. Dillen. Het fascisme te Gent zou anders weer de kop opsteken spot *'t Pallieterke*. Gebruikmakend van de vox populitactiek en het idee “they versus us” schrijft hij vervolgens dat “wij Vlamingen met zijn allen – met zijn allen, ja met zijn allen, dat kan niet genoeg beklemtoond worden – dat wij Vlamingen dus eens aan al die blaaskaken [...] van het slag Onafhankelijkheidsfront [...] laten horen dat wij van hun streken en hun mensen niet gediend zijn. Wij moeten duidelijk laten horen: mond toe, ’t is maar voor de stank.” Op die manier stelt Dillen zich als woordvoerder op voor alle Vlamingen, terwijl het OF (en andere verzetsorganisaties) onder zijn leden ook Vlamingen telde. Bovendien was zeker niet elke Vlaming voorstander van amnestie. Het creëren van verdeeldheid tussen het OF en Vlamingen en verbondenheid tussen de lezers valt ook uit de volgende zin af te leiden: “Wat denken die van het OF eigenlijk dat zij en vooral dat wij zijn?” Toch bedankt Dillen op het einde

¹ “Woensdag: bevrijding,” *'t Pallieterke*, 29.08.1974.

² K.v.K., “De bevrijdingsdagen van 1944 (Honderd dagen tussen anarchie en burgeroorlog),” *'t Pallieterke*, 16.03.1994 ; Mark Grammens, “Bevrijding,” *'t Pallieterke*, 30.03.1994.

³ Dirk Luyten, “Pauwels (Wilfried). De bevrijdingsdagen van 1944. Honderd dagen tussen anarchie en burgeroorlog. De geheime rapporten van François-Louis Ganshof,” *Revue Belge de philologie et d’histoire* (1998), 1158-60.

van zijn artikel het OF, want hun eis tot verbod van de amnestiebetoging zou uiteindelijk de beste propaganda zijn die ze konden wensen.¹

Wanneer het OF tenslotte in 1974 een tentoonstelling in Brussel wijdt aan “het Verzet, aan de concentratiekampen (van de nazi’s) en aan de nieuwe bedreiging van het neofascisme,” drukt *’t Pallieterke* zijn ontgoocheling in een artikel uit. Het weekblad heeft medelijden met het OF omdat hun tentoonstelling een “pover armtierig samenraapsel van vergeelde foto’s over oorlogsmisdaden in Polen” was en het de indruk gaf dat alleen het OF en de Partizanen tegen de Duitsers gevochten hebben. Bij gebrek aan materiaal toonde het vooral Franstalige OF uitsluitend foto’s van “Vlaamse Verzetsjongens” die door de Duitsers aangehouden en gedood werden. Het weekblad vindt het daarnaast schandalig dat het OF de jeugd met onvolledige beelden over de oorlog en het verzet confronteert en dit klein deel van de waarheid voorstelt als een geheel. “Als de schooljeugd uit die tentoonstelling komt zal zij de Verzetslieden uitlachen, omdat zij daar de indruk zal hebben opgedaan dat het allemaal zo kleinzielig, petieterig en beperkt was.”² Deze passage beschuldigt leden van het OF als zijnde leugenaars die slechts een deel van de waarheid tonen. Ook het betrekken van de schoolkinderen (onschuld) in het artikel versterkt het weekblad zijn aanklacht.

2.8 Les bons belzes

Door te spotten met de driekleur, de Brabaçonne (zie Figuur 79), de eeuwige vlam... kortom vaderlandse symbolen en door het feit dat amnestie uitbleef, beeldt *’t Pallieterke* verzetslui als zijnde Belgicistisch en anti-Vlaams af. Ook verwijzingen naar Frankrijk (het maquis, franskiljons, maquisards, La République...) of Franse begrippen (La Résistance, resistentialisten, les bons belzes...) om het verzet te benoemen, bewerkstelligen het beeld van Franstalige of Fransgezinde verzetslui. “Hyperpatriotardische franstaligen in België” hielden veel méér van Frankrijk dan van België en hanteren het Belgisch patriotisme slechts als een wapen tegen de Vlaamse Beweging, schreef Arthur De Bruyne in 1974.³

2.8.1 Herstelbetoging Brussel (1963)

Als reactie op de succesvolle Vlaamse Marsen tijdens 1961 en 1962 hielden Belgische patriotten een herstelbetoging op 31 maart 1963 te Brussel. Uiteindelijk bleek de mars een teleurstelling aangezien het streven naar een unitair België een pak minder betogers naar Brussel gelokt had dan de Vlaamse Marsen deden. *’t Pallieterke* noemt het “het Rendez-vous des Belges” en stelt dat het anno 1963 zeer slecht gesteld is met de vaderlandsliefde van de Belgen. In een satirisch artikel van 28 februari 1963 schrijft het dat België sinds 1940 besmet is met een “zwart virus” dat verspreid werd door de “Nazi-horden” en met medeplichtigheid van de Vlamingen. Ter illustratie zou 95 % der Belgen denken dat de Vlaamse Leeuw hun nationaal hymne is. *’t Pallieterke* schrijft dat de patriotten inentingingen in de vorm van “japbollen” vervaardigen (zie Figuur 80) om het virus te bestrijden en een vaderlands gevoel op te wekken. De resultaten waren veelbelovend. Na enkele inentingingen te Leuven bijvoorbeeld, bleek de totale verfransing van de universiteit bijna een voldongen feit. Deskundigen verwachten zelfs dat binnen een week al de ingeënte personen voor

¹ Karel Dillen, “Onafhankelijkheidsfront propageert amnestiegedachte,” *’t Pallieterke*, 12.11.1970 ; “Betogen voor amnestie,” *’t Pallieterke*, 19.11.1970.

² “Woensdag: versleten,” *’t Pallieterke*, 09.05.1974.

³ “Hier is Londen!”

en na het eten de Brabançonne zullen zingen.¹ Het satirische artikel sluit aldus duidelijk aan bij het beeld van verzetslui als anti-Vlaams en Franstalig.

't *Pallierterke* gelooft bovendien dat de Brusselse mars de laatste afspraak zal worden die de "tricolore fossielen" met elkaar op de openbare weg zullen maken en voorspelt dat het de origineelste carnavalstoet" gaat worden die het land in jaren gekend heeft.² "Héél die rendez-vous-kwestie en Belgische eenheidsdoenerij is een franskiljonse onderneming verguld op snee. Die zogenaamde werkelijke Belgen plaatsen zich buiten de Vlaamse werkelijkheid en tegelijk binnen de werkelijke belachelijkheid". Volgens 't *Pallierterke* zal na de "rendez-vous" blijken dat het "Belgikske als éénheidstaat is doodgebloed en dat wij in feite in een land leven met twee nationale gemeenschappen die zoeken naar vormen van coëxistentie."³ Op 14 maart 1963 verkondigt het blad satirisch dat Brussel 13 000 050 Belgen op de mars verwacht. Aangezien België toen maar 9 miljoen inwoners telde, spot het artikel met het aantal 'gefabriceerde weerstanders'.⁴ Uiteindelijk kon de mars slechts 11 500 betogers op de been brengen waardoor het weekblad zich cynisch afvraagt of er nog Belgen zijn (zie Figuur 81). Nuyts omschrijft het "fameus rendez-vous" niet als een feestmars met juichend publiek; het was eerder een meelijwekkend vertoon van franskiljonse vergrijsde oud-strijders. Een "zielig requiem voor het unitaire vaderland", een "eindeloze lijkstoet" waarmee de unitaristen het "Belgikske van de Oude Belgen" en zichzelf begroeven. Het bewees dat het "unitaire Belgikske" geen natuurverschijnsel is, maar een diplomatieke stunt.⁵ Hieruit ontstond het beeld van een zielig oud mannetje dat zich krampachtig vasthoudt aan de Belgische driekleur (zie Figuur 82). In de bijlagen zijn nog andere cartoons terug te vinden die een beter beeld geven van de spot met de herstelbetoging van 31 maart 1963 (zie Figuur 83-85).

2.8.2 Aanslag op Brusselse Congreskolom (1963)

Op 11 juli 1963 pleegde een radicaal Vlaamsgezinde groepering met extreemrechtse politieke sympathieën een bomaanslag op de Brusselse Congreskolom. (cfr. supra.) "De Kongreskolom heeft gewankeld maar ik heb niemand officieel horen zeggen: Laat ze vallen, ze ligt er goed. [...] Het had de IJzertoren moeten zijn!" schrijft het weekblad een week na de aanslag. 't *Pallierterke* zorgt voor verdeeldheid door te stellen dat er niet enkel discriminatie en dubbele maten en gewichten toegepast worden op personen (lees: incivieken), maar ook op monumenten.⁶ Nuyts schrijft dat voor het gerecht elke Vlaming verdacht is en stelt dat de daders de "pseudomachiavellistische superpatriotten" zelf zijn om zo sommige Vlamingen in diskrediet te brengen. Dit sluit aan bij de anti-Vlaamse beeldvorming rond het verzet.⁷ Hoewel de hoofdredacteur beweert dat hij tegen alle geweld is, dus ook tegen de aanslag, stelt hij (disclaimer-strategie) dat het veel onschuldiger is dan de "rechtstreekse aanslagen op het leven en de eer van personen" die door "zekere patriotards in '44-'45 aan de lopende band" gepleegd werden. 't *Pallierterke* schrijft dat het maar een "bommetje" was en "heel dat spektakel" geen snotter waard is, want de Congreskolom is voor de Vlamingen (veralgemening) symbool van een staat die in 1830 zonder Vlamingen werd opgericht. Bovendien noemt het weekblad de Onbekende Soldaat die aan de voet

¹ "Het vaderland is in gevaar! Het zwarte virus beloert u," 't *Pallierterke*, 28.02.1963.

² "Rien ne va plus." ; "Bloed en bodem?" 't *Pallierterke*, 21.03.1963.

³ "Er zijn nog 150 Belgen," 't *Pallierterke*, 28.02.1963.

⁴ "Cijfers van de gezworen schatters op het rendez-vous," 't *Pallierterke*, 14.03.1963.

⁵ "De oude Belgen," 't *Pallierterke*, 04.04.1963 ; "Begrafenisstoet," 't *Pallierterke*, 04.04.1963 ; "Vernietigend," 't *Pallierterke*, 04.04.1963 ; "Meelijwekkend," 't *Pallierterke*, 04.04.1963 ; "Overwegend Frans," 't *Pallierterke*, 04.04.1963.

⁶ "De daders," 't *Pallierterke*, 18.11.1963.

⁷ "Lode Craeybeckx dynamiteur van de Kongreskolom?" 't *Pallierterke*, 18.11.1963 ; "Cui bono (est)?" 't *Pallierterke*, 18.11.1963.

van dat “stenen gevaarte” rust een sukkelaar, slachtoffer van “wereldverdwazing en hoerapatriotisme”. Voor hem heeft het weekblad wel eerbied, want er is in deze “schandalige staat al grafschennis genoeg gepleegd – van honderden Vlaamse soldaten wier heldenhuldezerkjes tot beton vermalen werden, van Staf Declercq, van onze lieve IJzermonument [...]”¹ Terwijl er feitelijk een aanslag gebeurt op de herinneringsplaats van de Belgische democratische parlementaire instellingen, verschuift het weekblad de aandacht volledig weg van dit voorval en benadrukt op basis van vergelijkingen enkel zijn eigen ‘slachtoffers’. Ook verschillende cartoons drijven de spot met de aanslag (zie Figuur 86 en 87).

2.8.3 Les bons belzes

In 1969 maakt *'t Pallieterke* duidelijk aan de hand van enkele vergelijkingen hoe de Vlamingen nog altijd in het land tweederangsburgers spelen. Het weekblad vernoemt de vernieling van de IJzertoren waarvan de daders nooit “gevonden” werden, de “repressie en haar hellehonden”, “haar auditeurs en haar krapuleuze plunderslaars en brandstichters”. De meesters van de Vlamingen zouden het “vaderlands, franskiljons en resistentiaalistisch gespuis” zijn dat zich boven de wet stelt en willekeurig handelt.² Vaak was wie beschaafd Nederlands sprak al een verdacht inciviek of wie “Mijn Vlaanderen heb ik hartelijk lief” zong, kreeg een dossier dat voldeed om in een leeuwenkooi gestoken te worden.³ Ook het zien van een leeuwenvlag of het horen van het woord “federalisme” zou de “trikolore heren” hun bloeddruk met een sprong doen omhooggaan, overdrijft het blad.⁴

Vervolgens schrijft een lezer in 1970 dat de “meest onschuldige uiting” van Vlaams bewustzijn telkens door de “franskiljons ongenadig met fikse klappen van het Hakenkruis” werd doodgeslagen. De hakenkruisen die gekalkt stonden op de huizen van Vlaamsgezinden zijn daar het bewijs van, maar die kruisen zagen we (vox populi-tactiek) nooit op de huizen van Belgische patriotten die zich tegenover Vlamingen inciviek gedroegen, meent de lezer.⁵ De lezer spreekt met *passive voice* en doet aan associatieve verruiming, want niet elk verzetslied bekladde gevels van incivieken. Het is een verkeerde beeldvorming om het verzet an sich te associëren met dergelijke symbolische acties die het scherpst in mensen hun geheugen gebrand zijn. Verder wijdt *'t Pallieterke* in 1974 van weeknummer 36 tot nummer 42 een volledige bladzijde aan de “Encyclopedie der Belgische Beweging”. Het is een satirisch artikel die waarschijnlijk verscheen naar aanleiding van het ontstaan van de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (EVB) in 1973-1975.⁶ Tot op heden zou er immers een groot verzamelwerk over de “Belgische Beweging”, de “Belgische Natie” en de “Belgische ziel” ontbreken, merkt *'t Pallieterke* sarcastisch op. Net zoals de EVB behandelt *'t Pallieterke* verschillende lemma's die alfabetisch gerangschikt zijn. Enkele voorbeelden waarmee het weekblad spot zijn: “Activistenjacht” (zie Figuur 88), “Belg”, “boterham” (zie Figuur 89), “Brabançonne”, “civisme”, “congreskolom”, “Dierentuin, Antwerpse”, “ereteken”, “incivisme”, “verzet” en “weerstand” (zie Figuur 90) ...⁷

¹ “De aanslag,” *'t Pallieterke*, 18.11.1963.

² “Harmegnies en de hansworsten van Stekene.”

³ “25 jaar bevrijding,” *'t Pallieterke*, 28.08.1969.

⁴ “Herlevend incivisme,” *'t Pallieterke*, 02.10.1969.

⁵ J.M., “Het hakenkruis ontcrachten!” 05.03.1970.

⁶ Jo Tollebeek, “Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (EVB),” NEVB Online, geraadpleegd 03.08.2020, <https://nevb.be>.

⁷ “Encyclopedie der Belgische Beweging: verantwoording,” *'t Pallieterke*, 05.09.1974 ; “Encyclopedie der Belgische Beweging,” *'t Pallieterke*, 12.09.1974 ; “Encyclopedie der Belgische Beweging,” *'t Pallieterke*, 19.09.1974 ; “Encyclopedie der Belgische Beweging,” *'t Pallieterke*, 26.09.1974 ; “Encyclopedie der Belgische Beweging,” *'t Pallieterke*, 03.10.1974.

In 1979 schrijft *'t Pallieterke* over een man die het ongehoord vindt dat de *Vlaamse Leeuw* op vaderlandse herdenkingsplechtigheden gespeeld wordt. Het zou het symbool zijn van het verraad en het heulen met de vijand waardoor men door het te spelen het verzet voor het hoofd stoot. Sarcastisch stelt het weekblad dat de man gelijk heeft, want de "Vlaamse Leeuw hoort niet thuis op een plechtigheid waar de dagen herdacht worden dat de Vlamingen andermaal in de grond getrapt werden."¹ Datzelfde jaar schrijft een lezer dat de Franstaligen in het land vroeger hun "agressieve bedoelingen in het kleed van wettelijkheid en patriottisme" konden hullen. Terwijl zij (they) de "goeie Belgen" waren die de wettelijkheid verpersoonlijkten, waren de anderen, de flaminganten, de zwartzakken en de fascistten (us) die de ondergang van België wilden. Volgens de lezer zou het de chauvinistische gewelddadige Franstaligen nu meer moeite kosten om te verbergen wie ze werkelijk zijn: "doodgewone agressors, instrumenten van het Franse imperialisme."² Opnieuw is het een verkeerde beeldvorming om alle Franstaligen en flaminganten over één kam te scheren. Toch bemerken we op 8 februari 1979 uitzonderlijk enige verandering in de beeldvorming die verzetslui als zijnde Belgicistisch typeert. In een kort artikel schrijft *'t Pallieterke* dat tot dan de "Weerstand" zich opwierp als "bastion van den Belgiek, une et indivisible", maar nu "verzetsstrijdersgroeperingen" in Luik zelfbestuur voor Wallonië en Brussel eisen alsook "dringend een eigen parlementaire vergadering".³

Het zou een alleenstaand geval blijven, want op 21 juli 1980 hielden de "fossiele patriotten" in Antwerpen een [fictieve] herstelbetoging om de herinnering aan de vaderlandse smaad weg te vegen. De maand ervoor zou namelijk het koningspaar ter viering van 150 jaar België de stad bezocht hebben waarop ze uitgejouwd werden door "fascistische herrieschoppers". In een satirisch artikel stelt het weekblad dat bij wijze van eerherstel de patriotten de Antwerpse straten kusten om alle sporen van bezoedeling door "Vlaamse boerenpoten" te ontsmetten (zie Figuur 91). Ten teken van trouw stonden ze er zwijgend, helemaal in 't zwart, met vaandels halfstok, de fakkels uitgedoofd, de trompetten verstopt en de boterhammen beschimmeld. "Tientallen patriotten trachtten steeds weer de vlaggemasten te beklimmen om het zwart van de ontelbare driekleuren weg te scheuren," spot het weekblad. Voorts geeft het weekblad een hele lijst van souvenirs weer die de patriotten er te koop stelden en aansluiten bij het beeld van Belgicistische verzetslui. De opbrengst zou na een week verkoop slechts 17 frank bedragen...⁴ In een ander artikel van datzelfde jaar laat *'t Pallieterke* een lezer aan het woord die schrijft dat het juist de "vaderlandse folkloristen" zijn die reeds 150 jaar de Belgische bezetting en het daaruit voor Vlaanderen voortvloeiende onrecht bestendigen en uitbuiten. Volgens de lezer is die bezetting erger dan de Spaanse, Oostenrijkse of Franse (vergelijking en overdrijving) waarbij ze een bezettingspolitiek voeren met intimidatie, broodroof en zelfs politieke moorden als wettige middelen.⁵

In 1989 overdrijft *'t Pallieterke* de "starheid die de patriotten van de NSB" zouden vertonen wanneer men over het "Nieuwe België" spreekt door te stellen dat die "oude rakkers" nog altijd eczema krijgen als ze ergens een leeuwenflag zien wapperen en sommigen onder hen een hartaanval als ze de *Vlaamse Leeuw* horen spelen.⁶ De dag voor de Belgische feestdag werden in Knokke zelfs twee officiële Vlaamse Leeuwenflaggen vervangen door een Amerikaanse en een

¹ "Dinsdag: schande," *'t Pallieterke*, 20.09.1979.

² K.C., "Gedaan met toegeven," *'t Pallieterke*, 08.03.1979 ; K.C., "Onverschillige Vlamingen," *'t Pallieterke*, 20.09.1979.

³ "La Résistance," *'t Pallieterke*, 08.02.1979.

⁴ "Patriotten hielden herstelbetoging voor "Antwerpen 21 juni," *'t Pallieterke*, 24.07.1980.

⁵ "Inciviek," *'t Pallieterke*, 28.08.1980.

⁶ Jan Neckers, "Woensdag: ze zullen allicht blijven spelen," *'t Pallieterke*, 11.05.1989.

Britse. “Het aantal hartinfarcten bij de weerstanders-feestvierders zou anders te groot geweest zijn!”¹ Daarnaast vraagt het weekblad zich datzelfde jaar spottend af of de weerstand (veralgemening) het wel aanvaardt dat de “Belgische rijkswacht” tijdens de 11 juli-marathon (een typisch Vlaamse manifestatie) wordt ingezet.² In de jaren '90 zal *'t Pallieterke* nog verschillende keren schrijven over patriotten die zogezegd ‘gruwelen’ bij het zien van de Vlaamse Leeuw waardoor deze beeldvorming blijft bestaan.³

In een satirisch artikel van 1990 scheidt het weekblad opnieuw een beeld van anti-Vlaamse patriotten. *'t Pallieterke* meent (satire) dat de vaderlandslievende verenigingen ontzet zijn door het feit dat VTM het Vlaams Nationaal Zangfeest uitzond en zelfs vooraf heeft gepromoot terwijl er nooit beelden van vaderlandse plechtigheden zoals 8 mei, 4 september en 11 november te zien zijn. VTM zou daarop bereid zijn, “denkend aan de kijkcijfers”, om in de toekomst heel wat meer zendtijd te besteden aan vaderlandslievende verenigingen. Vervolgens suggereert *'t Pallieterke* in de rest van het artikel allerhande ‘vaderlandse acties’ waarover VTM een reportage kan maken: het aanwakkeren van de vlam, het defileren met de borst vooruit, heldendaden zoals V-schrijven, koolzaadbranden, aanleggen van zwarte lijsten, luisteren naar de BBC tijdens oorlogstijd...⁴

Het zogezegde anti-Vlaamse karakter van “hoera-patriotten” komt ook in een ander artikel van datzelfde jaar voor. Daarin verwijst het krantje naar de repressie door te stellen dat een “wraakzuchtig trikolor hoera-patriotisme” alle krachten had gebundeld voor de “Endlösung” van het Vlaamse bewustzijn. Met de collaboratie als “voorwendsel” zouden gevangenen en concentratiekampen vol zitten met Vlaamsgezinden van wie hun woningen geplunderd en hun vrouwen verkracht werden. Op het gerecht moest men niet rekenen, want die sprak dood –en andere “huiveringwekkende” straffen uit. Verder noemt *'t Pallieterke* de dynamiteurs van de IJzertoren grafschenners, maar de aanslag op de Congreskolom zwijgt het natuurlijk dood. Voorts zet het weekblad opnieuw de ‘repressieslachtoffers’ op gelijke voet met de slachtoffers van het naziregime door het gebruik van het woord “Endlösung”. Ook het woord “voorwendsel” duidt erop dat de gevangenen geen collaborateurs waren en onschuldig vastzaten. *'t Pallieterke* schrijft verder dat Belgicisten doorgingen met iets wat tijdens de Eerste Wereldoorlog was mislukt: “Eens en voorgoed de nek te breken en de ruggegraat te krakten van alles en iedereen in Vlaanderen die niet de bereidheid kon opbrengen om gehoorzaam en gedwee in het trikolor rijtje te lopen.” Het artikel sluit aan bij de mythe van een anti-Vlaamse repressie die we al meermaals gedemystificeerd hebben in het voorgaande: het Vlaams-nationalisme is Vlaanderen niet.⁵

In maart 1994 poogde toenmalig minister van Financiën Philippe Maystadt de Dodengang in Diksmuide te onttrekken aan het IJzerbedevaartcomité en toe te wijzen aan de stad, want het flamingantisme zou een belediging vormen voor alle goede vaderlanders die in 14-18 hun leven gegeven hebben voor België, schrijft *'t Pallieterke*.⁶ Een maand later geeft de Raad van State de minister ongelijk ; “slecht nieuws voor alle patriotten, weerstanders en rechthebbenden. Wat weerhoudt hen nog om de Dodengang te bezetten, en hem met hun vege lijf te vrijwaren van bezoedeling door inciviek beheer?” vraagt het weekblad zich af (zie Figuur 92).⁷ Verder schrijft

¹ “Weg, leeuwen!” *'t Pallieterke*, 27.07.1989.

² “11-juli marathon,” *'t Pallieterke*, 13.07.1989.

³ “Leislag,” *'t Pallieterke*, 09.05.1990.

⁴ “V.T.M. lelijk in nesten! Patriotten onthullen onvaderlands gedrag van commerciële zender en dwingen hem tot meer aandacht voor tricolore bezienwaardigheden,” *'t Pallieterke*, 05.04.1990.

⁵ “45 jaar “Vrij en Vrank”,” *'t Pallieterke*, 23.05.1990.

⁶ “De “Dodengang” mag en zal niet naar de Vlamingen gaan: de Waal Maystadt laat zien wie de baas is in dit land,” *'t Pallieterke*, 09.03.1994.

⁷ “Dodengang,” *'t Pallieterke*, 13.04.1994.

het al spottend dat op 11 juni de NSB en alle vaderlandslievende organisaties opgeroepen waren om een protestactie te voeren tegen de concessie van de Dodengang, maar dat niet meer dan honderd vaderlanders aanwezig waren. Wanneer de patriotten ter hoogte van de Dodengang zagen dat deze ondertussen was ingenomen door Vlaamse tegenbetogers, schreeuwden ze hun verdriet uit. Deze passage ondersteunt bijgevolg de verdeeldheid die het weekblad scheidt tussen patriotten enerzijds en Vlamingen anderzijds, terwijl wel degelijk ook Vlamingen tot het verzet traden.¹ Een ander voorbeeld die de verdeeldheid illustreert, is wanneer *'t Pallieterke* schrijft over de “plechtigheden” van 21 juli 1994. Ooggetuigen die de Nationale Feestdag in Brugge bijwoonden, zouden er niet over uitgepraat geraken hoe miserabel de belangstelling was voor het “vaderlandse gedoe”. Terwijl op 11 juli dezelfde tribune stampvol zat, schrijft Jan Neckers dat men op 21 juli er het aantal officieren die de “opmarsjerende patriotten uit de weerstandskringen moest aanschouwen”, makkelijk kon tellen.²

Naar aanleiding van de bevrijdingsfeesten van dat jaar schrijft het weekblad vervolgens dat Vlaanderen (veralgemening) de 50ste verjaardag herdenkt van een “bloedige, onrechtvaardige, verschrikkelijke repressie. België heeft 50 jaar geleden zijn waar gelaat getoond van vlaamshater, vlaamsvernietiger, vlaamsverbrander. Honderden [cijferdans] onschuldigen [slachtoffer frame] zijn door het verzet [veralgemening] zonder proces vermoord, andere onschuldigen werden na een schijnproces (une justice de rois-nègres) door het Belgisch vuurpeloton omgelegd.”³ Wederom creëert het weekblad een beeld van anti-Vlaamse verzetslui van wie enkel de ‘misdaden’ benadrukt worden. Uit het artikel is niet duidelijk of *'t Pallieterke* doelt op de gepleegde moorden van tijdens de bezetting of op die van de straatrepressie, maar in het historisch kader zagen we dat tijdens de volkschaos enkele tientallen mensen het leven lieten waardoor “honderden” moorden overdreven is.

Na de nationale feestdag van 1999 schrijft *'t Pallieterke* een satirisch artikel over wat er tijdens de plechtigheden misliep in bepaalde (fictieve) gemeentes om zodoende de weerstand belachelijk te maken. In plaats van een zwart-geel-rode vlag hing er in “Vlierkerke” een zwart-rood-gele vlag, de vlag van Duitsland. In “Langedreven” werd in plaats van de Brabançonne het Horst-Wessellied gespeeld en in “Braaksel” had men van de tricolore vlaggetjes waarmee de kinderen deelnamen aan de parade de rode strook weggeknipt. Verder had de gemeente van “Oudepoort” na jarenlang zuinig beheer genoeg geld laten opzij leggen om het oorlogsmonument van Albert I te restaureren. Een paar dagen na de plechtigheid stroomden de rekeningen binnen van diverse verenigingen van weerstanders, oud-strijders, verplicht tewerkgestelden, ex-krijgsgevangenen en gedeporteerden die er aanwezig waren. Het stadsbestuur meende dat het een eer was voor die mensen om er te mogen zijn, maar zag zich genoodzaakt een lening aan te gaan om het “staangeld, vlaggengeld, oppoetsmadollen-vergoeding, artrose-smartgeld, verplaatsingskosten, restaurantnota’s, aanwezigheidspremie...” te kunnen betalen. De passage spot dus niet alleen met verzetslui die anti-Vlaams en anti-Duits zouden zijn, maar geeft hen ook weer als mensen die niet uit vaderlandsliefde, maar voor het geld in het verzet traden.⁴

Tot slot vinden we twee maand later de kloof tussen flaminganten en patriotten ook in een ander artikel terug. *'t Pallieterke* schrijft dat de Belgicisten bij het uitbreken van WO II “zonder enige zin voor nuance” Vlaamsgezinden bestempelden als landverraders en collaborateurs. De “extreme tegenstelling” zou het rad aan het draaien gebracht hebben van “verdachtmaking en verklikking,

¹ “Diksmuide,” *'t Pallieterke*, 15.06.1994.

² Jan Neckers, “De laatste Belzen?” *'t Pallieterke*, 10.08.1994.

³ M.D., “Donderdag: België: luilekkerland,” *'t Pallieterke*, 07.09.1994.

⁴ TdW, “Wat er allemaal misliep op 21 juli!” *'t Pallieterke*, 28.07.1999.

van brandschatting en sluipmoord, van wraak en weerwraak”, meent het weekblad. Nochtans zagen we in het historisch kader dat het verzet niet uitsluitend uit Franstaligen bestond en ook de collaboratie telde niet enkel Vlaamsgezinden. Rex is daarvan het meest bekende voorbeeld. *t Pallieterke* maakt zichzelf schuldig aan het scheppen van verdeeldheid door voortdurend in zijn artikels de wij -en zij-vorm te gebruiken.¹

2.9 Praatjes bij plaatjes

Vanaf 1967 nummer 45 verdwijnt de rubriek “Praatjes bij plaatjes” en wordt het vervangen door “Op dichteren, ten strijde!” In deze rubriek plaatst *t Pallieterke* enkele verzen als opgave waarbij de lezers de gegeven verzen dienen aan te vullen. De beste inzendingen publiceert het weekblad twee weken later. Ondanks de rubriek “Praatjes bij plaatjes” niet gedurende de hele periode (1955-2000) bleef standhouden, willen we toch degenen meegeven die aansluiten bij het Vlaams-nationalistische beeld van het verzet. Uit de provincie Antwerpen kwamen opnieuw de meeste inzendingen.

2.9.1 Haatpredikers

Figuur 93. “Praatjes bij plaatjes.” *t Pallieterke*, 12.02.1959.

“LINKS: Dat is voorzeker Merchiers.² Die sukkelaar heeft de benen van onder het lijf gelopen om er toch maar bij de weerstand de likwidatie van de repressie door te krijgen.”

Micken - Brussel

Figuur 94. “Praatjes bij plaatjes.” *t Pallieterke*, 31.12.1959.

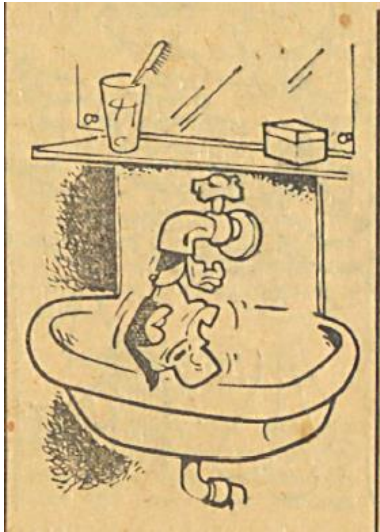
“PSYCHIATER (tot weekhartig weerstander): Kom er nu maar uit, ik heb al de amnestie-opschriften doen verwijderen.”

Pluim- Linkhout

¹ “Aan Renaat Vanheusden, Herdenkend, Hasselt,” *t Pallieterke*, 22.09.1999.

² Laurent Merchiers (oud-lid OF) was van 1958 tot 1960 minister van Justitie in de regering Gaston-Eyskens III. Tijdens zijn ministerschap werd hij geconfronteerd met de liquidatie van de gevolgen van de repressie.

2.9.2 Valse helden

Figuur 95. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke, 23.04.1959.

Figuur 96. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke, 28.07.1960.

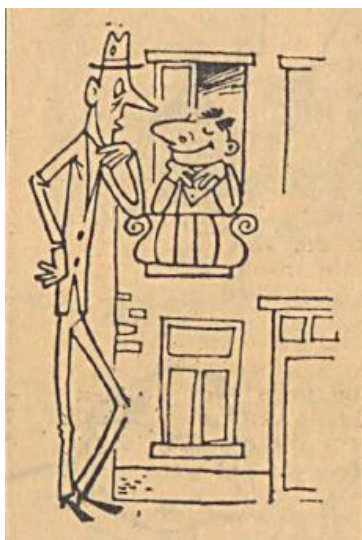
"WEERSTANDER : Marie, zijn de Duitsers al weg?"

"Het nieuwe systeem om na te gaan of iemand wel degelijk van de "weerstand" is."

4 282 inzendingen

De Witte - Zwijndrecht

2.9.3 Exploiteurs van het patriotisme

Figuur 97. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke, 22.01.1959.

"LINKS (weerstand): Gij vindt mij indrukwekkend? Dat is nog niets ; ge moest mij eens zien wanneer ik al mijn decoraties draag!"

Livius Genoffel - Herent

2.9.4 De onzuiverheid der zuiveraars

Figuur 98. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke, 23.07.1959.

"AGENT: 't Doet mij waarlijk plezier u nog eens ontmoet te hebben, Charel ; wij hebben samen in de weerstand gedaan en wij hebben alle twee een stiel gekozen waarin wij verder met de revolver kunnen spelen. Schenk nog eens in... hik!"

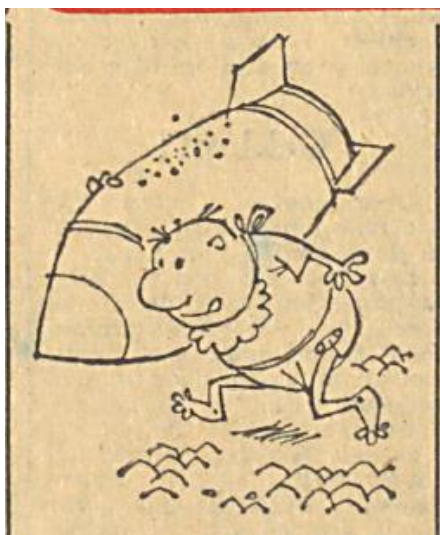
Op-Sinjoorke-Berchem

Figuur 99. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke, 10.01.1963.

"Wat dikkoppige weerstanders zouden willen doen met "zwarte schrijvelaars"."

Jan - Zwijndrecht

Figuur 100. "Praatjes bij plaatjes." 't Pallieterke, 28.12.1963.

"De bijdrage van de superpatriot tot de nieuwe IJzertoren."

Kwakkel - Antwerpen

3 't Pallieterke van Leo Custers (2000-2010)

Jan Nuyts was 45 jaar lang hoofdredacteur en in 2000 nam Leo Custers, voormalig chef-redacteur Buitenland bij *Gazet van Antwerpen*, de fakkel over. In het hoofdstuk Methodologie zagen we dat de trefwoorden voor de periode van Leo Custers (2000-2010) slechts een dertigtal pagina's aan relevante knipsels opleverde. Verder zocht ik in het uitzonderingsjaar 2001 op het trefwoord "voorwaarts" om de houding van 't *Pallieterke* tegenover het initiatief van de Voorwaarts-groep te onderzoeken. Daarnaast wijdt het weekblad in 2010 zijn eerste twintig nummers aan de nieuwe rubriek "1945-2010: van 'rioolgazel' tot 'Moniteur'" waarin 't *Pallieterke* terugblijkt op enkele artikels die geschreven zijn tijdens het redacteurschap van Bruno De Winter. Aangezien we die artikels reeds geanalyseerd hebben in hoofdstuk 1 van deel III zullen we de inhoud niet opnieuw analyseren, maar wel aanhalen welke artikels het betreft. Voorts is het doel van de scriptie niet om de houding van het weekblad tegenover de repressie, maar wel tegenover het verzet te analyseren. Toch kunnen we er in de analyse niet omheen om ook de visie van 't *Pallieterke* op de repressie voor een stuk weer te geven.

3.1 Haatpredikers

3.1.1 De Voorwaarts-groep

Zoals we reeds in het theoretisch kader zagen, bestaat de Voorwaarts-groep uit een twintigtal progressieve Vlaamse intellectuelen die in 1999 de tekst *Voorwaarts maar niet vergeten* aankondigden. De groep doet een oproep tot verzoening tussen 'Vlaamsgezind' en verzet' zonder het verleden te vergeten en waarbij rekening gehouden moet worden met de complexiteit van de collaboratie en het verzet. Op 6 juni 2001 haalt het weekblad een "profetisch zinnetje" uit de tekst aan: "Het gaat erom een morele last af te schudden die nog steeds politiek wordt misbruikt." Daarna vraagt het zich af of de intellectuelen toen al vermoed hadden dat op een dag een viering van het SMF zou leiden tot de "uitschakeling" van een van de sterkhouders van de VU. "Johan Sauwens mag het voor de rest van zijn carrière op dit ogenblik wel schudden," schrijft 't *Pallieterke*. Bijgevolg stelt het dat de auteurs in die zin een overschot van gelijk hebben als ze pleiten voor een "open en kritische omgang met het verleden." Op die manier mis/gebruikt 't *Pallieterke* de tekst van de Voorwaarts-groep om het ontslag van minister Sauwens aan te klagen. Vervolgens is het blad van mening dat door de politiek en de media er het risico bestaat dat het herbekijken van het oorlogsverleden zal uitdraaien op een "nieuwe afrekening" met het radicale Vlaams-nationalisme. Verder meent 't *Pallieterke* dat er nooit nuchtere conclusies zijn getrokken over wat er zich afspeelde in '40-'45 door de tegenwerking van Franstalig België en dat toppolitici als Michel of Di Rupo enkel maar een nieuw debat willen om een nieuw gevoel van "Belgitude" ingang te doen vinden. Het weekblad meent dat de Vlaamse beweging zich daarop moet voorbereiden waardoor het verdeeldheid in de hand werkt. Tot slot schrijft 't *Pallieterke* dat als men dan toch naar verzoening streeft, men alle facetten van collaboratie en repressie moet blootleggen en het "Belgiëske" er weinig proper uit zal komen.¹

Een lezer vindt dat het initiatief van de Voorwaarts-groep en het 'historisch pardon' van Frans-Jos Verdoodt wel allemaal goed bedoeld kunnen zijn, maar het tegelijkertijd "zéér naïef" is: "Van het Verzet [veralgemening] en van de Belgische staat kwam geen spijtbetuiging voor de uit de hand gelopen repressie." Op die manier ontstaat er andermaal een beeld van verzetslui als daders

¹ "Voorwaarts, en NIETS vergeten!!!" 't *Pallieterke*, 06.06.2001.

terwijl het verzet heel divers was en absoluut niet enkel uit gewapend verzet bestond. Daarnaast zoekt de lezer de oorzaak van de Vlaamse collaboratie bij het “anti-Vlaamse beleid” van de Belgische staat die van 1830 tot 1940 een aaneenschakeling van fouten beging. Het zou hem verder niet verwonderen dat de discussie rond de collaboratie “weer eens tot een eenzijdige Vlaamse knieval” zal leiden (slachtoffer frame) en hij vraagt zich of het nu na meer dan 50 jaar nog zin heeft om over verzoening te spreken. “Amnestie is blijkbaar een vies woord voor de Groep Voorwaarts!” Tenslotte pleit hij voor de amnestie-eis te begraven alsook het “land dat deze haat in stand gehouden heeft.”¹ Een andere lezer schrijft verder dat historicus Louis Vos, een van de auteurs van de tekst, duidelijk uit het linkse kamp komt en een objectief debat over het oorlogsverleden met “dit soort bevooroordeelden” onzeker is. Bijgevolg vreest hij dat het debat door “zulke intellectuelen” gaat misbruikt worden voor een “zoveelste” aanval op het Vlaams Blok. Wat opvalt uit deze lezersbrief is dat de lezer niet enkel de neutraliteit van Louis Vos in vraag stelt, maar onrechtstreeks ook de objectiviteit van de andere intellectuelen die aan de tekst meewerkten door woorden als “dit soort” en “zulke” te gebruiken.²

Vervolgens meent een lezer uit Deurne dat Verdoodt met leugens en halve waarheden zijn versie van bepaalde feiten probeert te verkondigen door het aantal opposanten van het initiatief te minimaliseren en het aantal voorstanders stelselmatig op te krikken. Zo zou op het jubileumfeest van de SMF duidelijk de afkeuring van het “wangedrocht dat zich ‘Groep Voorwaarts’ durft noemen” te merken zijn terwijl Verdoodt maar van enkele tientallen tegenstanders spreekt. In die mate weet de lezer de autoriteit van Verdoodt in diskrediet te brengen door hem af te schilderen als leugenaar.³ Ook medewerker Jan D’Haese stelt zich vragen bij zijn optreden als historicus. D’Haese schrijft dat Verdoodt in zijn beschouwingen over de collaboratie en de repressie de naam België vergeten heeft. Als historicus en directeur van het ADVN zou hij nochtans goed geplaatst zijn om de rol van de Belgische staat toe te lichten, meent D’Haese. “We [vox populi-tactiek] stellen dit zonder meer vast, omdat diverse historici [bron] er zonder terughoudendheid op gewezen hebben dat de Belgische Staat een voorname rol heeft gespeeld in “het verdriet van Vlaanderen” [slachtoffer frame].” Steeds opnieuw gebruikt *’t Pallieterke* een beschuldigende frame wanneer het schrijft over de Belgische Staat en een slachtoffer frame wanneer het gaat over de ‘repressieslachtoffers’ zonder oog te hebben voor de complexiteit van het verleden. Op die manier houdt het weekblad dergelijke dichotomie in stand.⁴

3.1.2 Haatpredikers

Op 29 december 2004 schrijft het weekblad over de heropstanding van het Vlaams-nationalisme en het scharnierjaar 1953. Het haalt enkele incidenten aan tijdens de IJzerbedevaarten en tijdens de Blijde Intrede van koning Boudewijn tussen voor –en tegenstanders van amnestie. Ook de Fosty-bedevaart van 1953, de herstelbetoging van Diksmuide naar Breendonk om het IJzerfront symbolisch weer in bezit te nemen, komt ter sprake. Als reactie op de Fosty-betoging werd het Jeugdcomité voor Beroep op het Volk opgericht om de betoging “hopeloos belachelijk” te maken en de “fossielen” dwars te zitten. “Voor het Jeugdcomité kon het niet langer dat “België geregeerd werd door de straat en de anti-Vlaamse en anti-christelijke haat van zogenaamde patriottische kringen.” Vervolgens bespreekt het weekblad enkele zware incidenten die volgden op de “Fostymanifestatie” tussen weerstanders enerzijds en studenten en VMO’ers anderzijds. *’t*

¹ P.L., “Heeft het nog zin?” *’t Pallieterke*, 27.06.2001.

² Gil. De Corte, “Bevooroordeeld,” *’t Pallieterke*, 27.06.2001.

³ Paul Debaes, “Frans-Jozef, de Grote Verzoener,” *’t Pallieterke*, 27.06.2001.

⁴ Jan D’Haese, “Donderdag: Verdoodt vergeet... België,” *’t Pallieterke*, 26.12.2001.

Pallierterke meent dat de actievoerders een morele overwinning behaalden aangezien op de herstelbetoging slechts 4 000 betogers aanwezig waren die door “bijna dubbel zoveel rijkswachters beschermd werden. De zogenaamde herstelbedevaarten die de daaropvolgende jaren plaatsvonden wisten hooguit nog enkele honderden belangstellenden te mobiliseren,” verkondigt het blad.¹

In 2010 schrijft Hector Van Oevelen in de nieuwe rubriek hoe Bruno De Winter dacht over de weerstand. Daarin citeert Van Oevelen een artikel van De Winter om het beeld van verzetslui als ‘onverzoenlijken’ en ‘haatpredikers’ te bewerkstelligen. Het gaat over een “zwaar verminkte oostfronter” van wie beide benen geamputeerd zijn (slachtoffer frame) en in Aken gratis twee kunstbenen kon krijgen. De toenmalige minister van Justitie Albert Lilar weigerde de oud-oostfronter driemaal het vereiste paspoort om naar Duitsland te reizen. Cynisch stelde het weekblad dat het vaderland wellicht in gevaar kwam om die “sukkelaar van een oostfrontverminkte” over en weer naar Duitsland te laten reizen om daar gratis kunstbenen te gaan halen die hij in België niet kon bekostigen.² Op die manier wijst *t Pallierterke* met een beschuldigende vinger naar de repressie. Wat het weekblad echter niet vermeldt, is dat Lilar een van de eerste bewindsmannen was die genade verleende aan collaborateurs.³ Voorts kwam onder zijn ministerschap de beruchte collaborateur Hendrik Elias vrij en keerde de bij verstek veroordeelde Frans Daels terug naar België.⁴ Dit laatste gebeurde toen De Winter reeds overleden was, maar Hector Van Oevelen was wel in de mogelijkheid om dit te vermelden en niet enkel de ‘negatieve kant’ van Lilar te benadrukken.

3.2 Valse helden

In de nieuwe rubriek van 2010 haalt Van Oevelen de verschillende visies op het verzet aan van tijdens WO I en WO II door De Winter te citeren. Terwijl in de Eerste Wereldoorlog weerstanders nog “vrijsschutters” genoemd werden, waren ze in de Tweede Wereldoorlog helden: “In 1914-18 waren wij inderdaad niet fier op onze resistenten. Integendeel, wij schaamden er ons voor, omdat wat men noemt de ‘oorlogswetten’ [bron] dat soldaatje spelen van burgers formeel verboden,” schreef De Winter toen. Verder geeft Van Oevelen ook de passage weer waarin De Winter stelt dat in de “vaderlandse zak van het verzet” de hoeveelheid koren alsmaar minderde terwijl het kaf een overwegende plaats ging innemen. De Winter was niet te vinden voor een zuivering van het verzet, want het zou onmogelijk zijn en kon leiden tot nog “grovere misleiding van de man in de straat en nog gemener prostitutie van het begrip vaderlandsliefde.” Daarnaast verwijst Van Oevelen ook naar de passage waarin De Winter schrijft dat we slechts een schijnzuivering in de rangen der weerstanders kunnen doorvoeren omdat er anders zo weinig van overschiet dat er niet eens meer rangen gemaakt kunnen worden. Tot slot vermeldt Van Oevelen dat De Winter de vele moeders en vaders die hun gezin tijdens de bezetting onderhielden en de “plichtsgetrouwen” die op hun plaats gebleven zijn, beschouwt als de ware weerstand. Uit heel het artikel blijkt – zoals we reeds zagen - dat De Winter niet alleen de ‘valse’ weerstand bekritiseert, maar ook de ‘echte’ verzetslui, want die moeders zouden dikwijls in omstandigheden verkeerd hebben die “héél wat minder comfortabel” waren dan deze van “een zekere maquis”.⁵

¹ Maaslander, “1948-1960: de heropstanding van het Vlaams-nationalisme: Het schanierjaar 1953,” *t Pallierterke*, 29.12.2004.

² Hector Van Oevelen, “Verhalen uit wildemansland,” *t Pallierterke*, 10.03.2010.

³ Huysse, Dhondt en Depuytdt, *Onverwerkt verleden*, 152.

⁴ Aerts en De Wever, “Het verzet in de publieke herinnering,” 100-1.

⁵ Hector Van Oevelen, “De onzuiverheid der zuiveraars,” *t Pallierterke*, 24.02.2010.

3.3 Exploiteurs van het patriotisme

Op 21 juli 2010 schrijft Hector Van Oevelen ter gelegenheid van de Nationale Feestdag een hekelgedicht. Daarin spreekt hij onder andere van “tricolor vertoon” en de met “blik beladen” weerstand.¹ Daarnaast representeert de hofdichter in de nieuwe rubriek De Winter zijn beeld van verzetslui als ‘exploiteurs van het patriotisme’. Opnieuw komt het artikel ter sprake waarin De Winter schreef dat er veel heren liepen te pronken met de naam en kaart van gewapend verzetsstrijder, maar daar eigenlijk zoveel recht op hebben als een Pallieterke. Het begrip weerstand zou al van in het begin verkeerd begrepen zijn waarbij de belanghebbenden de misleiding zo ver mogelijk in de verkeerde richting doorvoerden. “De exploiters van het patriottisme, de kerels die alles met opzet doen om achteraf hun rekening te kunnen presenteren [...] hebben er zorg voor gedragen dat de begrippen weerstand en verzet niet zò tot de openbare opinie zouden doordringen,” schreef De Winter. Van Oevelen houdt door deze passage te citeren niet enkel het stereotiep van verzetslui als profiteurs in stand, maar stelt tegelijk dat de reden voor de spot bij de verzetslui zelf te zoeken valt. Voorts meende De Winter dat weerstanders met lijken solden (slachtoffer frame) en ware “civieke moed” opzij zetten om hun “avonturierdom en nutteloze weldadigheid (God alleen weet hoeveel duizenden onschuldige slachtoffers die gekost heeft!) [slachtoffer frame] op te dringen.”²

3.4 De onzuiverheid der zuiveraars

In de septembermaand van 2004 schrijft *t Pallieterke* onder meer over “tienduizenden en tienduizenden geïnterneerde landgenoten (Vlamingen en Walen) die zonder enige aanklacht – voor een tijdje dat maanden en jaren kon duren – onder het mom van ‘Schutzhaft’ uit de samenleving werden geplukt.” Daarvoor baseert het zich op een naar eigen zeggen “sterk aangrijpend en juridisch-historisch geargumenteed werk” (bron) uit 1994 van Wilfried Pauwels. (cfr. supra.) Het ‘rioolkrantje’ vergelijkt “weerstandorganisaties” (veralgemening) met de Duitse bezetter wanneer het stelt dat ze onder “voorwendsel van de gevangene of geïnterneerde te beschermen tegen de volkswroede, het principe van de willekeur” toepasten “door burgers zonder enige vorm van aanklacht noch proces gevangen ten nemen en te houden.” Het weekblad brandmerkt het als barbaars. Om de overtuigingskracht van zijn boodschap te verhogen, gebruikt het verder de autoriteit van J. Gilissen, “de officiële historicus van de repressie en oud-auditeur-generaal.” Hij kon niet meer volhouden te blijven beweren dat al die arrestaties wettelijk waren gebeurd. Tot slot benadrukt *t Pallieterke* opnieuw het anti-Vlaamse karakter van de repressie: “Het francofone België en Wallonië wilden in een sfeer van aftands hoerpatriottisme en stalinistische adoratie Vlaanderen in zijn volksaard en voortbestaan treffen.”³

In oktober 2004 bespreekt het weekblad een vijfdelige boekenreeks die handelt over collaboratie, verzet en repressie in Brugge geschreven door Ravvits en Rondas. Hoewel de auteurs beweren dat tijdens de eerste weken van de bevrijding lokale verzetsgroepen Brugge en omgeving beheersten, gedroeg het Geheime Leger zich er vrij correct. Dat deed de medewerkers van *t Pallieterke* de wenkbrauwen fronsen, want ze menen dat het deel over de straatterreur het tegendeel toonde. Hierdoor brengt het weekblad het GL in een slecht daglicht. Daarnaast haalt het nog een situatie aan waarin een vrouw een lift kreeg van een voertuig die ‘zwarten’ naar Ieper vervoerde. Ondanks haar protest zou ze uiteindelijk drie weken lang mee opgesloten geweest zijn, een misverstand.

¹ Hector Van Oevelen, “Van onze hofdichter: Feit National,” *t Pallieterke*, 21.07.2010.

² “De onzuiverheid der zuiveraars.”

³ L. Bros, “Belgisch geheugenverlies,” *t Pallieterke*, 22.09.2004.

Hiermee wilt het weekblad aantonen dat eenieder willekeurig opgepakt kon worden.¹ Vervolgens omschrijft *'t Pallieterke* in een satirisch artikel van datzelfde jaar een tramcontrole in Antwerpen op zwartrijders als een tramactie in Gestapostijl. Het schouwspel zou mensonterend geweest zijn en de "slachtoffer van deze actie" kwamen in aanmerking voor het statuut van erkende weerstander. "(Of ze echt verzet hebben gepleegd mag nu, net als toen, geen doorslaggevend argument zijn.) We eisen dat de echtgenotes van de betrokken politieagenten worden kaalgeschoren en in de dierentuin opgesloten. De dienders zelf dienen uit hun functie geëpureerd te worden. [...] 12 oktober dient een officiële verlofdag te worden om alle slachtoffers van de Lijn-Gestapo te herdenken. Met neerleggen van een krans aan de 'tram van de onbekende reiziger' [...]" Bijgevolg sluit deze passage zowel aan bij verzetslui als 'exploiteurs van het patriotisme' die zogezeegd makkelijk erkend werden als weerstander als bij het verzet als dader. Daarbij zijn het kaalscheren van vrouwen en het opsluiten van 'zwarten' in de dierentuin gebeurtenissen die na de oorlog emblematisch werden. Ook de stereotype beeldvorming van weerstandamnesticiteit komt in de passage naar voor. Zo zouden de passagiers die geen ticket hadden (lees: verzetslui) met rust gelaten werden.²

Ter gelegenheid van '65 jaar bevrijding' houdt Hector Van Oevelen een interview met een 'foute' medeburger die na WO II de doodstraf kreeg. Vanuit een slachtofferperspectief schrijft Van Oevelen dat de "burgerrechteloze" en zijn vier broers en drie zussen toen alle acht in de gevangenis verbleven hebben. Zijn jongste broer moest zijn oudste zus kaal scheren op bevel van een neef die bij de weerstand (veralgemening) was. Daarnaast hebben "ze" (veralgemening) thuis heel de boel in brand gestoken omdat er wapens zouden verborgen liggen. Het feit dat het weekblad de brandstichters (*agency*) niet specificeert, zorgt ervoor dat heel het verzet actief aansprakelijk wordt gesteld.³ Voorts houdt tijdens deze periode ook de beeldvorming rond Breendonk II stand. Een lezer maakt namelijk duidelijk dat in de hoek van de "goeien" maar "verzetsfouten" gemaakt werden. De "verzetsdaden" die in Breendonk II werden gesteld "au nom de la patrie" verdienden volgens de lezer de naam van "nazi-daden" waardoor het weekblad weerstanders nogmaals associeert met nazi's.⁴

Onder de titel "Vulgaire politiek en gangsterisme" blikt Hector Van Oevelen in 2010 terug op hoe Bruno De Winter dacht over de repressie en epuratie. Hij schrijft dat De Winter ter attentie van de weerstand schreef dat ze zich in de oorlog verzet hadden tegen de onmenselijke methodes van Adolf en na de oorlog een bestraffingsregime in stand hielden dat heel wat gelijkenissen vertoonde met wat ze bij de Duitsers terecht afkeurden. Daarnaast vergelijkt De Winter de Belgische weerstanders met de Amerikaanse senator en "communistenjager" McCarthy (1908-1957) om een beeld op te hangen van het verzet als dader. "De typisch Amerikaanse manier waarop de senator de strijd tegen het communisme heeft aangeboden, noemt het weekblad primitief en kinderachtig." Daarnaast vindt De Winter McCarthy's "heksenjacht" vreselijk belachelijk en schrijft dat "duizenden McCarthy's" in België tijdens de repressie de rol van McCarthy gespeeld hebben en niet op communisten, maar op 'zwarten' jacht maakten met methoden die "hansworstiger en razender" zijn dan de "kinderachtig belachelijke methoden" van McCarthy. "Gij verdenkt iedereen van communisme. Zij, uw belagers van thans, verdachten toen iedereen van incivisme," schreef De Winter. Het vervolg van het artikel zullen we bespreken in de paragraaf "het verzet der koko's" aangezien het verder over het communistische verzet gaat. Wat

¹ Maekeblyde, "Een titanenwerk: collaboratie, verzet en repressie in het Brugse," *'t Pallieterke*, 13.10.2004.

² Eenmans BlootenKooninck, "Lijn gaat over de schreef," *'t Pallieterke*, 20.10.2004.

³ Hector Van Oevelen, "Gesprek met een burgerrechteloze," *'t Pallieterke*, 09.09.2009.

⁴ Em. Vansteenkiste, "Herdenking," *'t Pallieterke*, 15.09.2004.

hier het belangrijkste om te onthouden is, is dat Van Oevelen zelfs nog in 2010 verzetslui in diskrediet brengt door ze te vergelijken met nazi's en te weerspiegelen als inciviekenjagers.¹

In een ander artikel van datzelfde jaar bespreekt Van Oevelen het hoofdartikel "De (misdadige) knoeiboel" over "zogenaamde weerstanders" uit 1951 die we reeds bij De Winter al geanalyseerd hebben. Daarin werden de verzetslui vergeleken met de Gestapo en beschreef De Winter vanuit een slachtoffer frame enkele gruweligheden. De "heldendaden" bestonden uit het bewerken met een matrak en gloeiend ijzer van een zwangere vrouw en het "neerkogelen" van een "vijand" en zijn tweejarig dochtertje. Vervolgens benadrukt Van Oevelen dat die weerstanders telkens genoten van verzachtende omstandigheden die het mogelijk maakten om amnestie te krijgen. Uiteindelijk zou De Winter op het einde van het artikel de hele weerstandsgeschiedenis een misdadige knoeiboel noemen waardoor hij bepaalde wandaden van enkele weerstanders associeerde met het verzet in zijn geheel.² Verder beroept Hector Van Oevelen zich op historicus Gui Van Gorp (bron) wanneer hij in een ander artikel schrijft dat het "gewapend verzet" er trots voor uitkwam hoeveel verraders het gedood had. Vervolgens beweert Van Oevelen dat het verzet (veralgemening) straffeloos en met onbepaalde bewegingsvrijheid zijn gangen kon gaan. Daarbij zouden represailles gewenst zijn om de "groeizende weerzin" van de bevolking in de hand te werken. Ook de "zogenaamde volkswoede" komt in het artikel ter sprake. Net zoals bij de vorige jaargangen meent het weekblad dat Jan Moedwil uit Londen de bevolking ophitste en opriep tot het pakken van "ieder zijn zwarte". Wat verder opvalt, is dat Van Oevelen schrijft dat Van Gorp lovende woorden heeft voor hoe Arthur De Bruyne aan geschiedschrijving deed. Hiermee wilt hij aantonen dat *'t Pallieterke* een objectieve weergave van het verleden is. De woorden van lof staan echter lijnrecht tegenover de kritiek die Lode Claes en Jan Willems op De Bruyne hadden. Claes beweerde dat De Bruyne behoorde tot de geschiedschrijvers die het verleden verheerlijkten met andere doeleinden dan de historiografie, namelijk het weerleggen van de repressie. Willems had hem de letterknecht van zwart Vlaanderen genoemd. (cfr. supra.)³

Daarnaast wijdt *'t Pallieterke* één grote pagina aan een vergelijking van het verzet in België met het Nederlandse verzet. Het weekblad schrijft dat in tegenstelling tot België, Nederland wel enkele correcte en eerlijke historici telt. Het bewondert hoe "neutraal, hoe weloverwogen en hoe zakelijk zij hun onderwerpen [...] behandelen en uitdiepen" waardoor het impliciet stelt dat dit niet het geval is voor de Vlaamse historici. Het belangrijkste besluit volgens *'t Pallieterke* is dat in Nederland [they], "spijs een langere en beslist veel meer ideologisch onderbouwde bezetting [...], spijs een hongervinter die de bevolking in het algemeen en zeker die in de verstedelijkte gebieden tot wanhoop dreef [slachtoffer frame], meer dan waarschijnlijk minder mensen door het verzet werden gedood dan bij ons [us]. De auteurs ramen het aantal op minstens 500." Hiertegenover stelt het weekblad het Belgische Partizanenleger met zo'n 2 000 doden op zijn naam, zonder de andere verzetsbewegingen mee te rekenen. Hiermee wilt het weekblad aantonen dat het verzet in België 'veel moorddadiger' was dan in Nederland. Daarnaast beweert het dat "alle facties en geledingen van 'het' verzet" in België in de zomer van 1945 "vochten om de volksgunst, om politieke en maatschappelijke macht en invloed of het behoud daarvan, om erkenning in allerlei vormen en dus geen middel schuwden om hun ledental" uit te breiden. Nochtans was het verzet eind november 1944 ontwapend. Verder bekritiseert *'t Pallieterke* het feit dat in België de eerste dodelijke aanslag door het gewapend verzet op 17 september 1941 plaatsvond terwijl dat voor Nederland pas op 5 februari 1943 was. Daarbij vermeldt het blad de represailles (slachtoffer

¹ Hector Van Oevelen, "Vulgaire politiek en gangsterisme," *'t Pallieterke*, 17.02.2010.

² "Verhalen uit wildemansland."

³ Hector Van Oevelen, "Nacht van de geschiedenis in Mariekerke: dood met de kogel x 242," *'t Pallieterke*, 31.03.2010.

frame) als consequenties die eraan vasthingen. Tot slot vernoemt *'t Pallieterke* ook de terechtstellingen van Frans Ketels, Herman de Vos en de vijf “bloedwraakslachtoffers” van Tongeren.¹

Als reactie op voorgaand artikel vermeldt Paul De Graef de wandaden van tijdens de repressie. Zo schrijft hij dat in Limburg vrouwen niet alleen kaalgeschoren en verkracht, maar ook verkocht werden voor wat sigaretten aan “Ami-kleurlingen [racistisch taalgebruik], soldaten die zelfs door het Amerikaanse opperbevel niet eens als geschikt voor het front werden bevonden.” Daarnaast vermeldt hij Breendonk II en de “satanische heks tante Jeanne” om vervolgens te schrijven dat “deze beulen, deze misdadigers, die nog erger waren dan de nazibeulen” (vergelijking) vrijuit gingen omdat het verzetshelden waren.² Voorts schrijft de lezer die in 2001 Verdoodt als een leugenaar weergaf, op een sarcastische toon dat aan de “kant van de witten” ze niet zo kleinzielig zijn als aan de “kant van de zwarten”. “Daar, bij de terroristen, partizanen, weerstanders [veralgemening] of hoe men ze ook moge noemen, zijn het ALLEMAAL goeden. Of ze nu al of niet zware misdaden hebben gepleegd, dat speelt daar geen rol van betekenis. Bij de overwinnaars zitten nu eenmaal geen slechteriken, bij de verliezers moet men goed muggenziften om een schaarse goede te vinden.” Uit deze passage komt heel sterk het idee van “they versus us” naar boven wanneer de lezer spreekt over “de witten” en “de zwarten” terwijl dit geen homogene groepen zijn. Binnen de ‘witten’ en de ‘zwarten’ bestonden er juist heel wat onderlinge verschillen.³

Jan Neckers schrijft tenslotte in 2004 een artikel over een zekere Jef Sterkens (operadirecteur die tijdens de bezetting samenwerkte met de Duitsers) die “gebroken” in april 1945 de gevangenis in de Antwerpse Begijnenstraat verliet. Voordien had hij eerst veertien dagen in de leeuwenkooien van de Antwerpse Zoo verbleven in de “bekende omstandigheden” vooraleer hij overgeplaatst werd naar de Begijnenstraat.⁴ Dit slachtofferperspectief vinden we ook terug wanneer *'t Pallieterke* zowel in juni als in oktober van datzelfde jaar cijfers gebruikt om de ‘harde’ feitelijkheid van het aantal oorlogsslachtoffers die in België tijdens WO II vielen te benadrukken. Tegenover de 180 “verzetslieden” die door collaborateurs omgebracht werden, stelt *'t Pallieterke* 1 100 “collaborateurs en familieleden” ervan die door “leden van het verzet” (veralgemening) vermoord werden. Naast het grote verschil in aantal doden dat het weekblad via cijfers aantoont, klinkt het woord “vermoorden” veel harder dan “ombrengen”. Bovendien spreekt het weekblad niet enkel van collaborateurs, maar ook van hun familieleden waardoor de lezer meer medelijden zal krijgen.⁵

3.5 Weerstandamnestic

Uit een lezersbrief van Line Lambert vernemen we dat zij als eerste over Lucrece Vanbillemont – een van de vier terechtgestelde vrouwen wegens collaboratie na WO II – schreef. Ze heeft het 18-jarige meisje gekend en benadrukt dat ze een ziek en mooi meisje (onschuld) was om vervolgens te verwijzen naar de 242 gefusilleerden in België. Tussen haakjes schrijft ze dat dit het hoogste cijfer in West-Europa is (vergelijking) en dat België alleen maar amnestie verleend heeft aan de “straatmoordenaars, opgejut door het Verzet”.⁶ *'t Pallieterke* schrijft vervolgens ter gelegenheid

¹ W.d.K., “Recht op wraak?” *'t Pallieterke*, 04.11.2009.

² Paul De Graef, “Fout in Nederland,” *'t Pallieterke*, 24.03.2010.

³ Paul Debaes, “Frans-Jozef, de Grote Verzoener,” *'t Pallieterke*, 27.06.2001.

⁴ Jan Neckers, “Jef Sterkens: Vlaanderens beroemdste tenor in de dierenkooi,” *'t Pallieterke*, 11.02.2004.

⁵ Maekeblyde, “Hoeveel slachtoffers?” *'t Pallieterke*, 02.06.2004.

⁶ Line Lambert, “Lucrece van Billemont,” *'t Pallieterke*, 16.06.2004.

van '60 jaar bevrijding' dat geen "koning, geen minister, geen patriot, geen weerstander, geen oud-strijder van 1940, geen politiek correct intellectueel" nog enige herinnering heeft aan de besluitwet van 20 september 1945. In het historisch kader zagen we dat de Belgische regering tot 41 dagen na de bevrijding amnestie verleende voor 'zekere misdrijven' die in naam van het verzet waren gepleegd. Hiertegenover beweert het weekblad dat de besluitwet amnestie verleende aan "alle personen die tijdens de bezetting in hun "verzet" tegen de vijand voor één november 1944 inbreuken – lees misdaden – op het gewoon geldende strafrecht hadden gepleegd. Vanuit die patriottisch-juridisch invalshoek beschouwd, doet amnestie waarachtige gewelddadigheid en banditisme van weerstandsgroepen en martelingen van geïnterneerden in de repressiejaren vergeten." Voorts staat er dat de spons gehaald is over moord, verkrachting, plunderingen, brandstichtingen en diefstallen gepleegd door verzetsgedecoreerden en door het verlenen van amnestie aan de "verkeerden" het repressieverleden van "La Belgique" gered is. Daardoor creëert 't *Pallierterke* een beeld van verzetslui als gewelddadige bandieten die juridisch met alles konden weggkomen, terwijl de besluitwet zeker niet voor alle misdrijven gold.¹ Voorts vernemen we uit een interview van Hector Van Oevelen met een oud-lid van het VNV, Verdinaso, Zwarte Brigade en de Fabriekswacht dat de repressie het ergst was in Limburg met de "Bende van de Dameskous". De geïnterviewde verklaart bovendien dat die allemaal zijn vrijgelaten omdat ze van het verzet waren.²

3.6 Impact van het verzet

Leo Custers stelt net als zijn voorgangers de verzetsacties in vraag. Zo beweert zijn *Pallierterke* dat de sluikpers slechts zeer zelden opgeroepen werd tot hulp aan de vervolgte joden ; een beeldvorming die we bij de vorige hoofdredacteurs niet terugvinden. "Bijna niemand had belangstelling voor het lot van de opgejaagde en geporteerde joden. De sluikpers niet, het verzet niet, de geallieerden niet." Opnieuw veralgemeent het blad en toont het geen enkel respect voor de verzetslui die op risico van hun leven joden lieten onderduiken.³ Aansluitend hierbij probeert het weekblad in een artikel van 2010 de "mythevorming" rond Luik als verzetsstad tijdens WO I en WO II te weerleggen. In het collectieve geheugen zou Luik de bakermat van het verzet en het symbool van het antinazistische Wallonië zijn, schrijft 't *Pallierterke*. Gebaseerd op het boek *Une cité si ardente, les Juifs de Liège sous l'occupation* van Thierry Rozenblum (bron) stelt het weekblad dat de Luikse overheden amper geprobeerd hebben om de organisatie van de joden deportatie te beletten of te saboteren. "De Luikenaars, volgens de officiële geschiedschrijving moedige verzetslieden, waren trouwe uitvoerders van de nazi-bevelen," besluit Rozenblum. 't *Pallierterke* beroept zich op de autoriteit van Rozenblum, kleinzoon van een ontsnapte gedeporteerde jood, om zijn waarheid bij de lezers over te brengen. Tenslotte benadrukt het krantje dat verschillende historische publicaties de voorbije jaren de mythe van het "Waalse volk dat als één man achter het verzet stond" doorprikt hebben.⁴

Ook Frans Crols beweert – onder het pseudoniem John Bull – dat historicus (bron) William I. Hitchcock het heroïsche zelfbeeld van de communisten die zagezegd in het verzet het einde van de oorlog zouden bespoedigd hebben, ontkracht.⁵ Daarnaast citeert Hector Van Oevelen Bruno De Winter wanneer hij in de rubriek van 2010 schrijft dat de "knoei-boel" van de weerstand des te misdadiger is aangezien het de "bezetting geen dag vroeger heeft doen eindigen, de nederlaag van

¹ "Belgisch geheugenverlies."

² Hector Van Oevelen, "Toen de bevrijding uitbrak: vraaggesprek met Jos L.," 't *Pallierterke*, 31.12.2009.

³ "Onverwachte sluikpers," 't *Pallierterke*, 13.10.2004.

⁴ Picard, "Luik, eeuwige verzetsstad?" 't *Pallierterke*, 10.03.2010.

⁵ Frans Crols, "Oxford en onze repressie," 't *Pallierterke*, 15.04.2009.

het Duitse leger geen uur vroeger heeft doen voltrekken dan zonder die weerstand het geval zou geweest zijn.” Telkens werd De Winter in de pen van Van Oevelen bij wijze van spreken een erkend specialist in de weerstand.¹

3.7 Het verzet der koko's

In 2010 laat Hector Van Oevelen in het artikel “Vulgaire politiek en gangsterisme” (cfr. supra.) Bruno De Winter aan het woord. Deze laatste stelt dat “kerels van het slag der Demany's” (personaliseren) de “repressiemiserie” nodig hebben om zichzelf interessant te maken en om de aandacht af te wenden van het wérkelijke landverraad dat ten opzichte van de communistische partij gepleegd wordt. “Door Demany onder andere.” Daarnaast noemt Van Oevelen het OF de “grootste en rabiaatste verzetsorganisatie van 't belzjiesken, waar ook “het leger der partizanen”, dat heel wat moorden op “incivieken” op zijn vaderlands geweten had, deel van uitmaakte.” Om de zeggingskracht van het artikel op te krikken wijst Van Oevelen op het feit dat De Winter “non-conformist” is wanneer de gewezen hoofdredacteur stelt dat de repressie een “vulgaire politieke zet geweest is, onder de drang van de toenmaals door de idiote bende der patriottards op de ereplaatsen verheven communisten, om de rechtse elementen in dit land ten dele uit te roeien en ten dele de schrik op het lijf te jagen.” Van Oevelen schrijft verder dat toen in België een politiek gangsterisme begonnen is, dat voorlopig nog niet aan zijn eind is en dat men met gangsters onmogelijk over rechten en naastenliefde kan praten. “Het is pijnlijk om neer te schrijven, maar het is een waarheid,” sluit hij af.²

Aansluitend hierbij vernoemt 't *Pallierterke* in 2001 de “steun van de internationale communistische beweging, de Komintern, aan de misdadige plannen van Jozef Stalin, een van de grootste massamoordenaars uit de geschiedenis, die zich pas tegen Duitsland keerde toen hij begreep dat hij collega-moordenaar Dolf-met-de-snor fameus had onderschat.” Het weekblad associeert zo het communistische verzet met gruwelheden waarbij het de afwachtende houding om tot het verzet toe te treden opnieuw bekritiseert.³

3.8 Les bons belzes

Op donderdag 5 maart 2009 brengt de RTBF voor het eerst in jaren een uitzending over de toenmalige topman van Rex, Léon Degrelle. De auteur van het artikel schrijft dat Degrelle de uitzondering was op de regel die bevestigde dat de Walen allemaal verzetsstrijders waren en de Vlamingen de grootste incivieken. Daarnaast benadrukt de auteur dat Degrelle niet schuldig was aan ‘misdaden tegen de menselijkheid’ omdat hij bijvoorbeeld nooit duizenden joden op transport naar de concentratiekampen stuurde en dat de “burgeroorlog die aan het einde van de bezetting losbarstte tussen plaatselijke rexisten en het verzet” grotendeels aan Degrelle voorbij ging aangezien hij zich toen aan het oostfront bevond. Ook historici (bron) zouden toegegeven hebben dat hij wel degelijk militaire successen behaalde. Hierdoor wordt de mythe dat verzetslui uitsluitend Franstalig zouden zijn en Vlamingen collaborateurs door 't *Pallierterke* doorprikt, maar het praat tegelijk de collaboratie van Degrelle voor een stuk goed door niet in te gaan op zijn collaboratiefeiten en enkel zijn ‘goede aspecten’ weer te geven.⁴ Bij deze paragraaf aansluitend schrijft Van Oevelen dat historicus Gui Van Gorp beweert dat de repressie minstens gedeeltelijk,

¹ “Verhalen uit wildemansland.”

² “Vulgaire politiek en gangsterisme.”

³ “Voorwaarts, en niets vergeten!!!”

⁴ Picard, “De RTBF “eerst” Léon Degrelle,” 't *Pallierterke*, 04.03.2009.

maar niet uitsluitend anti-Vlaams was. Tegelijk (disclaimer-strategie) wijst Van Gorp op de “abnormaliteit” van heel die repressie: “de Londense besluitwet zonder enige kennisgeving, de terugwerkende kracht, de uitzonderingsrechtbanken, het herinvoeren van de doodstraf, enzovoort.”¹

4 't Pallieterke van Karl Van Camp (2010-2015)

In opvolging van Leo Custers wordt Karl Van Camp in december 2010 aangesteld als nieuwe hoofdredacteur. Van zijn *Pallieterke* onderzocht ik de jaren 2014 en 2015. Na analyse van deze jaren bleek dat de categorieën “haatpredikers”, “valse helden”, “exploiteurs van het patriottisme” en “impact van het verzet” er niet meer expliciet in voorkwamen waardoor het onderzoek beperkt blijft tot de vier overige stereotypen.

4.1 De onzuiverheid der zuiveraars

Mark Grammens schrijft in 2014 dat er onder Nederlandse historici een redelijk grote eensgezindheid bestaat dat Lou de Jong het “verzet” te ongenueanceerd heeft beschreven. “Verzet stond gelijk met “goed”, en die ideologische vooropstelling vindt men thans achterhaald door de inmiddels bekende feiten en nieuwe beoordeling ervan,” verkondigt Grammens. Het NIOD nam daarop het initiatief om een zo volledig mogelijk overzicht van de “heldendaden én van de onpure facetten van het verzet” te schrijven. “Het is een onderwerp waarvoor ook bij ons wat meer belangstelling zou mogen bestaan, al was het maar als tegengif voor de verderfelijke eenzijdigheid van het onderzoek naar de Tweede Wereldoorlog in Vlaanderen [...],” schrijft Grammens. ‘t *Pallieterke* pleit ervoor dat historici de “politiek-morele visie dat verzet goed was geweest en collaboratie onmiskenbaar fout” verlaten, want het klopt niet en men ergert zich eraan, meent de auteur. Vervolgens haalt hij enkele voorbeelden aan van revisionisme met betrekking tot WO II in Italië. Zo zouden volgens historicus E. G. Della Loggia (bron) de heldenverhalen over de partizanen “die wreed huishielden” in het noorden van Italië een mythe zijn. Ook historicus C. Pavone (bron) aanvaardt niet dat de tegenstellingen tot “goed” en “fout” gereduceerd kunnen worden en maakte hiervoor flink gebruik van *oral history*, iets wat Grammens apprecieert. “Het is dus wachten tot de Gentse historische school [...] beseft dat ze stilaan achterhaald is, en zich nu wel eens zou mogen bezighouden met de geschiedenis van de misdaden van het verzet, die na de oorlog in de vergetelheid zijn geraakt.” Daarnaast verwijst Grammens naar historicus C. Hilbrink (bron) om aan te tonen dat de meeste mensen toevallig in het verzet rolden en er van “hooggestemde idealen” geen sprake was.²

Dat we het oorlogsverleden niet louter in zwart-wit termen mogen benaderen en rekening moeten houden met de vele tinten grijs die er bestonden, kan ik enkel maar bevestigen. Maar de Gentse historici (us) lijnrecht tegenover buitenlandse historici (they) plaatsen om vervolgens te beweren dat de Vlaamse historici geen aandacht hebben voor de misdaden van het verzet, is een retorische strategie om de lezers van die boodschap te overtuigen. Daarnaast verwijt het weekblad dat het idealistisch motief om tot het verzet toe te treden meestal ontbrak; iets wat ‘t *Pallieterke* juist meermaals ter verdediging van de collaboratie als argument naar voren schoof.

Een Vlaams historicus voor wie ‘t *Pallieterke* wel lof heeft – al blijft het beperkt tot zijn boek (zie de kritiek op de Canvasreeks) - is Geert Clerbout die in maart 2015 zijn boek *En nu gaan ze boeten!*

¹ “Nacht van de geschiedenis in Mariekerke: dood met de kogel x 242.”

² Mark Grammens, “Voor een geschiedenis van het Verzet,” ‘t *Pallieterke*, 26.11.2014.

Repressie tegen zwarten in Vlaanderen na WO II uitgaf. Het boek is gebaseerd op verschillende getuigenissen van mensen die de repressie zelf meegemaakt hebben. Naast de 'repressieslachtoffers' komen ook "(echte) verzetslui", advocaten, politici en auditeurs aan het woord. Wat opvalt, is dat 't *Pallierterke* voor het allereerst een goed woord over heeft voor een verzetsleider zonder daarna de disclaimer-strategie te gebruiken. Edward Pilaet, de Antwerpse verzetsleider van de PM, kwam herhaaldelijk in het boek aan bod en het weekblad schrijft over hem dat hij voorstander was van een "snoeiharde repressie tegen vooraanstaande collaborateurs, maar zich kante tegen de lukrake repressie tegen kleine lieden. Pilaet zorgde er onder meer voor dat er een einde kwam aan de vernederende opsluiting van 'zwarten' in de Zoo van Antwerpen." Er valt bijgevolg een verandering in het discours van 't *Pallierterke* te merken, want hiervoor heeft het bij de beeldvorming over de Antwerpse dierentuin nooit vermeld dat deze vooraanstaande verzetsstrijder zich verzette tegen de opsluiting van incivieken in de dierenkooien. De uitzondering op de regel zou echter maar van korte duur zijn, want vervolgens vernoemt 't *Pallierterke* opnieuw de 'wandaden' van tijdens de repressie waarbij het stelt dat ook het "echte verzet" zich niet onbetuigd liet ; in sommige verzetskranten (veralgemening) zouden hele adreslijsten van collaborateurs verschenen zijn. Wat verder opvalt, is dat het weekblad schrijft dat van overheidswege tot kalmte opgeroepen werd terwijl 't *Pallierterke* in de jaargangen ervoor telkens beweerde dat de regering in Londen en Jan Moedwil verantwoordelijk waren voor het "opgehitste straatschuim". Geert Clerbout gaat daarnaast in op de moord door "de vijf van Tongeren" en de dood van Herman de Vos. Vervolgens vermeldt het weekblad het kaalscheren, vernederen en verkrachten van 'zwarte' vrouwen en Breendonk II die Clerbout in zijn boek bespreekt. Het artikel sluit af door te stellen dat tienduizenden mensen onschuldig (slachtoffer frame) opgesloten werden en na enkele maanden zonder proces of veroordeling vrijgelaten werden.¹

4.2 Weerstandamnestie

In een artikel van 2014 schrijft het weekblad dat Toon Pauli, oud-voorzitter van het SMF, al twee keer een telefoontje van de VRT gekregen heeft met de vraag om deel te nemen aan een programma over WO II dat binnenkort zou uitgezonden worden. De VRT vroeg hem in debat te gaan met de voorzitter van de Witte Brigade weigerde, maar Pauli weigerde. "De man aan de telefoon beloofde mij wel dat het een objectieve uitzending zou worden", vertelde Pauli, "maar ik vertrouw zijn bazen niet en dus heb ik geweigerd, al had ik wel graag aan die weerstander gevraagd waarom oostfronters massaal en dikwijls zwaar gestraft zijn en de weerstand niet, hoewel die, volgens de Conventie van Genève [bron], volkomen onwettig was en dus ook bestraft had moeten worden." Zo hangt het weekblad – zelfs in 2014 nog – een beeld op van collaborateurs (oostfronters) als slachtoffers, want ze zijn "massaal" en "dikwijls zwaar" gestraft. Daarnaast stelt 't *Pallierterke* van Karl Van Camp net zoals zijn voorgangers 'het verzet' in vraag door opnieuw te verwijzen naar de internationale verdragen. Ook veronderstelt het weekblad dat weerstanders niet gestraft werden. Nochtans vermeldde het krantje tijdens de periode van De Winter verschillende bekende weerstandprocessen (de "Tongerse koppensnellers", Dupont-Lacroix, Dr. Rincharde...) waarmee het de gehele weerstand in diskrediet bracht.²

¹ Maekeblyde, "Eindelijk! Het menselijke verhaal van de repressie," 't *Pallierterke*, 22.04.2015.

² "Niet met Toon," 't *Pallierterke*, 30.04.2014.

4.3 Het verzet der koko's

Op 8 april 2015 wordt er in de buitenlandse rubriek kort verwezen naar het Molotov-Ribbentropact en aldus naar de samenwerking tussen de nazi's en de Sovjets van 1939 tot 1941. 't *Pallierterke* verwijt opnieuw de afwachtende houding van alle communisten, ook de Belgische en schrijft dat de communisten pas de "hardste verzetsstrijders" werden na eerst twee jaar collaboratie met de nationaalsocialisten. Op die manier schakelt het weekblad het gehele communistische verzet gelijk aan collaboratie.¹

4.4 Les bons belzes

Het is niet de bedoeling om een onderzoek naar de houding van het weekblad tegenover de repressie te voeren, maar in 2014 sprong een opvallend artikel mij in het oog waarmee ik graag het repressievraagstuk, dat 't *Pallierterke* altijd als anti-Vlaams bestempelde, wil afsluiten. Onder de titel "Jazeker, de repressie was anti-Vlaams" reageert Mark Grammens, zelf kind van de repressie, op het artikel "De bestraffing van de collaboratie na de Tweede Wereldoorlog: mild in Vlaanderen en streng in Franstalig België?" van historicus Koen Aerts. In dit artikel maakt Aerts komaf met de clichés van een anti-Vlaamse repressie ; daarop houdt Grammens absoluut geen blad voor de mond om Aerts zijn analyse volledig af te breken.²

Grammens schrijft vanuit een slachtoffer perspectief wanneer hij in zijn artikel een voorbeeld aanhaalt van een "doodgewone Vlaamsgezinde" Brusselaar die door de repressie 'zwaar' getroffen was, maar niets met collaboratie te maken hadden. "Zo waren er tallozen en niet slechts in Brussel, hoewel daar de repressie zo'n baldadig en louter anti-Vlaams karakter aannam dat men waarachtig te kwader trouw moest zijn om de bedoeling ervan niet in te zien," meent Grammens. Vervolgens beweert hij dat Koen Aerts zich vergist en zijn besluit lijnrecht tegenover de ervaringen van de 'repressieslachtoffers' staat. Grammens geeft kritiek op het feit dat Aerts voor zijn these zich enkel zou gebaseerd hebben op een cijfermatige vergelijking van collaboratieprocessen, -veroordelingen -en strafuitvoeringen tussen Vlaanderen en Wallonië. Vervolgens werpt Grammens zich met de vox populi-tactiek op tot woordvoerder van de Vlamingen (repressieslachtoffers) wanneer hij schrijft dat de repressie "niet alleen het pakket arrestaties en veroordelingen wegens collaboratie, of de wijze waarop de straffen werden uitgevoerd" was, "maar het geheel van alle gebeurtenissen die onze stam in de ellende stortten, inclusief gevallen van broodroof op vage beschuldigingen die nooit hard werden gemaakt, inclusief ook alle vernielingen van eigendom, alle gewelddaden die werden gepleegd op verdachten die uiteindelijk niets ten laste kon worden gelegd, alle daden van patriottisch terrorisme." Verder herinnert hij zijn lezers aan de "gruwel van de verkrachtingen die onder het mom van vaderlandsliefde werden gepleegd" waarbij flamingantisme de enige misdrijf van die vrouwen geweest zou zijn. De auteur schrijft bovendien dat iedereen uit Vlaamsgezinde kringen wel op een of andere manier door de repressie getroffen was, maar niet per se gearresteerd of vervolgd werd. "En dus, wat leren cijfers of Belgische papieren over het geheel van de repressie? Niets. De overgrote meerderheid van de mensen die ik in het "repressiemilieu" aantrof in de eerste naoorlogse jaren [...] en die hun verhalen kwijt wilden, komen in geen enkel Belgisch document en in geen enkele statistiek voor."³

¹ "Stalin wilde de dood van Oekraïne," 't *Pallierterke*, 08.04.2015.

² Marc Grammens, "Jazeker, de repressie was anti-vlaams," 't *Pallierterke*, 14.05.2014.

³ "Jazeker, de repressie was anti-vlaams."

Samengevat verwijt hij Koen Aerts dat deze zich enkel zou gebaseerd hebben op officiële bronnen en bijgevolg geen geschiedenis schrijft, maar een “geschied vervalsend werk”. Wat Vlaanderen betreft zou de realiteit van de repressie zeer ver de officiële versie ervan overstijgen. “Men onderschat het belang van *oral history*, tenminste als aanvulling of correctie van het verhaal dat men distilleert uit cijfers en documenten,” gaat hij voort.¹ Het artikel loopt nog verder, maar wat mij opviel is dat Grammens voor zijn slachtofferperspectief zich baseert op wat er tijdens de volksrepressie gebeurd is en bijgevolg de overheid –en straatrepressie door elkaar haalt. Daarnaast stelde ik mij vragen bij het verwijt dat Aerts zich enkel zou beperkt hebben tot officiële bronnen om de mythe van een anti-Vlaamse repressie te weerleggen. Ik stuurde het artikel van Grammens alsook een lezersbrief van Annie Tanghe² die hierbij aansluit door naar Koen Aerts en vroeg hem of hij mij zijn analyse over de repressie wat meer kon duiden. Aerts bevestigde mijn veronderstelling dat Grammens inderdaad de “oude truc” toepaste door de straatrepressie gelijk te schakelen met de overheidsrepressie. Hoewel Aerts zijn boek *Kinderen van de repressie* (2018) voornamelijk gebaseerd is op *oral history*, verandert zijn besluit over de kwestie niet. Wie het volledige uitgebreide antwoord van Aerts op het artikel van Grammens wilt lezen, kan die terugvinden in de bijlagen.³

¹ “Jazeker, de repressie was anti-vlaams.”

² Annie Tanghe was een repressieslachtoffer die in haar lezersbrief schreef dat Koen Aerts het “Belgisch crapuul” niet gezien heeft en dus niet kan spreken over enige kennis, want zij moesten zoveel jaren zwijgen over hun vader en eventueel moeder die in “de bak” gezeten had. Daarnaast schrijft ze vanuit een slachtofferperspectief onder andere hoe “alle Vlaamsgezinden toen op schandelijke wijze geïnterneerd” werden “zomaar zonder aanhoudingsmandaat.” Annie Tanghe, “De repressie was anti-Vlaams,” *t Pallieterke*, 21.05.2014.

³ Koen Aerts, *E-mail aan Amber Snauwaert*, 26.07.2020.

5 Trendstudie (1945-2015)

5.1 Frequentie-analyse

Naast een kwalitatieve analyse, paste ik een kwantitatieve analyse op mijn bronnen toe aangezien ik iets meer wou weten over de evolutie van de boodschappen over 'het verzet'. Ik maakte gebruik van een frequentie-analyse en onderzocht hoeveel keer de woorden (en ook hun varianten) "weerstand", "patriot", "verzet" en "O.F." of "Onafhankelijkheidsfront" per jaar in *'t Pallieterke* voorkwamen en nam deze gegevens op in tabellen en grafieken; de resultaten zijn namelijk een indicator voor de redactionele aandacht die het weekblad besteedt aan het thema 'verzet'. De verantwoording voor de keuze van deze trefwoorden zijn terug te vinden in het hoofdstuk Methodologie. De woorden die geen betrekking hadden op het verzet van tijdens de Tweede Wereldoorlog heb ik handmatig geëlimineerd en zijn niet opgenomen in de tabellen en grafieken. Met deze trendstudie wou ik nagaan of de belangstelling voor het onderwerp 'verzet' na verloop van tijd onder de verschillende hoofdredacteuren afzwakte. Daarnaast onderzocht ik of er een verandering is in de ideologische ontwikkeling van *'t Pallieterke* aan de hand van de discoursanalyse.

Tabel 1 en de bijhorende grafiek geven een overzicht van de aandacht voor 'het verzet' in *'t Pallieterke* van Bruno De Winter tijdens 1945-1955. Het woord "weerstand" (1570 hits) komt tijdens die periode het meest voor respectievelijk gevolgd door de woorden "patriot" (880 hits), "verzet" (335 hits) en "O.F." of "Onafhankelijkheidsfront" (130 hits). Vanaf 1945 zal het weekblad in stijgende lijn schrijven over de "weerstand" tot het in 1951 een piek van 269 hits bereikt. De reden voor dit hoge aantal ligt bij het feit dat het weekblad in 1951 verwijst naar twee weerstandsprocessen die voor heel wat ophef zorgden. Het betreft de zaak van de "Tongerse koppensnellers" en het proces Rincharde. Daarna neemt de aandacht voor de "weerstand" af tot het in 1954 ter gelegenheid van '10 jaar bevrijding' opnieuw stijgt om vervolgens terug te dalen. Diezelfde piekjaren vinden we ook terug voor het woord "verzet". Verder kent het woord "patriot" verschillende hoogtepunten. Zo legt De Winter in 1946 het verschil uit tussen een "patriot" en een "patriottard". In 1950 bereikt het woord een nieuwe piek van 100 hits die het daaropvolgende jaar stagneert. In 1950 vinden geen specifieke gebeurtenissen plaats die het hoogtepunt kunnen verklaren, maar er wordt wel vaker gesproken van "exploiteurs van het patriotisme". In 1952 bereikt het woord "patriot" het hoogste aantal hits (152) in vergelijking met de andere jaren. Opnieuw ligt er geen specifieke oorzaak aan de grond ervan. Wat het Onafhankelijkheidsfront betreft, zien we enkele uitschieters in 1947, 1949 en 1951. Zo spiegelde De Winter in 1947 het OF aan de SS en bekritiseerde hij in 1949 het OF zijn afwachtende houding om vervolgens de verzetsorganisatie te beschuldigen van het uitlokken van represailles. Tot slot levert het jaar 1951 het meeste hits (28) op voor het Onafhankelijkheidsfront. Dat jaar schrijft het weekblad over de diefstal van miljoenen in postkantoren die het OF ten voordele van de KP verduisterd zou hebben. Bijgevolg kunnen we uit grafiek 1 algemeen stellen dat de aandacht voor het thema 'verzet' alsmaar stijgt tot 1951 en vervolgens terug daalt. Vanaf 1954 wint het onderwerp opnieuw aan belang waarna het terug daalt.

Tabel en grafiek 2 representeren hoeveel belang *'t Pallieterke* van Jan Nuyts hechtte aan het thema 'verzet' tijdens 1955-2000. Terwijl *'t Pallieterke* van De Winter het woord "weerstand" het meest gebruikt, is dat voor het weekblad van Nuyts het woord "patriot" (1804 hits), gevolgd door de woorden "weerstand" (1420 hits), "verzet" (1397 hits) en "O.F." of "Onafhankelijkheidsfront" (142 hits). In 1959 bereikt het woord "weerstand" met zo'n 353 hits een absoluut hoogtepunt. Vooral

op het feit dat 'de weerstand' de toenmalige minister van Justitie Merchiers adviseert in het wegwerken van de gevolgen van de repressie, geeft het weekblad bakken kritiek. Ook de oprichting van de "Nationale Raad voor Civisme" en de wet tot bestraffing van de "ophemeling van het verraad" stuiten in 1959 op heel wat protest. Voorts vinden dat jaar de vrijlating van Dr. Rinchar, de amnestiebetoging van 20 september en de tegenbetoging van 29 november plaats. Deze gebeurtenissen verklaren ook de piek van 174 hits voor het woord "verzet". Na 1959 daalt de aandacht voor het thema 'weerstand' tot het vanaf 1980 terug stijgt en een piek bereikt in 1984 met 124 hits. Ook het begrip "verzet" bereikt in dat jaar een hoogtepunt met zo'n 214 hits. Dit valt te wijten aan de nieuwe rubriek "Het feest van de haat" waarin Arthur De Bruyne een half jaar lang uitgebreid schrijft over de 'wandaden' die zich vanaf begin september 1944 voordeden. Hoogstwaarschijnlijk was de rubriek een reactie op het omstreden programma *De Nieuwe Orde* (1982) van Maurice De Wilde en op de lancering van de eerste reeks over het verzet (1984) van Paul Louyet. Uiteindelijk is er nog een laatste uitschieter van het begrip "weerstand" in 1994. In dat jaar deed koning Albert een oproep tot verzoening en zijn er ontzettend veel artikels over 'de weerstand' geschreven naar aanleiding van '50 jaar bevrijding'. Vandaar dat het jaar 1994 ook voor de woorden "verzet" (124 hits) en "patriot" (167 hits) een piekjaar is.

Vervolgens komt het woord "patriot" het meest voor in het jaar 1964 met zo'n 251 hits. In dat jaar spot 't *Pallierterke* vaak met het uiterlijk vertoon - fakkels, eretekens, vaandels, krijt, boterhammen, alpenmuts ... - van verzetslui en gebruikt daarvoor het woord "patriot" en zijn varianten zoals "patriotterij", "patriotten-lijn", "hoerapatriotisme", "patriotieke show-business" ... In 1980 gebruikt het weekblad het woord "patriot" 143 keer, een nieuwe uitschieter. Dit heeft onder andere te maken met de vaderlandse viering van het 150-jarig bestaan van België. Meermaals liet het weekblad toen zijn ongenoegen blijken over het uitblijven van amnestie. Daarnaast was het bezoek van Boudewijn en Fabiola aan Antwerpen en de bijhorende fictieve herstelbetoging van "patriotten" één van de hoofdgebeurtenissen van dat jaar. Het Onafhankelijkheidsfront bereikt enkele pieken in de jaren 1974 (42 hits), 1984 (18 hits) en 1990 (11 hits). Zo houdt het OF in mei 1974 een tentoonstelling over het verzet en de concentratiekampen en wijdt Arthur De Bruyne op 31 oktober en 7 november 1974 een volledig artikel bestaande uit telkens 2 bladzijden aan de geschiedenis van het OF. Het hoogtepunt in 1984 valt te verklaren door de rubriek "Het feest van de haat" waarin De Bruyne verschillende artikels schrijft over welke rol de Vliegende Brigade (behoorde tot het OF) speelde bij de dood van Herman de Vos. Daarnaast brengt het Brusselse vonnis van oud-partizanenleider Louis Van Brussel in 1990 heel 'het verzet' en het Onafhankelijkheidsfront in diskrediet. In grafiek 2 zien we dat vanaf 1959 de aandacht voor het thema algemeen verzwakt, maar er enkele opvallende uitschieters zijn zoals 1964, 1980, 1984 en 1994.

Vervolgens geven tabel en grafiek 3 een overzicht van hoeveel belangstelling de *Pallierterkes* van Leo Custers en Karl Van Camp nog hebben voor 'het verzet' tijdens 2000-2010 en 2010-2015. In 't *Pallierterke* van Custers stijgt het woord "verzet" (34 hits) boven de woorden "weerstand" (32 hits), "patriot" (25 hits) en "O.F." of "Onafhankelijkheidsfront" (4 hits). Ook in het weekblad van Karl Van Camp wint het woord "verzet" (61 hits) het meest aan belang, respectievelijk gevolgd door "patriot" (54 hits) en "weerstand" (12 hits). Er zijn tijdens zijn redacteurschap geen artikels meer over het Onafhankelijkheidsfront. In 't *Pallierterke* van 2010 komt het woord "weerstand" het meest voor wat enigszins niet verwonderlijk is aangezien het weekblad dat jaar enkele artikels van De Winter over de weerstand citeert in de rubriek "1945-2010: van rioolgazetje tot Moniteur". Vanaf de rubriek in mei 2010 verdwijnt, zal het gebruik van het woord "weerstand" dan ook dalen. Vervolgens zijn zowel 2004 als 2014 piekjaren voor de woorden "patriot" (47 en 40 hits) en "verzet" (47 en 42 hits). Er zijn geen specifieke gebeurtenissen of oorzaken die de piek in 2004

verklaren, want het betreft telkens aparte artikels waarin het woord “verzet” en “patriot” voorkomen. Wat het jaar 2014 betreft, is vooral het artikel over de geschiedenis van het verzet, waarin de auteur Nederlandse en Italiaanse historici vergelijkt met Vlaamse, de grootste reden voor het hoge aantal woorden “verzet”. Uit grafiek 3 blijkt dat de redactionele aandacht voor het thema van 2004 tot 2015 sterk mindert, maar zowel in 2010 als in 2014 nog een piek bereikt.

Tot slot tonen tabel 4 en de bijhorende grafiek de evolutie van de gebruikte trefwoorden in *'t Pallieterke* van 1949-2014. Dat de voorkeur voor een woord om over het onderwerp ‘verzet’ te schrijven tijdens de verschillende jaargangen veranderde, zien we ook in grafiek 4. Daarnaast toont deze grafiek duidelijk dat - met uitzondering van de piekjaren - de aandacht voor het thema ‘verzet’ afzwakt naargelang de tijd vordert. Dat wilt niet zeggen dat het weekblad het thema onbelangrijk vond, maar dat *'t Pallieterke* het niet meer opportuun vond om daarover te rapporteren.

5.2 Ideologische ontwikkeling

Aangezien een frequentie-analyse enkel peilt naar het voorkomen van de vooraf gekozen woorden, maar niets zegt over de houding (positief of negatief) van *'t Pallieterke* tegenover ‘het verzet’, is de valentie van een woord belangrijker dan de frequentie. Vandaar dat ik aan de hand van interpretatieve en kwalitatieve methodes de betekenisverlening van de boodschappen in de voorgaande hoofdstukken onderzocht. In deze paragraaf wil ik de resultaten van de discoursanalyse met elkaar vergelijken om na te gaan of er een verandering merkbaar is in de gebruikte strategieën en beeldvorming. Stelt *'t Pallieterke* zich doorheen de jaren gematigder op tegenover ‘het verzet’ of verandert er niets op ideologisch vlak?

Over het algemeen zien we geen verschil in de gebruikte strategieën van *'t Pallieterke* doorheen de verschillende jaargangen om een vertekend beeld op te hangen van ‘het verzet’. Ook de gevonden categorieën en stereotypen blijven onder de redacteurs hetzelfde al zullen vanaf Karl Van Camp de categorieën “haatpredikers”, “valse helden”, “exploiteurs van het patriotisme” en “impact van het verzet” niet meer expliciet voorkomen. Hoogstwaarschijnlijk had dit te maken met het feit dat de redactionele aandacht voor het thema ‘verzet’ afnam en men in Vlaams-nationalistische kringen de vraag naar amnestie niet meer stelde.¹ Vanaf Custers waren er toch enkele zaken die afweken van de continuïteit in het discours van *'t Pallieterke*. In 2004 en 2010 schreef *'t Pallieterke* dat de sluikpers zeer zelden opgeroepen werd tot het verlenen van hulp aan vervolgte joden en ook de Luikse verzetsstad zou amper geprobeerd hebben om de deportatie van joden te beletten. In de vorige *Pallieterkes* kwam dit verwijt nooit naar voren. Verder heeft het weekblad in 2015 voor het eerst een goed woord over voor een verzetsman zonder daarna te disclaimer-strategie te gebruiken. Terwijl voordien *'t Pallieterke* meermaals ‘het verzet’ op de korrel nam voor het opsluiten van incivieken in de leeuwenkooien van Antwerpen, vermeldde het in 2015 dat verzetsleider Edward Pilaet een einde maakte aan die vernedering. Iets wat het weekblad vroeger altijd verzwegen heeft. Nog een opvallend verschil in datzelfde jaar is dat het krantje schrijft dat tijdens de volksrepressie van overheidswege tot kalmte opgeroepen werd, terwijl voordien *'t Pallieterke* niet genoeg kon benadrukken hoe groot de verantwoordelijkheid

¹ Gotovitch en Kesteloot, “Amnestie,” 169.

van de Londense regering en Jan Moedwil was in het ophitsen van de bevolking om 'zwarten' te lynchen.

Verder zagen we in de literatuurstudie dat *'t Pallieterke* van De Winter eind de jaren veertig evolueerde van radicaal flamingantisch naar Vlaams-nationalistisch. Aanvankelijk was De Winter niet Vlaams-nationalistisch of federalistisch gezind, maar onder invloed van de door hem als onrechtvaardig beschouwde repressie en de koningskwestie evolueerde hij op dat vlak. De hoofdredacteur had nooit gecollaboreerd, maar streefde naar een rechtvaardige bestraffing van collaborateurs en nam het op voor de 'kleine zwartjes'. Later zou *'t Pallieterke* toegeeflijker worden tegenover de collaboratie, want anders dan De Winter was Nuyts een 'zwarte'. Onder zijn redacteurschap streefde *'t Pallieterke* naar federalisme en werd het meer radicaal en nationalistischer van inslag. Dit merkten we ook in de analyse. In tegenstelling tot De Winter die nog eerbied had voor alle vaders en moeders die tijdens de bezetting geleden hadden, beperkte Nuyts zich specifiek tot de Vlaamse, die trouw gebleven waren aan een idee. Ook wanneer hij schreef over de repressie of de amnestiekwestie kwam alsmaar meer het idee van anti-Vlaamse patriotten naar boven. Terwijl De Winter eerder sprak van "incivieken", "zwarten" of "slachtoffers van de haat", focuste Nuyts vooral op "Vlaamsgezinden" of "Vlamingen" die slachtoffer werden van de repressie. Meermaals beweerde zijn *Pallieterke* dat de "Belgische onstaat" de haat nodig had voor haar voortbestaan en om alle Vlamingen uit te schakelen en uit te schelden voor fascistten ; een "Endlosung" van het Vlaams bewustzijn. Vooral in 1980 verschenen er veel artikels over de Belgische bezetting die al 150 jaar historische wandaden tegen het Vlaamse volk zou gedreven hebben. Het is een beeldvorming die De Winter niet gebruikte net zoals de spot met patriotten die bij het zien van een leeuwenvlag of het horen van de *Vlaamse Leeuw* een hartaanval zouden krijgen. Die spot zagen we wel terugkomen in de rubriek "Plaatjes bij plaatjes" onder het redacteurschap van De Winter wat dus tegelijk iets zegt over het lezerspubliek. Daarnaast uitte De Winter in een artikel van 1954 kritiek op het VVV terwijl Nuyts niets anders dan bewondering kon opbrengen voor de figuur van Kiebooms.

Onder het redacteurschap van Nuyts moest de satirische en ideologische geest van De Winter verder leven. Net zoals De Winter keurde hij de repressie af en pleitte hij voor amnestie, maar zijn *Pallieterke* ging alsmaar harder en ongenueanceerder taalgebruik hanteren. Zo evolueerde het blad van luchtige spot naar cynisme waardoor de berichtgeving een zwaardere ondertoon kreeg. Daarnaast kreeg het weekblad rond de jaren tachtig kritiek dat er weinig vernieuwing was en het te voorspellen leek. Zo zagen we in de analyse dat Nuyts al vanaf het begin van zijn redacteurschap soms letterlijke passages van De Winter overnam om het verzet te bekritisieren. Ook Arthur De Bruyne zou in 1984 in zijn rubriek "Het feest van de haat" bepaalde stukken woord voor woord kopiëren uit artikels van 1964. In 2010 bestond er zelfs een rubriek "1945-2010: van 'rioolgazel' tot 'Moniteur'" waarin Hector Van Oevelen bepaalde artikels die geschreven zijn tijdens het redacteurschap van Bruno De Winter citeerde. Voor een lezer die al jarenlang vertrouwd was met *'t Pallieterke* kon dit gebrek aan vernieuwing en de specifieke stijl van het blad na enige tijd vervelend of eentonig worden. Hoewel de ideologie niet veranderde, merkten we toch vanaf

Custers – met uitzondering van de geciteerde artikels van De Winter – dat de toon van *'t Pallieterke* minder agressief was en het minder scheldwoorden gebruikte om 'het verzet' te benoemen. Vanaf zijn hoofdredacteurschap leek het weekblad terug meer satire dan sarcasme te gebruiken.

Deel IV: Conclusie

In tegenstelling tot Franstalig België en andere Europese landen had 'het verzet' tijdens de Tweede Wereldoorlog een negatief imago. Na de oorlog maakten Vlaams-nationalistische kringen gebruik van heel wat clichés, veralgemeningen en karikaturen om de weerstand te ridiculiseren en drukten zo hun stempel op het Vlaams oorlogsverleden. Er ontstond een beeld van verzetslui die septemberweerstanders, profiteurs, moordenaars, dieven, terroristen, geweldplegers, communistisch, anti-Vlaams en Franstalig waren. Het satirische weekblad *'t Pallieterke* speelde hierin een cruciale rol vanwege zijn rol als verspreider van ideeën van het verleden. Daarnaast was het krantje vanaf zijn ontstaan Vlaamsgezind, sterk katholiek, fel anticommunistisch, anti-links en extreemrechts. Die karakteristieken behield het tot vandaag. Nog in volle repressieperiode ging *'t Pallieterke* de bestraffing van collaborateurs fel bekritisieren en zo kregen de Vlaams-nationalisten voor het eerst terug een stem.

Aan de hand van een discoursanalyse ging ik na hoe *'t Pallieterke* bijdroeg tot een negatieve beeldvorming over 'het verzet' vanaf 1945 tot 2015. Met *Verstehenslehre* en de methodes van de linguïstische pragmatiek en het framing paradigma onderzocht ik op welke manier het weekblad zijn lezers aansprak, welke retorische strategieën het gebruikte om zijn lezerspubliek te overtuigen van zijn waarheid en hoe de artikels over 'de weerstand' de realiteit stuurden en construeerden. Daarbij ging speciaal aandacht naar het feit of *'t Pallieterke* al dan niet gebruik maakte van de gekende categorieën en stereotypen om over 'het verzet' te schrijven (saliency) en bijgevolg geen rekening zou houden met de diversiteit van 'het verzet' en de complexiteit oorlogsgeschiedenis (selection). Verder vroeg ik mij af of er bepaalde verzetsacties of weerstanders waren waarvoor het satirische krantje wel eerbied had.

Onder het motto "wat niet vrolijk gezegd kan worden, is de waarheid niet" gaf het satirische weekblad zijn ongezouten mening bij het aanklagen van 'de weerstand'. *'t Pallieterke* stond bekend voor zijn bijtende en hekelende humor en ook 'het verzet' wist niet te ontsnappen aan de spottende, krachtige en gebalde taal. De weerstand werd een karikatuur en dat had het volgens *'t Pallieterke* aan zichzelf te danken waardoor het weekblad al vanaf het begin zijn aandeel in de negatieve beeldvorming terzijde schoof. Uit de analyse bleek dat het satirische krantje gebruik maakte van categorieën die aansluiten bij het Vlaamse stereotype beeld van 'het verzet'. Vervolgens structureerde ik mijn analyse aan de hand van de gevonden categorieën: (1) haatpredikers (2) valse helden (3) profiteurs (4) daders (5) weerstandamnestic (6) impact van het verzet (7) communistisch (8) anti-Vlaams en Franstalig.

Telkens schreef het "rioolkrantje" in de eerste persoon meervoud om een gevoel van verbondenheid met het Vlaamse lezerspubliek uit te lokken, de vox populi-tactiek. Op die manier wierpen de journalisten zich op als woordvoerders van de gewone man in de straat. Een ander gevolg hiervan is dat het de idee van "they versus us" onderbouwde en zodoende verdeeldheid schiep tussen enerzijds de verzetslui en de Belgische staat (they) en anderzijds de 'repressieslachtoffers', de Vlaams-nationalisten en zelfs de Vlamingen in het algemeen (us). Nochtans bestonden er binnen de 'zwarten' en de 'witten' heel wat onderlinge verschillen en waren het geen homogene groepen. Daarnaast maakte het krantje zich dikwijls schuldig aan veralgemening door steeds te spreken over "de weerstand" of "het verzet" (*passive voice*) zonder specifiek te verwijzen naar de verzetsstrijder of de verzetsorganisatie die het incident veroorzaakte waardoor de verschillende belangengroepen van het verzet telkens over dezelfde kam geschoren werden. "Het verzet" bestond immers niet en bijgevolg hield *'t Pallieterke* geen rekening met de diverse verzetsacties en de ideologische verdeeldheid binnen de 'witten'. Verder beschreef het weekblad in verschillende artikels volledig fictieve situaties, bijeenkomsten of herstelbetogingen waarbij 'het verzet' in slecht daglicht kwam te staan. Het was een vorm van

satire dat vaak terugkwam in het blad en deel uitmaakte van de verbeelding van *'t Pallieterke*. Voorts maakte het weekblad systematisch gebruik van overdrijving en de cijferdans, een retorische strategie die erop gericht was om de "harde feitelijkheid" van het nieuwsbericht te benadrukken.

De collaboratie voorstellen als de belichaming van de "liefde" voor het Vlaamse volk en de repressie als "het feest van de haat" was een Vlaams-nationalistische strategie die ook in het weekblad terug te vinden was. Als succesvolle naoorlogse krant verafschuwde *'t Pallieterke* de uitwassen van de repressie en beschouwde het als een "een op wraak beluste anti-Vlaamse machinatie". Door te focussen op de emotionaliteit ontstond een beeld van weerstanders als onverzoenlijken en "haatpredikers" die alsmaar meer geassocieerd werden met de bestraffing van collaborateurs en het weigeren van amnestie. Met scherp woordgebruik liet het weekblad zich uit over verzetslui en beschuldigde hen van het op elke mogelijke manier uitsluiten van incivieken uit het openbare leven. Zo schreef het krantje ter illustratie over "gebalk en gehuil van patriotse jakhalzen", "inciviekenjagers", "gepatenteerde haatzaaiers" ... die x-aantal jaar na de bevrijding nog altijd de bestraffing, de boete, de haat en de onverzoenlijkheid kunstmatig in leven hielden. Verzetslui zullen altijd blijven janken over nazi's en fascisme omdat ze anders niets meer vinden om zich interessant te maken, meende *'t Pallieterke*. Enkel in een artikel van 1950 had het krantje lof over voor een weerstander omdat de persoon in kwestie publiekelijk een pleidooi hield voor amnestie. Het bleef een alleenstaand geval, maar hieruit volgt dat het weekblad amnestieweigeraars niet tot de 'echte' weerstand rekende.

Hiertegenover stelde het weekblad collaborateurs voor als slachtoffers en benadrukte het alleen maar de kleine en politieke collaborateurs waardoor de lezers een eenzijdige voorstelling van de repressie kregen. Door de 'repressieslachtoffers' te humaniseren, de oorlogsslachtoffers (zowel die van de nazi's als die van het gewapende verzet) te vermelden en collaborateurs voor te stellen als 'misleide' idealisten, speelde het weekblad in op de emoties van de lezers en zette zo zijn slachtofferperspectief en beschuldigende frame extra kracht bij. De eis tot amnestie zou uiteindelijk decennialang en tot vervelens toe aanslepen waarbij *'t Pallieterke* meermaals gelijkgezinde vooraanstaande bronnen citeerde en verwees naar andere Europese landen waar amnestie wel reeds verleend werd. Met de nodige overdrijving stelde het weekblad verschillende keren dat in tegenstelling tot die landen de patriotten in ons land het record van onverdraagzaamheid en haat in stand wilden houden en nodig hadden zodat België komaf kon maken met alle Vlamingen. Dikwijls schreef het weekblad al spottend dat de oorlog voorbij was, het vaderland niet meer in gevaar was en er geen reden meer bestond tot het bieden van weerstand tegen een zogezegd herlevend neofascisme wanneer verzetslieden naar aanleiding van amnestiebetogingen tegenmanifestaties organiseerden. De spot met (eventueel fictieve) herstelbetogingen werd ook rijkelijk geïllustreerd in de cartoons waarop patriotten te zien zijn die de vaderlandse grond schrobden en ontsmetten.

Verder droeg *'t Pallieterke* bij tot de beeldvorming van "verzetslui van het laatste uur", "septemberweerstanders", "gelegenheidsweerstanders", "patriottards", "waaghalzen", "avonturiers", "*embusqués*" ... kortom 'valse' helden. Deze verzetslieden maakten geen deel uit van de 'echte' weerstand en lieten hun kleur pas zien als de bezetter verdreven was ; de 'echte' weerstanders daarentegen waren reeds gesneuveld of zwegen, omdat wat ze deden uit vaderlandsliefde en zonder bijbedoelingen gedaan werd. Zij meenden dat met de oorlog hun taak voorbij was en liepen niet over van haat. Het weekblad overdreef dit aspect van de repressie wanneer het zijn lezers er voortdurend op wees dat er tussen de 'weerstanders' meer kaf dan koren was en vele 'witten' zwarter waren dan ze zelf dachten. Vooral de cijferdans was een

retorische strategie waarmee het krantje de overschatting van ‘valse’ weerstanders tot het uiterste dreef en die lijnrecht tegenover het aantal “gefabriceerde zwarten” stelde. Daarnaast was het een constante om de legitimiteit van ‘het verzet’ in vraag te stellen door het gebruik van aanhalingstekens. *t Pallieterke* meende bijgevolg dat ‘de weerstand’ zich een naam toe-eigende waarop het geen recht had en veel heren onterecht en door toeval rondliepen met de naam en kaart van gewapend weerstander. Daarbij liet het krantje ook ‘echte’ verzetslui aan het woord die kritiek uitten op de ‘valse’ zodat het waarheidsgehalte en de overtuigingskracht van de artikels steeg.

Niet enkel de ‘valse’ helden, maar ook ‘echte’ en ‘idealistische’ verzetslieden moesten het onderspit delven. Hoewel het weekblad gedurende alle jaargangen zijn eerbied uitsprak voor de ‘echte’ helden, wist het ze telkens via de disclaimer-strategie in diskrediet te brengen. Zo verweet het weekblad hen dat ze niet optraden tegen de “hyena’s” die de naam van ‘de weerstand’ misbruikten en ridiculiseerden. Daarnaast herinnerde *t Pallieterke* zijn lezers iedere keer aan de Haagse Conventie, een internationale juridische bron, die het stellen van militaire daden door burgers tijdens de oorlog verbood. Naast het feit dat het weekblad op die manier het ‘echte’ verzet reduceerde tot het gewapend verzet en gelijkstelde aan sluipmoordenaars, is het een zwak argument om er de ‘echte’ verzetslui mee aan te klagen aangezien de Duitse bezetter zelf voet trad aan alle oorlogsrechten. Duizenden Belgen zaten omwille van politieke redenen vast in concentratiekampen, om nog maar te zwijgen over de rassenzuivering van nazi-Duitsland die miljoenen mensen het leven kostte en ook in België bijna 30 000 slachtoffers maakte. Maar wie waren dan volgens *t Pallieterke* wel de échte authentieke helden? Vanuit een slachtofferperspectief drukte het weekblad zijn respect uit voor de slachtoffers van het bombardement op Mortsel (5 april 1943), voor een edele vrouw die in 1944 een “gekwetste en weerloze” Duitse soldaat hielp, voor “verzetsman” en amnestiepleiter Alois Verbist, voor de “plichtsgetrouwen” die tijdens de bezetting op hun plaats bleven en tenslotte voor de vele (Vlaamse) vaders en moeders die tijdens de bezettingsjaren hun kroostrijke gezinnen door armoede en ontbering sleurden ten koste van opofferingen. In contrast met dat slachtofferschap, had het weekblad het enkel maar over de ‘misdaden’ en ‘gewelddadigheden’ van ‘het verzet’, precies alsof mensen in het verzet nooit geleden hebben. Het vertelde nooit iets over hun heldendaden waardoor alle verzetslui gelijkgeschakeld werden met het uitschot. Op die manier liet *t Pallieterke* het breder verhaal weg en werd het beschuldigende frame bevestigd.

Naast ‘valse helden’ onderscheidde het satirische weekblad ook profiteurs die uit zelfverrijking of machtslust zich profileerden als weerstander. Daarbij repte het krantje met geen woord over andere motieven om tot ‘het verzet’ toe te treden. *t Pallieterke* noemde hen “exploiteurs van het patriotisme”, “soldeniers”, “beroepsweerstanders” of “naar eer en profijt jagende parasieten” die het begrip vaderlandsliefde prostitueerden om er politiek munt of geld uit te slaan. Door al die opschepperij over hun “heldendaden” zouden verzetslui bijgevolg hun eigen daden verlagen door ze te willen verzilveren, terwijl de ‘ware’ weerstand zweeg en in het besef van de vervulde plicht voldoening had gevonden. Daarnaast beschuldigde *t Pallieterke* verzetslui ervan dat ze het leed in de concentratiekampen misbruikten en aldus lijken exploiteerden om politieke en financiële doelen te bereiken, zonder zich daarbij af te vragen waarom die kampen er waren. Het betrekken van de doden in een discours versterkt het slachtoffer frame waardoor het weekblad “de uitbuiters-van-het-verzet” iets verweet waaraan het zichzelf meermaals schuldig maakte om de ‘repressieslachtoffers’ te verdedigen. Bovendien maakte *t Pallieterke* veelvuldig gebruik van de cijferdans om zijn misnoegen uit te drukken over het grote aantal erkende weerstanders die decoraties kreeg, terwijl uit onderzoek bleek dat het niet vanzelfsprekend was om na de oorlog officieel erkenning te krijgen. Voorts beschimpte het krantje het ‘uiterlijk vertoon’ en de ‘bluf’ die

met de optochten van verzetsstrijders gepaard gingen. Het sprak van “hoerapatriotisme”, “paradepaarden”, “tricolore clowns”, “madollekens-weerstanders”, “decoratiesjouwers”... en spotte in ontzettend veel artikels met hun decoraties, tricolore armbanden, alpenmutsen, de Belgische vaan, de Brabançonne, de driekleur, brandende fakkels, klaroenen, krijt, een pakje boterhammen... De patriot zou gebukt gaan onder “kilo’s blik” overdreef *’t Pallieterke*.

Voor de bevrijdings-en repressiedagen lieten een sterke impact na op het vormen van een negatief beeld van het verzet. Het beeld waarmee de weerstand geassocieerd werd, is die van de straatrepressie en is samen met de eis tot amnestie het meest besproken thema in *’t Pallieterke*. Zo schreef Arthur De Bruyne in 1984 maandenlang in de rubriek “Het feest van de haat” specifiek over de uitspattingen van die periode. Daarbij verdween de schuld van collaborateurs naar de achtergrond en werd hun ‘slachtofferschap’ versterkt doordat *’t Pallieterke* enkel nadruk legde op de “beestigheden” van verzetslieden tegen de ‘zwarten’. Zowel moorden als buitensporig geweld, aanslagen, marteling, ontering, verkrachtingen, het kaalscheren van vrouwen, het opsluiten van ‘incivieken’ in de zoo van Antwerpen, brandstichting, diefstal, het schilderen van hakenkruisen... maakten deel uit van die beeldvorming. Op die manier ontstond er een beeld van verzetslui als daders terwijl ‘de weerstand’ heel divers was en op sommige plaatsen de orde bewaarde om erger te voorkomen. Bovendien hoefde je niet tot ‘het verzet’ te behoren om aan de straatrepressie deel te nemen. Samenvattend trok het weekblad de wandaden die sommige verzetslui pleegden door naar het verzet als geheel. De ware verzetsverdiensten van zowel tijdens de bezetting als tijdens de bevrijding werden doodgezwegen.

Meermaals stelde het krantje sarcastisch dat verzetslui met die gewelddadigheden het vaderland dienden. Voorts ging het weekblad in de jaren vijftig dieper in op drie weerstandsprocessen die voor heel wat ophef zorgden en waarnaar het later nog talloze keren verwees om het verzet in zijn geheel – als organisatie en als mentaliteit – te bekritisieren en zo een vertekend beeld van ‘de weerstand’ op te hangen. *’t Pallieterke* overtuigde zijn lezers van de ‘barbaarsheid’ van ‘het verzet’ door de (repressie)slachtoffers als ‘misleide’ idealisten, vermeende incivieken, onschuldige burgers, vrouwen en kinderen, jonge oostfronters, verminkte oud-strijders en eenzame Duitse soldaten weer te geven of te vergelijken met de uitgemergelde slachtoffers van Dachau en Buchenwald. Bovendien werden sommige slachtoffers (Frans Ketels, Herman de Vos, Irma Laplasse...) verheven tot martelaars van alle ‘repressieslachtoffers’ en tot symbolen van het Vlaams-nationalistische lijden. Verder vergeleek het krantje verschillende keren verzetsstrijders met wilde dieren, nazi’s, de Gestapo en de beulen van Breendonk I en Buchenwald. Het beweerde dat ze een onmenselijk bestraffingsregime in stand hielden dat heel wat gelijkenissen vertoonde met wat ze zelf bij de Duitsers afkeurden. Voortdurend herinnerde *’t Pallieterke* zijn lezers eraan dat naast Breendonk I, Breendonk II bestond waarbij het tot in de details de folteringen die er gebeurden, beschreef. Daarbij liet het weekblad verschillende repressieslachtoffers en ex-weerstanders als getuigen aan het woord, deed het beroep op de autoriteit van historici en gebruikte het cijfers die het aantal slachtoffers representeerden om meer aanspraak te maken op een waarheidsclaim. Hiertegenover vergoelijkte het de collaboratie door de daden niet als misdaden te bestempelen, maar als liefde voor het Vlaamse volk en door de collaborateurs als ‘slachtoffers’ van een mateloze repressie te representeren. Ondanks al deze wandaden die het weekblad toeschreef aan ‘het verzet’, wees het de Belgische regering Pierlot-IV en Jan Moedwil (radiopresentator) als de grootste verantwoordelijken aan. Zij spoorden vanuit Londen het volk aan om ‘zwarten’ te vermoorden waarbij de verzetslui slechts werktuigen waren. Het weekblad verwierp zo het idee van een “spontane volkswoede” en beschouwde de repressie als een voorbereid plan tegen de Vlaamse beweging. Toch benadrukte *’t Pallieterke* dat er ook mensen

waren die er niets voor voelden om te moorden waardoor de schuld opnieuw naar 'de weerstand' verschoof.

Een vijfde categorie die ik in het satirische krantje ontdekte, was "weerstandamnestic". Door de besluitwet van 20 september 1945 kregen sommige gewelddadigheden die onder de vlag van 'het verzet' gepleegd werden tot 41 dagen na de bevrijding amnestie. Hoewel er zeker mensen voor het gerecht gedaagd en veroordeeld zijn, overdreef *'t Pallieterke* in talrijke artikels dat weerstanders altijd het proces ontglipten omdat ze patriotten waren of door verzachtende omstandigheden en liegende getuigen vrijkwamen. Er zouden volgens het blad 'weerstanders' in de krijgsraden gezeteld hebben, maar onderzoek bevestigde het tegendeel. Bovendien beweerde het krantje al spottend dat er naast een strafwetboek een maquiswetboek bestond, specifiek voor verzetslieden. Daartegenover plaatste *'t Pallieterke* telkens de 'eeuwigdurende' gevangenisstraffen, andere 'zware' straffen en de 242 uitgevoerde executies op incivieken wat opnieuw aansloot bij het beeld van collaborateurs als slachtoffers. Volgens het weekblad handelde justitie dus met twee maten en twee gewichten.

Hoewel vanaf 1943 wel degelijk niet voorbij kan gegaan worden aan de grote impact van de daden van het gewapend verzet tegen de bezetter en deze een belangrijke militaire inbreng had op bepaalde plaatsen tijdens de bevrijding, meende *'t Pallieterke* dat het praktisch nut van 'het verzet' voor de geallieerden zo goed als nul geweest was. De weerstand had volgens het weekblad bitter weinig gedaan en de bezetting met geen dag, uur of minuut vroeger beëindigd. Om die stelling te onderbouwen, verwees het krantje naar geleerde historici, specialisten in WO II en Engelse en Amerikaanse hoge officieren. Daarnaast trok *'t Pallieterke* verschillende verzetsacties in het belachelijke om het 'praktisch nut' van 'het verzet' aan te tonen. Vooral de acties van de sluikpers wisten niet aan de satire te ontsnappen. Bovendien speelde *'t Pallieterke* in op de emotionaliteit door verzetsleiders verantwoordelijk te houden voor de gesneuvelde weerstanders en de Duitse represailles die onschuldige burgers troffen. Meer nog, het weekblad verweet hen dat ze bewust waren van het bloedige en meedogenloze karakter van de bezetter en vergeldingsacties uitlokten om gevoelens van haat bij het volk aan te wakkeren. Daarop besloot het krantje dat de weerstand ons meer bloed heeft gekost dan voordeel opgebracht. In plaats van de militaire waarde van 'het verzet' in te zien, maakte het weekblad de verzetsacties belachelijk en schreef het alleen maar over gefusilleerde gijzelaars en in mindere mate over gesneuvelde verzetslui waardoor de lezers een eenzijdige visie op het verleden kregen.

Uit de literatuurstudie bleek dat er grote ideologische verschillen bestonden tussen de Belgische belangengroepen van het verzet. Desondanks bestempelde het Vlaams-nationalistische discours 'het verzet' als zijnde communistisch en ook *'t Pallieterke* had het hoofdzakelijk op het communistische verzet gemunt. Wat opviel, is dat het weekblad de haat tegenover het communistische verzet personaliseerde in zijn leiders aangezien het moeilijker is om een hele groep mensen te haten. Zodoende bracht het weekblad heel 'het verzet' terug in de persoonlijkheden van Fernand Demany, Rudolf Roels, Aloïs Gerlo (OF) en Louis Van Brussel (PA). Gebruik makend van spotnamen en harde woorden liet *'t Pallieterke* zich fel uit over deze verzetsleiders en bracht bijgevolg de hele weerstand in diskrediet. Het weekblad noemde hen moordenaars en stelde hun heldendaden in vraag. Dat de communisten aanvankelijk een afwachtende houding aannamen en pas in het verzet traden wanneer het niet-aanvalsverdrag tussen de Sovjet-Unie en Nazi-Duitsland ophield te bestaan (22 juni 1941) was bovendien een kritiek die in het weekblad nog decennialang terugkwam. *'t Pallieterke* noemde de communisten "slaafse knechten van Moskou" die bereid waren tot collaboratie en impliceerde dat hun verzet uitsluitend in dienst van het Sovjetregime was. Het krantje hing verder een beeld op van het OF

en de PA als moordenaars, zuiveraars en verkrachters die bewust represailles uitlokten en vergeleek hun leden met die van de SS. Het is een veralgemeniserend beeld aangezien niet elk lid van de communistische weerstand gewelddaden pleegde en het gewapend verzet niet exclusief uit communisten bestond. *'t Pallieterke* verwierp hun verzetsverdiensten en nergens in heel het weekblad viel er een woord te lezen over de militaire successen van de Partizanen die een grote impact op de bezetter gehad hebben. Ook deed het krantje beroep op verschillende bronnen om te beweren dat de communisten tijdens de bevrijding en poging deden om via een staatsgreep de macht te grijpen. Uit onderzoek bleek de veronderstelling van een communistisch complot echter niet te kloppen. Tot slot beeldde *'t Pallieterke* het OF als anti-Vlaamse haatpredikers uit, verweet het hen van politieke exploitatie en spiegelde het zijn leiders af als dieven die miljoenen verduisterd hadden ten voordele van de communistische partij.

Aansluitend bij de Vlaams-nationalistische beeldvorming, bestempelde *'t Pallieterke* 'het verzet' na de oorlog steeds meer als anti-Vlaams, Belgicistisch en Franstalig. Dat de repressie anti-Vlaams en op initiatief van haatdragende Franstaligen was om komaf te maken met de Vlaanderen, is een beeldvorming die zelfs bij Karl Van Camp nog terug te vinden is. Het is één van de hardnekkigste mythes van 'het verzet', want er waren wel degelijk Vlaamse verzetslieden en in Franstalig België zijn er strengere straffen uitgevoerd waardoor we niet van een Vlaamse afrekening kunnen spreken. Bovendien is het Vlaams-nationalisme Vlaanderen niet. In heel wat satirische artikels spotte *'t Pallieterke* vervolgens met vaderlandse symbolen zoals de Brabançonne, de Belgische driekleur, de eeuwige vlam ... om verzetslui als Belgicistisch af te schilderen. Er ontstond een karikatuur van een zielig oud mannetje dat zich krampachtig probeerde recht te houden aan de Belgische vlag aangezien het streven naar een unitair België alsmaar meer onbereikbaar leek. Het weekblad noemde de 'weerstanders' "fraternellers", "trikolore fossielen", "les bons belzes", "fossiele patriotten" ... Bovendien had 'het verzet' of beter gezegd La Résistance volgens het krantje een voorliefde voor Frankrijk. Verwijzingen naar Frankrijk (het maquis, maquisards, La République...) of het gebruik van Franse begrippen (La Résistance, resistentialisten, les bons belzes...) om het verzet te benoemen, creëerden een beeld van Franstalige of Fransgezinde verzetsstrijders. Daarnaast schiep *'t Pallieterke* voortdurend verdeeldheid tussen de Vlamingen enerzijds en patriotten anderzijds door gebruik te maken van de vox populi-tactiek en het idee van "they versus us". Die verdeeldheid vond ik niet enkel terug in personen, maar ook in monumenten en betogingen. Tegenover de aanslagen op de IJzertoren (1945 en 1946) stond de aanslag op de Congreskolom (1963) en tegenover de succesvolle Vlaamse marsen (1961 en 1962) hielden patriotten een teleurstellende herstelbetoging (1963). Meermaals overdreef het weekblad dat een tegennatuurlijke Belgische staat sinds 1830 het 'natuurlijk' en eeuwenoud Vlaams volk onderdrukte en ook het uitblijven van amnestie bevestigde dat beeld. Zo sprak *'t Pallieterke* van een "Endlosung" van het Vlaams bewustzijn waardoor het de 'repressieslachtoffers' op gelijke voet stelde met slachtoffers van het naziregime. Tenslotte dreef het krantje verschillende keren de spot met "trikolore heren" van wie hun bloeddruk hoger ging slaan bij het horen van de *Vlaamse Leeuw* of het zien van een leeuwenvlag.

Tenslotte voerde ik een trendstudie uit aan de hand van een frequentie-analyse en een discoursanalyse om de evolutie van de redactionele aandacht en de ideologische ontwikkeling betreffende het thema 'verzet' te onderzoeken. Daarbij vroeg ik mij af of de aandacht voor het thema 'verzet' doorheen de verschillende jaargangen afzwakte. Uit de tabellen en grafieken kon ik opmaken dat naargelang de tijd vorderde het woordgebruik om 'het verzet' te benoemen, evolueerde. Terwijl De Winter het meest schreef over de "weerstand", maakte Nuyts het meest gebruik van het woord "patriot" en Custers en Van Camp prefereerden het woord "verzet". Het thema – met uitzondering van enkele belangrijke piekjaren – haalde uiteindelijk alsmaar minder

het nieuws, maar dat betekende niet dat 'het verzet' 't *Pallieterke* koud liet, hoogstens dat het weekblad het niet meer opportuun vond daaromtrent nog artikels te schrijven. Daarnaast ging ik na of er een verandering merkbaar was in de gebruikte strategieën en beeldvorming en er bijgevolg op ideologisch vlak iets veranderde in de houding van het weekblad tegenover 'de weerstand'. In het algemeen was er geen verschil in de gebruikte retorische strategieën en stereotypen doorheen de verschillende jaargangen. Wel kwamen de categorieën "haatpredikers", "valse helden", "exploiteurs van het patriotisme" en "impact van het verzet" niet meer expliciet voor in 't *Pallieterke* van Karl Van Camp. Onder zijn redacteurschap en dat van Custers doken ook enkele veranderingen in het discours op. Verder evolueerde het blad begin de jaren vijftig van radicaal flamingantisch naar Vlaams-nationalistisch. Het 'rioolkrantje' werd onder Nuyts radicaler en streefde naar separatisme wat zich ook uitte in het slachtofferperspectief van collaborateurs en in het anti-Vlaamse beeld van verzetslui. Daarnaast evolueerde 't *Pallieterke* door hard en ongenueanceerd taalgebruik van luchtige satire naar cynisme waardoor de boodschappen een zwaardere ondertoon kregen. Hoewel op ideologisch vlak 't *Pallieterke* hetzelfde bleef, merkten we toch vanaf Custers een mildere toon in de berichtgeving omtrent 'het verzet'. Het weekblad leek terug de satire boven het sarcasme te verkiezen. Tot slot was er weinig vernieuwing en viel het weekblad vaak in herhaling door letterlijke passages uit vorige jaargangen over te nemen.

Algemeen kunnen we dus stellen dat 't *Pallieterke* de negatieve elementen van 'het verzet' benadrukte en overdreef (saliency) en de heldendaden verzweeg of ridiculiseerde (selection). Aan de hand van stereotypen, *framing devices* en retorische strategieën viel bepaalde informatie meer op en werd ze betekenisvoller zodat de lezer ze beter kon onthouden. Daarbij hield het weekblad geen rekening met de complexe realiteit van het oorlogsverleden en de diversiteit van 'het verzet' waardoor de lezers een eenzijdige, exclusieve en coherente voorstelling van 'de weerstand' kregen. Het beeld van de bezetting werd verzwakt en terwijl het krantje telkens vanuit een beschuldigende frame over 'de weerstand' schreef, gebruikte het voor collaborateurs en 'repressieslachtoffers' een slachtoffer frame. Doordat 't *Pallieterke* 'het verzet' vanuit één denkraam, het Vlaams-nationalistische, voorstelde en het breder verhaal weglief, konden de boodschappen gemakkelijker het lezerspubliek bereiken. Het resultaat was een eenzijdig en vertekend beeld van 'het verzet' tijdens WO II dat alsmaar meer ging binnendringen in de Vlaamsgezinde publieke opinie.

Er is nog geen algemeen standaardwerk over 'het verzet', maar wanneer die er komt, moet zeker de categorie 'weerstandamnestic' voldoende aandacht krijgen. Tijdens mijn analyse vond ik dit onderwerp het moeilijkst om dieper op in te gaan. 't *Pallieterke* beweerde telkens dat 'de weerstand' nooit gestraft was voor zijn 'misdaden' terwijl collaborateurs "massaal" en dikwijls "zwaar" gestraft waren. Ook verleende de besluitwet van 20 september 1945 tot 41 dagen na de bevrijding amnestie voor bepaalde gewelddadigheden die in naam van de weerstand gepleegd werden. Het paste in de strategie van de criminalisering van het verzet. De eerlijkheid gebied te zeggen dat er inderdaad bepaalde mensen niet vervolgd zijn of buiten vervolging gesteld zijn waardoor ook gemeenrechtelijke misdrijven zijn witgewassen. Daarnaast moeten we er rekening mee houden dat bepaalde 'repressieslachtoffers' die een klacht neerlegden vanuit hun klimaat de wind tegen hadden of geen klacht durfden neerleggen. Koen Aerts liet me weten dat een deel van dat onderzoek nog braak ligt.¹ Vandaar lijkt het me niet onbelangrijk om van dit thema een onderzoeksproject te maken om zodoende een correcter beeld van "weerstandamnestic" en 'het verzet' te krijgen. Voorts biedt 't *Pallieterke* voldoende en interessante stof voor onderzoekers om

¹ Koen Aerts, *E-mail aan Amber Snauwaert*, 31.07.2020.

na te gaan hoe het stond tegenover de collaboratie en de repressie. Ook het aandeel van het weekblad in het aanzetten tot racisme en seksisme kunnen mogelijke onderzoeksprojecten vormen. Zo schreef het krantje meermaals over “Amerikaanse negersoldaten” en legde het verschillende keren de link tussen vrouwen en hun stoof. Daarbij raad ik aan om een kortere periode dan dit onderzoek te kiezen aangezien het enige tijd vergt vooraleer je vertrouwd geraakt met de stijl van het blad. Bovendien kunnen historici met een beperktere tijdsperiode nog meer diepgaande analyses voeren door bijvoorbeeld meer trefwoorden in te voeren. Achteraf gezien bleek deze analyse immers heel arbeidsintensief door de uitgestrekte tijdsperiode.

Bijlagen

1 Artikels Jan Neckers

Onderstaand artikel van Jan Neckers verscheen in *'t Pallieterke* in twee delen op 4 en 11 december in 2019 naar aanleiding van de Canvas-reeks "Kinderen van het verzet".

1.1 Zeven dwergen over "Het verzet" (1)

Na de hallucinante leugens in "Kinderen van de kolonie" was het bij de VRT tijd om de oefening over te doen met ditmaal het verzet als lijdend voorwerp.

Geen tijd voor verhalen over verzetsdaden

Meer dan drie programma's heb ik dit amateuristisch gestuntel niet volgehouden. De kinderen/familieleden van verzetslui (eentje geboren in 1966) vertelden over de arrestatie van pa of ma, de bevrijding en de gruwelen in de kampen. Soms zelfs genuanceerd, maar over één onderwerp ging het nauwelijks: de verzetsdaden. Meestal beperkten ze zich tot wat vaagheden als "lid van de partizanen" of "pamfletten". Niemand vroeg door naar het echte verzetswerk. Ik ken nochtans in detail de sabotages van mijn vader in de Centrale Werkplaats van de NMBS in Mechelen, maar voor dergelijke verhalen was geen plaats in de eerste twee uitzendingen.

De reeks besloot met een klapper die ik wel volgde. Zeven zelfgenoegzame historische dwergen lieten hun klein lichtje schijnen over de oorzaken van de flauwe of slechte faam van het verzet. Buiten Broer De Wever waren ze nauwelijks in staat een fatsoenlijke Nederlandse zin te formuleren. Eentje sprak met een vet accent dat zelfs een acteur bij "Familie" of "Thuis" zich niet durft veroorloven. Geheel volgens de gewoontes van de huidige VRT-Zender Brussel verkondigden ze allemaal hetzelfde discours en was er geen plaats voor een andere mening. De jeugdige dwergen bewezen dat ze te lui, te dom of te politiek correct waren (weer uitzondering voor Broer) om dat verleden correct te duiden, want dan zouden de oorzaken voor de slechte naam van het verzet direct in het oog gesprongen zijn.

Van het concentratiekamp naar de goelag

Ze wisten wel dat de communisten een belangrijke rol speelden met hun partizanenmilitie en hun mantelorganisatie Onafhankelijkheidsfront (feitelijk Front de l'Indépendance). Er werd zelfs iets gezegd over een Duits-Sovjetpakt en de Koude Oorlog. Maar niemand stelde duidelijk wat dat in de praktijk betekende: een Belgische, bijna uitsluitend Franstalige, partij die een collaboratieorganisatie was van Moskou en twee jaar lang de gewaardeerde bondgenoot van Nazi-Duitsland. De 'historici' stelden niet dat veel mensen wisten dat Sovjet-communisten al voor 1 september 1939 elf miljoen mensen vermoordden. Het communistisch verzet tegen de Duitsers werd daarom na de oorlog op korte tijd afgestreept tegen de handelingen van de bazen in Moskou: de blokkade van Berlijn, de staatsgreep in Tsjechoslowakije, de communistische aanval op Zuid-Korea, de bloedige onderdrukking van de arbeidersopstand in Oost-Berlijn die ik als kind in de bioscoop zag, de misdadige aanval op Hongarije in 1956 toen mijn moeder me elke dag een kilo suiker liet kopen, want ze dacht dat Wereldoorlog III er aankwam.

En dan zegt een dwerg letterlijk: “Het verzet heeft gestreden voor democratie”, terwijl een flink deel van dat verzet het concentratiekamp wou vervangen door de goelag. Bij de verkiezingen van 1946 stond het prestige van de communisten in het zenit. In Brussel en Wallonië traptten veel kiezers in de extreemlinkse val met respectievelijk 5 en 15 zetels in de Kamer. Maar in Vlaanderen haalden de communisten maar drie zetels (o.a. voor Bert Van Hoorick). In kleine provinciestedjes, waar iedereen zich het schofterig gedrag van plaatselijke communisten bij de bevrijding herinnerde, ging de partij soms achteruit. In Mechelen haalden de communisten 1.211 stemmen (vrouwen hadden stemplicht) bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1938. Bij gelijkaardige verkiezingen in 1946 daalde dat tot 988. In 1949 zat er nog één Vlaamse communist één jaar lang in de Kamer: de Antwerpse dokwerker Frans Van den Brande.

Het “zwarte beest” Leopold III

In het programma was Leopold III letterlijk en figuurlijk het zwarte beest. Streng zei de stem offscreen: “De koning capituleerde tegen de zin van de geallieerde bondgenoten.” Leopold maakte een einde aan het onnodig bloedvergieten bij zijn soldaten en gevluchte burgers op 28 mei 1940. Maar drie dagen eerder besloot de Britse premier Churchill de Britse troepen te evacueren in Duinkerke, zonder zijn bondgenoten te verwittigen. Geheel in een historische Britse logica was hij gechoqueerd dat een verslagen en ontredderd Belgisch leger zich niet verder wilde doodvechten (zoals de Fransen in Rijsel deden). De Vlamingen hadden een paar dagen meer om te vluchten dan het bijna direct bezette Wallonië. Zij herinnerden zich hun opluchting die 28ste mei.

Dankbaarheid was zeker een van de oorzaken van de Vlaamse stem ten voordele van de koning tijdens het referendum in 1950. In het programma wordt ook de klemtoon gelegd op het inderdaad hovaardige en wereldvreemde testament van Leopold bij zijn deportatie naar Duitsland in 1944. Natuurlijk wordt niet gezegd dat la Belgique schuimbekte bij zijn eis dat Vlamingen eindelijk gelijkwaardig moesten behandeld worden.

De vloek van de grootvaders

Bij Broer De Wever heb je altijd de indruk dat hij met zijn standpunten wil bewijzen dat hij afstand neemt van het collaboratieverleden van zijn grootvader. Maar Broer is gematigd vergeleken bij de obsessieve deugdzaamheid die ene Pieter Lagrou tentoonspreidde. Deze kleinzoon van de eerste leider van de Algemeene SS-Vlaanderen René Lagrou doceert in de burcht van politiek correcte oplichterij ULB, zodat hij excessief ‘la résistance’ verdedigde zonder de kleinste nuance. Van geschiedenis kent hij niet veel. Hij stelde dat “het een mysterie blijft waarom de CVP zich in de koningskwesie volledig vereenzelvigde met Leopold III”.

Lagrou en medehistoricus Koen Aerts, die graag in de pers als eindverantwoordelijke poseert, hebben niet eens één pagina in de Algemene Geschiedenis der Nederlanden versie 1982 gelezen. Els Witte maakt in een paar zinnen de frustratie duidelijk van de katholieken tussen de twee wereldoorlogen, omdat zij in coalitieregeringen met vrijzinnige partijen als liberalen en socialisten er niet in slagen geld te krijgen voor hun scholen. Na de oorlog wordt de rol van het middelbaar algemeen vormend en technisch onderwijs altijd belangrijker. CVP-strategen hopen daarom dat sommige vrijzinnigen zoals mijn rode grootmoeder uit respect of dankbaarheid voor de capitulatie van 1940 voor één keer een stem zullen geven aan de CVP, zodat de partij de volstreekte meerderheid kan behalen in Kamer en Senaat. Dat lukt, maar de koning moet toch aftreden. De homogene CVP-regering kan wel eindelijk de katholieke middelbare scholen subsidiëren.

1.2 Zeven dwergen over “Het verzet” (2)

De vossen preken de passie als je weet dat Patrick Dewael en Walter Zinzen de reeks “Kinderen van het Verzet” de beste televisie van 2019 noemen.

Ik noem de programma’s net geen oplichterij omdat de zeven medewerkende dwergen-historici waarschijnlijk eerder dom dan kwaadwillig zijn. Een RUG-wicht stelt dat het verzet “werd in beeld gebracht als zijnde anti-Vlaams, Frantalog, irritante mannetjes”. Dat was geen beeld, dat was de realiteit, want de franskiljons zongen het hoogste lied bij het verzet.

‘La résistance’ en niet ‘Het verzet’

De marsbevelen in Antwerpen, Gent en Aalst waren ééntalig Frans. ‘La résistance’ eiste in september 1944 dat Antwerpen ‘bilingue’ werd. Verzetsdocumenten bewijzen dat zelfs Nederlandstalige Vlamingen in het Frans met elkaar communiceerden, want in de verzetsketting zaten altijd Vlaamse Franstaligen die geen Nederlands kenden of wilden kennen. Tot woede van vele franskiljonse verzetsmensen pasten collaborerende gemeentebesturen Belgische taalwetten toe. De RUG-dwerg is jong en heeft nooit meegemaakt dat franskiljons ondanks de Belgische wetten van 1932 nog in de zeventiger jaren op hoge poten eisten in het Frans bediend worden in de gemeentehuizen, bij de Post, de PTT enz. Bedienden bogen als knipmessen want er waren nogal wat ‘weerstanders’ (afschuwelijke vertaling) bij de racisten en ze werden op de vingers getikt door hun eigen bazen als ze niet met gepaste eerbied ‘monsieur et madame’ behandelden.

Bijna altijd werd dat gedrag goedgepraat door Nederlandstalige verzetslui, want “Flamand et Wallon est notre prénom, Belge est notre nom” en uiteraard in die taal. De programma’s bewezen het zelf, want de dochter van de Gentse liberale minister Merchiers vertelde over de heldendaden van haar vader, maar haar fouten tegen het geslacht van de woorden bewezen wat haar huistaal was. Mensen werden door hun Franstalige bazen vernederd, gecommandeerd en gekoeioneerd bij de ministeries, de parastatalen en in de bedrijven in Vlaanderen waar boekhouding en personeelsdossiers tot 1973 niet in het Nederlands werden bijgehouden. Een echte in plaats van een pseudo-historica kent dat verleden en vertelt geen dwaze praat.

Het septemberverzet

Een van de dwergen haalde eens de schouders op bij de uitdrukking waar veel mensen aan denken: “septemberverzet”. Nergens viel een cijfer. Hoeveel echte verzetsmensen waren er bij de volgens de VRT 160.000 erkende verzetsmensen? Overigens werkte een lezer van dit blad bij de generale staf in Evere, waar de steekkaarten bijgehouden werden en hij meldde een getal van 330.000. Keer op keer heb ik naar het percentage echte verzetsmensen gevraagd bij leden van het verzet toen ik aan mijn radio- en tv-programma’s werkte over de bevrijding. Het antwoord was overal hetzelfde: tussen de 10 en 20 procent. Kan dat? Ik weet het niet, want historici durven dit taboe niet slechten, maar nog in 1955 kregen sommigen een erkenning als verzetsman.

Ik lees een paar weken geleden in Humo een lezersbrief van een bejaarde die er prat op gaat dat hij op de dag van de bevrijding een geweer in zijn handen gestopt kreeg. Hij was 15 en later erkend als gewapend verzetsman. (Welke fatsoenlijke organisatie doet zoiets?) Ik weet dat men in Aalst Belgische armbanden kon huren. Kwalijk wordt het als prof. Pieter Lagrou, de kleinzoon van de leider van de Algemeene SS Vlaanderen, liegt dat er geen verband is tussen de toestanden die collaborateurs (soms overdreven) in hun zwartboeken afschilderden en de realiteit van de

bevrijding. Samensteller Aerts laat bewust maar een paar seconden beelden tonen uit mijn programma van 1984, waar minuten lang de vreselijkste dingen (o.a. een collaborerende vrouw levend begraven) getoond werden. Een paar geïnterviewden vertellen trouwens zelf over toestanden waar ze als onwetend kind aan deelnamen en waar ze 75 jaar later nog spijt over hebben.

Weinig betekenis voor de oorlog

Wat betekende dit verzet voor de strijd tegen de Duitsers? Weinig, op een paar uitzonderingen na zoals de 'ontsnappingslijnen' voor neergeschoten vliegtuigbemanningen. De geallieerden produceerden dagelijks een vloot vliegtuigen, maar konden geen bemanning op één dag opleiden. De Duitsers kenden dan ook geen enkele vorm van genade voor de leden van deze organisaties. Maar hebben al die inlichtingen, doorgesneden telefoonkabels of foute treinwissels de oorlog echt met één dag verkort? Cijfers werden weer niet genoemd, al kennen we ze: duizend sabotagedaden in het eerste trimester van 1944, vooral op telefoonkabels en spoorwegen in weinig bevolkte delen van Wallonië. Niet echt indrukwekkend voor hele legers erkende verzetsmensen. Meestal was alles vlug hersteld, maar bekochten gijzelaars het met hun leven.

De geallieerde bevelhebbers strooiden met complimenten na de oorlog, maar in hun echte bevelen stond duidelijk dat hun troepen op geen enkele wijze bij hun planning mochten rekening houden met verzetsbijdragen, want te onbeduidend. De professoren vertelden hoe de verzetsmensen hun wapens moesten inleveren, maar spraken niet over beloningen. Mijn goede Waalse collega Jacques De Leeuw (echte Waalse naam) vertelde me hoe hij en zijn medestrijders in ruil voor hun geweer een functie plus vaste benoeming kregen in een toentertijd nog prestigieuze baan van 'opsteller' bij het INR-NIR, de PTT en de NMBS, al bezaten ze geen enkel diploma.

Maar wel psychologische impact

Wat was dan het nut van het verzet? Het maakte in de eerste plaats de verzetslui gelukkig die niet het gevoel hadden machteloos de ellende van de bezetting te ondergaan. Het toonde de bevolking en vooral de collaborateurs (want de Duitsers wisten het al) dat niet iedereen de Duitse gruwelijkheden en plunderingen angstig tolereerde. Maar fraai was het gedrag van veel verzetsmensen ook niet. Geen toeval dat het verzet al einde 1945 een amnestiewet voor de eigen misdaden liet goedkeuren, zodat communistische moordenaars in Tongeren en Leuven ontsnapten. Geen woord hierover bij de dwergen.

Psychologisch had het verzet wel meer en meer impact, want uit de bronnen blijkt dat einde 1943, begin 1944, collaborateurs zich nog bijna uitsluitend in eigen kring bewogen. Maar rechtvaardigde dit verzet de keiharde en wrede Duitse repressie op duizenden verzetsmensen? Mijn vader besepte later dat hij zijn vrouw en juist geboren zoontje in de ellende had gestort als hij betrapt was geweest bij het schrijven van het volgend gedicht op de muren van het toilet in twee Mechelse cafés.

*Hooggeachte heer moordenaar
Internationale leugenaar
Tiran van de moderne tijd
Lafaard die uw volk misleidt
Eerloze die niets ontziet
Rotzak waarom sterft ge niet?*

2 Cartoons

2.1 't Pallieterke van Bruno De Winter (1945-1955)

Figuur 1. Willy Mertens, *De weerstand wordt gezuiverd*. 't Pallieterke. 22.02.1951.

Etienne De Greef was generaal, verzetsstrijder en minister van Landsverdediging van 1950 tot 1954.¹ Op de cartoon is hij bezig met de rangen van de weerstand te zuiveren waarbij hij vaststelt dat er niet veel 'echte' weerstanders overblijven. Het draagt bij tot de beeldvorming van 'valse' weerstanders, 'verzetslui van het laatste uur' of 'Septemberweerstanders'.

Figuur 2. *Tijdens de bevrijdingsdagen*. 't Pallieterke. 16.03.1950.

Deze cartoon uit 1950 is een satirisch voorbeeld van hoe het weekblad met de gewelddadigheden van tijdens de bevrijding te spot.

¹ Richard Boijen, "Leger," NEVB Online, geraadpleegd 04.08.2020, <https://nevb.be>.

Figuur 3. Jef Nys, *Proeve van illustratie uit de Belgische encyclopedie. 't Pallieterke*. 26.08.1948.

Op de voorpagina van *'t Pallieterke* van 26 augustus 1948 wordt links een verzetsstrijder als dader afgebeeld die een bom legt voor de deur van de toenmalige voorzitter van het IJzerbedevaartcomité Dr. Jan Franssen. Daarnaast is het lijden van een repressieslachtoffer te zien die bij de puinen van de verwoeste IJzertoren (1946) bidt. De cartoon draagt bij tot de beeldvorming van verzetslui als daders en collaborateurs als slachtoffers.

Figuur 4. Jef Nys, *'t Pallieterke*. 01.08.1946.

Deze cartoon beeldt de weerstand af als Fransgezind en communistisch. In tegenstelling tot de collaborateur die als slachtoffer uitgebeeld wordt, komen de verzetslui er goed voor te staan.

Figuur 5. Willy Mertens, *Familie Dupont-Lacroix moet 1/60ste der gerechtskosten betalen.* 't Pallieterke. 17.02.1953.

Onderzoeksrechter Armand Dupont-Lacroix werd op 8 november 1944 door twee verzetsstrijders vermoord vanwege zijn banden met het rexisme. Acht jaar na de feiten zijn de daders geïdentificeerd en komen ze voor de krijgsraad vanwege hun statuut van erkend gewapend weerstander. Op 10 december 1953 beslist de krijgsraad hen vanwege hun verzetsprofiel vrijuit te laten gaan. Na beroepsaantekening van de burgerlijke partij valt in 1954 een nieuw verdict: beiden gaan voor vijf jaar in gevangenschap, een milde straf voor moord.¹ Naar aanleiding van dit proces die vragen doet oprijzen omtrent weerstandamnestie, maakte 't *Pallieterke* in 1953 de bovenstaande cartoon.

Figuur 6. *Onafhankelijkheidsfront (OF).* 't Pallieterke. 18.10.1951.

Deze afbeelding komt verschillende keren voor in de jaargangen van 't *Pallieterke* om het OF af te beelden. Doordat er twee revolvers en zakken met geld te zien zijn, geeft de cartoon het OF als bandieten weer. Merk daarnaast de spot met de vele eretekens op.

¹ "Moord op rechter Armand Dupont-Lacroix."

Figuur 7. *De opening van het nieuwe museum te Beendonk.* 't Pallieterke. 29.09.1955.

Het beeld van het OF als moordenaars en zuiveraars krijgt meer overtuigingskracht door het te vergelijken met de SS. De cartoon sluit daarnaast aan bij de beeldvorming omtrent 'Breendonk II'.

Figuur 8. Willy Mertens, *Cevepe-president Lefèvre tegen amnestie (te Verviers).* 't Pallieterke. 22.10.1953.

Weerstand en partijvoorzitter van de CVP (1950-1961) Théo Lefèvre vraagt aan zijn kamerknecht zijn zondags kostuum om naar Verviers te gaan. Terwijl het ene kostuum vol eretekens hangt met aan de arm een band waarop "Résistant" staat, is het andere kostuum vrij sober waarop enkel het symbool van de Vlaamse Leeuw te zien is. De cartoon spot zowel met het uiterlijk vertoon van het verzet als met de mythe dat de weerstand een zuivere Franstalige kwestie zou zijn.

2.2 't Pallieterke van Jan Nuyts (1955-2000)

Figuur 42. Stef Van Stiphout, *Een vaderlandminnend gezin, onmiddellijk na het ontwaken: de groet aan de vlag.* 't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft." 29.01.1959.

Figuur 43. Stef Van Stiphout, *Het dragen van zwarte bolhoeden wordt als een incivieke daad beschouwd.* 't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft." 29.01.1959.

Figuur 44. Stef Van Stiphout, *De gevolgen van het nieuwe wetsontwerp aan de mijn te Zwartberg.* 't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft." 29.01.1959.

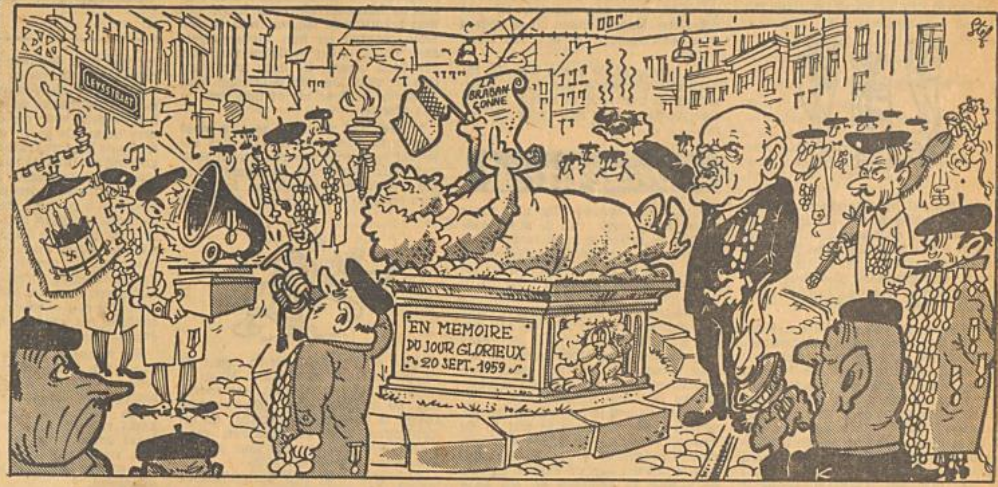

Figuur 45. *Zij lagen er - zij hebben er gelegen!* 't Pallieterke. 24.09.1959.

Figuur 46. *Herinneringsmedaille.* 't Pallieterke. "Rond de amnestiebetoging." 24.09.1959.

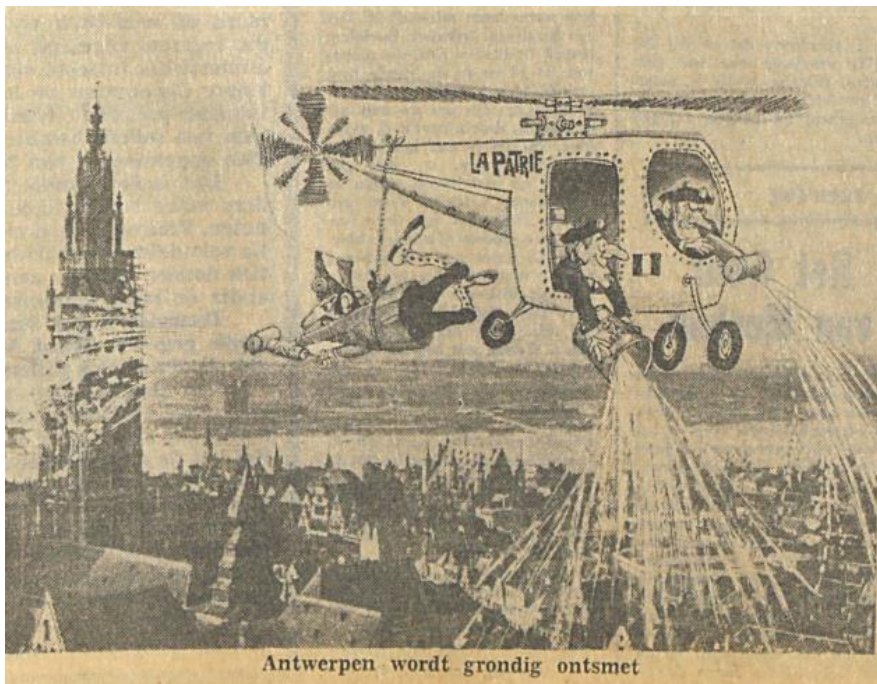
De weerstand houdt herstelbetoging te Antwerpen

Figuur 47. Stef Van Stiphout, *De weerstand houdt herstelbetoging te Antwerpen*. 't Pallieterke. 24.09.1959.

Figuur 48. Hugo Leyers, *De weerstand weer in 't geweer*. 't Pallieterke. 09.11.1959.

Figuur 49. *Antwerpen wordt grondig ontsmet.* 't Pallieterke. "Na de kaakslag der landverraders: eerherstel aan de gesmade driekleur." 31.10.1968.

Figuur 50. Stef Van Stiphout, *Een ontroerend beeld van de nationale herstelbetoging.* 't Pallieterke. "Vaderlandse herstelbetoging." 31.10.1968.

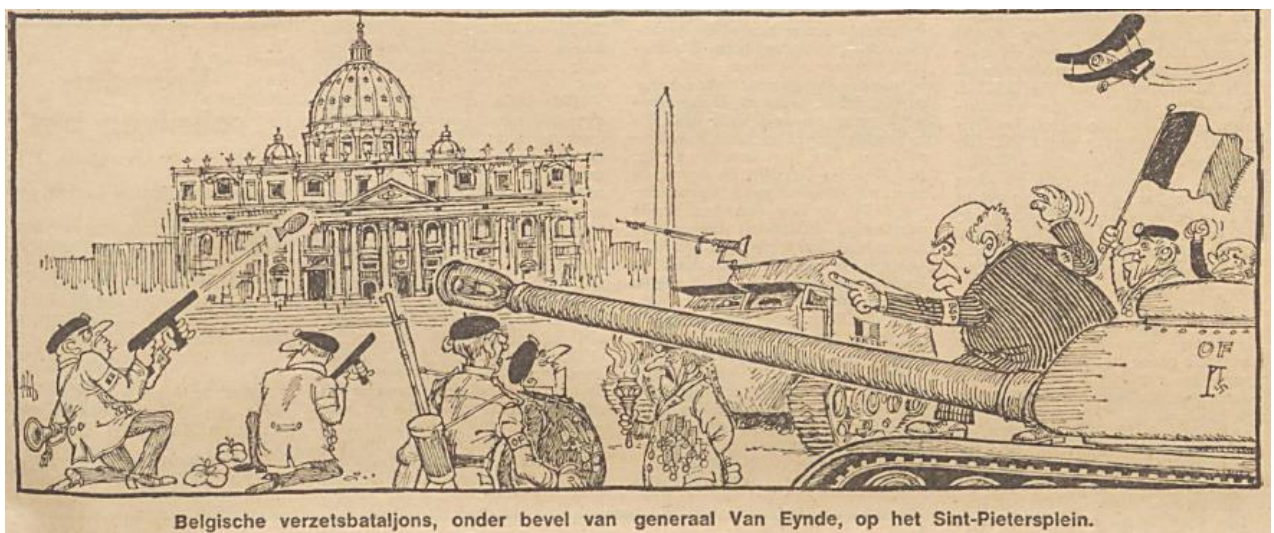
Figuur 51. Stef Van Stiphout, *Patriotten rukken in gesloten gelederen op om Stekene te bevrijden.* 't Pallieterke. "Te wapen voor beurs, vorst en vaderland." 20.02.1969.

Figuur 52. Stef Van Stiphout, *'t Pallieterke.* "De kurassiers van Stekene." 10.04.1969.

Figuur 53. Pol De Valck, 't Pallieterke. 24.10.1968.

Figuur 54. Stef Van Stiphout, *Belgische verzetsbataljons, onder bevel van generaal Van Eynde, op het Sint-Pietersplein.* 't Pallieterke. "Was de paus een nazi? Belgische weerstand eist onderzoek naar zijn verleden!" 30.05.1974.

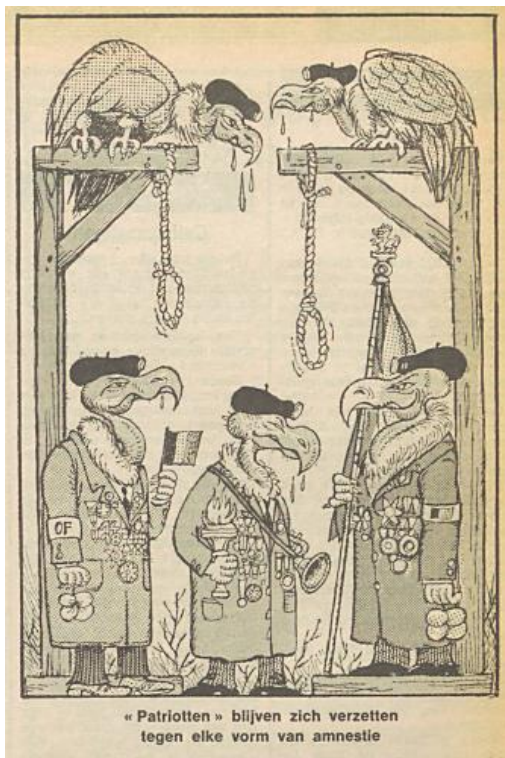

Figuur 55. 't Pallieterke. "Amnestie? Non! Jamais! Nationale Strijdersbond redt andermaal het vaderland." 10.05.1979.

Terwijl het artikel gaat over de NSB, plaatst 't Pallieterke een cartoon van een lid van het OF waardoor het geen onderscheid maakt tussen leden van de NSB en het OF.

Figuur 56. Stef Van Stiphout, *In de patriotse stoeten van 11 november waren ook de onverzoenlijke anti-amnestie-gieren van een zogenaamd verzet weer op post!* 't Pallieterke. 17.11.1977.

Figuur 57. "Patriotten" blijven zich verzetten tegen elke vorm van amnestie! 't Pallieterke. 14.08.1980.

Figuur 58. Pol De Valck. 't Pallieterke. "Amnestie? Nu niet! En nooit!" 01.08.1990.

Figuur 59. Pol De Valck. 't Pallieterke. "Amnestie? Nu niet! En nooit!" 01.08.1990.

Figuur 60. Pol De Valck. 't Pallieterke. "Géén amnestie, nooit, noch voor de incivieken, noch voor den Belgiek!" 06.04.1994.

Figuur 61. Pol De Valck. 't Pallieterke. "In België, het land van de haat, duurt de repressie nog steeds voort." 20.10.1999.

Figuur 62. Pol De Valck. 't Pallieterke. "Historisch inderdaad, de knieval voor België van Bedevaartkomitee." 06.09.2000.

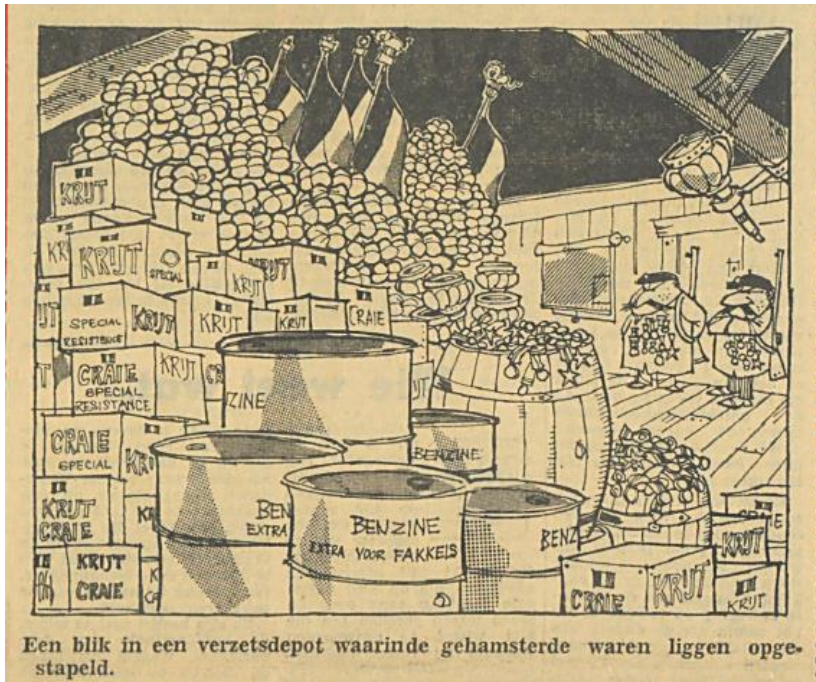
Bovenstaande cartoon spot met de publieke excuses voor de Vlaams-nationalistische collaboratie die Frans-Jos Verdoodt maakte tijdens de 73^e IJzerbedevaart.

Figuur 63. 't Pallieterke. "Sinterklaas thans in ieders bereik!" 04.12.1969.

Figuur 64. 't Pallieterke. "Laat uw spaarcenten opbrengen! Beleg uw geld verstandig." 31.01.1980.

Figuur 65. Stef Van Stiphout, *Een blik in een verzetsdepot waarin de gehamsterde waren liggen opgestapeld.* 't Pallieterke. "Hebt u voorraad opgedaan? Patriotten gaven het voorbeeld." 13.08.1964.

Figuur 66. 't Pallieterke. "Awoert, weg met de bisschoppen!" 14.08.1980.

Bovenstaande cartoon gebruikt 't Pallieterke in verschillende jaargangen om het verzet te karikaturiseren.

Figuur 67. 't Pallieterke. 16.11.1961.

Figuur 68. Stef Van Stiphout, 't Pallieterke. 04.04.1963.

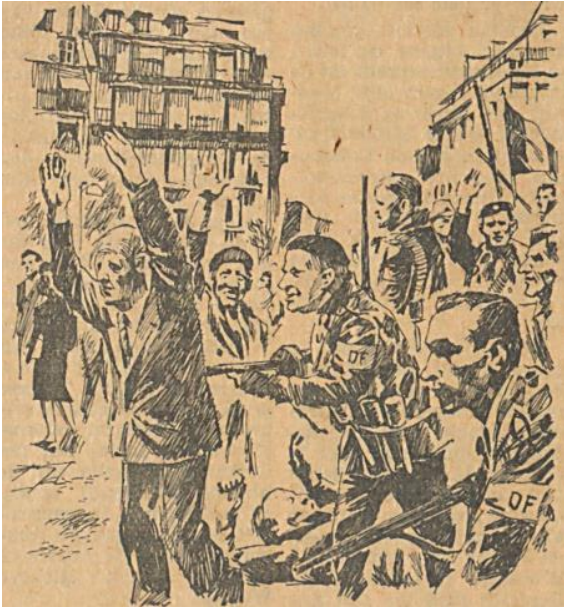

Figuur 69. Rik Blomme, 't Pallieterke. "11 november van de beroeps patriot." 12.11.1964.

Figuur 70. Stef Van Stiphout, *Naar een nationale raad voor burgerzin?* 't Pallieterke. 08.01.1959.

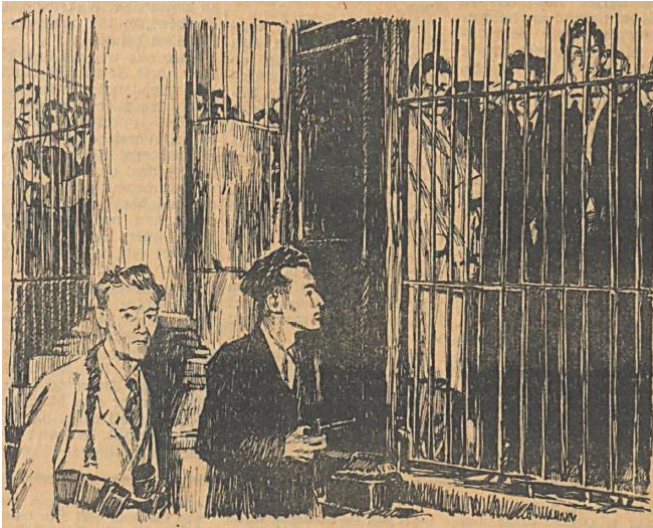
Met de notie 'beroepsweerstander' bedoelt het weekblad dat 'weerstanders zijn' een beroep wordt. Vandaar dat 't Pallieterke de verzetsslui altijd met een pakje boterhammen afbeeldt.

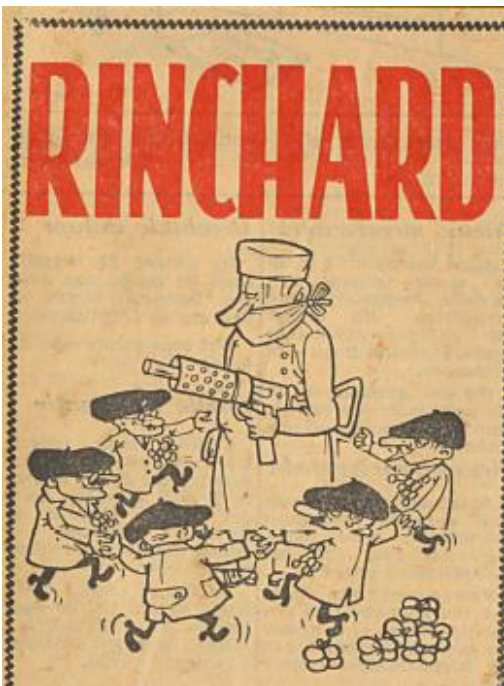
Figuur 71. 't Pallieterke "In het kader van twintig jaar geleden: ook DAT was bevrijding." 17.09.1964. OF-leden houden Frans ketels aan.

Figuur 72. Pol De Valck. De weerstand herdacht de 25ste verjaardag van de bevrijding. 't Pallieterke. 11.09.1969.

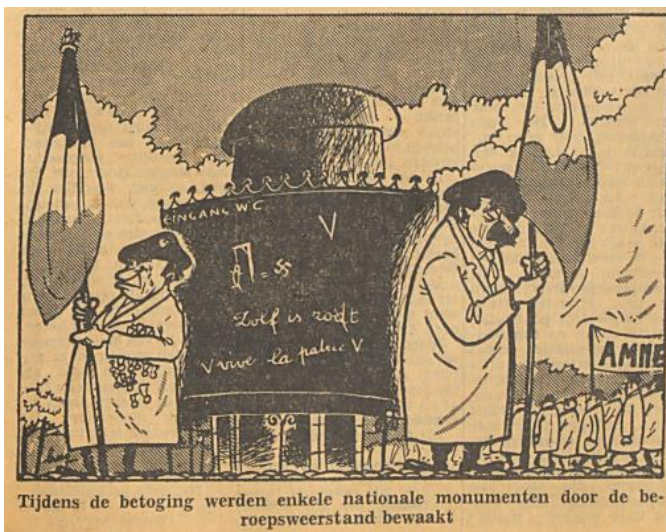
Figuur 73. 't Pallieterke. "Twintig jaar geleden... Ook DAT was bevrijding." 01.10.1964.

Figuur 74. 't Pallieterke. "Rincharde." 06.08.1959.

Figuur 75. 't Pallieterke. "De weerstand bloedig beledigd!" 02.08.1959.

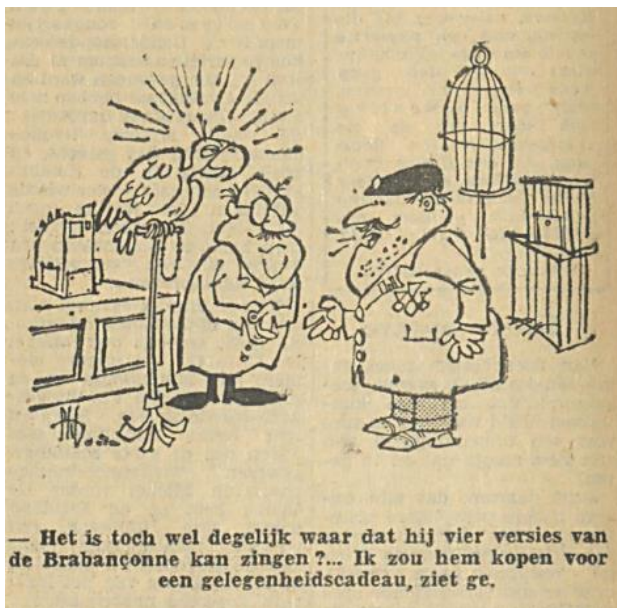
Figuur 76. Hugo Leyers, 't Pallieterke. "Rond de amnestiebetoging." 24.09.1959.

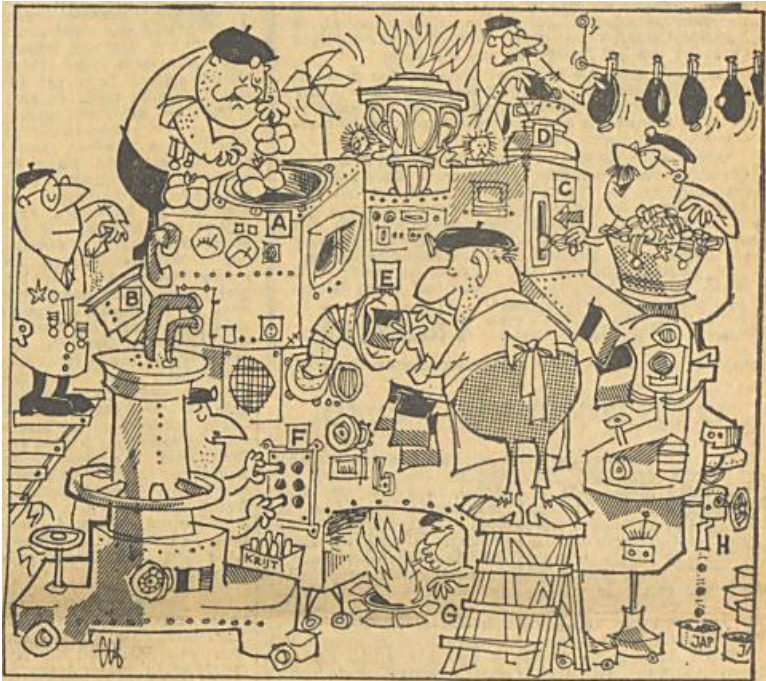
Figuur 77. 't Pallieterke. "Slechte tijd voor Bernard." 24.05.1984.

Figuur 78. Willy Mertens, *Slachthuizen moeten sluiten op feestdagen*. 't Pallieterke. 25.04.1957.

Figuur 79. Stef Van Stiphout, 't Pallieterke. "11 november van de beroepspatriot." 12.11.1964.

Hoe wordt het serum (in de vorm van jappollen) vervaardigd? Bijgaande afbeelding geeft het antwoord: een grote, vernuftig ontworpen machine, bediend door het bestuur van het nationaal actiecomité. De grondstoffen nodig om het serum te bereiden worden op de volgende plaatsen in de vaderlandse machine gebracht: A: zakjes boterhammen; B: vaderlandse grond; C: decoraties; D: weerstandsmutsen; E: tricolore vlagjes; F: krijt van de sluikpers; G: aanblazen van het vaderlands vuur. Bij H. verlaten de serum-jappollen de machine.

Figuur 80. 't Pallieterke."Prachtig initiatief van de fraternellen." 28.02.1963.

...de laatsten stapten verleden zondag door Brussel!

Figuur 81. Hugo Leyers, Ja, er zijn nog Belgen... de laatsten stapten verleden zondag door Brussel! 't Pallieterke. 04.04.1963.

Figuur 82. Hugo Leyers, *Federalisme*. 't Pallieterke. "Rendez-vous." 04.04.1963.

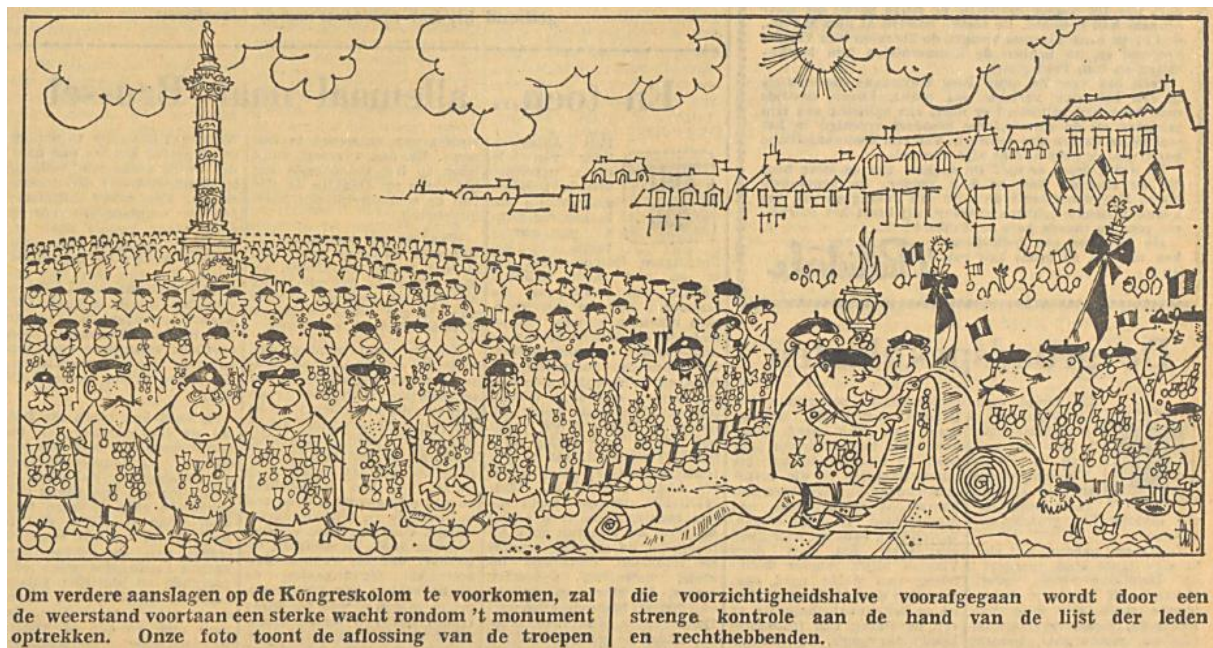
Figuur 83. 31 maart, Brussel: Rendez-vous des Belges. 't Pallieterke. "De mars der Brusselaars." 14.02.1963.

Figuur 84. Pol De Valck, 't Pallieterke. "Het vaderland in gevaar!" 28.02.1963.

Figuur 85. *Le jour de gloire est arrivé!* 't Pallieterke. "Het rendez-vous der Belgen verdaagt" 28.03.1963.

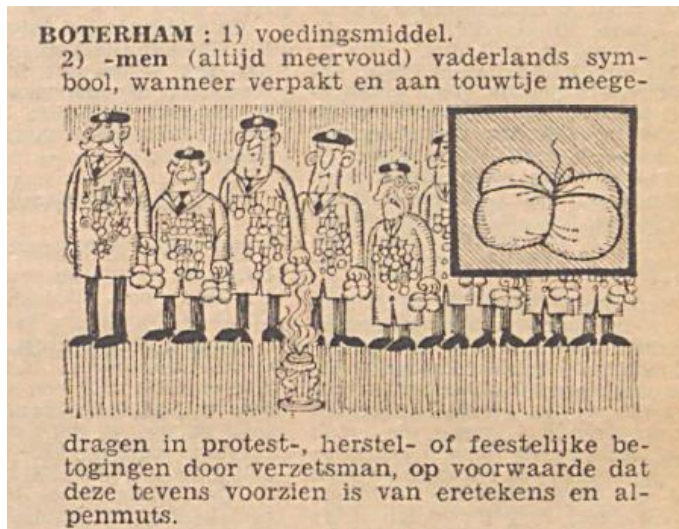
Figuur 86. Stef Van Stiphout, 't Pallieterke. "Lode Craeybeckx dynamiteur van de Kongreskolom?" 18.07.1963.

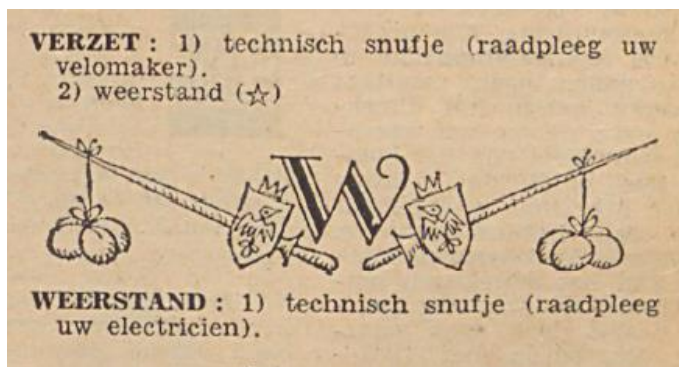
Figuur 87. Rik Blomme, *Le patriote illustré*. 't Pallieterke. "In de nacht van de 21ste juli... Tweede aanslag op Kongreskolom." 25.07.1963.

Figuur 88. *Aktivistenjacht*. 't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 12.09.1974.

Figuur 89. *Boterham*. 't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 05.09.1974.

Figuur 90. *Verzet en weerstand*. 't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 19.09.1974.

Figuur 91. *Bij wijze van eerherstel kussen patriotten de straten weer schoon waar het vorstenpaar werd gehoond*. 't Pallieterke. "Patriotten hielden herstelbetoging voor Antwerpen 21 juni." 24.07.1980.

Figuur 92. Pol De Valck, 't Pallieterke. "De Dodengang mag en zal niet naar de Vlamingen gaan." 09.03.1994.

3 Koen Aerts versus Mark Grammens

Uit Aerts zijn antwoord blijkt dat een ondertussen overleden flamingant, hoogleraar emeritus en voormalig kabinetsmedewerker van een oud-minister van Justitie (bron), zijn analyse op basis van zijn eigen ervaringen bevestigde. Daarnaast onderschreef Aerts mijn veronderstelling dat Grammens inderdaad de "oude truc" toepaste door de straatrepressie gelijk te schakelen met de overheidsrepressie. Overigens wees hij mij erop dat het vaak vergeten wordt dat tijdens de volksrepressie in Vlaanderen het 'Vlamingen' waren die zich keerden tegen Vlaamse vermeende collaborateurs, in Brussel het Brusselaars waren, in 'Wallonië' het Walen waren en in de Oostkantons Duitstaligen. "Zelfs voor de volksrepressie is het een stap te ver om te beweren dat die reactie door de straat louter en alleen ingegeven was door een anti-Vlaams ressentiment," schrijft hij. Voorts vormden de verdachte collaborateurs bij de bevrijding een gehate minderheid in de eerste plaats omwille van hun samenwerking met de bezetter, maar het Vlaams-nationalistische discours draait de redenering om en stelt dat aangezien er veel flaminganten en Vlaams-nationalisten verdacht worden van collaboratie, de repressie anti-Vlaams is. Niettemin vergeet men vaak dat een groot deel van de Vlaamse collaboratie onder de Vlaams-nationalistische vlag gebeurd is en dat ook een aanzienlijk deel van de Vlaamse beweging zich tijdens de bezetting aan collaboratie verbrand heeft. Wat Brussel betreft, schrijft Aerts dat het inderdaad vaak beweerd wordt dat de repressie daar anti-Vlaams was, maar dat verder onderzoek om dit te kunnen bevestigen, ontbreekt. Ook ontkent hij niet dat er bepaalde mensen louter omwille van hun flamingantisme belaagd zijn, maar dat hij voor zijn eigen onderzoek slechts een paar gevallen uit de volksrepressie heeft kunnen opsporen. Desondanks betekent dit niet dat je van een structurele anti-Vlaamse repressie kan spreken. In 2018 bracht Koen Aerts zijn boek *Kinderen van de repressie* uit dat voornamelijk gebaseerd is op *oral history* en waarin onder andere de getuigenis van Annie Tanghe te lezen valt. Ondanks het gebruik van mondelinge geschiedenis is Aerts zijn besluit niet gewijzigd over de kwestie, maar hoogstens vermenschelijkt "met meer reliëf en kleuring" voor individuele lotgevallen. Wie dus meer wilt weten over deze problematiek kan het boek lezen.

4 Tabellen en grafieken

4.1 Trefwoorden in 't Pallieterke van Bruno De Winter (1945-1955)

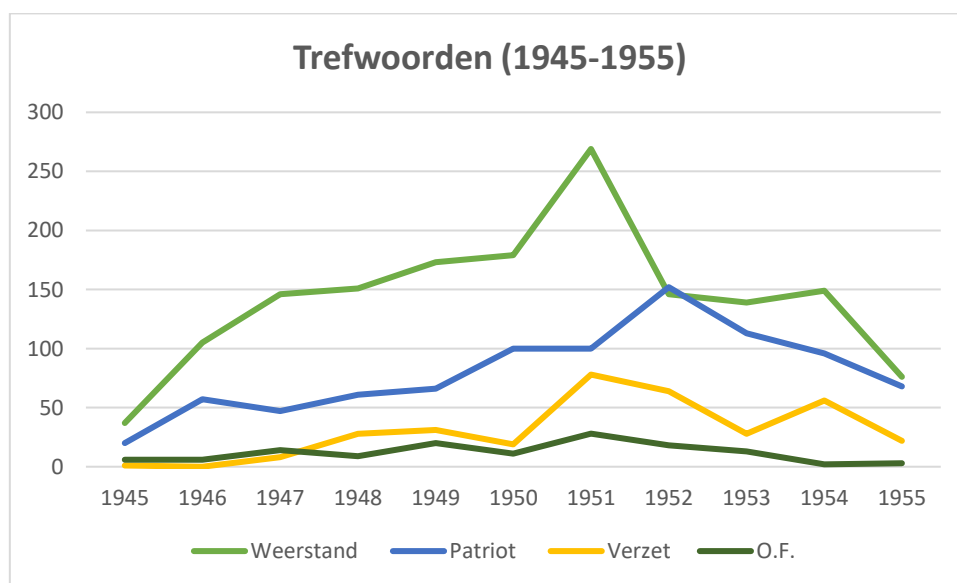
Tabel 1. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (1945-1955)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen 't Pallieterke 1945-1955*, ADVN Antwerpen, 2020.

	Weerstand	Patriot	Verzet	O.F.
1945	37	20	1	6
1946	105	57	0	6
1947	146	47	8	14
1948	151	61	28	9
1949	173	66	31	20
1950	179	100	19	11
1951	269	100	78	28
1952	146	152	64	18
1953	139	113	28	13
1954	149	96	56	2
1955	76	68	22	3
Totaal	1570	880	335	130

Grafiek 1. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (1945-1955)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen in 't Pallieterke 1945-1955*, ADVN Antwerpen, 2020.

4.2 Trefwoorden in 't Pallieterke van Jan Nuyts (1955-2000)

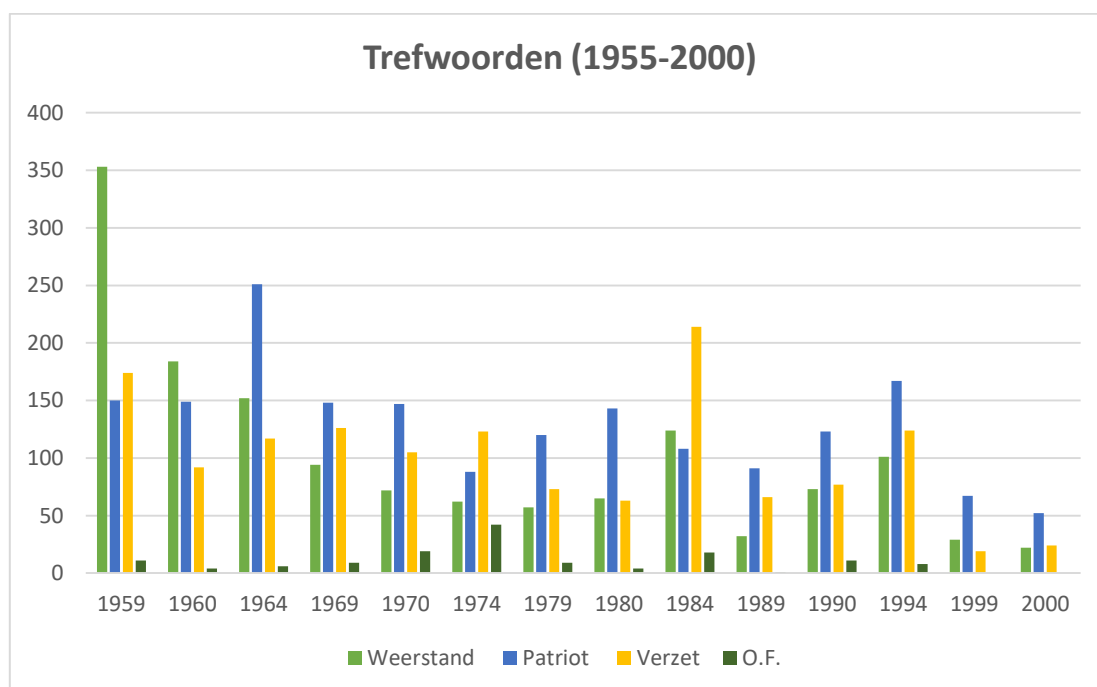
Tabel 2. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (1955-2000)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen 't Pallieterke 1955-2000*, ADVN Antwerpen, 2020.

	Weerstand	Patriot	Verzet	O.F.
1959	353	150	174	11
1960	184	149	92	4
1964	152	251	117	6
1969	94	148	126	9
1970	72	147	105	19
1974	62	88	123	42
1979	57	120	73	9
1980	65	143	63	4
1984	124	108	214	18
1989	32	91	66	1
1990	73	123	77	11
1994	101	167	124	8
1999	29	67	19	0
2000	22	52	24	0
Totaal	1420	1804	1397	142

Grafiek 2. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (1955-2000)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen in 't Pallieterke 1955-2000*, ADVN Antwerpen, 2020.

4.3 Trefwoorden in 't Pallieterke van Leo Custers en Karl Van Camp (2000-2015)

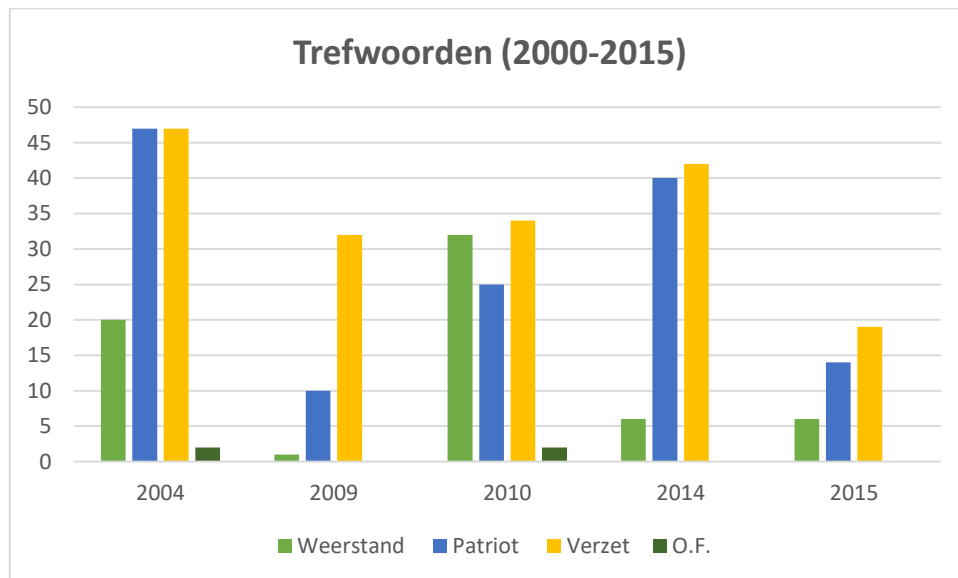
Tabel 3. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (2000-2015)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen 't Pallieterke 2000-2015*, ADVN Antwerpen, 2020.

	Weerstand	Patriot	Verzet	O.F.
2004	20	47	47	2
2009	1	10	32	0
2010	32	25	34	2
Totaal	53	82	113	4
2014	6	40	42	0
2015	6	14	19	0
Totaal	12	54	61	0

Grafiek 3. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (2000-2015)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen in 't Pallieterke 2000-2015*, ADVN Antwerpen, 2020.

4.4 Evolutie trefwoorden in 't Pallieterke (1949-2014)

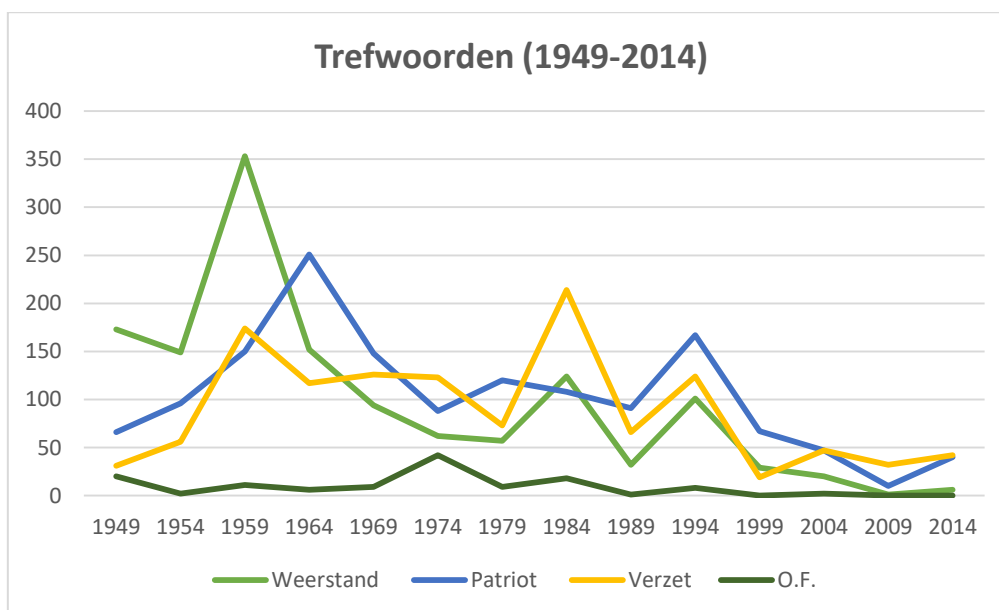
Tabel 4. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (1949-2014)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen 't Pallieterke 1949-2014*, ADVN Antwerpen, 2020.

	Weerstand	Patriot	Verzet	O.F.
1949	173	66	31	20
1954	149	96	56	2
1959	353	150	174	11
1964	152	251	117	6
1969	94	148	126	9
1974	62	88	123	42
1979	57	120	73	9
1984	124	108	214	18
1989	32	91	66	1
1994	101	167	124	8
1999	29	67	19	0
2004	20	47	47	2
2009	1	10	32	0
2014	6	40	42	0

Grafiek 4. Trefwoorden per jaar in 't Pallieterke (1949-2014)

Bron: A. Snauwaert, *Database o.b.v. jaargangen in 't Pallieterke 1949-2014*, ADVN Antwerpen, 2020.

Bibliografie

Correspondentie

Aerts, Koen. *E-mail aan Amber Snauwaert*. 26.07.2020.

Aerts, Koen. *E-mail aan Amber Snauwaert*. 31.07.2020.

De Wever, Bruno. *E-mail aan Amber Snauwaert*. 25.06.2020.

Weyns, Babette. *E-mail aan Amber Snauwaert*. 26.06.2020.

Audiovisuele bronnen

Clerbout, Geert. Interview door Sofie Lemaire (radiojournaliste.) *Geert Clerbout over Canvasreeks 'Kinderen van het verzet'*. Radio 1. 22.10.2019. <https://radio1.be/programma/de-wereld-van-sofie>.

In respect of Maurice De Wilde. *Maurice De Wilde: de heroïsche pitbull van de Vlaamse televisie*. Deel 2. Youtube. 09.10.2018. <https://www.youtube.com>.

Kinderen van de collaboratie. "De repressie." 3. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 21.11.2017.

Kinderen van de collaboratie. "Het collectieve geheugen." 7. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.12.2017.

Kinderen van de collaboratie. "Het zwarte nest." 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 28.11.2017.

Kinderen van het verzet. "De mythes over het verzet." 6. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 26.11.2019.

Kinderen van het verzet. "Erfenis van een oorlog." 5. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 19.11.2019.

Kinderen van het verzet. "Helden op de barricade." 4. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 12.11.2019.

Kinderen van het verzet. "In het verzet." 1. Koen Aerts en Nico Wouters. VRT-Canvas, 22.10.2019.

Nachtwacht. "We gaan verkeerd om met de Holocaust." 1. Interview Nico Wouters. VRT-Canvas, 01.02.2020.

Gedrukte bronnen

't Pallieterke. "De beul van Breendonck." 14.06.1945.

't Pallieterke. "Fernand Demany." 28.06.1945.

't Pallieterke. "Hoera-patriotisme." 09.08.1945. 't Pallieterke. "Verkiezingen." 23.08.1945.

't Pallieterke. "De eerste weerstanders." 03.01.1946.

't Pallieterke. "De redematies van dwazen Twist." 03.01.1946.

't Pallieterke. "Een lijstje waarop we wachten." 21.02.1946.

't Pallieterke. "Wat in Van Acker-België mogelijk was." 21.02.1946.

't Pallieterke. "Domheid nummer 8739." 12.03.1946.

't Pallieterke. "De dagen schuiven aan." 11.04.1946.

't Pallieterke. "Men schrijft ons." 14.04.1946.

't Pallieterke. "De dagen schuiven aan." 18.04.1946.

't Pallieterke. "Tijdens de kiesmeeting." 12.06.1946.

't Pallieterke. "Devaluatie." 20.06.1946.

't Pallieterke. "Fernand Demany." 25.07.1946.

't Pallieterke. "Serieus blijven." 08.08.1946.

't Pallieterke. "Een wraakroepend vonnis." 10.10.1946.

't Pallieterke. "Ruzie." 31.10.1946.

't Pallieterke. "Bij de Maanblusschers." 23.01.1947.

't Pallieterke. "De fascist." 13.02.1947.

't Pallieterke. "Decoraties." 13.02.1947.

't Pallieterke. "Zaterdag." 10.04.1947.

't Pallieterke. "1 mei en de volgende dagen." 01.05.1947.

't Pallieterke. "Flaminganten." 01.05.1947.

't Pallieterke. "Zaterdag." 29.05.1947.

't Pallieterke. "Dinsdag." 05.06.1947.

't Pallieterke. "Senator in aeternatum?" 26.06.1947.

't Pallieterke. "Woensdag." 17.07.1947.

't Pallieterke. "34 miljoen gulden." 24.07.1947.

't Pallieterke. "Indien 't Pallieterke zijn mémoires moest schrijven." 07.08.1947.

't Pallieterke. "Zaterdag." 11.09.1947.

't Pallieterke. "Maandag." 18.09.1947.

't Pallieterke. "Men schrijft ons." 18.09.1947.

't Pallieterke. "Het één of het ander." 23.10.1947.

't Pallieterke. "Roels bedankt." 06.11.1947.

't Pallieterke. "Nog niet gedaagd." 11.11.1947.

't Pallieterke. "Bommen en granaten." 20.11.1947.

't Pallieterke. "Zwijgen of hangen." 22.01.1948.

't Pallieterke. "Maandag." 04.03.1948.

't Pallieterke. "De slimmeriken." 11.03.1948.

't Pallieterke. "Geldklopperij." 18.03.1948.

't Pallieterke. "Roels in nauwe schoentjes." 01.04.1948.

't Pallieterke. "Voorzorg." 06.05.1948.

't Pallieterke. "Reclame." 27.05.1948.

't Pallieterke. "Roels in nauwe schoentjes." 17.06.1948.

't Pallieterke. "De weerstander-brandstichter." 15.07.1948.

't Pallieterke. "Het abus." 15.07.1948.

't Pallieterke. "De nationale feestdag." 29.07.1948.

't Pallieterke. "Het verzet." 19.08.1948.

't Pallieterke. "AVV-VVK." 26.08.1948.

't Pallieterke. "Bernadotte." 23.09.1948.

't Pallieterke. "Polenri mèt vrees." 07.10.1948.

't Pallieterke. "Donderdag." 28.10.1948.

't Pallieterke. "Zondag." 11.11.1948.

't Pallieterke. "Gevraagd: lijken." 28.11.1948.

't Pallieterke. "Zondag." 30.12.1948.

't Pallieterke. "Dinsdag." 13.01.1949.

't Pallieterke. "Vrijdag." 19.01.1949.

't Pallieterke. "De aanranding." 20.01.1949.

't Pallieterke. "Donderdag." 20.01.1949.

't Pallieterke. "Verantwoordelijkheid." 20.01.1949.

't Pallieterke. "Plunderaars." 10.02.1949.

't Pallieterke. "Zandhoven." 21.04.1949.

't Pallieterke. "Het zilveren boek van de weerstand." 02.06.1949.

't Pallieterke. "Die gulden sporen." 14.07.1949.

't Pallieterke. "De betekenis." 25.08.1949.

't Pallieterke. "Een erge zaak." 20.10.1949.

't Pallieterke. "De held." 10.11.1949.

't Pallieterke. "Cammans." 01.12.1949.

't Pallieterke. "Lelijke geschiedenis." 12.12.1949.

't Pallieterke. "De rechten van de mens." 15.12.1949.

't Pallieterke. "Lelijke geschiedenis." 22.12.1949.

't Pallieterke. "Weerstanders." 05.01.1950.

't Pallieterke. "Donderdag." 19.01.1950.

't Pallieterke. "Vrijdag." 19.01.1950.

't Pallieterke. "Zondag." 26.01.1950.

't Pallieterke. "Vrijdag." 02.02.1950.

't Pallieterke. "Het toppunt." 16.02.1950.

't Pallieterke. "Weerstand." 16.02.1950.

't Pallieterke. "(Een) aanklager." 29.02.1950.

't Pallieterke. "Over amnestie." 02.03.1950.

't Pallieterke. "Niet hetzelfde." 09.03.1950.

't Pallieterke. "Lezers schrijven." 05.06.1950.

't Pallieterke. "Zaterdag." 05.06.1950.

't Pallieterke. "Hulde aan de prins regent." 15.07.1950.

't Pallieterke. "Weerstanders." 15.07.1950.

't Pallieterke. "Zaterdag." 10.08.1950.

't Pallieterke. "Onvolledig." 24.08.1950.

't Pallieterke. "Hun taak niet." 21.09.1950.

't Pallieterke. "Moord op bevel." 21.09.1950.

't Pallieterke. "Op 't bankske." 28.09.1950.

't Pallieterke. "Voorrang." 19.10.1950.

't Pallieterke. "Ros." 26.10.1950.

't Pallieterke. "Verdachtmaking." 26.10.1950.

't Pallieterke. "Weerstandsjournalisten." 26.10.1950.

't Pallieterke. "Verzoekschrift." 23.11.1950.

't Pallieterke. "Amnestie." 07.12.1950.

't Pallieterke. "Vrijdag." 18.01.1951.

't Pallieterke. "Weerstand." 22.02.1951.

't Pallieterke. "De (misdadige) knoeiboel." 15.03.1951.

't Pallieterke. "Een ex-minister." 22.03.1951.

't Pallieterke. "Vrij?" 29.03.1951.

't Pallieterke. "Maar misschien..." 05.04.1951.

't Pallieterke. "Steeds plezanter." 05.04.1951.

't Pallieterke. "Wij weten zeer goed..." 26.04.1951.

't Pallieterke. "De hondjes blaffen!" 03.05.1951.

't Pallieterke. "Lezers schrijven ons." 10.05.1951.

't Pallieterke. "Pijnlijk." 07.06.1951.

't Pallieterke. "Mevrouw Justitia." 14.06.1951.

't Pallieterke. "Mevrouw Justitia." 17.07.1951.

't Pallieterke. "De gebeurtenis." 19.07.1951.

't Pallieterke. "Vrijdag." 09.08.1951.

't Pallieterke. "Het middel." 23.08.1951.

't Pallieterke. "Le système: 1943-1951." 06.09.1951.

't Pallieterke. "Vrijdag." 18.10.1951.

't Pallieterke. "De rekening." 25.10.1951.

't Pallieterke. "De gedecoreerde boezem." 29.11.1951.

't Pallieterke. "Terug tot de bron." 06.12.1951.

't Pallieterke. "Dinsdag." 10.01.1952.

't Pallieterke. "Vrijdag." 10.01.1952.

't Pallieterke. "Gerechtigheid is geschied." 07.02.1952.

't Pallieterke. "Te wapen!" 06.03.1952.

't Pallieterke. "23 830." 20.03.1952.

't Pallieterke. "Zondag." 19.06.1952.

't Pallieterke. "Justicie." 26.06.1952.

't Pallieterke. "Herrie om Hermann." 24.07.1952.

't Pallieterke. "Hij ook." 31.07.1952.

't Pallieterke. "Meensel-Kiezegem." 31.07.1952.

H.V. 't Pallieterke. "Nysthoven en co en nog wat." 02.10.1952.

't Pallieterke. "Justicie." 26.06.1952.

't Pallieterke. "Vrijgevochten." 16.10.1952.

't Pallieterke. "De rechten van de mens." 19.11.1952.

't Pallieterke. "Die valse helden..." 15.01.1953.

't Pallieterke. "Maandag." 22.01.1953.

't Pallieterke. "Rincharde." 04.06.1953.

't Pallieterke. "Donderdag." 11.06.1953.

't Pallieterke. "Het Yzerfront, hip, hip!" 10.09.1953.

't Pallieterke. "Moord of executie." 08.10.1953.

't Pallieterke. "Zaterdag." 08.10.1953.

't Pallieterke. "Mijn briefje: aan DEL p/a Nieuwe Gids Brussel." 22.10.1953.

't Pallieterke. "La cité: moniteurs des gangers." 26.11.1953.

't Pallieterke. "Een edele vrouw." 24.12.1953.

't Pallieterke. "Weerstand." 31.12.1953.

't Pallieterke. "Donderdag." 14.01.1954.

't Pallieterke. "Was dat wel nodig?" 13.02.1954.

't Pallieterke. "Mijn briefje." 18.02.1954.

't Pallieterke. "Tien jaar..." 10.06.1954.

't Pallieterke. "De 27^e." 19.08.1954.

L.H. 't Pallieterke. "Bij de aanstaande "Bevrijdingsfeesten"." 26.08.1954.

't Pallieterke. "Waarom niet tien jaar vroeger?" 09.09.1954.

't Pallieterke. "Dinsdag." 25.11.1954.

't Pallieterke. "Waarom werd Vandenaudenhoven de opvolger van Van Glabbeke?" 20.01.1955.

't Pallieterke. "Zondag." 12.05.1955.

't Pallieterke. "Manke vergelijking." 19.05.1955.

't Pallieterke. "Klein oorlog tussen (vieze) patriotten." 11.08.1955.

't Pallieterke. "Vrijdag." 18.08.1955.

't Pallieterke. "Bevrijding." 08.09.1955.

't Pallieterke. "Zaterdag." 20.10.1955.

't Pallieterke. "Vrijdag." 17.11.1955.

't Pallieterke. "Amnestie." 11.12.1958.

't Pallieterke. "Maandag." 01.01.1959.

't Pallieterke. "Mijn briefje: aan de verenigde decoratiedragers van België." 01.01.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 08.01.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 22.01.1959.

't Pallieterke. "De "goede" moordenaar." 29.01.1959.

't Pallieterke. "Verheerlijking van het verraad wordt bestraft: onze hoofdredacteur aangehouden." 29.01.1959.

't Pallieterke. "Zaterdag." 29.01.1959.

Grub, Geert. 't Pallieterke. "Dossier van de weerstand." 05.02.1959.

't Pallieterke. "Zaterdag." 05.02.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 25.02.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 19.03.1959.

't Pallieterke. "Maandag." 09.04.1959.

't Pallieterke. "Donderdag." 13.04.1959.

't Pallieterke. "Maandag." 14.05.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 25.06.1959.

't Pallieterke. "Het land van de haat." 09.07.1959.

't Pallieterke. "Rincharde." 06.08.1959.

't Pallieterke. "Van meer belang." 27.08.1959.

't Pallieterke. "Amnestie Antwerpen." 17.09.1959.

't Pallieterke. "Hun lijden en het andere." 24.09.1959.

't Pallieterke. "Vrijdag." 24.09.1959.

't Pallieterke. "Wallonië treedt aan." 24.09.1959.

't Pallieterke. "Zij lagen er – zij hebben er gelegen!" 24.09.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 01.10.1959.

't Pallieterke. "Maandag." 08.10.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 08.10.1959.

't Pallieterke. "Woensdag." 09.11.1959.

't Pallieterke. "Vrijdag." 12.11.1959.

't Pallieterke. "Ook weerstanders!" 03.12.1959.

't Pallieterke. "Zondag." 03.12.1959.

't Pallieterke. "Zaterdag." 31.12.1959.

't Pallieterke. "Donderdag." 21.01.1960.

't Pallieterke. "Vrijdag." 25.02.1960.

't Pallieterke. "Maandag." 10.03.1960.

't Pallieterke. "Dinsdag." 17.03.1960.

't Pallieterke. "Woensdag." 28.04.1960.

't Pallieterke. "Donderdag: zwarte en... blanke wilden." 14.07.1960.

't Pallieterke. "Vrijdag: pioniers met de zweep." 21.07.1960.

't Pallieterke. "Betaald idealisme." 01.09.1960.

't Pallieterke. "De trap onder de broek." 15.09.1960.

't Pallieterke. "De man in de kijker: Frans Van der Elst." 07.06.1962.

't Pallieterke. "Donderdag: kranige gemeenteraad." 31.01.1963.

't Pallieterke. "Er zijn nog 150 Belgen." 28.02.1963.

't Pallieterke. "Het Hollands verzet." 28.02.1963.

't Pallieterke. "Het vaderland is in gevaar! Het zwarte virus beloert u." 28.02.1963.

't Pallieterke. "Rien ne va plus." 28.02.1963.

't Pallieterke. "Cijfers van de gezworen schatters op het rendez-vous." 14.03.1963.

't Pallieterke. "Bloed en bodem?" 21.03.1963.

't Pallieterke. "Begravenisstoet." 04.04.1963.

't Pallieterke. "De oude Belgen." 04.04.1963.

't Pallieterke. "Meelijwekkend." 04.04.1963.

't Pallieterke. "Overwegend Frans." 04.04.1963.

't Pallieterke. "Vernietigend." 04.04.1963.

't Pallieterke. "Cui bono (est)?" 18.11.1963.

't Pallieterke. "De aanslag." 18.11.1963.

't Pallieterke. "De daders." 18.11.1963.

't Pallieterke. "Lode Craeybeckx dynamiteur van de Kongreskolom?" 18.11.1963.

't Pallieterke. "De Chinezen zijn onder ons." 09.01.1964.

't Pallieterke. "Donderdag: roemloos proces." 09.01.1964.

't Pallieterke. "Aan de verzamelde patriotten van België." 27.02.1964.

't Pallieterke. "Madolles." 27.02.1964.

't Pallieterke. "Misdad in opdracht." 02.04.1964.

't Pallieterke. "Leuvense weerstand weer ondergedoken." 12.03.1964.

't Pallieterke. "Nog véél te vroeg." 't Pallieterke. 09.04.1964.

't Pallieterke. "Leuvense weerstand weer ondergedoken." 12.03.1964.

't Pallieterke. "De jakhalzen blijven huilen." 30.04.1964.

't Pallieterke. "Madolles." 07.05.1964.

't Pallieterke. "Bedankje." 14.05.1964.

't Pallieterke. "Ja, er zijn nog Belgen!" 11.06.1964.

't Pallieterke. "Het veronachtzaamde verzet." 18.06.1964.

't Pallieterke. "Zaterdag: om te kotsen." 09.07.1964.

't Pallieterke. "Weerstanders vertellen over hun heldendaden uit de bevrijdingsperiode: twintig jaar geleden!..." 10.09.1964.

't Pallieterke. "Woensdag: 20 jaar geleden: de bevrijding!" 10.09.1964.

't Pallieterke. "In het kader van "Twintig jaar geleden": ook dat was bevrijding." 17.09.1964.

't Pallieterke. "Twintig jaar geleden... Ook dat was bevrijding." 24.09.1964.

't Pallieterke. "Twintig jaar geleden... Ook dat was bevrijding." 01.10.1964.

't Pallieterke. "Vrijdag: De (groene) druiven der gramschap." 01.10.1964.

't Pallieterke. "Een vergissing." 22.10.1964.

't Pallieterke. "Kannibalen in de wetstraat." 05.11.1964.

't Pallieterke. "Drie is scheepsrecht!" 26.11.1964.

't Pallieterke. "Antwerpen amnestie." 17.10.1968.

't Pallieterke. "1969 einde van de haat? Vlaanderen eist amnestie." 17.10.1968.

't Pallieterke. "Zondag." 27.10.1968.

't Pallieterke. "Het gezond gebleven gedeelte der ware Belgen zal hard terugslaan!" 31.10.1968.

't Pallieterke. "Na de kaakslag der landverraders: eerherstel aan de gesmade driekleur." 31.10.1968.

't Pallieterke. "Nuttige decoraties." 31.10.1968.

Dillen, Karel. 't Pallieterke. "De bende van de Belgische sissers." 23.01.1969.

't Pallieterke. "Lezers schrijven ons: een storende wanklank." 23.01.1969.

't Pallieterke. "De afwezigen van Nürnberg." 06.02.1969.

Sint-Maartensfonds. 't Pallieterke. "Lezers schrijven ons: haatkampanje." 13.02.1969.

't Pallieterke. "Rode koppensnellers." 13.02.1969.

't Pallieterke. "Te wapen voor Beurs, Vorst en Vaderland: nazi's steken het hoofd weer op." 20.02.1969.

't Pallieterke. "Amnestie." 27.02.1969.

't Pallieterke. "Weerstand en banditisme." 27.02.1969.

't Pallieterke. "Herstelbetoging und kein Ende." 13.03.1969.

't Pallieterke. "Ondanks betogingsverbod: NAK en VMO reeds op de voet van oorlog." 27.03.1969.

't Pallieterke. "Vuil." 27.03.1969.

't Pallieterke. "De kurassiers van Stekene." 10.04.1969.

D.V. 't Pallieterke. "De Stekense furie." 10.04.1969.

't Pallieterke. "Donderdag: weerstand veroordeeld." 10.04.1969.

't Pallieterke. "Zaterdag: gerechtigheid toen en thans." 10.04.1969.

't Pallieterke. "Harmegnies en de hansworsten van Stekene." 17.04.1969.

De Bruyne, Arthur. "Bisschoppen over politiek." 22.05.1969.

't Pallieterke. "Dappere" partisanen." 21.08.1969.

't Pallieterke. "25 jaar bevrijding." 28.08.1969.

't Pallieterke. "25 jaar niet bevrijd." 28.08.1969.

't Pallieterke. "Aan de vierders van de Bevrijding 1944." 11.09.1969.

't Pallieterke. "Herlevend incivisme." 02.10.1969.

't Pallieterke. "Aloïs Verbist, verzetsman voor amnestie." 01.01.1970.

J.M. 't Pallieterke. "Het hakenkruis ontcrachten!" 05.03.1970.

't Pallieterke. "Donderdag: onmogelijke verbroedering?" 27.03.1970.

't Pallieterke. "25 jaar niet bevrijd." 14.05.1970.

't Pallieterke. "De jeugd van Breendonk." 04.06.1970.

't Pallieterke. "Zaterdag: kapitalistische uitwas." 16.04.1970.

't Pallieterke. "De ontketenden van Breendonk." 30.07.1970.

't Pallieterke. "Aan al de weerstanders gewapend of ongewapend van België." 13.08.1970.

't Pallieterke. "Verzet en oorlogsrecht." 03.09.1970.

Dillen, Karel. 't Pallieterke. "Demany, de man niet." 29.10.1970.

Dillen, Karel. "Onafhankelijkheidsfront propageert amnestiegedachte." 12.11.1970.

't Pallieterke. "Betogen voor amnestie." 19.11.1970.

't Pallieterke. "Interview: Aloïs Verbist: Laat ze stikken in hun haat." 03.01.1974.

't Pallieterke. "Zondag: geweld." 03.01.1974.

W.D.V. 't Pallieterke. "Zinloze sabotage." 31.01.1974.

't Pallieterke. "Betekende nooit iets..." 11.04.1974.

't Pallieterke. "De "Résistance". " 11.04.1974.

Dillen, Karel. "Volksgazet en Hubert Halin." 18.04.1974.

't Pallieterke. "Woensdag: versleten." 09.05.1974.

't Pallieterke. "Zondag: amnestie." 16.05.1974.

't Pallieterke. "Was de paus een nazi? Belgische weerstand eist onderzoek naar zijn verleden!" 30.05.1974.

't Pallieterke. "Geen ekskuses voor het gewapend verzet." 11.07.1974.

't Pallieterke. "Amnestie en verzet." 15.08.1974.

't Pallieterke. "Woensdag: bevrijding." 29.08.1974.

't Pallieterke. "Donderdag: bevrijding." 29.08.1974.

't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging: verantwoording." 05.09.1974.

't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 12.09.1974.

't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 19.09.1974.

't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 26.09.1974.

't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging." 03.10.1974.

't Pallieterke. "Encyclopedie der Belgische Beweging: koolzaad." 03.10.1974.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Hier is Londen!" 31.10.1974.

't Pallieterke. "La Résistance." 08.02.1979.

't Pallieterke. "Vrijdag: Hubertina Aretz." 22.02.1979.

K.C. 't Pallieterke. "Gedaan met toegeven." 08.03.1979.

't Pallieterke. "Patriotten." 08.03.1979.

't Pallieterke. "Rekord." 03.05.1979.

't Pallieterke. "Amnestie? Non! Jamais! Nationale Strijdersbond redt andermaal het vaderland." 10.05.1979.

't Pallieterke. "Offer gevraagd." 24.05.1979.

't Pallieterke. "In den tijd der patriotten." 30.08.1979.

't Pallieterke. "Dinsdag: schande." 20.09.1979.

K.C. 't Pallieterke. "Onverschillige Vlamingen." 20.09.1979.

't Pallieterke. "Zaterdag: amnestie." 04.10.1979.

't Pallieterke. "Verzetsstrijders." 04.10.1979.

't Pallieterke. "Antwerpse Weerstand ontmaskert zijn eigen president." 15.11.1979.

't Pallieterke. "Nieuwe géwapende weerstanders." 13.12.1979.

't Pallieterke. "Zwarte dagen voor het witte verzet." 20.03.1980.

't Pallieterke. "Buchenwald II: Liefst vergeten..." 17.04.1980.

't Pallieterke. "De Vlamingen en de "vermisten"." 05.06.1980.

't Pallieterke. "Helden vereeuwigd." 12.06.1980.

't Pallieterke. "150 jaar barsten." 19.06.1980.

't Pallieterke. "Patriotten hielden herstelbetoging voor "Antwerpen 21 juni"." 24.07.1980.

't Pallieterke. "Awoert, weg met de bisschoppen! Zij doen aan politiek..." 14.08.1980.

't Pallieterke. "Inciviek." 28.08.1980.

J.S. 't Pallieterke. "De roep in de woestijn." 11.09.1980.

't Pallieterke. "Donderdag." 11.11.1980.

't Pallieterke. "Belgenland in gevaar! Motie der vaderlandlievende verenigingen." 20.11.1980.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: in de dierentuin." 19.01.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Mei 1940: De grote uittocht: de kleinigheid van sommige groten." 26.01.1984.

't Pallieterke. "Verzet." 01.03.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: september 1944." 22.03.1984.

De Bruyne, Arthur. "'t Pallieterke. "Het feest van de haat: de heerschappij van de straat." 29.03.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: de ophitsers." 05.04.1984.

S.V.O. 't Pallieterke. "Niet beter dan de Duitsers." 05.04.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: de Vliegende Brigade." 12.04.1984.

't Pallieterke. "Bevrijdingsfeesten." 19.04.1984.

't Pallieterke. "Donderdag: Tongeren." 19.04.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: de moord op Herman de Vos." 26.04.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: ja, dat gebeurde hier." 03.05.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: generaal en de majoor." 10.05.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: Irma Laplasse." 24.05.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: salvo in het hoofd." 07.06.1984.

't Pallieterke. "V.O.S. kongresseerde." 07.06.1984.

't Pallieterke. "Misplaatst." 14.06.1984.

De Bruyne, Arthur. 't Pallieterke. "Het feest van de haat: ook in het Walenland." 19.07.1984.

't Pallieterke. "Ze zijn d'er." 19.07.1984.

De Bruyne, Arthur. *'t Pallieterke*. "Het feest van de haat: waarover velen zich nu schamen." 26.07.1984.

't Pallieterke. "Stalin, de kommunisten, Leopold III en Staf de Clercq." 26.07.1984.

't Pallieterke. "Aan C.v.B., Anoniem, Sint-Niklaas." 02.08.1984.

De Bruyne, Arthur. *'t Pallieterke*. "Het feest van de haat: de dood van Modest van Assche." 30.08.1984.

't Pallieterke. "Veertig jaar geleden." 13.09.1984.

't Pallieterke. "14 september: 40 jaar geleden de bevrijding!" 06.09.1984.

't Pallieterke. "Bevrijding ja, maar..." 20.09.1984.

De Bruyne, Arthur. *'t Pallieterke*. "Herman Todts: september 1944. De Bevrijding." 27.09.1984.

't Pallieterke. "Terreur en tegenterreur in Limburg." 15.11.1984.

't Pallieterke. "Donderdag: schamper gelach." 12.01.1989.

M.D. *'t Pallieterke*. "Woensdag: het verzet." 12.01.1989.

't Pallieterke. "België in de Tweede Wereldoorlog (Het verzet: Deel 2)." 16.02.1989.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Woensdag: ze zullen allicht blijven spelen." 11.05.1989.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Zondag: vredesopvoeding." 16.05.1989.

Zander, Jan. *'t Pallieterke*. "Het nieuwe België." 08.06.1989.

't Pallieterke. "11-juli marathon." 13.07.1989.

't Pallieterke. "Patriotten en vaderlandlievenden, viert de nationale hoogdag!" 20.07.1989.

't Pallieterke. "Weg, leeuwen!" 27.07.1989.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Dinsdag: zo was het..." 03.08.1989.

't Pallieterke. "Lambada." 21.09.1989.

't Pallieterke. "ook "bevrijding"." 05.10.1989.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Zaterdag: jonge held." 25.01.1990.

't Pallieterke. "Werk voor Wathlet." 01.03.1990.

D'Haese, Jan. *'t Pallieterke*. "Partizanenleider Van Brussel... hangt." 15.03.1990.

't Pallieterke. "V.T.M. lelijk in nesten! Patriotten onthullen onvaderlands gedrag van commerciële zender en dwingen hem tot meer aandacht voor tricolore bezienswaardigheden." 05.04.1990.

't Pallieterke. "Leieslag." 09.05.1990.

't Pallieterke. "45 jaar "Vrij en Vrank"." 23.05.1990.

't Pallieterke. "Aan de O.F. – Partizanen, Wees waakzaam, Brussel." 06.06.1990.

Pvk. 't Pallieterke. "De leugen van de "kollaboratie"." 08.08.1990.

't Pallieterke. "De weerstand mobiliseert na Sire's amnestie-gedachte." 01.08.1990.

't Pallieterke. "Het vaderland op stellen! De weerstand mobiliseert." 01.08.1990.

Pvk. 't Pallieterke. "Maandag: Non!" 01.08.1990.

Neckers, Jan. 't Pallieterke. "Zaterdag: model-afdeling." 08.08.1990.

M.D. 't Pallieterke. "Woensdag: een bange vraag...? 22.08.1990.

't Pallieterke. "Na Breendonk I kwam ook Breendonk II! 03.10.1990.

't Pallieterke. "Verzet in zijn blootje." 19.12.1990.

't Pallieterke. "Verzoening", zegt Sire, en gij gelooft dat?" 09.02.1994.

't Pallieterke. "Amnestie? Non, non, jamais! Vaderlanders aan het woord." 16.02.1994.

't Pallieterke. "Het land van de haat." 23.02.1994.

't Pallieterke. "De "Dodengang" mag en zal niet naar de Vlamingen gaan: de Waal Maystadt laat zien wie de baas is in dit land." 09.03.1994.

Neckers, Jan. 't Pallieterke. "Kassatie voor de zaak Irma Laplasse? De weerstand waakt!" 09.03.1994.

Neckers, Jan. 't Pallieterke. "Een stem voor amnestie." 16.03.1994.

E.D.V. 't Pallieterke. "Zij moeten zwijgen." 16.03.1994.

K.v.K. 't Pallieterke. "De bevrijdingsdagen van 1944 (Honderd dagen tussen anarchie en burgeroorlog)." 16.03.1994.

Grammens, Mark. 't Pallieterke. "Bevrijding." 30.03.1994.

't Pallieterke. "Géén amnestie, nooit, noch voor de incivieken, noch voor den België!" 06.04.1994.

't Pallieterke. "Dodengang." 13.04.1994.

't Pallieterke. "Verzetslieden tonen de jeugd de weg naar het heldendom." 20.04.1994.

Grammens, Mark. "Ieder zijn zwarte." 04.05.1994.

't Pallieterke. "Zaterdag: nog eens Breendonk." 08.06.1994.

't Pallieterke. "Diksmuide." 15.06.1994.

M.D. *'t Pallieterke*. "Zondag: dubbele moord in Dag Allemaal." 22.06.1994.

Grammens, Mark. *'t Pallieterke*. "Een links auteur over de repressie." 07.09.1994.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Donderdag: België: luilekkerland." 07.09.1994.

't Pallieterke. "De onvergetelijke septemberdagen 1944 brengen het Vlaanderland in de patriotse euforie." 14.09.1994.

't Pallieterke. "Morele gevolgen." 14.09.1994.

't Pallieterke. "Leerzame advertentie." 28.09.1994.

De Sy, Hubert. *'t Pallieterke*. "Amnestiefeuilleton zonder einde." 28.12.1994.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Dinsdag: onverschillig jegens het vaderland." 06.01.1999.

't Pallieterke. "Beschamende vertoning: volgens de "Staatkundige": repressiedossier blijft lege doos." 03.02.1999.

't Pallieterke. "120 maal njet." 10.02.1999.

't Pallieterke. "NSB Sint-Truiden contra decreet Suykerbuyk." 10.02.1999.

't Pallieterke. "Aan Herman Suykerbuyk, met verdiende rust, Essen." 12.05.1999.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Fata morgana belgica." 28.07.1999.

TdW. *'t Pallieterke*. "Wat er allemaal misliep op 21 juli!" 28.07.1999.

't Pallieterke. "Aan Bert Anciaux en Johan Sauwens, ministers-met-vakantie, waar-dan-ook." 11.08.1999.

G.L. *'t Pallieterke*. "Ijzerbedevaart." 08.09.1999.

't Pallieterke. "Aan Renaat Vanheusden, Herdenkend, Hasselt." 22.09.1999.

't Pallieterke. "Onverdacht." 22.09.1999.

Peeters, Dr. *'t Pallieterke*. "Belgische haat." 20.10.1999.

't Pallieterke. "Het decreet-Suykerbuyk definitief door België gekelderd: In België, het land van de haat, duurt de repressie nog steeds voort." 20.10.1999.

't Pallieterke. "11 november in het park." 17.11.1999.

't Pallieterke. "Afgelopen." 17.11.1999.

V.D.G. *'t Pallieterke.* "Het Vaderland gered." 12.01.2000.

Van Oevelen, Hector. "Maar die TAK komt weer." 02.02.2000.

V.D.G. *'t Pallieterke.* "Donderdag: breder dan ooit." 10.02.2000.

't Pallieterke. "Heropend debat?" 10.05.2000.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke.* "Vers om vergeving." 10.05.2000.

Vanderheyden, Wim. *'t Pallieterke.* "Wie doet het?" 17.05.2000.

De Moor, Jan. *'t Pallieterke.* "Onverwerkt verleden." 24.05.2000.

't Pallieterke. "21 juli." 26.07.2000.

't Pallieterke. "Klagen en aanklagen, maar waar blijft het radikale breekijzer?" 30.08.2000.

't Pallieterke. "Verontschuldigen we ons nu wel of niet?" 30.08.2000.

Broeckx, Ledy. *'t Pallieterke.* "Excuses?? Vlaanderen wacht!" 06.09.2000.

't Pallieterke. "Verzoening mag best, maar naïviteit kunnen we missen." 06.09.2000.

Milo. *'t Pallieterke.* "Pardon." 27.09.2000.

Van Haels, Steven. "Bedroevend." 04.10.2000.

Van Oevelen, Hector. "De onverbiddelijke (ver)zoener." 22.11.2000.

't Pallieterke. "Voorwaarts, en NIETS vergeten!!!" 06.06.2001.

Debaes, Paul. *'t Pallieterke.* "Frans-Jozef, de Grote Verzoener." 27.06.2001.

De Corte, Gil. *'t Pallieterke.* "Bevooroordeeld." 27.06.2001.

P.L. *'t Pallieterke.* "Heeft het nog zin?" 27.06.2001.

D'Haese, Jan. *'t Pallieterke.* "Donderdag: Verdoodt vergeet... België." 26.12.2001.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke.* "Jef Sterkens: Vlaanderens beroemdste tenor in de dierenkooi." 11.02.2004.

Maekeblyde. *'t Pallieterke*. "Hoeveel slachtoffers?" 02.06.2004.

Lambert, Line. *'t Pallieterke*. "Lucrèce van Billemont." 16.06.2004.

Vansteenkiste, Em. *'t Pallieterke*. "Herdenking." 15.09.2004.

Bros, L. *'t Pallieterke*. "Belgisch geheugenverlies." 22.09.2004.

't Pallieterke. "Onverwachte sluikpers." 13.10.2004.

Maekeblyde. *'t Pallieterke*. "Een titanenwerk: collaboratie, verzet en repressie in het Brugse." 13.10.2004.

Eenmans Blootenkooninck. *'t Pallieterke*. "Lijn gaat over de schreef." 20.10.2004.

Maaslander. *'t Pallieterke*. "1948-1960: de heropstanding van het Vlaams-nationalisme: Het schanierjaar 1953." 29.12.2004.

Picard. *'t Pallieterke*. "De RTBF "eerst" Léon Degrelle." 04.03.2009.

Crols, Frans. *'t Pallieterke*. "Oxford en onze repressie." 15.04.2009.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Gesprek met een burgerrechteloze." 09.09.2009.

W.d.K. *'t Pallieterke*. "Recht op wraak?" 04.11.2009.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Toen de bevrijding uitbrak: vraaggesprek met Jos L," 31.12.2009.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Vulgaire politiek en gangsterisme." 17.02.2010.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "De onzuiverheid der zuiveraars." 24.02.2010.

Picard. *'t Pallieterke*. "Luik, eeuwige verzetsstad?" 10.03.2010.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Verhalen uit wildemansland." 10.03.2010.

De Graef, Paul. "Fout in Nederland." 24.03.2010.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Nacht van de geschiedenis in Mariekerke: dood met de kogel x 242." 31.03.2010.

Van Oevelen, Hector. *'t Pallieterke*. "Van onze hofdichter: Feit National." 21.07.2010.

't Pallieterke. "Niet met Toon." 30.04.2014.

Grammens, Mark. *'t Pallieterke*. "Jazeker, de repressie was anti-vlaams." 14.05.2014.

Tanghe, Annie. *'t Pallieterke*. "De repressie was anti-Vlaams." 21.05.2014.

Grammens, Mark. *'t Pallieterke*. "Voor een geschiedenis van het Verzet," 26.11.2014.

't Pallieterke. "Stalin wilde de dood van Oekraïne." 08.04.2015.

Maekeblyde. *'t Pallieterke*. "Eindelijk! Het menselijke verhaal van de repressie." 22.04.2015.

Abbeloos, Jan Frederik en Lieven Sioen. *De Standaard*. "Historici Koen Aerts en Nico Wouters over het verzet in/tegen de Vlaamse canon." 26.10.2019.

Reynebeau, Marc. *De Standaard*. "Cyriel Verschaeve: een doodlopend straatje." 19.11.2019.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Zeven dwergen over "Het verzet" (1)." 04.12.2019.

Neckers, Jan. *'t Pallieterke*. "Zeven dwergen en "Het Verzet" (2)." 11.12.2019.

Pauli, Walter. *Knack*. "Historicus Nico Wouters: de Holocaust is een vorm van religie aan het worden." 15.01.2020.

Literatuur

ADV.N. "Historiek." *'t Pallieterke* (1945-2017). Geraadpleegd 26.07.2020. <https://pallieterke.advn.be>.

ADV.N. "Welkom bij het archief van *'t Pallieterke*." *'t Pallieterke* (1945-2017). Geraadpleegd 26.07.2020. <https://pallieterke.advn.be>.

Aerts, Koen en Bruno De Wever. "Het verzet in de publieke herinnering in Vlaanderen." *Belgisch tijdschrift voor nieuwst geschiedenis* 42, nr. 2-3 (2012): 78-107.

Aerts, Koen en Bruno De Wever. "Koning en regering." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 22-9. Roeselare: Roularta, 2015.

Aerts, Koen en Helen Grevers. "Bestrafing." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 158-165. Roeselare: Roularta, 2015.

Aerts, Koen. "Bewijs van burgertrouw." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Aerts, Koen. "Doodstraf – repressie." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <http://www.belgiumwwii.be>.

Aerts, Koen. "Genade – repressie," België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Aerts, Koen. "Repressie." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <http://www.belgiumwwii.be>.

Aerts, Koen. *Kinderen van de repressie: hoe we worstelen met de bestraffing van de collaboratie*. Kalmthout: Polis, 2018.

Balace, Francis. "Collaboratie en repressie in Wallonië: anders bekeken?" In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 53-74. Gent: Academia Press, 2003.

Benvindo, Bruno en Evert Peeters. *Scherven van de oorlog: de strijd om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog, 1945-2010*. Antwerpen: De Bezige Bij, 2011.

Bevernage, Berber. "Always historicize: over de ethische en politieke implicaties van een 'historische' houding in de context van waarheids-en historische commissies." *Groniek historisch tijdschrift* 194 (2013): 17-36.

Beyen, Marnix. "Zwart wordt van langs om meer de Vlaamsgezinde massa." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*. Uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 105-120. Gent: Academia Press, 2003.

Boeckx, Bert, Gert De Prins en Bruno De Wever, eds. *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*. (Gent: AMSAB, 2004).

Boeva, Luc. "Franskiljon, Franskiljonisme." NEVB Online. Geraadpleegd 26.07.2020. <https://nevb.be>.

Boijen, Richard. "Leger." NEVB Online. Geraadpleegd 04.08.2020. <https://nevb.be>.

Boone, Marc. *Historici en hun métier*. Gent: Academia Press, 2015.

Cachet, Tamar. "Motieven om oorlogsdoden te tonen in de pers: de dood fotografisch verbeeld in de geïllustreerde pers tijdens de Eerste Wereldoorlog." *TMG Journal for media history* 1 (2016): 35-59.

Cachet, Tamar. "Rika Demoen," Oorlogsportretten, geraadpleegd 03.08.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Campion, Jonas. "Hoog commissariat voor 's lands veiligheid." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Claessens, Danny. "*t Pallieterke* 1974-1985." Masterproef, Katholieke Universiteit Leuven, 1998.

Colignon, Alain en Chantal Kesteloot. "De visie op de Vlaamse collaboratie in Wallonië en Brussel." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 121-48. Gent: Academia Press, 2003.

Colignon, Alain. "Affranchis, de vrijgevochtenen." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Colignon, Alain. "De collaboratie in Franstalig België: autopsie post-mortem." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 7-38. Gent: Academia Press, 2003.

Colignon, Alain. "Ontwapening van het verzet: een prioriteit in bevrijd België." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

De Bodt, Kevin. "Het gebroken verzetsaureool: de Witte Brigade en het verzet als actieve speler in de strijd om de herinnering." Masterproef, Universiteit Gent, 2009.

De Prins, Gert. "Behoudt den moed, behoudt de hoop: de sluikpers in Antwerpen." In *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, uitgegeven door Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 103-24. Gent: AMSAB, 2004.

De Wever, Bart. "Hector Van Oevelen, 50 jaar 't Pallieterke vrij en vrank. Deel I. 1945-1960: van repressie tot eenheidswet." *Wetenschappelijke Tijdingen* 58 (1999): 49-52.

De Wever, Bart. "Het Vlaams-nationalisme na de Tweede Wereldoorlog: verrijzenis of herrijzenis?" *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* nr. 3 (1997): 277-90.

De Wever, Bart. "Pallieterke, 't." In *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging*, II: 2388-91. Tielt: Lannoo, 1998.

De Wever, Bart. "Vlaamse Militanten Orde – Vlaamse Militanten Organisatie (VMO)." NEVB Online. Geraadpleegd 28.07.2020. <https://nevb.be>.

De Wever, Bruno, Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, eds. *Knack Historia: België 40-45*. Roeselare: Roularta, 2015.

De Wever, Bruno. "Collaboratie." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 03.08.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>

De Wever, Bruno. "Collaboratie." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 70-7. Roeselare: Roularta, 2015.

De Wever, Bruno. "Cultus van de dode helden. Gedenktekens voor Vlaamse collaborateurs uit de Tweede Wereldoorlog." In *Duurzamer dan graniet. Over monumenten en Vlaamse Beweging*, uitgegeven door Jan Art en Frank Seberechts, 109-22. Tielt: Lannoo, 2003.

De Wever, Bruno. "De collaboratie in Vlaanderen." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 39-49. Gent: Academia Press, 2003.

De Wever, Bruno. "Elias, Hendrik J." NEVB Online. Geraadpleegd 28.07.2020 <https://nevb.be>.

De Wever, Bruno. "Het verzet in de publieke herinnering in Vlaanderen." In *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, uitgegeven door Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 17-31. Gent: AMSAB, 2004.

De Wever, Bruno. "Pieter Jan Verstraete, Vlaamse bedevaarten naar Münstereifel." *Wetenschappelijke Tijdingen* 68, nr. 1 (2009), 99-100.

Debeuf, Jasper. "Koningskwestie." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Deneckere Gita, Tom De Paepe, Bruno De Wever en Guy Vanthemsche. *Een geschiedenis van België*. Gent: Academia Press, 2014.

Deneckere, Gita. *Historische kritiek van woord en beeld in de massamedia*. Gent: UGent Vakgroep, 2002.

Deweever, Pieter. *De geheimen van het verzet: de vele geheimen en mythes van het verzet gedurende de Tweede Wereldoorlog*. Tienen: Aqua Fortis, 2002.

Drabbe, Karl. "Koen Aerts: de daden van verzetsmensen zijn in de schaduw gesteld door de beeldvorming in de naoorlog." Doorbraak. Geraadpleegd 30.07.2020. <https://doorbraak.be>.

Dumont, Amandine. "Burgerlijke zuivering." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Duportail, Patrick. "Verbist, Aloïs." NEVB Online. Geraadpleegd 03.08.2020. <https://nevb.be>.

Durnez, Gaston. "Winter, Bruno de." In *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging*, III: 3762. Tielt: Lannoo, 1998.

Entman, Robert. "Framing U.S. coverage of international news: contrasts of the KAL and the Iran Air Incidents." *Journal of communication* 4 (1991): 6-26.

Entman, Robert. "Framing: toward clarification of a fractured paradigm." *Journal of communication* 4 (1993): 51-58.

Fairclough, Norman. *Analysing discourse: textual analysis for social research*. Londen: Routledge, 2003.

Gevers, Lieven. "Kerk en geloof." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Gevers Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 62-9. Roeselare: Roularta, 2015.

Gotovitch José en Chantal Kesteloot. "Amnestie, het onmogelijke compromis." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 149-170. Gent: Academia Press, 2003.

Gotovitch, José en Chantal Kesteloot, "Inleiding." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, eds. José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 1-4. Gent: Academia Press, 2003.

Gotovitch, José en Chantal Kesteloot, eds. *Het gewicht van het oorlogsverleden*. Gent: Academia Press, 2003.

Grevers, Helen en Koen Aerts. "Opsluiting en gevangenschap – repressie." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Haagdorens Lize en Nico Wouters. "Mars(en) op Brussel." NEVB Online. Geraadpleegd 26.07.2020. <https://nevb.be>.

Huyse, Luc, Steven Dhondt en Paul Depuydt. *Onverwerkt verleden: collaboratie en repressie in België 1942-1952*. Leuven: Kritak, 1994.

Kesteloot, Chantal. "Amnestie." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Kesteloot, Chantal. "Groep Voorwaarts." België in oorlog: artikels. Geraadpleegd 30.07.2020, <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Kesteloot, Chantal. "Herinnering." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 166-173. Roeselare: Roularta, 2015.

Kruithof, Jaap. "Ethische, filosofische en politieke aspecten van het vergeten, vergeven en verzoenen." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*. Uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 171-181. Gent: Academia Press, 2003.

Lagrou, Pieter. "Welk vaderland voor de vaderlandslievende verenigingen? Oorlogsslachtoffers en verzetsveteranen en de nationale kwestie." *Bijdragen tot de eigentijdse geschiedenis* nr. 3 (1997): 143-61.

Laplasse, Jan. "De broers Crutzen in Antwerpen: een casestudy over de clandestiene pers in 1940-1941." In *Tegendruk: de geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, eds. Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 125-44. Gent: AMSAB, 2004.

Luyten, Dirk. "De vervolging van de economische collaboratie." In *Het gewicht van het oorlogsverleden*, uitgegeven door José Gotovitch en Chantal Kesteloot, 75-104. Gent: Academia Press, 2003.

Luyten, Dirk. "Pauwels (Wilfried). De bevrijdingsdagen van 1944. Honderd dagen tussen anarchie en burgeroorlog. De geheime rapporten van François-Louis Ganshof." *Revue Belge de philologie et d'histoire* (1998), 1158-60.

Maerten, Fabrice en Rudi Van Doorslaer. "Het verzet." In *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, uitgegeven door Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 33-48. Gent: AMSAB, 2004.

Maerten, Fabrice. "Aanslag door het verzet." België in oorlog: artikel. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Maerten, Fabrice. "De sluikpers in bezet België." In *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, uitgegeven door Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 73-87. Gent: AMSAB, 2004.

Maerten, Fabrice. "Fernand Demany." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Maerten, Fabrice. "Geheim Leger (het)." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Maerten, Fabrice. "Hulp aan de vijand." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Maerten, Fabrice. "Katholieke partij." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Maerten, Fabrice. "Verzet." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 102-9. Roeselare: Roularta, 2015.

Naert, Jan. "Het Gentse Onafhankelijkheidsfront in de naoorlogse jaren: une victoire sans lendemain?" Masterproef, Universiteit Gent, 2012.

Pluym Charlotte en Tamar Cachet. "De bevrijdingsmoorden: de moord op rechter Armand Dupont-Lacroix." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 02.08.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Raes, Hannes. "Tussen feit en fictie. De katholieke beeldvorming over het verzet, 1944-1950: de katholieken en het verzet: een snel verzuurde relatie?" Masterproef, Universiteit Gent, 2009.

Roden, Dimitri. "Repressie en terreur." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 126-33. Roeselare: Roularta, 2015.

Rosendaal, Joost. "From memory repression to memorialization: the Bombardments of Nijmegen 1944 and Mortsel 1943." In *Politics and cultures of liberation: media, memory, and projections of democracy*, uitgegeven door Hans Bak, Frank Mehring en Roza Mathilde, 65-75. Leiden: Boston, 2018.

Saerens, Lieven. "De Antwerpse verzetspers en de jodenvervolgning." In *Tegendruk: geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, uitgegeven door Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 145-64. Gent: AMSAB, 2004.

Saerens, Lieven. "Jodenvervolgning." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 94-101. Roeselare: Roularta, 2015.

Schrijvers, Peter. "Bevrijding." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 150-7. Roeselare: Roularta, 2015.

Simoens, Tom en Dave Warnier. "Inval." In *Knack Historia: België 40-45*, uitgegeven door Bruno De Wever, Helen Grevers, Rudi Van Doorslaer en Jan Julia Zurné, 14-21. Roeselare: Roularta, 2015.

Stutje, Jan Willem. "Hendrik de Man." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Tollebeek, Jo. "Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (EVB)." NEVB Online. Geraadpleegd 03.08.2020. <https://nevb.be>.

Van den Buijs, Dennis. "75 jaar geleden: collaborateurs werden opgesloten in de leeuwenkooien van de Antwerpse zoo." Dossier: van D-day tot V-day. Geraadpleegd 03.08.2020. <https://www.vrt.be>.

Van Den Wijngaert, Mark, Bruno De Wever, Dirk Luyten, Patrick Nefors, Luc Vandeweyer en Marnix Beyen. *België tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij, 2004.

Van Gorp, Baldwin, Jan Boesman en Mirjam Vossen. "Het reconstrueren van frames in het nieuws, op redacties en in de hoofden van journalisten." *Tijdschrift voor communicatiewetenschap* 46 nr. 1 (2018): 74-88.

Van Gorp, Baldwin. "Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue." *European journal of communication* 20, nr. 4 (2005): 484-507.

Van Gorp, Baldwin. *Framing asiel. Indringers en slachtoffers in de pers*. Leuven: Acco, 2006.

Van Oevelen, Hector. *50 jaar 't Pallieterke vrij en vrank: 1945-1960 van repressie tot eenheidswet*. Antwerpen: Vlaamse Volksbeweging, 1998.

Van Oevelen, Hector. *50 jaar 't Pallieterke vrij en vrank: 1961-1995 van vader Eyskens tot Brabants trekpaard*. Antwerpen: Vlaamse Volksbeweging, 2001.

Van Schel, Wart. "De cartoonisten van 't Pallieterke." 70 jaar. Geraadpleegd 30.07.2020. <https://pallieterke.net>.

Vanden Daelen, Veerle. "Loe De Jong en Maurice De Wilde: twee oorlogsmonumenten." *Bijdragen tot de eigentijdse geschiedenis* 22 (2010): 161-96.

Vanden Daelen, Veerle. "Loe de Jong en Maurice De Wilde: twee oorlogsmonumenten." *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* 22 (2010): 161-96.

Vanvaeck, Mark. *'t Pallieterke van Bruno De Winter: 1945-1955*. Antwerpen: Nederlanden, 1987.

Vanvaeck, Mark. "'t Pallieterke van Bruno De Winter: 1945-1955." Masterproef, Katholieke Universiteit Leuven, 1983.

Verdoodt, Frans-Jos. "De pijn van het oorlogsverleden: het initiatief van de Voorwaarts-groep." In *Tegendruk: de geheime pers tijdens de Tweede Wereldoorlog*, uitgegeven door Bert Boeckx, Gert De Prins en Bruno De Wever, 183-96. Gent: AMSAB, 2004.

Verdoodt, Frans-Jos. "Van der Elst, Frans." NEVB Online. Geraadpleegd 28.07.2020 <https://nevb.be>.

Vermeersch, Nathalie. "'t Pallieterke: 1955-1970." Masterproef: Katholieke Universiteit Leuven, 1996.

Verstraete, Pieter Jan. *Leven en werk van Arthur De Bruyne*. Kortrijk: Verstraete, 1999.

Vrints, Antoon en Martin Schoups. *De overlevenden: de Belgische oud-strijders tijdens het interbellum*. Kalmthout: Polis, 2018.

Weyns, Babette. "Belgisch verzet: een vraagstuk uit ons collectief geheugen." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 26.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Wils, Lode. "Bruyne, Arthur de." In *Nieuwe encyclopedie van de Vlaamse beweging*, I: 658-9. Tielt: Lannoo, 1998.

Wouters, Nico. "Accommodatie." *België in oorlog: artikels*. Geraadpleegd 27.07.2020. <https://www.belgiumwwii.be/nl>.

Wouters, Nico. "Todts, Herman." *NEVB Online*. Geraadpleegd 03.08.2020. <https://nevb.be>.